ខ្សែស្រឡាយ អ្នកលួចជាតិ

ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងការពុះច្រៀកទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ដោយអ្នកដឹកនាំរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

global witness

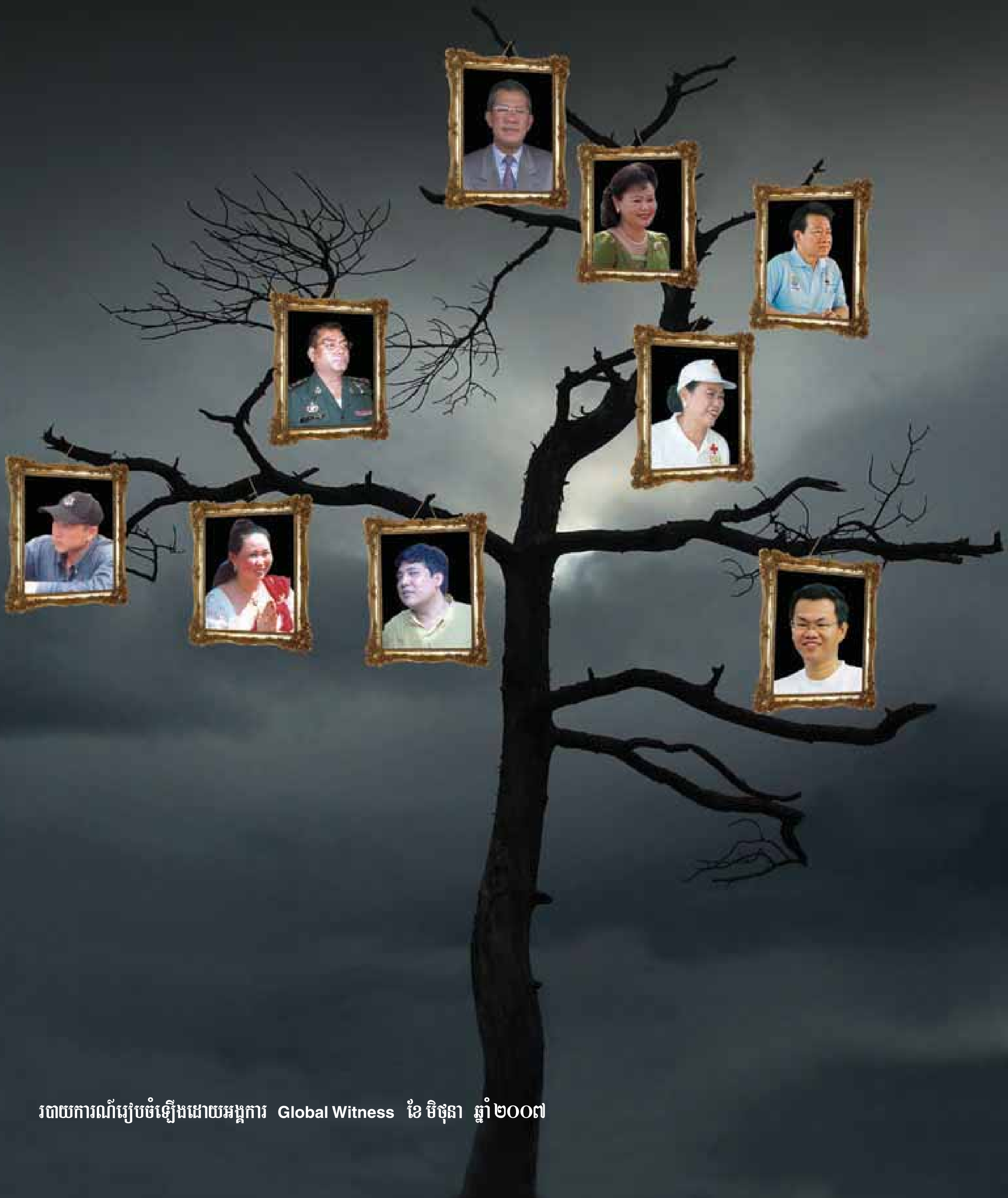

របាយការណ៏រៀបចំឡើងដោយអង្គការ Global Witness ខែ មិថុនា ឆ្នាំ២០០៧

មាតិកា

អក្សរកាត់ ៤
អនុសាសន៍ ៥
សង្ខេប ៨
តារាង ១ : បញ្ហាដែលអាជ្ញាធរយុត្តិធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវតែស៊ើបអង្កេតនាពេលនេះ ១២

ជំពូក I – ព្រៃឈើ និងស្ថានភាពមានតែឈ្មោះរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ១៤
១. ការច្រៀកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ១៤
២. វិស័យព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ១៧
ប្រអប់ទី ១ : ការផ្តល់ឱ្យសភាជាតិ ២០
ប្រអប់ទី ២ : ការវាស់វែងគម្របព្រៃឈើ និងការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ២២
៣. ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិរបស់ប្រទេសកម្ពុជា - ផ្តល់ជំនួយដល់ប្រជាជនកម្ពុជា ឬសមគំនិតជាមួយរដ្ឋាភិបាល ២៣

ជំពូក II – ការរក្សាឱ្យក្នុងគ្រួសារ ២៥
១. ការណែនាំទៅកាន់ក្រុមកាប់ឈើលេខមួយរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ២៥
១.១ ឌី ចូច ក៏ត្រូវបានស្គាល់ថាជា ហ៊ុន ចូច ផងដែរ ២៥
១.២ សេង គាង ២៦
សម្ព័ន្ធភាព និងចំណងទាក់ទងរបស់ក្រុមហ៊ុនកាប់ព្រៃឈើកម្ពុជា ២៧
១.៣ឃុន ថុង ២៧
២. ក្រុមហ៊ុន Kingwood – ការបង្កើត និងការលុបចោលសម្បទានិកឈើ ២៨
២.១ ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ២៩
២.២ បំណុលដែលមានបញ្ហា ២៩
ប្រអប់ទី ៣ : គី តិច ៣០
២.៣ ការគ្រប់គ្រងដែលមានអរិភាពខ្លាំង ៣១
២.៤ បណ្តឹងប្រជែង ៣៥
ប្រអប់ទី ៤ : ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood – ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ? ៣៦
៣. ចំការកៅស៊ូទីរីង – មុខមាត់ថ្មីនៃការកាប់ឈើទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្មក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ៣៧
៣.១ សហគ្រាសទ្រង់ទ្រាយគ្រួសារ ៣៧
ប្រអប់ទី ៥ : ការយកជ័រ ៣៩
ប្រអប់ទី ៦ : ព្រៃឡង់នៅផ្លូវបំបែក ៤០
៣.២ "អត្ថប្រយោជន៍នៃការផ្លាស់ប្តូរ" ៤២
៣.៣ ការលាងឈើកខ្វក់ ៤៣
៣.៤ ការប្រមូលអុស ៤៤
៣.៥ អត្ថប្រយោជន៍បន្ថែមទៀត ៤៥
៣.៦ ឈើចាស់ៗ និងការបាត់បង់ការចងចាំរបស់ម្ចាស់ជំនួយ ៤៦
៤. ការវិភាគប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ៤៧
៤.១ សមត្ថភាពកែច្នៃ ៤៨
៤.២ ការគាំទ្ររោងចក្រ ៤៩
ប្រអប់ទី ៧ : ក្រុមហ៊ុន Colexim – ក្រុមហ៊ុនសម្បទានគំរូរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ៥០
៤.២ អ្នកផ្គត់ផ្គង់ ៥១
៤.៤ ការដឹកជញ្ជូន ៥២
៤.៥ ទីផ្សារ ៥៣
ប្រអប់ទី ៨ : ការនាំចេញឈើដែលមិនអាចមើលឃើញរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ៥៤

៤.៦ ទិន្នផល និងចំណូលហិរញ្ញវត្ថុ ៥៦
ការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើ និងរចនាសម្ព័ន្ធចាត់តាំងក្នុងអំពើពុករលួយ ៥៨
៥. ដីស្រោបវែជនបទ ៦០
៥.១ ការលួចកាប់ដើមច្បោះ ៦០
៥.២ ការដោះស្រាយជាមួយការខ្វែងយោបល់ ៦០
ប្រអប់ទី ៩ : រឿងរ៉ាវការបាញ់ប្រហារថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៥ ..... ៦២
ប្រអប់ទី ១០ : ក្នុងការស្រាវជ្រាវរកលោក ៩៥ ..... ៦៤
៦. ចាត់វិធានការណ៍បញ្ឈប់ ឬផ្អាក ? ៦៦
ប្រអប់ទី ១១ : ពិទ្ធធំបន្ទាប់របស់ក្រុមកាប់ឈើ ៦៧
ប្រវត្តិខ្លីពីការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ៦៩

ជំពូក III – អំពើពុករលួយតាមស្ថាប័នក្នុងព្រៃឡង់ ៧១
១. រដ្ឋបាលព្រៃឈើ ៧១
ប្រអប់ទី ១២ : ការដាក់ដេញថ្លៃការងាររដ្ឋបាលព្រៃឈើរបស់លោក ចាន់ សារុន និងលោក ទី សុគន្ធ ៧២
២. កងរាជអាវុធហត្ថ ៧៥
៣. ប្រតិបត្តិការសឹករងខេត្តកំពង់ធំរបស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ៧៦
៤. យោធភូមិភាគ II របស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ៧៦
៥. ភ្នាក់ងារសម្ងាត់យោធា ៧៦
ប្រអប់ទី ១៣ : រែកបន្ទុកពុករលួយ ៧៧
៦. ប៉ូលីស ៧៨
៧. រដ្ឋាភិបាលថ្នាក់មូលដ្ឋាន ៧៩

ជំពូក IV – ទំនាក់ទំនងកងពលតូចលេខ ៧០ ..... ៨០
១. កងពលតូចលេខ ៧០ និងកងអង្គរក្ស - ទ័ពផ្ទាល់ខ្លួនសម្រាប់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ៨០
ប្រអប់ទី ១៤ : ឧត្តមសេនីយ៍ គន់ គីម និងឧត្តមសេនីយ៍ឯក ហ៊ីង ប៊ុនហៀង ៨១
ប្រអប់ទី ១៥ : ស្រឡាយអាវុធ - ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងកងយោធពលខេមរភូមិន្ទដែលស្មោះត្រង់ជាមួយ ហ៊ុន សែន ៨២
២. ហាក់ ម៉ៅ ៨៣
៣. ការជួញដូរឈើ ៨៤
ប្រអប់ទី ១៦ : កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ទទួលជំនួយពីរដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិក ៨៥
៣.១ ការនាំចេញ ៨៧
៣.២ អតិថិជន ៨៧
៤. ការដឹកជញ្ជូនទំនិញរត់ពន្ធដោយកងពលតូចលេខ ៧០ ..... ៩៥
ប្រអប់ទី ១៧ : ក្រុមហ៊ុន Attwood Import Export Co., Ltd. ៩៦
៤.១ ការរត់ពន្ធតាមកំពង់ផែស្រែអំបិល ៩៦
៤.២ ការរត់ពន្ធតាមកំពង់ផែឧកញ៉ា ម៉ុង ៩៧
ប្រអប់ទី ១៨ : ម៉ុង ឫទ្ធី ៩៨
ប្រអប់ទី ១៩ : ការដឹកជញ្ជូនបែងចែកពិសេស ១០០
កងពលលេខ ៧០ សណ្ឋាគារ Intercontinental និងក្រុមហ៊ុន Attwood Import Export ១០១
៥. ផលិតផលសម្រេច – ចំណូល និងចំណាយរបស់ ហាក់ ម៉ៅ ១០២
ប្រអប់ទី ២០ : ក្រុមហ៊ុន Long Meng Group ១០៣
សន្និដ្ឋាន ១០៤
ឧបសម្ព័ន្ធ ១ : សេដ្ឋី-ព្រឹទ្ធសមាជិករបស់ប្រទេសកម្ពុជា / ឯកសារយោង Cronyometer ១០៥
ឯកសារយោង ១០៨

អក្សរកាត់

CDC	ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា
CG	ក្រុមពិគ្រោះយោបល់
CPP	គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា
DFW	នាយកដ្ឋានរុក្ខាប្រមាញ់ និងសត្វព្រៃ (ត្រូវបានប្ដូរឈ្មោះជារដ្ឋបាលព្រៃឈើ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៣)
ELC	សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច
ESIA	ការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន និងសង្គម
FA	រដ្ឋបាលព្រៃឈើ
FAO	អង្គការស្បៀងអាហារ និងកសិកម្ម
FLEG	ដំណើរការអនុវត្ត និងអភិបាលកិច្ចច្បាប់ព្រៃឈើ
ha	ហិកតា
IFM	ការត្រួតពិនិត្យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យ
IFSR	ការវាយតម្លៃវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យ
km	គីឡូម៉ែត្រ
m^3	ម៉ែត្រគីប
MAFF	ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ
MP	កងរាជអាវុធហត្ថ
MRII	យោធភូមិភាគ II
MRIII	យោធភូមិភាគ III
MRIV	យោធភូមិភាគ IV
NGO	អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល
RCAF	កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ
RGC	រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
SEZ	តំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស
SFMP	ផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចីរភាព
UN	អង្គការសហប្រជាជាតិ
UNOHCHR	ការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្ស នៃអង្គការសហប្រជាជាតិ
WGNRM	ក្រុមការងារគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ

អនុសាសន៍

អាជ្ញាធរយុត្តិធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវតែ ៖

១. រៀបចំទំនួលខុសត្រូវឱ្យអ្នកទាំងឡាយ ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងបទល្មើសពាក់ព័ន្ធ

- ស៊ើបអង្កេត និងកាត់ទោសរាល់អ្នកទាំងអស់ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះករណីកាប់ឈើខុសច្បាប់ អំពើពុករលួយ ការរត់ពន្ធ ការធ្វើឃាត និងការចាប់ពង្រត់ដែលបានគ្រោងទុក ដូចមានរៀបរាប់លំអិតក្នុងរបាយការណ៍នេះ ។
- កំណត់អាទិភាពការស៊ើបអង្កេតផ្នែកខាងក្រោមនេះ ៖ ចាន់ សារុន[១] រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ, ទី សុគន្ធ[២] ប្រធានរដ្ឋបាលព្រៃឈើ (FA), ឧត្តមសេនីយ៍ឯក ហ៊ីង ប៊ុនហៀង[៣] មេបញ្ជាការ កងអង្គរក្ស ហ៊ុន សែន, ឧត្តមសេនីយ៍ត្រី ហាក់ ម៉ៅ[៤] កងពលតូចលេខ ៧០, ឌី ចូច[៥] អ្នកដឹកនាំក្រុមកាប់ឈើ, សេង គាង[៦], ឃុន ថុង[៧], និង សេង កុកហ៊ាង[៨] ។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា (RGC) ត្រូវតែ ៖

១. រៀបចំទំនួលខុសត្រូវឱ្យអ្នកទាំងឡាយ ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងបទល្មើសពាក់ព័ន្ធ

- គាំទ្រដល់កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់អាជ្ញាធរយុត្តិធម៌ ដើម្បីស៊ើបអង្កេត និងកាត់ទោសអ្នកទាំងឡាយណា ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះសកម្មភាពខុសច្បាប់ដូចមានរៀបរាប់លំអិតក្នុងរបាយការណ៍នេះ ។
- បណ្តេញចេញនូវរដ្ឋមន្ត្រីរបស់រដ្ឋាភិបាល មន្ត្រី នាយទាហានទាំងឡាយ ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះសកម្មភាពខុសច្បាប់ទាំងនេះ ។

២. ការពារព្រៃឈើនៅព្រៃឡង់

- ដកព្រៃឡង់ដែលជាព្រៃឈើបៃតងទំនាបធំជាងគេបំផុតរបស់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ដីគោកចេញពីផលិតកម្ម ។ បង្កើតរបបគ្រប់គ្រងឆ្លាស់សម្រាប់ព្រៃឡង់ដោយផ្អែកតាមការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ដែលកំណត់អាទិភាពដល់ការអភិរក្ស និងការរក្សាសុវត្ថិភាពដល់សិទ្ធិប្រើប្រាស់របស់ប្រជាជនដែលរស់នៅក្នុង និងជុំវិញព្រៃ ។

៣. កែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ

- ដាក់ឱ្យដូចដើមនូវការត្រួតពិនិត្យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យ (IFM) ដោយផ្អែកតាមក្របខណ្ឌស្ថាប័នរឹងមាំ និងលក្ខខណ្ឌសំអាង បន្ទាប់ពីការពិគ្រោះយោបល់ជាសាធារណៈមួយរយៈពេលរួចមក ។ តែងតាំងអង្គការដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ ដោយផ្អែកតាមមូលដ្ឋាននៃដំណើរការស្នើសុំជាចំហ ដែលធ្វើឡើងស្របតាមការអនុវត្តប្រសើរបំផុតជាអន្តរជាតិ ។
- បញ្ឈប់រាល់ប្រព័ន្ធផ្តល់សម្បទានកាប់ឈើ ស្របជាមួយអនុសាសន៍របស់ការវាយតម្លៃវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យ (IFSR) ឆ្នាំ ២០០៤[៩] ។
- លុបចោលផែនការណែនាំប្រព័ន្ធថ្មី នៃការផ្តល់ឱ្យការដេញថ្លៃ (កាប់ឈើ) ប្រចាំឆ្នាំ ។
- បញ្ឈប់រាល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច (ELCs) និងសម្បទានរ៉ែដែលមានទីតាំងនៅតំបន់ព្រៃ ឬបើពុំនោះទេ ផ្ទុយទៅនឹងច្បាប់ដែលមានស្រាប់ ។
- បង្កើតរបបគ្រប់គ្រងព្រៃឈើថ្មីមួយដោយផ្អែកលើអនុសាសន៍របស់ IFSR ។ នេះត្រូវផ្តោតលើព្រៃសហគមន៍ ពង្រីកព្រៃភាពជាដៃគូ និងកម្មវិធីអភិរក្សទេសន្សនីយភាព[i] ។
- ទទួលស្គាល់ការអះអាងបញ្ជាក់ពីមុនរបស់ជនជាតិភាគតិចតាមតម្រូវដោយច្បាប់ភូមិបាលក្នុងការកំណត់ស្ថានភាព និងការប្រើប្រាស់តំបន់ព្រៃ ។
- ធានាថាការកាប់ឈើ និងការបណ្តាក់ទុនដាំដើមឈើនាពេលអនាគត បំពេញតាមបទដ្ឋានក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ (FSC) ឬសមមូល ហើយស្របតាមការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយសហគមន៍ដែលប៉ះពាល់ ។
- បំពេញ និងអនុម័តច្បាប់តំបន់ការពារថ្មី និងរាល់អនុក្រឹត្យ និងប្រកាស (សេចក្តីប្រកាសថ្នាក់ក្រសួង) ដែលមានទាំងអស់ដែលតម្រូវស្ថិតក្រោមច្បាប់ព្រៃឈើឆ្នាំ២០០២ ។ ធានាថា ពង្រាងត្រូវបានធ្វើឡើងឱ្យអាចទទួលបានជាសាធារណៈមុនពេលអនុម័ត ដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការផ្តល់យោបល់ជាសាធារណៈ ។
- ដាក់កំណត់ការបញ្ឈប់សាងសង់ផ្លូវតាមរយៈតំបន់ព្រៃស្របជាមួយអនុសាសន៍របស់ IFSR ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[i] ព្រៃភាពជាដៃគូ ជាគំរូថ្មីមួយ ដែលស្នើដោយការពិនិត្យវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យឆ្នាំ ២០០៤ ។ វានឹងផ្តល់ឱ្យសិទ្ធិកាន់តែទូលំទូលាយក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តគ្រប់គ្រងព្រៃឈើចំពោះក្រុមប្រឹក្សាឃុំ ដែលបានជ្រើសរើសដោយរដ្ឋបាលព្រៃឈើដើរតួនាទីចេញច្បាប់ ។

៤. ចាត់វិធានការណ៍បន្ទាន់ ដើម្បីបង្កើនតម្លាភាពក្នុងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ

- ធានាថា មានការបង្ហាញព័ត៌មានពេញលេញ និងជាបន្ត-បន្ទាប់ ពាក់ព័ន្ធការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ដូចជា ព្រៃឈើ ដីធ្លី ប្រេង និងឧស្ម័ន ស្រទាប់រ៉ែ មច្ឆា តំបន់កៀមរតក និងអាគារគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋ ។
- ធានាថា ព័ត៌មាននេះ រួមមានដូចខាងក្រោមនេះ : កិច្ចព្រមព្រៀងវិនិយោគ លក្ខខណ្ឌកិច្ចសន្យា និងស្ថានភាពអនុវត្តតាម (ការបំពេញការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន និងសង្គមតាមតម្រូវចិត្ត[ESIAs] ការបង់សួយសារ ។ល ។) ការរុករក ការធ្វើអាជីវកម្ម ការដឹកជញ្ជូន និងប័ណ្ណអនុញ្ញាតនាំចេញដែលបានផ្តល់ឱ្យ ឈ្មោះ និងលំអិតពីម្ចាស់ទទួលប្រយោជន៍របស់ក្រុមហ៊ុនពាក់ព័ន្ធ ។

៥. ពង្រឹងក្របខណ្ឌច្បាប់គ្រប់គ្រងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ

- បញ្ចូលក្នុងពង្រាងច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយនូវ ៥ ចែង ដូចខាងក្រោមនេះ :
    - មាត្រាដែលធានាសិទ្ធិពលរដ្ឋខ្មែរ ក្នុងការទទួលបានប្រភេទព័ត៌មានស្តីពីការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ដែលមានរាយខាងលើ ។
    - ការហាមប្រាមបុគ្គល ឬក្រុមហ៊ុនដែលមានកំណត់ត្រាសកម្មភាពខុសច្បាប់ពីការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈគ្រប់ប្រភេទ ។
    - តម្រូវការថា គ្រប់កិច្ចសន្យាទាំងអស់រវាងរដ្ឋាភិបាល និងក្រុមហ៊ុនពាក់ព័ន្ធការគ្រប់គ្រង ការរុករក ឬការធ្វើអាជីវកម្មធនធានធម្មជាតិ និងទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈផ្សេងទៀត ប្រព្រឹត្តតាមដំណើរការ ស្នើសុំជាចំហ ដែលធ្វើឡើងស្របតាមការអនុវត្តប្រសើរបំផុតជាអន្តរជាតិ ។
    - តម្រូវការដែលថារាល់ប្រតិបត្តិករវិស័យឯកជនទាំងអស់ ដែលគ្រប់គ្រងសម្បទានទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ បង្ហាញជាប្រចាំឆ្នាំនូវការចំណាយ ដែលពួកគេបង់ឱ្យរដ្ឋាភិបាលក្នុងទម្រង់ជា ពន្ធដារ សួយសារ ប្រាក់រង្វាន់ពីការចុះហត្ថលេខា ។ល ។
    - តម្រូវការដែលថា រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បង្ហាញជាប្រចាំឆ្នាំនូវលំអិតរាល់ពន្ធអាករ សួយសារ ប្រាក់រង្វាន់ពីការចុះហត្ថលេខាទាំងអស់ ។ល ។ ដែលទទួលពីការផ្តល់សម្បទានទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ។
    - តម្រូវការដែលថា រដ្ឋាភិបាលរក្សាការចុះបញ្ជីផលប្រយោជន៍អាជីវកម្ម និងទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ ដែលមានការផ្លាស់ប្តូរឱ្យបានទៀងទាត់ និងទទួលបានជាសាធារណៈ ក៏ដូចជារបស់សមាជិកគ្រួសាររបស់ពួកគេផងដែរ ។
- អនុម័ត និងអនុវត្តពង្រាងច្បាប់នេះ ដោយមិនមានការពន្យារបន្ថែមទៀត ។

៦. ធានាពីការគ្រប់គ្រងមានតម្លាភាពនៃប្រាក់ចំណូលប្រេង និងឧស្ម័ន

- អនុវត្តវិធានការណ៍គ្រប់គ្រងប្រាក់ចំណូលដែលបានកំណត់ក្នុងទិសដៅណែនាំរបស់មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ ស្តីពីតម្លាភាពប្រាក់ចំណូលពីធនធាន[១០] ។
- ចូលរួមជាមួយគំនិតផ្តួចផ្តើមតម្លាភាពឧស្សាហកម្មចម្រាញ់[១១] ។

៧. កែទម្រង់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ (RCAF)

- ដកចេញនូវកងយោធាទាំងអស់ ដែលមានទីតាំងនៅក្នុង ឬលើព្រំដែនតំបន់ការពារ ។
- បង្ហាញពីទីតាំង និងស្ថានភាពច្បាប់របស់តំបន់អភិវឌ្ឍន៍យោធាទាំងអស់ ។ បញ្ឈប់រាល់តំបន់ទាំងឡាយណាដែលមានទីតាំងនៅលើព្រៃក្នុងតំបន់ការពារ ឬបើពុំនោះផ្ទុយនឹងច្បាប់ដែលមានស្រាប់ ។
- បដិសេធច្បាប់កេណ្ឌទ័ណដែលបានណែនាំនាពេលថ្មីៗនេះ និងបន្តរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធកងយោធពលខេមរភូមិន្ទឡើងវិញឱ្យបានទូលំទូលាយ ដើម្បីបង្កើតកម្លាំងយោធាជំនាញ ដែលបំពេញតាមតម្រូវការការពាររបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។

ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិរបស់ប្រទេសកម្ពុជាត្រូវតែ :

១. ប្រើប្រាស់ឥទ្ធិពលរបស់ពួកគេឱ្យបានសកម្ម ដើម្បីធានាថា ជំនួយផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ដល់ប្រជាជនខ្មែរសាមញ្ញ

- ម្ចាស់ជំនួយគួរតែភ្ជាប់ការចំណាយជំនួយមិនមែនមនុស្សធម៌ទៅនឹងការរីកចម្រើន ដែលអាចពន្យល់បង្ហាញបានក្នុងការអនុវត្តវិធានការណ៍ដែលបានកំណត់ខាងលើ ស្របតាមគម្រោងពេលវេលាដែលបានបង្កើតឡើង ។

២. ដកការផ្តល់ជំនួយពីស្ថាប័នរដ្ឋដែលពាក់ព័ន្ធសកម្មភាពល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ

- ដោយឡែកម្ចាស់ជំនួយមិនត្រូវផ្តល់មូលនិធិ ឬទម្រង់នៃជំនួយផ្សេងទៀត ឱ្យកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ រហូតដល់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទបញ្ឈប់ការចូលរួមរបស់ខ្លួនក្នុងបទល្មើសដែលបានរៀបចំឡើងក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ ។

៣. គាំទ្រកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់សង្គមស៊ីវិលកម្ពុជា ដើម្បីបង្កើនទំនួលខុសត្រូវរដ្ឋាភិបាល

- ផ្តល់ជំនួយបន្ថែមដល់អង្គការកម្ពុជា ដែលធ្វើការបង្កើតទំនួលខុសត្រូវរដ្ឋាភិបាលពាក់ព័ន្ធការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ។ ជាពិសេស បង្កើតសមត្ថភាពសង្គមស៊ីវិលក្នុងមូលដ្ឋាន ដើម្បីកត់ត្រា ត្រួតពិនិត្យ និងពិចារណាការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ និងទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈផ្សេងទៀត និងធានាថា ការចំណាយវិស័យសាធារណៈមានតម្លាភាព ។

៤. ជួយការពារព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ដែលជាផ្នែកមួយនៃកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងអន្តរជាតិ ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការផ្លាស់ប្តូរបរិយាកាស

- អនុវត្តតាមសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ការវាយតម្លៃហ្វត់ចត់ ដែលរៀបចំដោយរដ្ឋាភិបាលអង់គ្លេសនាពេលថ្មីៗនេះ ស្តីពីសេដ្ឋកិច្ចនៃការផ្លាស់ប្តូរបរិយាកាសដែលកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងអន្តរជាតិ ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងការផ្លាស់ប្តូរបរិយាកាសត្រូវតែផ្តល់អាទិភាពដល់ការថែរក្សាព្រៃធម្មជាតិដែលមានស្រាប់[១២] ។
- ស្របជាមួយប្រទេសកម្ពុជាផ្តល់មូលនិធិ និងជំនាញដល់ការបង្កើតការលើកទឹកចិត្តថ្មី និងក្របខណ្ឌស្ថាប័នសម្រាប់រក្សាតំបន់សំខាន់ៗ ដូចជា ព្រៃឡង់ ជាដើម ។

ព្រៃឈើព្រៃឡង់របស់ប្រទេសកម្ពុជា

សង្ខេប[ii]

របាយការណ៍នេះ ធ្វើឱ្យមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងកាន់តែខ្លាំងដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងសហគមន៍អន្តរជាតិ ដើម្បីពង្រឹងអភិបាលកិច្ចព្រៃឈើ និងទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈផ្សេងទៀត ដែលប្រជាជនកម្ពុជាពឹងផ្អែកលើ ។ របាយការណ៍នេះ ត្រូវបានពឹងផ្អែកលើការស៊ើបអង្កេតស៊ីជម្រៅក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងបទល្មើសពាក់ព័ន្ធ ដែលធ្វើឡើងដោយ Global Witness ក្នុងរវាងពីចុងឆ្នាំ ២០០៤ និងដើមឆ្នាំ ២០០៧ ។

លទ្ធផលចម្បងៗរបស់របាយការណ៍ មានដូចខាងក្រោមនេះ :

១. អ្នកដឹកនាំបែបលួចប្លន់ កំពុងច្រៀកព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

- ប្រទេសកម្ពុជាត្រូវបានដឹកនាំដោយអ្នកដឹកនាំបែបលួចប្លន់ ដែលធ្វើឱ្យមានទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនច្រើន តាមរយៈការរឹបអូសទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ជាពិសេសធនធានធម្មជាតិ ។ វិស័យព្រៃឈើផ្តល់ឱ្យនូវរូបភាពរស់រវើក ជាពិសេសពីដំណើរការពុះច្រៀកទ្រព្យសម្បត្តិនេះនៅកន្លែងធ្វើការ ។
- ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ កំពុងបណ្តាលឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ព្រៃឈើដែលនៅសល់របស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវគម្របព្រៃឈើជាសកលលើកចុងក្រោយដោយអង្គការ ស្បៀងអាហារ និងកសិកម្ម (FAO) បានរកឃើញថាប្រទេសកម្ពុជា បានបាត់បង់ព្រៃឈើត្រូពិចធំជាងគេរបស់ខ្លួនចំនួន ២៩% ក្នុងអំឡុងពេលប្រាំឆ្នាំ ។
- កងទ័ព កងរាជអាវុធហត្ថ ប៉ូលីស និងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ (FA) របស់ប្រទេសកម្ពុជា ចូលរួមពាក់ព័ន្ធយ៉ាងខ្លាំងទាំងអស់គ្នាក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។
- ក្នុងករណីជាច្រើន ការកាប់ឈើខុសច្បាប់កំពុងកើតឡើង ដោយស្ថិតក្រោមរបៀបអភិវឌ្ឍន៍ចំការគួរឱ្យសង្ស័យស្របច្បាប់ និងការផ្តល់លិខិតអនុញ្ញាតឱ្យប្រមូលផល ។ ការដាំដើមឈើ និងលិខិតអនុញ្ញាតជាច្រើនក្នុងចំណោមនេះ កំពុងត្រូវបានផ្តល់ឱ្យក្រុមបុគ្គលមួយចំនួន ដែលមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយអ្នកនយោបាយជាន់ខ្ពស់ ។
- ការព្រួយបារម្ភជាពិសេស គឺអន្តរាយដែលអ្នកកាប់ឈើខុសច្បាប់កំពុងធ្វើចំពោះព្រៃឡង់ ដែលជាព្រៃបៃតងទំនាបធំបំផុតក្នុងអាស៊ីអគ្នេយ៍ដីគោក ។ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បច្ចុប្បន្នកំពុងបង្កើតផែនការកាប់ព្រៃឡង់រាប់ម៉ឺនហិកតា ដើម្បីធ្វើផ្លូវដាំដើមឈើ ។

២. ក្រុមកាប់ឈើដ៏មានអំណាចបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានដឹកនាំដោយសាច់ញាតិរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន[១៣] និងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ផ្សេងទៀត

- ក្រុមកាប់ឈើដែលមានអំណាចបំផុតក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដឹកនាំដោយ ឌី ចូច ក៏ត្រូវបានស្គាល់ថាជា ហ៊ុន ចូច ផងដែរ អតីតភរិយារបស់គាត់ សេង គាង និង ឃុន ថុង ដែលជាដៃគូអាជីវកម្មរបស់ពួកគេ ។ ក្រុមនេះប្រតិបត្តិការដោយស្ថិតក្រោមឈ្មោះក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ។
  - ឌី ចូច គឺជាប្អូនជីដូនមួយរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ។
  - សេង គាង គឺជាមិត្តភក្តិរបស់ ប៊ុន រ៉ានី ភរិយារបស់ ហ៊ុន សែន ។
  - ឃុន ថុង គឺជាបងថ្លៃរបស់ ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ (MAFF) និងជាឪពុកក្មេករបស់លោក ទី សុគន្ធ ប្រធានរដ្ឋបាលព្រៃឈើ (FA) ។
  - ប្អូនប្រុសរបស់ សេង គាង ឈ្មោះ សេង កុកហ៊ាង ដែលដឹកនាំប្រតិបត្តិការសម្រាប់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company គឺជាមន្ត្រីក្នុងកងឯកភាពយោធាកងពលតូចលេខ ៧០ នៃកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ (RCAF) ។

ហ៊ុន សែន ស្វាគមន៍មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់

[ii] ចំណុចយោងសម្រាប់ចំណុចជាច្រើនដែលមានក្នុងផ្នែកនេះ អាចរកបានក្នុងផ្នែកខាងក្នុងនៃរបាយការណ៍នេះ ។

នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន

ប៊ុន រ៉ានី ភរិយារបស់ ហ៊ុន សែន

ឌី ចូច ប្អូនជីដូនមួយរបស់ ហ៊ុន សែន
ក៏ត្រូវបានស្គាល់ផងដែរថាជា ហ៊ុន ចូច

សេង គាង ភរិយាមុនរបស់ ឌី ចូច

សេង កុកហ៊ាង ប្អូនប្រុសរបស់ សេង គាង
ក៏ត្រូវបានស្គាល់ផងដែរថាជា Mr. ៩៥

ចាន់ សារុន ប្អូនថ្លៃរបស់ ឃុន ថុង
រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

ទី សុគន្ធ កូនប្រសាររបស់ ឃុន ថុង
អគ្គនាយករដ្ឋបាលព្រៃឈើ

ឧត្តមសេនីយ៍ត្រី ហ៊ីង ប៊ុនហៀង
មេបញ្ជាការកងអង្គរក្ស ហ៊ុន សែន

ឧត្តមសេនីយ៍ សៅ សុខា
មេកងរាជអាវុធហត្ថរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

៣. សកម្មភាពដែលសមាជិកក្រុមកាប់ឈើនេះ កំពុងជាប់ទាក់ទង រួមមានដូចខាងក្រោម ៖

- ការចាប់ពង្រត់ និងឃុំឃាំង ដែលអាចមើលឃើញជាក់ស្តែងទៅលើ លី ជុនហួរ[១៤] នាយកគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុនកាប់ឈើ Kingwood Industry ។
- ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ទ្រង់ទ្រាយធំក្នុងព្រៃឡង់ ត្រូវបានអនុវត្តដោយស្ថិតក្រោមទម្រង់នៃការអភិវឌ្ឍន៍ចំការកៅស៊ូទីរីង ។
- ការកាប់រំលំឈើយកជ័ររាប់ពាន់ដើម ដោយប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋានដែលផ្អែកលើឈើទាំងនោះជាប្រភពចំណូល ។ ឈើយកជ័រត្រូវបានការពារដោយច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជា ។
- ការប៉ុនប៉ងដែលបានរាយការណ៍ដោយ សេង គុកហ៊ាង ដើម្បីសម្លាប់សកម្មជនព្រៃឈើសហគមន៍ពីរនាក់ក្នុងទីរីង ដែលបានតវ៉ាប្រឆាំងការកាប់ឈើយកជ័ររបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ។
- ការប្រើប្រាស់លិខិតអនុញ្ញាតដឹកជញ្ជូនក្លែងបន្លំ ដែលរៀបរាប់ពីឈើថា ជាអុសដែលមានតម្លៃថោក ។ នេះអាចធ្វើឱ្យរតនាគាររបស់ប្រទេសកម្ពុជាច្រើនជាងលានដុល្លារបាត់បង់ចំណូលពន្ធ ។
- ការនាំចេញទៅកាន់ប្រទេសចិននូវក្តារបន្ទះមានតម្លៃរាប់លានដុល្លារ ដែលគ្មានការបង់ពន្ធទំនងជាត្រូវបានបង់ ។
- ការបង្កើតក្នុងទីរីងនូវរោងចក្រមួយសម្រាប់អារឈើ និងធ្វើបន្ទះឈើ ។ ច្បាប់ព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ហាមប្រាមការសាងសង់រោងចក្រកែច្នៃឈើក្នុងតំបន់ព្រៃឈើ ។
- រោងចក្រនេះ កំពុងកែច្នៃឈើជាង ១០០,០០០ ម៉ែត្រគីប (m^3) ក្នុងមួយឆ្នាំ ទៅជាផលិតផលឈើដែលមានតម្លៃជាង US$១៣ លានប្រចាំឆ្នាំ ។ ឈើភាគច្រើនបំផុតដែលបានប្រើប្រាស់ត្រូវបានកាប់ខុសច្បាប់ក្នុងព្រៃឡង់ ។
- សកម្មភាពខាងលើ ត្រូវបានហាមឃាត់ដោយច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជាដែលមានស្រាប់ និងអាចដាក់ទោសដោយការកាត់ទោសជាប់ពន្ធនាគារ និងពិន័យ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ឌី ចួច, សេង គាង, ឃុន ថុង និង សេង គុកហ៊ាង មិនត្រូវបានកាត់ទោសនោះទេ ។

៤. មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ចូលដៃគ្នាក្នុងសកម្មភាពទាំងនេះ

- នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បានបើកសម្ពោធចំការកៅស៊ូទីរីងដោយខ្លួនឯង ដែលបានផ្តល់ឱ្យនូវមូលដ្ឋានសម្រាប់ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ដ៏ធំនៅព្រៃឡង់ ដោយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ។
- ការបង្កើតចំការនេះ បានធ្វើក្រោយការអង្កេតស្រាវជ្រាវតំបន់ទីរីងដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ដែលរៀបចំឡើងដោយ ចាន់ សារុន ប្អូនថ្លៃរបស់ ឃុន ថុង ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទនេះ ចែកចំណាត់ថ្នាក់តំបន់នេះខុសថា ជាដីដែលមានព្រៃឈើមានតម្លៃតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ។
- ទោះបីជាមានការអះអាងថា ខ្វះខាតឈើមានតម្លៃក្នុងតំបន់នេះក៏ដោយ ចាន់ សារុន នៅតែផ្តល់សិទ្ធិផ្តាច់មុខដល់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ដើម្បីប្រមូល និងកែច្នៃរាល់កំណាត់ឈើទាំងអស់ក្នុងចំការកៅស៊ូទីរីង ។
- ក្រោយមក ចាន់ សារុន បានផ្តល់ឱ្យក្រុមហ៊ុននូវលិខិតអនុញ្ញាតបង្កើតរោងចក្រកែច្នៃឈើរបស់ខ្លួនក្នុងទីរីង ទោះបីជាការពិតថានេះខុសច្បាប់ក៏ដោយ ។
- រដ្ឋបាលព្រៃឈើ ដែលគ្រប់គ្រងដោយលោក ទី សុគន្ធ កូនប្រសាររបស់ ឃុន ថុង បានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការសម្របសម្រួលការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងសកម្មភាពល្មើសផ្សេងទៀតរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ។

៥. ភស្តុតាងបង្ហាញថាមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់មួយចំនួនក្នុងចំណោមនេះ ទទួលខុសត្រូវដោយផ្ទាល់ចំពោះអំពើពុករលួយក្នុងស្ថាប័នដែលពួកគេដឹកនាំ

- មានភស្តុតាងត្រឹមត្រូវមួយថា ចាន់ សារុន និង ទី សុគន្ធ បានលក់ដោយខុសច្បាប់នូវការងារលើសពី ៥០០ ក្នុងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ (FA) ។
- មន្ត្រីទាំងនេះបានគណនាថា ការលក់ការងារនេះបានផ្តល់ឱ្យសំណូកដល់ ចាន់ សារុន ជាង US$2.5 លាន ។
- តម្រូវការដើម្បីទទួលបានការចំណាយទិញតួនាទីទាំងនេះវិញ ទំនងជាទទួលខុសត្រូវចំពោះឥរិយាបថពុករលួយ ដែលមានការកើនឡើងក្នុងចំណោមមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើជាច្រើន ។
- អំពើពុករលួយ និងការឃុបឃិតបទល្មើសព្រៃឈើទាំងពីរ ត្រូវបានហាមឃាត់ដោយច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជាដែលមានស្រាប់ និងអាចដាក់ទោសដោយកាត់ទោសជាប់ពន្ធនាគារ និងពិន័យ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ គ្មានមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ណាម្នាក់ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ ឬដាក់វិន័យពាក់ព័ន្ធនឹងការលក់ការងារ ឬការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងព្រៃឡង់នៅឡើយទេ ។

៦. ទ័ពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ ហ៊ុន សែន ត្រូវបានផ្តល់ប្រាក់តាមរយៈការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងការរត់ពន្ធ

- ក្នុងការដឹកជញ្ជូនឈើដែលបានកាប់ខុសច្បាប់ចេញពីព្រៃឡង់ ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានធ្វើការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយកងពលតូចលេខ ៧០ របស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ។ កងពលតូចលេខ ៧០ ដើរតួជាកងកម្លាំងបម្រុងសម្រាប់កងអង្គរក្សដ៏ខ្លាំងចំនួន ៤០០០ នាក់របស់ ហ៊ុន សែន ។ អង្គភាពទាំងពីរនេះមាននូវទ័ពផ្ទាល់ខ្លួនសំខាន់ ដែលត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រី ។
- ផ្សេងពីសកម្មភាពរបស់ខ្លួនក្នុងព្រៃឡង់ កងពលតូចលេខ ៧០ ដើរតួជាផ្តល់សេវាកម្មដឹកជញ្ជូនឈើទូទាំងប្រទេស ។ កងពលនេះ

ដឹកជញ្ជូនឈើដែលបានកាប់ខុសច្បាប់ទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា និងនាំចេញបរិមាណដ៏ច្រើនទៅកាន់ប្រទេសវៀតណាម ។

- មន្ត្រីដែលរៀបចំប្រតិបត្តិការទាំងនេះមាន ឧត្តមសេនីយ៍ត្រី ហាក់ ម៉ៅ ។ អ្នកការពារ និងម្ចាស់សំខាន់របស់គាត់ រួមមាន ឧត្តមសេនីយ៍ឯក ហ៊ឹង ប៊ុនហៀង មេបញ្ជាការកងអង្គរក្ស ហ៊ុន សែន និងឧត្តមសេនីយ៍ សៅ សុខា មេបញ្ជាការកងរាជអាវុធហត្ថទូទាំងប្រទេស[១៥] ។
- អតិថិជនរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ គឺ "នរណាក៏ដោយ" នៃសេដ្ឋីឈើធំៗក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលរួមមានក្រុមហ៊ុន Turys Pheapimex ដែលគ្រប់គ្រងដោយ យាយភូ ដែលជាមិត្តជិតស្និទ្ធិរបស់ ហ៊ុន សែន ក៏ដូចជាមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល និងមជ្ឈដ្ឋានទូទៅផងដែរ ។
- ក្នុងឆមាសទីពីរ ឆ្នាំ ២០០៦ កងពលតូចលេខ ៧០ បានកំពុងដឹកជញ្ជូនឈើកាប់ខុសច្បាប់ចំនួន ១២៦០ម៣ ក្នុងមួយសប្តាហ៍ ។ តាមរយៈប្រតិបត្តិការដឹកឈើទាំងនេះ ហាក់ ម៉ៅ អាចរកបានប្រមាណ US$១.២ លានក្នុងមួយឆ្នាំ ។
- កងពលតូចលេខ ៧០ ប្រតិបត្តិការសេវាកម្មដឹកជញ្ជូនទំនិញខុសច្បាប់ដូចគ្នានេះ តាមរយៈកំពង់ផែសមុទ្រភាគខាងត្បូងរបស់ប្រទេសកម្ពុជាដែលគួរឱ្យកត់សំគាល់ គឺកំពង់ផែឧកញ៉ា ម៉ុង ដែលជារបស់លោក ម៉ុង ឫទ្ធី[១៦] ជាមហាសេដ្ឋីម្នាក់ដែលជាព្រឹទ្ធសមាជិកសម្រាប់គណបក្សប្រជាជន (CPP) របស់ ហ៊ុន សែន ផងដែរ ។
- ប្រតិបត្តិការដឹកឈើខុសច្បាប់ និងការរត់ពន្ធដែលមានការពាក់ព័ន្ធរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ មានតម្លៃរវាង US$២ លាន និង US$២.៧៥ លាន ជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។
- ប្រាក់ចំណេញត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់ប្រតិបត្តិការកងពលតូចលេខ ៧០ ខ្លួនឯង ។ ជាងនេះទៅទៀត ការកាប់ទ្រង់ទ្រាយធំមួយត្រូវបានប្រគល់ឱ្យឧត្តមសេនីយ៍ឯក ហ៊ឹង ប៊ុនហៀង មេបញ្ជាការកងអង្គរក្ស ហ៊ុន សែន ។
- សកម្មភាពទាំងនេះ ត្រូវបានរ៉ាប់រងដោយច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជាដែលមានស្រាប់ និងអាចដាក់ទោសបាន ដោយការកាត់ទោសជាប់ពន្ធនាគារ និងពិន័យ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ មកទល់ថ្ងៃនេះ គ្មាននរណាម្នាក់ដែលទទួលខុសត្រូវ ត្រូវបានកាត់ទោសឡើយ ។
- ទោះបីជាមានភស្តុតាងពីបទល្មើសជុំវិញក្នុងកងយោធពលខេមរភូមិន្ទក៏ដោយ ក៏ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិ ដូចជា ចិន និងអាមេរិក ឥឡូវនេះកំពុងតែផ្តល់ជំនួយយោធាដោយផ្ទាល់មកឱ្យប្រទេសកម្ពុជា ។

៧. ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិរបស់ប្រទេសកម្ពុជា មិនកំពុងប្រើប្រាស់ឥទ្ធិពលរបស់ពួកគេមានប្រសិទ្ធិភាពនោះទេ

- ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិផ្តល់ជំនួយប្រចាំឆ្នាំប្រមាណ US$600 លានក្នុងមួយឆ្នាំ ឱ្យប្រទេសកម្ពុជា ។ នេះស្មើនឹងពាក់កណ្តាលថវិកាជាតិ ។
- ម្ចាស់ជំនួយមិនបានប្រើប្រាស់អានុភាព ដែលជំនួយនេះផ្តល់ឱ្យពួកគេយ៉ាងមានប្រសិទ្ធិភាពនោះទេ ។ ជាពិសេស ពួកគេបានបដិសេធទទួលស្គាល់ការពិតថា រដ្ឋាភិបាលមានការពុករលួយខ្លាំង ហើយមិនដើរតួជាផលប្រយោជន៍ប្រសើរបំផុតរបស់ប្រជាជន ។
- ហេតុនេះ ជំនួយរាប់ពាន់លានដុល្លារដែលផ្តល់ឱ្យដោយអ្នកជាប់ពន្ធនៅលោកខាងលិច បានធ្វើការកែលំអបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះចំពោះការរស់នៅរបស់ប្រជាជនខ្មែរសាមញ្ញ ។
- ជាងនេះទៅទៀត ជំនួយរបស់ម្ចាស់ជំនួយ មិនបានបង្កើតឱ្យមានកំណែទម្រង់ ដែលនឹងធ្វើឱ្យរដ្ឋាភិបាលកាន់តែទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាជនរបស់ខ្លួននោះទេ ។ ជំនួសមកវិញ រដ្ឋាភិបាលកំពុងកេងប្រវ័ញ្ចយ៉ាងជោគជ័យនូវជំនួយអន្តរជាតិ ដែលជាប្រភពមួយនៃធម្មានុរូបនយោបាយ ។

តារាង ១ : បញ្ហាដែលអាជ្ញាធរយុត្តិធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវតែស៊ើបអង្កេតនាពេលនេះ[iii]		
បុគ្គល	**សកម្មភាព**	**ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធ និងការដាក់ទោសសម្រាប់ការរំលោភបំពាន**
ឌី ចូច សេង គាង ឃុន ថុង	ការឃុំឃាំងដែលអាចមើលឃើញយ៉ាងច្បាស់លើ លី ជុនហួរ និងកាន់កាប់ដោយបង្ខំលើក្រុមហ៊ុន Kingwood Industry ។	**ច្បាប់ស្ដីពីបទល្មើសវាយដំរូបកាយ** មាត្រា ៧ : ការឃុំខ្លួន និងការឃុំឃាំងខុសច្បាប់ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ៥-១០ ឆ្នាំ មាត្រា ៦ : លួចប្លន់ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ៥-១០ ឆ្នាំ
សេង កុកហ៊ាង	ការប៉ុនប៉ងសម្លាប់សកម្មជនព្រៃឈើសហគមន៍ពីរនាក់ ដែលបានរាយការណ៍ ។	**ច្បាប់ស្ដីពីបទល្មើសវាយដំរូបកាយ** មាត្រា ៣ : សម្លាប់ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១៥-២០ ឆ្នាំ
ឌី ចូច សេង គាង ឃុន ថុង សេង កុកហ៊ាង	ការកាប់ឈើទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្មនៅខាងក្រៅព្រំដែនចំការកៅស៊ូទីរីង និងការកាប់ឈើយកជ័ររាប់ពាន់ដើម ដែលជារបស់ប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋាន ។	**ច្បាប់ព្រៃឈើ** មាត្រា ៩៨ : ការប្រើប្រាស់លិខិតអនុញ្ញាតមិនត្រឹមត្រូវ ដើម្បីប្រមូលផលព្រៃឈើ ការប្រមូលផលព្រៃឈើដោយគ្មានលិខិតអនុញ្ញាត ការកាប់រំលំពូជឈើកម្រ និងដើមឈើ ដែលប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋានយកជ័រ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១-៥ ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ ១០-១០០ លានរៀល (US$2,500-US$25,000) ។ **ច្បាប់ភូមិបាល** មាត្រា ២៥៩ : ការរំលោភបំពានលើទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១-៥ ឆ្នាំ និង/ឬពិន័យជាប្រាក់ ៥-៥០ លានរៀល (US$1,250-US$12,500) ។ **ច្បាប់ស្ដីពីបទល្មើសវាយដំរូបកាយ** មាត្រា ៦ : លួចប្លន់ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ៥-១០ ឆ្នាំ **ក្រមព្រហ្មទណ្ឌអ៊ុនតាក់** មាត្រា ៥២ : ការបំផ្លិចបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិខុសច្បាប់ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១-៣ ឆ្នាំ
	ដឹកជញ្ជូនឈើដែលមានតម្លៃរាប់លានដុល្លារ ដែលបានកាប់ក្នុងអំឡុងពេលប្រតិបត្តិការទាំងនេះ	**ច្បាប់ព្រៃឈើ** មាត្រា ៩៦ : ការដឹកជញ្ជូនផលិតផលព្រៃឈើដែលបានទទួលតាមរយៈការប្រមូលផលខុសច្បាប់ ទោស : ពិន័យពី ២-៣ ដងនៃតម្លៃផលិតផលព្រៃឈើ
	ប្រើប្រាស់លិខិតអនុញ្ញាតប្រមូល "អុស" ដើម្បីសម្របសម្រួលការដឹកជញ្ជូនឈើ	**ច្បាប់ពន្ធដារ** មាត្រា ១២៧ និងមាត្រា ១៣៥ : ការលួចពន្ធ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១-៥ ឆ្នាំ និង/ឬពិន័យជាប្រាក់ ១០-២០ លានរៀល (US$2,500-US$5,000) ។ **ច្បាប់ព្រៃឈើ** មាត្រា ៩៦ : ការដឹកជញ្ជូនផលិតផលព្រៃឈើ ផ្ទុយទៅនឹងអ្វីដែលមានក្នុងលិខិតអនុញ្ញាតដឹកជញ្ជូន ទោស : ពិន័យពី ២-៣ ដងនៃតម្លៃផលិតផលព្រៃឈើ
	កែច្នៃឈើទាំងនេះ	**ច្បាប់ព្រៃឈើ** មាត្រា ៩៦ : ការកែច្នៃផលិតផលព្រៃឈើដែលបានទទួលតាមរយៈការប្រមូលផលខុសច្បាប់ ទោស : ពិន័យពី ២-៣ ដងនៃតម្លៃផលិតផលព្រៃឈើ
	ដឹកជញ្ជូនផលិតផលសម្រេច	**ច្បាប់ព្រៃឈើ** មាត្រា ៩៦ : ការដឹកជញ្ជូនផលិតផលព្រៃឈើដែលបានទទួលតាមរយៈការប្រមូលផលខុសច្បាប់ ទោស : ពិន័យពី ២-៣ ដងនៃតម្លៃផលិតផលព្រៃឈើ

	លក់ទំនិញទាំងនេះ	**ច្បាប់ព្រៃឈើ** មាត្រា ៩៦ : ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មផលិតផលព្រៃឈើ ដែលបានទទួលតាមរយៈការប្រមូលផលខុសច្បាប់ ទោស : ពិន័យពី ២-៣ ដងនៃតម្លៃផលិតផលព្រៃឈើ
	ការបង់ប្រាក់ឱ្យមន្ត្រី ដើម្បីការពារ ឬបិទភ្នែកចំពោះសកម្មភាពខាងលើ	**ក្រមព្រហ្មទណ្ឌអ៊ុនតាក់** មាត្រា ៥៤ : អំពើពុករលួយដោយមានចេតនា ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១-៣ ឆ្នាំ
	បង្កើតសមាគមក្រៅផ្លូវការ ដែលជួយដល់ការអនុវត្តសកម្មភាពខាងលើនេះ	**ក្រមព្រហ្មទណ្ឌអ៊ុនតាក់** មាត្រា ៣៦ : បទល្មើសដោយមានការរៀបចំទុក ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ៣-១៥ ឆ្នាំ
ចាន់ សារុន	ចេញលិខិតអនុញ្ញាត ដែលផ្តល់ការរ៉ាប់រងចំពោះការកាប់ឈើទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្ម នៅខាងក្រៅព្រំដែនចំការកៅស៊ូទីរឹង និងកាប់ឈើយកជ័ររបស់អ្នកភូមិ	**ច្បាប់ព្រៃឈើ** មាត្រា ១០០ : មន្ត្រីដែលអនុញ្ញាតដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលឱ្យមានសកម្មភាពផ្ទុយនឹងច្បាប់ព្រៃឈើ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១-៥ ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ ១០-១០០ លានរៀល (US$2,500-US$25,000) ។ **ក្រមព្រហ្មទណ្ឌអ៊ុនតាក់** មាត្រា ៦៩ : ការរួមគំនិត ទោស : ការដាក់ទោសអនុវត្តដូចគ្នានឹងអ្នកប្រព្រឹត្តល្មើស
	អនុញ្ញាតឱ្យសាងសង់រោងចក្របន្ទះឈើ និងរោងចក្រអារឈើដោយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្នុងព្រៃឡង់	**ច្បាប់ព្រៃឈើ** មាត្រា ៣០ : បម្រាមពីការសាងសង់រោងចក្រអារឈើក្នុងរង្វង់ ៥ គីឡូម៉ែត្រ (km) ពីតំបន់បម្រុងព្រៃឈើអចិន្ត្រៃយ៍ ។ មាត្រា ១០០ : មន្ត្រីដែលអនុញ្ញាតដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលឱ្យមានសកម្មភាពផ្ទុយនឹងច្បាប់ព្រៃឈើ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១-៥ ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ ១០-១០០ លានរៀល (US$2,500-US$25,000) ។
ចាន់ សារុន ទី សុគន្ធ	លក់ការងាររាប់រយក្នុងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ	**ក្រមព្រហ្មទណ្ឌអ៊ុនតាក់** មាត្រា ៣៨ : ការគម្រាមកំហែងយកប្រាក់ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ៣-៧ ឆ្នាំ ហើយពិន័យពីរដងលើប្រាក់សរុបដែលបានគម្រាមកំហែង ។ ហាមប្រាមឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត ឬកាន់តំណែងរដ្ឋរយៈពេល ២ ឆ្នាំ បន្ទាប់ពីការកាត់ទោសបានកំណត់ឱ្យ ។
ហ៊ីង ប៊ុនហៀង ឌី ផេន	ត្រូវការ និងទទួលបានការបង់ប្រាក់ពីបរិវារ	**ក្រមព្រហ្មទណ្ឌអ៊ុនតាក់** មាត្រា ៣៨ : ការគម្រាមកំហែងយកប្រាក់ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ៣-៧ ឆ្នាំ ហើយពិន័យពីរដងលើប្រាក់សរុបដែលបានគម្រាមកំហែង ។ ហាមប្រាមឈរឈ្មោះបោះឆ្នោត ឬកាន់តំណែងរដ្ឋរយៈពេល ២ ឆ្នាំ បន្ទាប់ពីការកាត់ទោសបានកំណត់ឱ្យ ។
ហាក់ ម៉ៅ	ដឹកជញ្ជូនឈើ និងផលិតផលពីឈើ ដែលមានតម្លៃរាប់លានដុល្លារ ដែលមានប្រភពមកពីតំបន់ដែលគ្មានប្រតិបត្តិការប្រមូលផលឈើស្របច្បាប់	**ច្បាប់ព្រៃឈើ** មាត្រា ៩៦ : ការដឹកជញ្ជូនផលិតផលព្រៃឈើដែលបានទទួលតាមរយៈការប្រមូលផលខុសច្បាប់ ទោស : ពិន័យពី ២-៣ ដងនៃតម្លៃផលិតផលព្រៃឈើ
	ចាត់ចែង និងការពារការដឹកជញ្ជូនទំនិញដែលពន្ធនាំចូលតម្រូវឱ្យមានជាចាំបាច់ មិនត្រូវបានបង់ឱ្យ	**ច្បាប់ពន្ធដារ** មាត្រា ១២៧ និងមាត្រា ១៣៥ : ការលួចពន្ធ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១-៥ឆ្នាំ និង/ឬពិន័យជាប្រាក់ ១០-២០លានរៀល (US$2,500-US$5,000) ។ មាត្រា ១២៨ និងមាត្រា ១៣៦ : ការរារាំងដល់ការអនុវត្តពន្ធដារ ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១ ខែ ទៅ ១ ឆ្នាំ និង/ឬពិន័យជាប្រាក់ ៥-១០ លានរៀល (US$1,250-US$2,500) ។
	ប្រមូល ស្តុក និងបែងចែកទំនិញទាំងនេះ	**ក្រមព្រហ្មទណ្ឌអ៊ុនតាក់** មាត្រា ៥១ : ការទទួល និងលាក់ទំនិញដែលបានលួច ទោស : ជាប់ពន្ធនាគារ ១-៥ ឆ្នាំ

[iii] ចំណុចយោងសម្រាប់ចំណុចជាច្រើនដែលមានក្នុងផ្នែកនេះ អាចរកបានក្នុងផ្នែកខាងក្នុងនៃរបាយការណ៍នេះ ។

ជំពូក I : ព្រៃឈើ និងស្ថានភាពមានតែឈ្មោះរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

តាមសេចក្ដីថ្លែងការណ៍ទៅកាន់ក្រុមប្រឹក្សាសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ថ្ងៃទី ២៦ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ លោក Yash Ghai តំណាងពិសេសរបស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបាននិយាយថា *"មនុស្សម្នាក់មិនត្រូវការជំនាញសិទ្ធិមនុស្ស ដើម្បីទទួលស្គាល់ថា គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលជាច្រើន បានធ្វើឱ្យទន់ខ្សោយគោលការណ៍ប្រជាធិបតេយ្យចាំបាច់ និងដំណើរការសមរម្យ ដែលកាត់ផ្ដាច់ប្រជាជនពីធនធានសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគេ និងមធ្យោបាយចិញ្ចឹមជីវិត ហើយមិនផ្ដល់ឱ្យពួកគេនូវកិត្តិយសរបស់ពួកគេ ។ ខ្ញុំបានជឿថា គោលនយោបាយទាំងនេះមានសារៈសំខាន់ចំពោះប្រព័ន្ធនយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ច តាមរយៈការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែលសម្របសម្រួលដំណើរការប្រជាធិបតេយ្យ ធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់គូប្រឆាំងនយោបាយតាមផ្លូវច្បាប់ និងបានប្រើប្រាស់រដ្ឋសម្រាប់បង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួន ។និយាយឱ្យខ្លី ខ្ញុំជឿជាក់ថា ការបដិសេធដែលបានគិតទុកជាមុនលើទស្សនាទានរដ្ឋគ្រប់គ្រងដោយនីតិរដ្ឋបានប្រមូលផ្ដុំនៅលើអំណាចគ្រប់គ្រងរបស់គណៈបក្សកាន់អំណាច"* ។

ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩១ សហគមន៍អន្តរជាតិ បានរ៉ាប់រងនាំយកប្រជាធិបតេយ្យ និងការអភិវឌ្ឍន៍មកកាន់ប្រទេសកម្ពុជាមុនជម្លោះ ។ ជាងដប់ប្រាំឆ្នាំក្រោយមក អ្វីដែលតំណាងពិសេសអង្គការសហប្រជាជាតិបានលើកឡើងថា "លក្ខណៈខាងក្រៅនៃប្រជាធិបតេយ្យដែលមានភាពញ៉ូររញ្ជួយ" របស់ប្រទេសកម្ពុជា គ្របពីលើរដ្ឋដែលមានតែឈ្មោះ[iv] ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងលើការឧបត្ថម្ភអំពើពុករលួយ និងការបង្ខិតបង្ខំ[១៧] ។រដ្ឋដែលមានតែឈ្មោះរបស់ប្រទេសកម្ពុជាប្រើប្រាស់ខុសច្បាប់នូវទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ គម្រោមកំហែងយកប្រាក់ពីអាជីវកម្ម និងចាត់ចែងសេដ្ឋកិច្ចខុសច្បាប់យ៉ាងច្រើន ។ រដ្ឋត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយទេសរដ្ឋមន្ត្រី ដែលមានជំនាញក្នុងការនិយាយភាសាមិនត្រឹមត្រូវពីអភិបាលកិច្ចល្អ និងការអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចេរភាព ។

នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន និងមជ្ឈដ្ឋានខាងក្នុងរបស់គាត់បានប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រមុខពីរនេះក្នុងរដ្ឋាភិបាល តាំងពីចុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៨០ មកម្ល៉េះ ។ បន្ទាប់ពីរក្សាការលាក់កំបាំងសង្គមនិយមដើម្បីឱ្យអ្នកណែនាំវៀតណាមស្ងប់ចិត្ត ឥឡូវនេះពួកគេមានគម្រោងប្រហាក់ប្រហែលប្រជាធិបតេយ្យសេរី ដែលតម្រង់ទៅកាន់ម្ចាស់ជំនួយលោកខាងលិច ។ នៅតាមផ្លូវនេះ ពួកគេបានពង្រឹងជាលំដាប់នូវការច្បាមយកអំណាច ដោយមធ្យោបាយនយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ច ។

១. ការច្រៀកទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

រដ្ឋដែលមានតែឈ្មោះរបស់ប្រទេសកម្ពុជា បង្កើតទ្រព្យសម្បត្តិខុសច្បាប់ជាច្រើនរបស់ខ្លួន តាមរយៈការដកហូតតាមផ្លូវច្បាប់នូវទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ជាពិសេសធនធានធម្មជាតិ ក៏ដូចជាតាមរយៈអំពើពុករលួយក្នុងស្ថាប័ន[១៨] ។ដោយយោងជាពិសេសទៅកាន់វិស័យព្រៃឈើ របាយការណ៍នេះពិនិត្យមើលលើវិធីសាស្ត្រធំៗបី ដែលនេះនឹងធ្វើការ :

បែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈឱ្យមិត្តជិតស្និទ្ធ និងសាច់ញាតិរបស់អ្នកដឹកនាំកម្ពុជា

នេះពាក់ព័ន្ធការបែងចែកសម្បទានព្រៃឈើ ដីធ្លី ស្រទាប់រ៉ែ មច្ឆា និងតំបន់កើ្ដដំណែលស្របកិច្ចព្រមព្រៀង "ផ្លាស់ប្ដូរដី" លើអាគារកាន់កាប់ដោយរដ្ឋ ។ ប្រតិបត្តិការជាច្រើនក្នុងចំណោមនេះគឺខុសច្បាប់ ។ អ្នកទទួលប្រយោជន៍គឺជាមហាសេដ្ឋីមួយក្រុមតូច ដែលមានចំណងនយោបាយអាជីវកម្ម ឬគ្រួសារជាមួយមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ ។ ផលប៉ះពាល់ គឺនឹងដាក់ឱ្យទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់បុគ្គលឯកជន ដែលពួកគេជាផ្នែកមួយនៃរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋមានតែឈ្មោះ ។

ក្នុងការបកស្រាយបង្ហាញពីការត្រួតស៊ីគ្នារវាងនយោបាយ និងអាជីវកម្មនេះ មហាសេដ្ឋីចំនួនប្រាំមួយ ក្នុងចំណោមមហាសេដ្ឋីខ្លាំងបំផុត

ឡៅ ម៉េងឃិន និង ជឹង សុភាព (ក៏ត្រូវបានស្គាល់ផងដែរថាជា យាយភូ) ទាំងអស់គ្នាគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុន Pheapimex ដែលប្រហែលជាក្រុមហ៊ុនមានអំណាចបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ តាមរយៈសម្បទានឈើ និងសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច ក្រុមហ៊ុន Pheapimex គ្រប់គ្រងផ្ទៃដី ៧.៤% នៃផ្ទៃដីសរុប[១៩]

[iv] "រដ្ឋដែលមានតែឈ្មោះ" គឺជាពាក្យមួយដែលបង្កើតដោយបណ្ឌិតសភា William Reno ដើម្បីរៀបរាប់ពីវិធីដែលរដ្ឋាភិបាលត្រូវអនុម័តដោយប្រមុខរដ្ឋអាហ្វ្រិក ។ លក្ខណៈបង្ហាញពី "រដ្ឋដែលមានតែឈ្មោះ" ទាំងនេះ រួមមាន ការប្រើប្រាស់បណ្ដាញក្រៅផ្លូវការ ដើម្បីបង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួន និងអនុវត្តអំណាច ធ្វើឱ្យអន្តរាយដោយគិតទុកជាមុនដល់ស្ថាប័នផ្លូវការរបស់រដ្ឋាភិបាល និងបែបបទគ្រប់គ្រងបដិរូបខ្ពស់ដែលមិនអនុវត្តយោងតាមច្បាប់ ។(William Reno "សេដ្ឋកិច្ចផ្ទុយច្បាប់អំពើហិង្សា និងរដ្ឋក្នុងអាហ្វ្រិក" សារព័ត៌មានកិច្ចការអន្តរជាតិលេខ ៥៣ ឆ្នាំ ២០០០) ។

សម្បទានលើទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ

កិច្ចសន្យា និងលិខិតអនុញ្ញាតរបស់រដ្ឋាភិបាល ការចូលទៅកាន់គ្រួសាររបស់ ហ៊ុន សែន

រូបភាពទី ១ : សេដ្ឋី - ព្រឹទ្ធសមាជិករបស់ប្រទេសកម្ពុជា

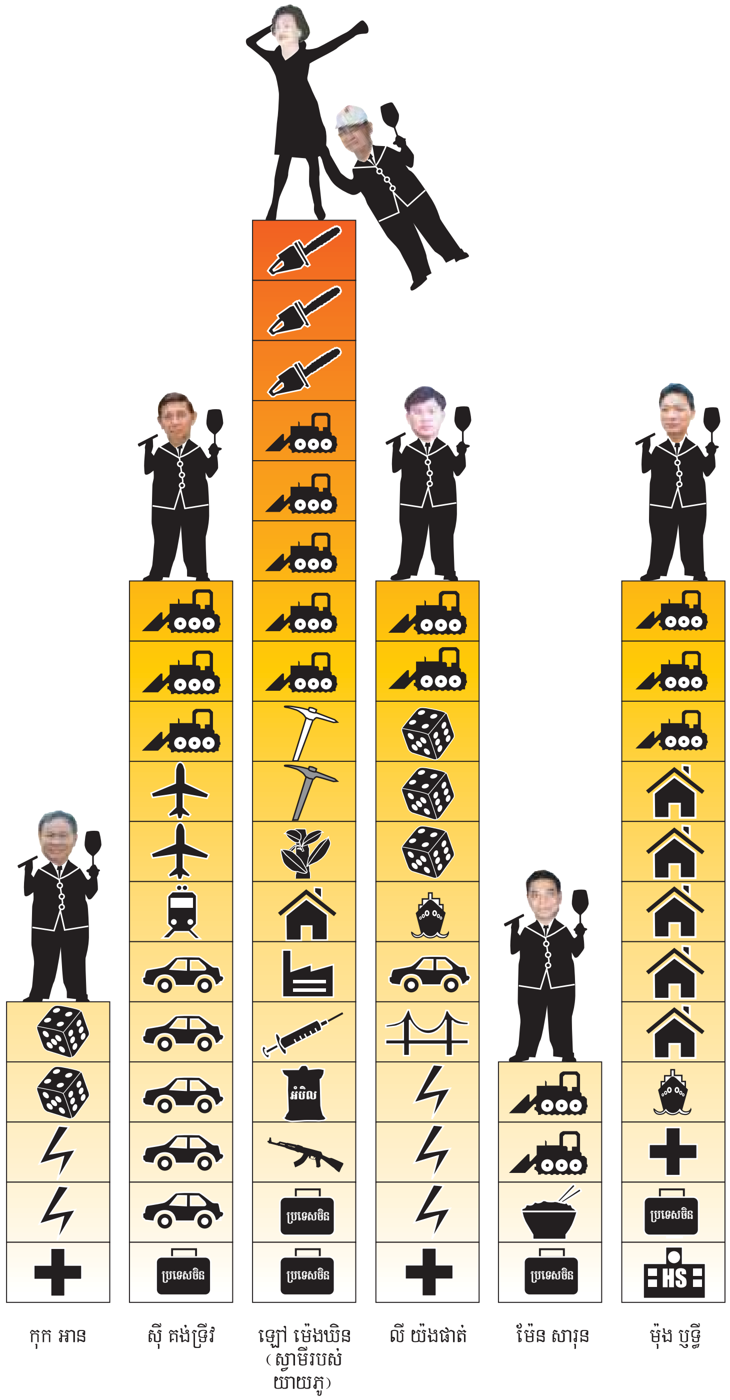

ពាក្យគន្លឹះ

- ផ្ដល់សម្បទានកាប់ឈើ
- ផ្ដល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច
- ផ្ដល់សម្បទានដើម្បីគាស់យកថ្មកំបោរ
- ផ្ដល់សម្បទានដើម្បីរុករករ៉ែដែក
- ផ្ដល់លិខិតអនុញ្ញាតដើម្បីកាប់ដើមឈើក្នុងចំការកៅស៊ូរដ្ឋ
- ផ្ដល់កម្មសិទ្ធិ ឬជួលអគារសាធារណៈ/ដីសាធារណៈក្នុងក្រុងភ្នំពេញ
- ផ្ដល់សម្បទានដើម្បីបង្កើតតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស ដែលមិនយកពន្ធ
- ផ្ដល់លិខិតអនុញ្ញាតដើម្បីសាងសង់និងប្រតិបត្តិការកំពង់ផែ
- ផ្ដល់លិខិតអនុញ្ញាតដើម្បីសាងសង់និងប្រតិបត្តិការកាស៊ីណូ
- ផ្ដល់កិច្ចសន្យាដើម្បីកែលំអនិងប្រតិបត្តិការអាកាសយានដ្ឋាន
- ផ្ដល់កិច្ចសន្យា ដើម្បីសាងសង់ខ្សែផ្លូវរថភ្លើង
- ផ្ដល់កិច្ចសន្យា ដើម្បីសាងសង់/ជួសជុលផ្លូវ
- ផ្ដល់កិច្ចសន្យាដើម្បីសាងសង់ស្ពាន
- ផ្ដល់កិច្ចសន្យា ដើម្បីបង្កើត/ចែកចាយភ្លើងអគ្គិសនី
- ផ្ដល់ការផ្ដល់មុខលើអំបិលអ៊ីយ៉ូដ
- ផ្ដល់កិច្ចសន្យា ដើម្បីនាំចូលសម្ភារៈផ្គត់ផ្គង់ព្យាបាលសម្រាប់រដ្ឋាភិបាល
- ផ្ដល់កិច្ចសន្យាដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ស្រូវដល់ទ័ព
- ផ្ដល់ហិរញ្ញប្បទានដល់ការសាងសង់បន្ទាយទ័ព
- អង្គុយនៅលើកាកបាទក្រហមកម្ពុជា (គ្រប់គ្រងដោយភរិយា ហ៊ុន សែន)
- អមដំណើរ ហ៊ុន សែន ចំពោះការធ្វើដំណើរក្រៅប្រទេស
- ផ្ដល់ហិរញ្ញប្បទានដល់កម្មវិធីរបស់សាលា ហ៊ុន សែន

ឯកសារយោងនៃទិន្នន័យនេះ មានការបកស្រាយនៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ១

ហ៊ុន សែន ត្រូវបានអរគុណដោយមេបញ្ជាការ ឧត្តមសេនីយ៍ កែ គឹមយ៉ាន នៃកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ និងឧត្តមសេនីយ៍ ទៀ បាញ់ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការពារជាតិ

បច្ចុប្បន្ននេះ ត្រូវបានតែងតាំងជាព្រឹទ្ធសមាជិកសម្រាប់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជារបស់ ហ៊ុន សែន ។ អ្នកទាំងប្រាំមួយនោះ គឺ កុក អាន, គង់ ទ្រីវ, លី យ៉ុងផាត់, ឡៅ ម៉េងឃិន (ដែលស្របជាមួយភរិយារបស់គាត់ យាយភូ គ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុន Pheapimex) ម៉ែន សារុន[១៩] និង ម៉ុង ឫទ្ធី ។ រូបភាព ១ រៀបរាប់សង្ខេបពីផលប្រយោជន៍ចម្បងៗរបស់ពួកគេ ។

ព័ត៌មានពីកិច្ចព្រមព្រៀងពាក់ព័ន្ធទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ មិនត្រូវបានធ្វើឱ្យអាចទទួលបានដល់ប្រជាជនកម្ពុជា ដែលពួកគេទាំងអស់គ្នាជាម្ចាស់នោះទេ ។ សម្រាប់ពលរដ្ឋធម្មតា ដែលការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់ពួកគេពឹងផ្អែកលើធនធាន ដែលកំពុងត្រូវបានចុះហត្ថលេខាលក់ចេញដំបូង ដែលពួកគេឮពីសម្បទានថ្មី ជាញឹកញាប់ គឺជាសម្លេងនៃរណារយន្តកាត់ព្រៃឈើរបស់ពួកគេ ឬម៉ាស៊ីនឈូសពង្រាបដំណាំរបស់ពួកគេ ។

ផលប៉ះពាល់លើមនុស្សភ្លាមៗនៃការច្រៀកយកទ្រព្យសម្បត្តិនេះ គឺបដិសេធសិទ្ធិចេញចូលរបស់ប្រជាជនខ្មែរទៅកាន់ធនធានធម្មជាតិ និងក្នុងករណីខ្លះ បណ្តេញពួកគេចេញពីផ្ទះរបស់ពួកគេ ។ កាន់តែទូលំ-ទូលាយថែមទៀតនោះ ការពុះច្រៀកនេះ កាត់ផ្តាច់ចំណូលពីប្រជាជនទាំងអស់ ដែលអាចទាញយកមកពីការគ្រប់គ្រងប្រកបដោយចីរភាពនូវទំនិញសាធារណៈទាំងនេះ ។ អំពើពុករលួយដែលសម្របសម្រួលសម្បទានច្រៀកទ្រព្យសម្បត្តិនេះ ធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់នីតិរដ្ឋ ស្របពេលការបង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គ្រួសារអ្នកដឹកនាំផ្តល់ឱ្យពួកគេនូវអំណាចនិងភាពគ្មានទោសដែលកាន់តែកើនឡើង ។ លទ្ធផលចុងក្រោយ គឺថាប្រជាជនខ្មែរដែលក្រីក្ររួចហើយនោះ កាន់តែក្រទៅៗ ហើយឃើញថាកាន់តែពិបាកក្នុងការទាញយកអ្នកគ្រប់គ្រងប្រទេសឱ្យទទួលខុសត្រូវ ។

ប័ណ្ណចេញដោយខ្មែរក្រហមឱ្យអ្នកកាប់ឈើប្រតិបត្តិការក្នុងតំបន់ដែលពួកគេបានគ្រប់គ្រង

អំពើពុករលួយក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលដែលបង្កើនទ្រព្យធនមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់

ចួនកាលអំពើពុករលួយក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានពណ៌នាតែថាជាយន្តការរស់រាន ដោយមន្ត្រីរាជការដែលមានបៀវត្សមិនសមរម្យ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងស្ថាប័នទាំងនេះ ជាមួយទំហំធំបំផុតសម្រាប់ស្វែងរកថ្លៃឈ្នួល ជាទូទៅ បុគ្គលិកចំណាយសម្រាប់ការងាររបស់ពួកគេ ធ្វើការបង់ប្រាក់ជាប្រចាំដើម្បីរក្សាពួកគេ និងរំពឹងថាបានមកវិញនូវចំណាយទាំងនេះ តាមរយៈអំពើពុករលួយ[២០] ។ ប្រាក់ដែលបានមកតាមរយៈការអនុវត្តអំពើពុករលួយហូរទៅខាងលើតាមរយៈរចនាសម្ព័ន្ធពីរ៉ាមីត ដែលមានការបែងចែកច្រើនបំផុតបង្កើនក្នុងហោប៉ៅរបស់អ្នកទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅកម្រិតកំពូលនៃឋានានុក្រម[២១] ។ បន្ទុកនៃអំពើពុករលួយជារៀងរាល់ថ្ងៃក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ធ្លាក់ធ្ងន់បំផុតទៅលើអ្នកទាំងឡាយដែលគ្មានអំណាច និងទំនាក់ទំនង ដើម្បីប្រឆាំងតបត ។

ការគ្រប់គ្រងសេដ្ឋកិច្ចខុសច្បាប់របស់ទ័ព

កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ (RCAF) មានគោលបំណងយុទ្ធសាស្ត្របន្តិចបន្តួច និងសមត្ថភាពប្រតិបត្តិការគួរឱ្យសង្ស័យ ។ ពួកគេចូលរួមយ៉ាងពេញទំហឹងក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងពាក់ព័ន្ធទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈគួរឱ្យកត់ចំណាំតាមរយៈករណី ដែលមិនបានលាតត្រដាងពី "តំបន់អភិវឌ្ឍន៍យោធា" ដែលគ្របដណ្តប់លើផ្ទៃដី ៧00,000 ហិកតា (ha) ឬស្មើរតែបួន ភាគរយនៃផ្ទៃដីរបស់ប្រទេសកម្ពុជា[២២] ។ មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់របស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ គឺជាអ្នកសំដែងដ៏សំខាន់ក្នុងសកម្មភាពអាជីវកម្មខុសច្បាប់ ដូចជាការកាប់ឈើ និងការជួញដូរថ្នាំញៀន[២៣] ។ ពួកគេក៏បង្កើតប្រាក់ដ៏ច្រើនពីការគម្រាមកំហែងយកប្រាក់ផងដែរ[២៤] ។

២. វិស័យព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

វិស័យព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ផ្តល់នូវការពន្យល់បង្ហាញដ៏រស់រវើកជាពិសេសពីរបៀប ដែលអ្នកដឹកនាំរបស់ប្រទេសបានលួចយកទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ។

ក្នុងសង្គ្រាមស៊ីវិលរបស់ប្រទេសកម្ពុជាជាច្រើនឆ្នាំមុន ដែលបានបញ្ចប់ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៨ ទាំងរដ្ឋាភិបាលខ្មែរក្រហម និងភ្នំពេញ បានប្រើ-ប្រាស់ការកាប់ឈើដើម្បីផ្តល់ប្រាក់ដល់យុទ្ធនាការយោធានិងក្រោយមកបានប្រើប្រាស់យុទ្ធនាការយោធាជាលេស សម្រាប់ការកាប់ឈើបន្ថែមទៀត ។ តាំងតែពីពេលនោះមក អ្នកដឹកនាំរបស់ប្រទេសកម្ពុជាបានរកឃើញថា មានការពិបាកក្នុងការទាត់ចោលទម្លាប់ប្រព្រឹត្តចំពោះព្រៃឈើរបស់ប្រទេស ដែលជាប្រាក់ស្នោកគ្រោកសម្រាប់យុទ្ធនាការនយោបាយការបង្កើនធនធានផ្ទាល់ខ្លួន និងលើកទឹកចិត្តអតិថិជនសំខាន់ៗ ។

ក្នុងពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ រដ្ឋមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលជាន់ខ្ពស់បានផ្តល់ឱ្យជាសម្ភាត់សម្បទានព្រៃឈើរវាងពី ៣០ និង ៤០ ទៅឱ្យក្រុមហ៊ុនដែលគ្រប់គ្រងដោយជនជាតិខ្មែរ និងបរទេស ។ កិច្ចសន្យាត្រូវបានចុះហត្ថលេខាផ្តល់ឱ្យព្រៃឈើជាងប្រាំពីរលានហិកតា៣៩% នៃផ្ទៃដីរបស់ប្រទេសកម្ពុជាក្នុងអំឡុងពេលដែលបំពេញផលប្រយោជន៍យ៉ាងខ្លាំងដល់សម្បទានិកទៅលើសម្បទានរបស់ប្រទេសកម្ពុជា[២៥] ។ សម្បទានិកទាំងអស់បានដំណើរការបំពានច្បាប់ ឬលក្ខខណ្ឌនៃកិច្ចសន្យារបស់ពួកគេ ឬទាំងពីរ ។នៅចុងទសវត្សរ៍នោះពួកគេបានទទួលខុសត្រូវចំពោះការកាប់ឈើខុសច្បាប់ជាច្រើនបំផុតក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។

កំណែទម្រង់

ជាដំបូង Global Witness បានចាប់ផ្តើមថ្លែងពីការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ហើយនិងទំនាក់ទំនងរបស់ខ្លួនជាមួយជម្លោះអំពើពុករលួយនិងការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សក្នុងឆ្នាំ១៩៩៥ ។ សម្ពាធអន្តរជាតិលើរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីទប់ទល់ការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើបានរៀបចំឡើង ហើយនៅចុងឆ្នាំ ១៩៩៨ ហ៊ុន សែន បានប្រកាសថាគាត់នឹងដោះស្រាយបទល្មើសព្រៃឈើនិងកំណែទម្រង់ស្ថាប័ន ។បាតុភូតជាក់ច្បាស់របស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី កើតឡើងស្របតាមការធ្លាក់ចុះសមត្ថភាពគូបដិបក្ខរបស់គាត់ ដើម្បីប្រកួតប្រជែងចំពោះប្រាក់ចំណូលពីការកាប់ឈើ ។ នេះពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងរដ្ឋប្រហាររបស់គណបក្សប្រជាជនប្រឆាំងនឹងដៃគូចម្រុះហ្វ៊ុនស៊ិនប៉ិចរបស់ខ្លួន ក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ជ័យជំនះរបស់ខ្លួនក្នុងការបោះឆ្នោតជាតិនៅឆ្នាំបន្ទាប់ និងការបំបែកបំបាក់ពួកខ្មែរក្រហមចុងក្រោយ ។

រដ្ឋាភិបាលបង្ក្រាបសកម្មភាពរបស់អ្នកកាប់ឈើខុសច្បាប់ដែលមានទំនាក់ទំនងល្អបានយ៉ាងត្រឹមត្រូវ អនុម័តច្បាប់ថ្មីនិងក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ យល់ព្រមតែងតាំង Global Witness ជាអ្នកត្រួតពិនិត្យឯករាជ្យទៅលើកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសព្រៃឈើ ។ ក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ២០០១ ប្រទេសកម្ពុជាបានចុះហត្ថលេខាលើគំនិតផ្តួចផ្តើមអនុវត្ត និងអភិបាលកិច្ចច្បាប់ព្រៃឈើ (FLEG) តំបន់អាស៊ីបូព៌ា ដោយរដ្ឋាភិបាលប្តេជ្ញាចិត្ត "ចាត់វិធានការណ៍បន្ទាន់ដើម្បីពង្រឹងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងថ្នាក់ជាតិ និងពង្រឹងសហប្រតិបត្តិការទ្វេភាគីថ្នាក់តំបន់ និងពហុភាគី ដើម្បីដោះស្រាយចំពោះការរំលោភបំពានច្បាប់ព្រៃឈើ និងបទល្មើសព្រៃឈើ ជាពិសេសការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មខុសច្បាប់ និងអំពើពុករលួយពាក់ព័ន្ធនិងផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានរបស់ពួកគេទៅលើនីតិរដ្ឋ"[២៦] ។

សម្រាប់ផ្នែកមួយរបស់ពួកគេ សម្បទានិកឈើមិនបានអនុវត្តតាមលក្ខខណ្ឌដំណើរការស្តារឡើងវិញ ដែលតម្រូវឱ្យពួកគេបង្កើតផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចេរភាព (SFMPs) និងការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន និងសង្គម (ESIAs) ។ មួយចំនួនអនុវត្តការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។ ដោយស្ថិតក្រោមសម្ពាធឱ្យអនុវត្តចុងក្រោយ រដ្ឋាភិបាលបានបញ្ឈប់មួយរយៈនូវប្រតិបត្តិការសម្បទានិកចាប់ពី ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០២ ។

ក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិ និងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានបង្កើតក្រុមការងារអ្នកពិគ្រោះយោបល់អន្តរជាតិមួយ ដើម្បីអនុវត្តការវាយតម្លៃវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យ (IFSR) និងរៀបចំ "ផែនទីផ្លូវ" សម្រាប់កំណែទម្រង់វិស័យព្រៃឈើ ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ អ្នកពិគ្រោះយោបល់ទាំងនេះ បានផ្តល់អនុសាសន៍ឱ្យរដ្ឋាភិបាលបញ្ឈប់ប្រព័ន្ធសម្បទានកាប់ឈើ និងប្រគល់ទំនួលខុសត្រូវគ្រប់គ្រងព្រៃឈើឱ្យក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ដែលបានទទួលការបោះឆ្នោតឱ្យជាមួយនឹងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ (FA) ដែលដើរតួនាទីចេញច្បាប់ ។ មូលដ្ឋានសម្រាប់គំរូ "ព្រៃភាពជាដៃគូ" គឺជាការផ្តល់អំណាចដល់ប្រជាជនដែលរស់នៅក្នុង និងជុំវិញព្រៃឈើ ហើយការត្រួតពិនិត្យ និងតុល្យភាពស្ថាប័នកាន់តែទូលំទូលាយ មានបំណងកាត់បន្ថយអំពើពុករលួយ ។ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ រដ្ឋាភិបាលបានបង្ហាញនូវភាពសប្បាយរីករាយមានកំណត់ចំពោះសំណើរបស់ IFSR ហើយសហគមន៍ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិមិនបានគាំទ្រពួកគេខ្លាំងគ្រប់គ្រាន់ល្មមនោះទេ ។

រដ្ឋដែលមានតែឈ្មោះវាយប្រហារត្រឡប់វិញ

ទោះបីជាស្របពេលដែលរដ្ឋមន្ត្រីថ្នាក់ខ្ពស់បានប្តេជ្ញាចិត្តចំពោះដំណើរការកំណែទម្រង់ក៏ដោយ រដ្ឋដែលមានតែឈ្មោះរបស់ប្រទេសកម្ពុជា បានបន្តរកប្រាក់ពីវិស័យព្រៃឈើដដែល ។ មន្ត្រីដដែលនេះដែលទទួលខុសត្រូវអនុវត្តកំណែទម្រង់យ៉ាងសកម្ម បានធ្វើឱ្យពួកគេអន់ខ្សោយ ដោយហេតុនេះ ការកាប់ឈើខុសច្បាប់បានបន្តក្នុងទម្រង់ផ្សេងៗជាច្រើន :

លិខិតអនុញ្ញាត

នៅក្នុងលទ្ធផលពីការចាត់វិធានការណ៍បំបាត់ និងការបង្អាក់ប្រតិបត្តិការសម្បទានកាប់ឈើ ការចេញនូវលិខិតអនុញ្ញាត និងអាជ្ញាប័ណ្ណ ដែលលិខិតអនុញ្ញាត និងអាជ្ញាប័ណ្ណទាំងនេះ មានលក្ខណៈខុសច្បាប់ ឬត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីផ្តល់ការបិទបាំងដល់សកម្មភាពខុសច្បាប់ មានការកើនឡើង និងប្លែកៗពីគ្នា ។ ទាំងនេះ រួមមានលិខិតអនុញ្ញាតឱ្យប្រមូល "ឈើចាស់ៗ" - ដែលជាការអនុវត្តត្រូវបានហាមប្រាមដោយ ហ៊ុន សែន ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៩ ដោយសារតែការ

ប្រើប្រាស់យ៉ាងទូលំទូលាយរបស់ខ្លួនជាការបិទបាំងប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។ ការផ្លាស់ប្តូរដោយការច្នៃប្រឌិតទៅលើទិដ្ឋភាពប្រមូល "ឈើចាស់ៗ" ក៏បានកើតឡើងផងដែរដែលគួរឱ្យកត់សំគាល់ គឺអាជ្ញាប័ណ្ណប្រមូលសំគាល់ឈើ មែកឈើ និងឈើវែង ការអនុញ្ញាតឱ្យកាប់ឈើសម្រាប់ទូកប្រណាំង និងលិខិតអនុញ្ញាតសាងសង់បន្ទាយឈើសម្រាប់កងវរៈសេនាធំឆ័ត្រយោង ដើម្បីលោត[២៧] ។

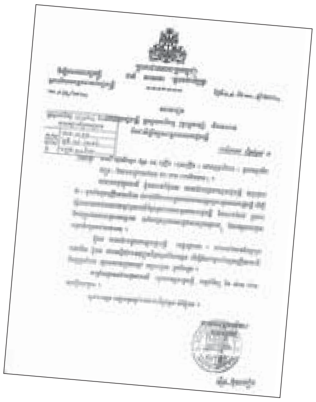

លិខិតអនុញ្ញាតដែលអនុញ្ញាតឱ្យកងវរសេនាធំ អ៊ំត្រយោងកាប់ឈើ

ការដាំដើមឈើ

ការចេញលិខិតអនុញ្ញាតឆ្លៀតឱកាស បានរួមជាមួយផែនការសម្របសម្រួលការកាប់ឈើដែលមានមហិច្ឆតាកាន់តែខ្លាំងឡើង ។ ច្រើនបំផុតក្នុងចំណោមនេះ គឺការកាប់ឈើក្នុងឈ្មោះនៃការអភិវឌ្ឍន៍ដាំដើមឈើ ភាពឱនលំទោននៃគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ដឹកនាំដោយរដ្ឋាភិបាល ឬសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច (ELCs) ។ តាមរយៈគ្រោងការណ៍ទាំងនេះ មន្ត្រីបានផ្តល់ដីឱ្យមហាសេដ្ឋី ដែលគាំទ្រគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ដែលមានព្រៃឈើមានតម្លៃ ។ បន្ទាប់មកព្រៃឈើត្រូវបានកាប់រំលំ ដោយយកឈ្មោះថាធ្វើផ្លូវដាំដើមឈើ ហើយឈើត្រូវបានចម្រាញ់និងលក់ ។ ស្ថានភាពនៃសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចទៅលើព្រៃឈើល្មើសទៅនឹងច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ ២០០១ របស់ប្រទេសកម្ពុជា ដែលចាត់ព្រៃឈើជា *ទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ* ហើយអនុញ្ញាតឱ្យមានសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចតែចំពោះ *ទ្រព្យសម្បត្តិឯកជនរបស់រដ្ឋ*ប៉ុណ្ណោះ ។សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចជាច្រើនលើសពីកម្រិតកំណត់ ១០,០០០ហា របស់ច្បាប់ ។ ប្រសិនបើមិនមែនទាំងអស់ទេ ភាគច្រើនបំផុត អ្នកកាន់កាប់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច មិនបានបំពេញតាមតម្រូវការច្បាប់ ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថានឡើយ ។

ប្រតិបត្តិការកាប់សំអាត ដែលចង្អុលបង្ហាញពី "ការអភិវឌ្ឍន៍ដាំដើមឈើ" ធ្វើឱ្យមានការបំផ្លាញចោលទាំងស្រុងនូវព្រៃឈើ ។ ការបំផ្លាញនេះ គឺហៀបបាត់បង់អស់ទៅហើយ ។ជំពូក II រៀបរាប់បង្ហាញពីករណីអភិវឌ្ឍន៍ដាំដើមឈើ ដែលកំពុងត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាលេសសម្រាប់ការកាប់ឈើទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្មថ្មីក្នុងព្រៃឡង់ ដែលជាព្រៃបៃតងទំនាបធំបំផុតក្នុងអាស៊ីអាគ្នេយ៍ដីគោក ។

ការកាប់ឈើរបស់យោធា

ពេលដែលលិខិតអនុញ្ញាត និងផែនការដាំដើមឈើ ផ្តល់ឱ្យការកាប់ឈើនូវភាពរលូននៃការិយាល័យធិបតេយ្យ កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ បានរក្សាការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើរបស់ប្រទេស ដែលមិនធ្វើ សូម្បីតែធ្វើឱ្យមានលក្ខណៈស្របច្បាប់ ។ អង្គភាពកងយោធពលខេមរភូមិន្ទជាច្រើនមានទីតាំងនៅក្នុង ឬជុំវិញព្រៃឈើ ហើយធ្វើប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ដែលរៀបចំឆ្ពោះទៅកាន់ការបង្កើនទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មេបញ្ជាការពួកគេ ។

ឡានដឹកឈើធំៗ របស់ក្រុមហ៊ុនកាប់ឈើ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០០៦

ក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤ ក្នុងពាក់កណ្តាលនៃ "សង្គ្រាមប្រឆាំងអំពើពុករលួយ" ដែលប្រកាសដោយ ហ៊ុន សែន Global Witness បានចេញផ្សាយនូវទទួលយកការកាប់ ដែលជាសេចក្តីរាយការណ៍ពីការកាប់ឈើរបស់យោធា និងការគម្រាមកំហែងយកប្រាក់នៅតំបន់ជម្រកសត្វព្រៃឱរ៉ាល់ ដែលមានឈ្មោះមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទជាន់ខ្ពស់មួយចំនួន ដែលបានទទួលយកផលប្រយោជន៍ ។ អ្នកនាំពាក្យរដ្ឋាភិបាលម្នាក់បានរិះគន់ Global Witness ចំពោះការធ្វើឱ្យព័ត៌មានដឹងជាសាធារណៈ ដោយមិនបានផ្តល់ព័ត៌មាននេះឱ្យរដ្ឋាភិបាលជាមុន តែមិនបានជំទាស់ចំពោះការចោទប្រកាន់ជាក់លាក់ ដែលបានធ្វើឡើងនោះទេ[២៨] ។ អាជ្ញាធរមិនបានចាត់វិធានការណ៍ខ្លាំង ដើម្បីបញ្ឈប់បទល្មើសព្រៃឈើក្នុងភ្នំឱរ៉ាល់ និងតាមជំពូក IV បង្ហាញថា យោធានៅតែចូលរួមយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់នៃតំបន់ការពារ និងព្រៃផលិតកម្មទូទាំងប្រទេស ។

ការរៀបចំការដេញថ្លៃប្រចាំឆ្នាំ

បន្ទាប់ពីការបញ្ឈប់មួយរយៈនូវសម្បទានកាប់ឈើ រដ្ឋបាលព្រៃឈើបានចាប់ផ្តើមបង្កើតការរៀបចំដេញថ្លៃប្រចាំឆ្នាំ ដែលជាជម្រើសមួយ ។ ប្រព័ន្ធសម្បទានផ្តល់ឱ្យក្រុមហ៊ុនកាន់កាប់លើព្រៃឈើធំៗ ប៉ុន្តែជាធម្មតា បែងចែកជាតូចៗចំនួនម្ភៃប្រាំផ្នែក ដែលក្នុងនោះ សម្បទានិកអាចប្រមូលផលម្តងក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ផ្ទុយមកវិញ ការរៀបចំដេញថ្លៃប្រចាំឆ្នាំ គឺជាកញ្ចប់ព្រៃឈើកាន់តែតូច ដែលក្រុមហ៊ុនកាប់សម្រាប់ត្រឹមតែ ១២ ខែប៉ុណ្ណោះ ។ តាមទ្រឹស្តីរដ្ឋបាលព្រៃឈើឥឡូវនេះអាចបំបែកព្រៃដែលមានទំហំសម្បទាន ទៅជាកញ្ចប់ដេញថ្លៃប្រចាំឆ្នាំចំនួន ២៥ ហើយផ្តល់កញ្ចប់ទាំងអស់សម្រាប់ការកាប់ឈើជាបន្តបន្ទាប់ ហេតុនេះ បង្កើនអត្រាកាប់បំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើកាន់តែខ្លាំងឡើង ។

មានតម្លាភាពតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់រដ្ឋបាលព្រៃឈើ ហើយការពិតដែលថា ព្រំដែនរៀបចំដេញថ្លៃប្រចាំឆ្នាំនឹងត្រូវបានរៀបចំឡើងជារៀងរាល់ឆ្នាំ អាចធ្វើឱ្យស្ថានភាពកាន់តែអាក្រក់ទៅៗ ។ សមាជិក សាធារណជន នឹងស្វែងរកកាន់តែពិបាកនូវដាន ដែលក្រុមហ៊ុនមានលិខិតអនុញ្ញាតប្រមូលផលនៅពេលណាមួយ ហើយហេតុនេះ កាន់តែពិបាកក្នុងការនាំពួកគេមកឱ្យទទួលខុសត្រូវ ។ បទដ្ឋាននៃការធ្វើផែនការគ្រប់គ្រង ការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន និងសង្គម ការពិគ្រោះយោបល់សាធារណៈ និងការអនុវត្តច្បាប់ ដែលបានកប់ជ្រៅទៅហើយក្រោមរបបសម្បទាន ហាក់បីដូចជាកាន់តែធ្វើឱ្យយ៉ាប់ឡើងៗ ។

ប្រព័ន្ធថ្មីក៏នឹងចូលរួមក្នុងការសាងសង់បណ្តាញផ្លូវតាមព្រៃតាមតំបន់ព្រៃ ដើម្បីឱ្យក្រុមហ៊ុនកាប់ឈើទទួលបានការរៀបចំដេញថ្លៃប្រចាំរបស់ពួកគេ ។ ការសាងសង់ផ្លូវនៅប្រទេសកម្ពុជា ក៏ដូចជាកន្លែងផ្សេងទៀតនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ បានផ្តល់ឱ្យនូវការបិទបាំងការកាប់ឈើដែលគ្មានការត្រួតពិនិត្យ និងបើកចំហផ្លូវព្រៃដែលមិនអាចចូលដល់ពីមុន ដល់ការធ្វើខុសច្បាប់ រុករានដី និងប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់បន្ទាប់បន្សំ ។ ដោយការទទួលស្គាល់នូវការគម្រាមកំហែងទាំងនេះ ការវាយតម្លៃវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យ ឆ្នាំ ២០០៤ បានផ្តល់អនុសាសន៍ឱ្យបញ្ឈប់ការសាងសង់ផ្លូវនៅតំបន់ព្រៃ ។

តាមប្រអប់ ១ បង្ហាញលិខិតអនុញ្ញាតរៀបចំដេញថ្លៃប្រចាំឆ្នាំលើកដំបូង ដែលនឹងត្រូវផ្តល់ឱ្យចាប់តាំងពីការព្យួរសម្បទានកាប់ព្រៃបានផ្តល់ឱ្យនូវមូលដ្ឋានសម្រាប់ប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។

សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចដែលកំពុងប្រើប្រាស់ជាលេស ដើម្បីឈូសសំអាតព្រៃឈើព្រៃឡង់ xxx?xxx ហិកតា ដោយក្រុមហ៊ុន HMH ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ (រូបតូច) កំពុងកែច្នៃឈើ

ប្រអប់ទី ១ : ការផ្តល់ឱ្យសភាជាតិ

ការផ្តល់ឱ្យលើកដំបូងឱ្យមានលក្ខណៈប្រតិបត្តិការ គឺត្រូវបានរៀបរាប់ជាផ្លូវការថាជា "ការផ្តល់ឱ្យពិសេស ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ឈើឱ្យគណៈកម្មការសាងសង់សភាជាតិថ្មី"[២៩] ។ ប្រធានគណៈកម្មការនេះជាសមាជិកសភាមកពីគណបក្សប្រជាជន ជៀម យាប[៣០] បានសរសេរទៅកាន់ ចាន់ សារុន ក្នុងខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ ដើម្បីប្រាប់គាត់ថា អាគារសភាជាតិថ្មី នឹងត្រូវការឈើប្រណិតសម្រាប់គ្រឿងសង្ហារឹម និងឈើលេខមួយ និងលេខពីរសម្រាប់គោលបំណងដែលមិនបានបង្ហាញ[៣១] ។ឈើប្រណិតបានមកពីពូជឈើកម្រដែលត្រូវបានការពារដោយច្បាប់[២៩] ។ ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៥ ចាន់ សារុន បានណែនាំឱ្យរដ្ឋបាលព្រៃឈើ បង្កើតការផ្តល់ឱ្យសម្បទានឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Hero Taiwan ដែលបានលុបចោលក្នុងខេត្តរតនៈគីរី [២៩] ។ សេចក្តីសម្រេចនេះ ផ្ទុយនឹងអនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងសម្បទានព្រៃឈើ ដែលចែងថាព្រៃឈើក្នុងសម្បទានឈើ ដែលបានលុបចោលមិនអាចត្រូវបានផ្តល់ឱ្យជាថ្មីដល់ក្រុមហ៊ុនមួយផ្សេងទៀតបានឡើយ ។

ការណែនាំរបស់ ចាន់ សារុន ដល់រដ្ឋបាលព្រៃឈើធ្វើឱ្យមានការប្រមូលផលឈើចំនួន ១០,៩៧៧ម^{៣} ដើម្បីបង្កើតឈើអារចំនួន ៦៥០៩ម^{៣} ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ បន្ទាប់មកសន្និធិដែលរដ្ឋបាលព្រៃឈើបានធ្វើច្រើនជាងនេះ ហើយត្រូវបានស្នើសុំឱ្យកាប់រំលំឈើចំនួន ១៦,៧៤៧ម^{៣} [៣២] ។ ផែនការទាំងនេះបានឱ្យដឹងថា ការសាងសង់សភាជាតិថ្មីរបស់ប្រទេសកម្ពុជា អាចនៅក្នុងចំណោមដែលត្រូវបានផ្តល់ឱ្យច្រើនជាងគេបំផុតក្នុងពិភពលោក ។ Global Witness មិនមាននូវយថាប្រភេទសម្រាប់ប្រភេទសង្ហារឹម ដែលបានស្នើឡើងនោះទេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ មានតម្លៃពិចារណាថាការកែច្នៃឈើ ១៦,៧៤៧ម^{៣} ទៅជាបន្ទះឈើកម្រាស់ ២៥មម នៅអត្រាកែច្នៃដែលបានកំណត់ដោយ ចាន់ សារុន នឹងបង្កើតកន្លែងមួយដែលមានទំហំ ៤១ហា ឬគ្រប់គ្រាន់គ្របដណ្តប់លើទីលានវាយតេនីសចំនួន ១៥៨០ ។

ជៀម យាប ប្រធានគណៈកម្មការសាងសង់សភាជាតិថ្មី

ក្នុងឆ្នាំ២០០៥រដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់លិខិតអនុញ្ញាតឱ្យកាប់ឈើ ក្នុងការផ្តល់ឱ្យក្រុមហ៊ុនដែលមានឈ្មោះថា Heng Brothers[៣៣] ។ យោងតាមចំណេះដឹងប្រសើរបំផុតរបស់ Global Witness ការផ្តល់ឱ្យលិខិតអនុញ្ញាតនេះ មិនបានធ្វើតាមដំណើរដេញថ្លៃជាចំហប្រភេទណាមួយនោះទេ[៣៤] ។ ក្រុមហ៊ុន Heng Brothers ពីមុនមានការពាក់ព័ន្ធការកាប់ឈើខុសច្បាប់នៅឧទ្យានជាតិបុទុមសាគរ ក្នុងខេត្តកោះកុង ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ ដោយមានដៃគូសម្ងាត់ជាមួយសាខាក្រុមហ៊ុន Asia Pulp and Paper របស់ឥណ្ឌូនេស៊ីដែលមានវិវាទ [៣៥] ។ សម្រាប់ការផ្តល់ពិសេសនេះ ក្រុមហ៊ុន Heng Brothers បានបង្កើតក្រុមការងារជាមួយក្រុមហ៊ុន Ly Chhuong Construction Company[៣៦] ដែលកំពុងសាងសង់សភាជាតិថ្មី និងត្រូវបានរាយការណ៍ថាកាន់កាប់ដោយកូនប្រសាររបស់លោក ជៀម យាប ។

ក្រុមហ៊ុន Heng Brothers បានចាប់ផ្តើមប្រតិបត្តិការក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៥ ហើយកំពុងតែកាប់ឈើនៅកណ្តាលផ្លូវផ្តល់ឱ្យរហូតដល់ឆ្នាំបន្ទាប់ទៀត[៣៨] ។ ក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦, Global Witness បានទទួលសេចក្តីរាយការណ៍ពីប្រភពមួយ ដែលជិតស្និទ្ធក្រុមហ៊ុនថា ការកាប់ឈើនៅក្នុងការផ្តល់ឱ្យពិសេស មិនមែនឱ្យសភាជាតិតាមតម្រូវការនោះទេ តែជំនួសឱ្យដោយការកំពុងដឹកជញ្ជូនឆ្លងព្រំដែនសម្រាប់លក់ក្នុងប្រទេសវៀតណាម[៣៩] ។ ការទទួលខុសត្រូវនេះ ត្រូវបានបន្ថែមដោយការស៊ើបអង្កេតដាច់ដោយឡែកទៀតក្នុងខេត្តរតនៈគីរី ដោយបុគ្គលិករបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល[៣២] ។

ក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៦ លោក ជៀម យាប បានប្រកាសថា ការផ្តល់ឱ្យមកទល់ពេលនេះ ផលិតបានឈើត្រឹមតែ ២៥៧ម^{៣} ប៉ុណ្ណោះ សម្រាប់ការសាងសង់សភាជាតិ[៤០] ។ Global-Witness បានសរសេរទៅកាន់គាត់ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំកំណែប្រែតួលេខនេះ តែមិនទាន់បានទទួលការឆ្លើយតបនៅឡើយទេ ។

សភាជាតិថ្មីរបស់ប្រទេសកម្ពុជា កំពុងសាងសង់ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦

ការបង្ក្រាបសម្លេងរិះគន់

ចាប់តាំងពីការបង្កើតរដ្ឋាភិបាលដឹកនាំដោយគណបក្សប្រជាជនថ្មីមួយក្នុងខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៤ មានចំនួនវាយប្រហារហិង្សាជាច្រើនទៅលើអ្នកភូមិ មន្ត្រីថ្នាក់ទាប និងបុគ្គលិកអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ដែលចូលរួមក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសព្រៃឈើ ។ ទាំងនេះរួមមានយ៉ាងហោចណាស់ ការសម្លាប់ចំនួនបី និងការសម្លាប់ដោយប៉ុនប៉ងជាមុនចំនួនពីរ ។

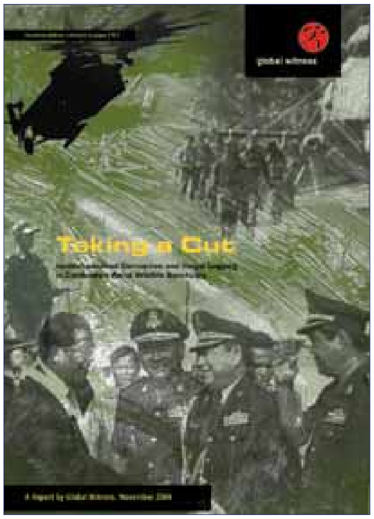

ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ អាជ្ញាធរក៏បានព្យាយាមបង្ក្រាបសេចក្តីរាយការណ៍ពីការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងអំពើពុករលួយដែលពាក់ព័ន្ធ ។យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍មួយដែលបានរៀបចំឡើងដោយមន្ត្រីសម្រាប់កិច្ចប្រជុំក្រុមពិគ្រោះយោបល់ (CG) ម្ចាស់ជំនួយរដ្ឋាភិបាលខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤ បានប្រកាសថា "រាជរដ្ឋាភិបាលស្វាគមន៍ការធ្វើការក្នុងប្រទេសកម្ពុជារបស់ Global Witness អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលផ្សេងៗ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិល ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងការអនុវត្តច្បាប់ព្រៃឈើ" [៤១] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៥ មន្ត្រីគយបានរឹបអូសរបាយការណ៍ *ទទួលយកការកាត់* របស់ Global Witness ចំនួន ២,០០០ច្បាប់ នៅអាកាសយានដ្ឋានអន្តរជាតិភ្នំពេញ និងនៅខែបន្ទាប់មក ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបានប្រកាសថា ខ្លួនកំពុងស៊ើបអង្កេតសកម្មភាពរបស់ Global Witness ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ ក្នុងខែ កក្កដា ទាហាន និងប៉ូលីស បានផ្តល់ការគម្រាមកំហែងដល់បុគ្គលិកជនជាតិខ្មែររបស់អង្គការមួយចំនួន ហើយរដ្ឋាភិបាលបានហាមប្រាមបុគ្គលិកអន្តរជាតិប្រាំនាក់មិនឱ្យចូលប្រទេស ។ ការបង្កើតទាំងនេះ ស្របជាមួយនឹង Global Witness កំពុងស៊ើបអង្កេតការកាប់ឈើខុសច្បាប់ដោយសាច់ញាតិរបស់ហ៊ុន សែន និងកងឯកភាពយោធាកងពលតូចលេខ ៧០ ដ៏មានឥទ្ធិពល ។

ក្នុងទិដ្ឋភាពនៃការបង្កឱ្យមានស្ថានភាពសន្តិសុខ Global Witness បានបិទការិយាល័យក្នុងក្រុងភ្នំពេញរបស់ខ្លួនក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ នាខែដដែលនោះដែរ ហ៊ុន សែន បានប្រកាសថា អង្គការនេះត្រូវបាន "បញ្ចប់" ហើយ ។[៤២] ក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ បុគ្គលិកមានមូលដ្ឋាននៅទីក្រុងឡុងដ៍របស់ Global Witness បានបញ្ចប់ការស៊ើបអង្កេត ដែលបានចាប់ផ្តើមដោយការិយាល័យនៅទីក្រុងភ្នំពេញកាលពីឆ្នាំមុន ។ លទ្ធផលបង្កើតឱ្យមានមូលដ្ឋាននៃរបាយការណ៍នេះ ។

ប៉ូលីសកុបកម្មរឹបអូសខ្លែងនៅក្នុងបាតុកម្មអហិង្សា អំពាវនាវឱ្យមានសេរីភាពបញ្ចេញមតិកាន់តែទូលំទូលាយ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ។
ខ្លែងត្រូវបានយកទៅ ដើម្បីជៀសវាងការរំខានដល់ការធ្វើដំណើរតាមអាកាស

ប្រអប់ទី ២ : ការវាស់វែងគម្របព្រៃឈើ និងការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

ការប៉ាន់ស្មានពីគម្របព្រៃឈើនិងអត្រាបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា គឺជាបញ្ហាវិវាទមួយ ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដោយជោគជ័យពីគម្របព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ទោះជាធ្លាប់មានក៏ដោយ កម្របានប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រដូចគ្នាពីរដងណាស់ ដោយហេតុនេះ រឹតបន្តឹងព្រំដែនសម្រាប់ការប្រៀបធៀបឆ្លង និងការវាស់វែងបានត្រឹមត្រូវនូវការបាត់បង់ព្រៃឈើ ។ ជាងនេះទៅទៀត ការអង្កេតស្រាវជ្រាវគម្របព្រៃឈើនាពេលថ្មីៗនេះ បានពឹងផ្អែកលើការបញ្ជូនរូបភាពពីផ្កាយរណប ដែលមានការពិនិត្យបញ្ជាក់តិចតួច ឬគ្មានកម្រិតមូលដ្ឋាន ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវនាពេលថ្មីៗទាំងនេះ ផ្តល់ត្រឹមតែការយល់ដឹងមានកំណត់ទៅក្នុងគុណភាពព្រៃឈើក្នុងផ្នែកជីវចម្រុះ ឬចំនួនឈើដែលមានប៉ុណ្ណោះ[៤៣] ។

ការអង្កេតស្រាវជ្រាវគម្របព្រៃឈើថ្នាក់ជាតិលើកចុងក្រោយបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ ដោយរដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងត្រូវបានផ្តល់មូលនិធិដោយកម្ចីពីធនាគារពិភពលោក ។ លទ្ធផលចម្បងរបស់ការអង្កេតស្រាវជ្រាវ - ថាគម្របព្រៃឈើបានកើនឡើង - បានរៀបចំប្រឆាំងភស្តុតាងដែលប្រមូលដោយអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ហើយជាច្រើនឆ្នាំកន្លងមកទៀត ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ បានបណ្តាលឱ្យមានការធ្លាក់ចុះគម្របព្រៃឈើ និងគុណភាពព្រៃឈើក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។

Global Witness បានសម្ភាសន៍ទីប្រឹក្សាម្នាក់ ដែលធ្វើការនៅក្នុងការសិក្សាឆ្នាំ ២០០៣ និងបានស្នើឱ្យគាត់ពន្យល់ពីរបៀបដែលការអង្កេតស្រាវជ្រាវគូសចំណាំថា ជាតំបន់គ្របដណ្តប់ដោយព្រៃឈើពេញ ដែលការអង្កេតពីមុន (១៩៩៧) បានគូសចំណាំថាមិនមានព្រៃឈើ ។ ជាការឆ្លើយតប ទីប្រឹក្សានេះបាននិយាយថានេះបានបង្ហាញពីអសមត្ថភាពរបស់ការអង្កេតស្រាវជ្រាវគម្របព្រៃឈើឆ្នាំ ២០០៣ ក្នុងការចែកឱ្យដាច់ពីគ្នាឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់រវាងព្រៃឈើ និងឫស្សី ។[៤៤]

ទោះបីជាការសង្ស័យកាន់តែខ្លាំងពីភាពគួរឱ្យជឿជាក់លើការអង្កេតស្រាវជ្រាវគម្របព្រៃឈើឆ្នាំ ២០០៣ មន្ត្រីបានចាប់យកលទ្ធផលរបស់ការអង្កេតស្រាវជ្រាវ ជាភស្តុតាងនៃការកាន់កាប់អចលនទ្រព្យព្រៃឈើដ៏វិសេសរបស់ពួកគេ ។ ដោយនិយាយមុនការបោះឆ្នោតថ្នាក់ជាតិមួយថ្ងៃ នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បាននិយាយថា :

"ជាសមិទ្ធិផលដ៏ចម្បងមួយ ដែលគម្របព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា បានកើនឡើងពី ៥៨.៦% (១០,៦៣៨,២០៩ ហិកតា) ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៧ ទៅ ៦១.១៤% (១១,១០៤,២៨៥ ហិកតា) ក្នុងឆ្នាំ ២០០២ ។ នេះ គឺជាសមិទ្ធិផលដ៏សំខាន់មួយនៃរាជរដ្ឋាភិបាលអាណត្តិទីពីរ" ។[៤៥]

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការវាយតម្លៃពីគម្របព្រៃឈើសកលរបស់អង្គការស្បៀងអាហារ និងកសិកម្មនាពេលថ្មីៗបំផុតនេះ ផ្តល់ឱ្យនូវរូបភាពខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំង ។ លទ្ធផលរបស់ការវាយតម្លៃបង្ហាញថា ប្រទេសកម្ពុជាបាត់បង់ព្រៃត្រូពិចធំជាងគេរបស់ខ្លួនចំនួន ២៩% ក្នុងរវាងឆ្នាំ ២០០០ និង ២០០៥ ។[៤៦] ស្របពេលដែលការប៉ាន់ស្មាននេះ ប្រហែលជាអាចខ្ពស់ពេក ក៏អាចមានការសង្ស័យបន្តិចបន្តួចថាការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើក្នុងប្រទេសកម្ពុជា កំពុងបន្តនៅក្នុងអត្រាប្រកាសអាសន្នមួយ ។

គ្មានចំណងជើងជាខ្មែរទេ

៣. ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិរបស់កម្ពុជា - ផ្តល់ជំនួយដល់ប្រជាជនកម្ពុជា ឬសមគំនិតជាមួយរដ្ឋាភិបាល

Milan Kothari អ្នកទំនាក់ទំនងពិសេសសិទ្ធិផ្ទះសម្បែងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ បាននិយាយក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ ថា "*ឥឡូវនេះមាននូវភាពរំជើបរំជួលខ្លាំងមួយនៅទូទាំងប្រទេសដោយអ្នកមាន និងអ្នកមានអំណាចក្នុងប្រទេសកម្ពុជាទិញដី ។ ខ្ញុំគិតថា សហគមន៍ម្ចាស់ជំនួយ និងភ្នាក់ងារអង្គការសហប្រជាជាតិ ត្រូវតែនិយាយកុំលាក់លៀមឱ្យបានកាន់តែខ្លាំងឡើង ។ អ្វីដែលខ្ញុំស្វែងរកមិនឃើញមាននៅទីនេះ គឺអារម្មណ៍នៃការបំពានដែលគួរតែមាននៅទីនោះ*" ។[៤៧]

អស់រយៈពេលជាមួយទសវត្សរ៍មកហើយ ជារៀងរាល់ឆ្នាំម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិបានផ្តល់ឱ្យប្រទេសកម្ពុជានូវជំនួយ ដែលស្មើនឹងពាក់កណ្តាលនៃថវិកាជាតិរបស់ខ្លួន ។ នាពេលបច្ចុប្បន្ន ចំនួនជំនួយអន្តរជាតិសរុបមានប្រមាណ $៦០០ លានក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ទោះបីជាអានុភាពដែលចំនួននេះ ផ្តល់ឱ្យពួកគេក៏ដោយ កំណត់ត្រាតាមដានរបស់ម្ចាស់ជំនួយក្នុងការធានាថា ជំនួយរបស់ពួកគេបង្កើតឱ្យបានផលសម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជា មិនត្រូវបានចាប់អារម្មណ៍ឡើយ ។

ក្នុងចុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ ភ្ជាប់ជាមួយឥណទានរបស់ពួកគេម្ចាស់ជំនួយបានដាក់ការកាប់ឈើខុសច្បាប់និងកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើនៅចំណុចកំពូលនៃរបៀបវារៈក្នុងកិច្ចពិភាក្សារបស់ពួកគេជាមួយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៦ មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិបានបង្អកការផ្តល់មូលនិធិដល់ប្រទេសកម្ពុជា ដោយសារតែភាពមិនធម្មតាខ្លាំងក្នុងការគ្រប់គ្រងប្រាក់ចំណូលកាប់ឈើរបស់រដ្ឋាភិបាល ។ នេះជំរុញឱ្យវិធានការណ៍ម្ចាស់ជំនួយត្រូវបានរួមផ្គុំគ្នា ដែលបានមើលឃើញថា ធនាគារពិភពលោកធ្វើការចំណាយឥណទានកែតម្រូវរចនាសម្ព័ន្ធចំនួនUS$១៥លាន ទៅលើការអនុវត្តកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ ។

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ កម្លាំងដែលបង្កើតឡើងដោយសម្ពាធម្ចាស់ជំនួយ និងការចាត់វិធានការណ៍បំបាត់របស់រដ្ឋាភិបាលជាដំបូងប្រឆាំងនឹងអ្នកកាប់ឈើខុសច្បាប់ ដែលមិនផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់នយោបាយ បានបាត់បង់បន្តិចម្តងៗ ។ ជាមួយនឹងការបដិសេធរបស់ខ្លួនក្នុងខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៣ មិនឱ្យ Global Witness បន្តធ្វើការជាអ្នកត្រួតពិនិត្យឯករាជ្យ និងគម្រាមកំហែងកាត់ទោសអ្នកតំណាងក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួន រដ្ឋាភិបាលបានបង្ហាញសញ្ញាថា ខ្លួនបានរំកិលទៅឆ្ងាយតាមដែលមានបំណងចង់ទៅ ។ ម្ចាស់ជំនួយជាច្រើនបានដកថយពីវិស័យមួយ ដែលត្រូវបានដឹងជាបន្តបន្ទាប់ថាមានការពិបាកណាស់ ។

ភាពទន់ខ្សោយរបស់ម្ចាស់ជំនួយ មិនបានកំណត់ព្រំដែនវិស័យព្រៃឈើនោះទេហើយទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ កំណត់ត្រាតាមដានរបស់ម្ចាស់ជំនួយពាក់ព័ន្ធនឹងភាពក្រីក្រនៅជនបទ មរណភាព និងអក្ខរភាពកុមារ គឺនៅតែជាចំណុចពីរប្រសើរបំផុតដដែល ។ ក្នុងការបង្កើតប្រជាធិបតេយ្យនីតិរដ្ឋ ការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស និងអភិបាលកិច្ចល្អពិតប្រាកដ ដូចជាមានការជឿទុកចិត្តតិចទៅៗ ។ ជាលក្ខណៈឯកជនរដ្ឋមន្ត្រីនិយាយពីម្ចាស់ជំនួយថាជា "មនុស្សភ្លើ" ដែលនឹងបន្តចំណាយប្រាក់ឱ្យរដ្ឋាភិបាល ទោះបីជាប្រាក់ពីអ្នកជាប់ពន្ធរបស់ពួកគេ មិនមានភាពត្រឹមត្រូវប៉ុណ្ណាក៏ដោយ[៤៨] ។ ជាលក្ខណៈសាធារណៈ ពួកគេបង្ហាញជំនួយដែលរដ្ឋាភិបាលទទួលបានថា ជាសញ្ញានៃការទទួលយករបស់សហគមន៍អន្តរជាតិនូវសកម្មភាពរបស់ពួកគេ[៤៩] ។

ជាញឹកញាប់ ម្ចាស់ជំនួយកែតម្រូវការបរាជ័យរបស់ពួកគេឱ្យធ្វើការខ្លាំងឡើងសម្រាប់ផលប្រយោជន៍ប្រជាជនធម្មតា ដោយការចោទសួរថា ជំហររឹងប៉ឹងកាន់តែច្រើន នឹងរុញឱ្យ ហ៊ុន សែន ចូលទៅកណ្តាប់ដៃ ឬហោប៉ៅរបស់ប្រទេសចិន ។ ឥទ្ធិពលដែលមានការកើនឡើងរបស់ប្រទេសចិនក្នុងប្រទេសកម្ពុជា គឺមិនអាចបដិសេធបានឡើយ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការជជែកវែកញែកនេះ មើលរំលងពីការពិតដែលថាទោះបីជាដោយសារតែការអនុគ្រោះរបស់ខ្លួនក៏ដោយ ប្រទេស

កន្លែងអារឈើរបស់យោធានៅស្រុកស្ទឹងត្រង់ ខេត្តកំពង់ចាម

ចិនមិនអាចផ្ដល់ឱ្យរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នូវលទ្ធភាពនៃការគោរពជាអន្តរជាតិដែលវាស្វែងរកនោះឡើយ ។ ការបន្ថយកការទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិជាបន្តបន្ទាប់របស់រដ្ឋាភិបាល អាចត្រូវបានមើលឃើញក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ដើម្បីធានាអសនៈមួយនៅក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាជាតិ ទទួលបានការចូលទៅកាន់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោកចូលរួមជាមួយកងកម្លាំងរក្សាសន្តិភាពអង្គការសហប្រជា-ជាតិ និងចូលរួមក្នុង "សង្គ្រាមប្រឆាំងភេរវកម្ម" ដែលដឹកនាំដោយសហរដ្ឋអាមេរិក ។ ស្រដៀងគ្នាទៅនឹងការចង់ចុះហត្ថលេខាលើរាល់លក្ខណៈនៃអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ដែលជាទូទៅ ក្រោយមកចិនបរាជ័យក្នុងការអនុវត្ត ។ សេចក្ដីប្រកាសថ្នាក់រដ្ឋមន្ត្រីស្ដីពីការអនុវត្ត និងអភិបាលកិច្ចច្បាប់ព្រៃឈើអាស៊ីបូពា ឆ្នាំ ២០០១ គឺគ្រាន់តែជាឧទាហរណ៏មួយប៉ុណ្ណោះ ។

ការពន្យល់កាន់តែគ្មានខ្លឹមសារ តែកាន់តែគួរឱ្យជឿខ្លាំងឡើងសម្រាប់ឥរិយាបថដេកផ្ងាររបស់ម្ចាស់ជំនួយ គឺជាការព្រងើយកន្តើយសាមញ្ញមួយ ។ ក្នុងព្រឹត្តិការណ៏អន្តរជាតិ ប្រទេសកម្ពុជាបានបាត់បង់តម្លៃភាពប្លែកថ្មីរបស់ខ្លួន ហើយអាទិភាពរបស់អ្នកបង្កើតគោល-នយោបាយមានយូរមកហើយ តាំងតែពីបានចេញដំណើរមកម្ល៉េះ ។ អ្នកតំណាង ម្ចាស់ជំនួយ និងអ្នកការទូតយល់យ៉ាងសាមញ្ញថា ពួកគេនឹងមិនត្រូវបានផ្ដល់ដោយទីស្នាក់ការធំរបស់ពួកគេចំពោះការបង្កើតឱ្យមានបញ្ហា និងដាក់ឱ្យប្រទេសកម្ពុជាត្រឡប់ទៅកាន់របៀបវារៈពោរពេញដោយគោលនយោបាយបរទេសបានវិញឡើយ ។ កាន់តែងាយស្រួលឱនក្បាលចុះ និងធ្វើឱ្យលុយហូរចុះឡើង ។

មិនត្រឹមតែអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលប៉ុណ្ណោះទេ ដែលត្រូវបានរំខានដោយការស្ទាក់ស្ទើររបស់ម្ចាស់ជំនួយ ក្នុងការខិតខំប្រឹងប្រែងដោយខ្លួនឯង ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ តំណាងពិសេសរបស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា លោក Yash Ghai បាននិយាយថា :

"ប្រសិនបើជាការពិតដែលថា ភ្នាក់ងារម្ចាស់ជំនួយមិនបានយកចិត្តទុកដាក់ពីសិទ្ធិមនុស្ស ឬប្រជាធិបតេយ្យ តែគ្រាន់តែចង់បង្កើតទំនាក់ទំនងកក់ក្ដៅជាមួយរដ្ឋាភិបាលនោះ ចំពោះខ្ញុំ ហាក់បីដូចជាថាពួកគេមិនត្រឹមតែបរាជ័យចំពោះប្រជាជនកម្ពុជាប៉ុណ្ណោះទេ តែថែមទាំងអ្នកជាប់ពន្ធក្នុងស្រុកផ្ទាល់របស់ពួកគេថែមទៀតផង ដែលអនុម័តជំនួយទាំងនេះ ក្នុងការរំពឹងទុកថា ប្រទេសទាំងនេះនឹងគឺជាអ្នកទទួលប្រយោជន៏" [៥០] ។

ហ៊ុន សែន ជួបគណៈប្រតិភូចិន ។
ម្ចាស់ជំនួយជាច្រើនលើកឡើងថា ប្រទេសចិនកំពុងបង្កើនដោយការបិទភ្នែកចំពោះការិយាល័យបែបលួចប្លន់ដោយរដ្ឋាភិបាលរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

ជំពូក II : ការរក្សាក្នុងគ្រួសារ

១. ការណែនាំទៅកាន់ក្រុមកាប់ឈើលេខមួយរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

ជំពូកនេះ ពិនិត្យមើលពីអាជីពរបស់ក្រុមអភិជនឈើ ដែលទាំងអស់គ្នានេះ បង្កើតជាក្រុមកាប់ឈើដ៏មានអំណាចបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ដោយរួតក្តេងក្តាងពីទំនាក់ទំនងគ្រួសារជាមួយនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ លោក ចាន់ សារុន និងប្រធានរដ្ឋបាលព្រៃឈើ លោក ទី សុគន្ធ អាជីពរបស់ពួកគេ បង្ហាញពីរបៀបដែលអ្នកដឹកនាំយោបាយរបស់ប្រទេស បានធ្វើការគម្រាមកំហែងដោយជោគជ័យលើកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ និងបន្តលួចប្លន់ទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈដ៏មានតម្លៃ ។ មានភស្តុតាងជាច្រើនដែលថា សកម្មភាពរបស់ក្រុមនេះ មានវិសាលភាពក្រៅពីការកាប់ឈើខុសច្បាប់ទៅទៀត រហូតដល់ឡោមព័ទ្ធចាប់ជំរិត និងសម្លាប់ដោយគ្រោងទុក ។ ជាងនេះទៅទៀត មានការបញ្ជាក់ដ៏ច្បាស់លាស់ថា អំពើពុករលួយ និងញាតិនិយមនៅកម្រិតខ្ពស់បំផុត ពន្យល់បង្ហាញពីភាពគ្មានទោសពៃរ៍ ដែលសមាជិករបស់ខ្លួនបានអនុវត្តរយៈពេលស្ទើរតែមួយទសវត្សរ៍មកហើយនោះ ។

ស្របពេលដែលក្រុមនេះ បានអនុវត្តដោយស្ថិតក្រោមផ្លាកយីហោផ្សេងៗនាពេលថ្មីៗបំផុតនេះ "ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Import Export Company Ltd." ទ្រង់ទ្រាយសាធារណៈរបស់ខ្លួនកំពុងពិចារណាទាបទៅលើផលប៉ះពាល់ បំផ្លិចបំផ្លាញដ៏ធំមហិមា ដែលខ្លួនបានធ្វើទៅលើព្រៃឈើរបស់ប្រទេស ។

១.១ ឌី ចូច ក៏ត្រូវបានស្គាល់ថាជា ហ៊ុន ចូច ផងដែរ

ឌី ចូច ត្រូវបានស្គាល់ជាងថាជា ហ៊ុន ចូច គឺជាបងជីដូនមួយបង្អស់របស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ។ ក្នុងពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ ឌី ចូច បានធ្វើអាជីវកម្មជាច្រើនជាមួយ ហ៊ុន តូ[៥១] ជាក្មួយប្រុសរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ដែលប្រភពដ៏ល្អមួយបានឱ្យឈ្មោះថា ជាអ្នកជួញដូរថ្នាំញៀនដ៏ធំមួយ[៥២] ។ដៃគូអាជីវកម្មដំបូងរបស់ឌីចូចមួយផ្សេងទៀត

ឌី ចូច សមាជិកក្រុមកាប់ឈើនៅឯជំរុំកាប់ឈើ បាក់ស្នា របស់ក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng ឆ្នាំ ២០០១

រថយន្ត Hummers របស់ ហ៊ុន តូ ដៃគូ ឌី ចូច

គឺមេបញ្ជាការកងយោធពលខេមរភូមិន្ទដ៏ទុរយស សាត សឿន[៥៣] ។ អស់រយៈពេលមួយទសវត្សរ៍កន្លងមក សាត សឿន បានប្រឈមនឹងការចោទប្រកាន់ពាក់ព័ន្ធការសម្លាប់ផ្សេងៗគ្នាចំនួនបី ពីរជាការសម្លាប់ដោយបានគ្រោងទុក និងមួយជាការរំលោភបំពានរូបរាងកាយ[៥៤] ។ ដោយយោងតាមអ្នករស់នៅខេត្តកំពង់ចាមបានឱ្យដឹងថា ការបណ្តាក់ទុនពីមុនរបស់ ឌី ចូច, ហ៊ុន តូ និង សាត សឿន ផ្តោតទៅលើការរត់ពន្ធត្រី និងដើមឈើកៅស៊ូឆ្លងកាត់ព្រំដែនទៅប្រទេសវៀតណាម[៥៥] ។

សាត សឿន ដៃគូ ឌី ចូច

ឌី ចូច និងភរិយាមុនរបស់គាត់ សេងគាង បានបន្តគ្រប់គ្រងប្រតិបត្តិការកាប់ឈើសម្រាប់សម្បទានិកព្រៃឈើជាច្រើនទៀត រួមមាន ក្រុមហ៊ុន Kingwood Industry ដែលសកម្មភាពរបស់ក្រុមហ៊ុនត្រូវបានរៀបរាប់លំអិតពេលក្រោយក្នុងជំពូកនេះ ក្រុមហ៊ុន Cambodia Cherndar Plywood និងក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng ។ Global Witness បានកត់ត្រាសកម្មភាពខុសច្បាប់ដោយសម្បទានិកទាំងបីនេះអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ[៥៦] ។ ទោះបីជាមានកម្មសិទ្ធិជាជនជាតិតៃវ៉ាន់ដែលបានតែងតាំងរបស់ខ្លួនក៏ដោយ ក្រុមហ៊ុន Cambodia Cherndar Plywood គឺសំដៅទៅលើអាជីវកម្មឈើក្នុងឋានៈជា "ក្រុមហ៊ុនរបស់ហ៊ុនចូច" ឬ "ក្រុមហ៊ុនរបស់សេងគាង"[៥៧] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ សញ្ញាណពិតប្រាកដនៃទំនាក់ទំនងរបស់អ្នកទាំងពីរជាមួយក្រុមហ៊ុន Cambodia Cherndar Plywood បានបង្ហាញនូវការពិបាកក្នុងការបង្កើតឡើង ។

ទំនាក់ទំនងរបស់ ឌី ចូច និង សេង គាង ជាមួយក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng គឺច្បាស់ណាស់ស្ទើគ្នា ហើយ ឌី ចូច ហាក់បីដូចជាស្ទាក់ស្ទើរបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងរបស់គាត់ជាមួយក្រុមហ៊ុននេះ[៥៨] ។ក្នុងអំឡុងពេលទៅកាន់ជំរុំកាប់ឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng នៅបាក់ស្នា ក្នុងខេត្តកំពង់ធំ ឆ្នាំ ២០០១ បុគ្គលិករបស់ Global Witness បានជួបជាមួយមនុស្សប្រុសម្នាក់ ដែលបានណែនាំខ្លួនគាត់ថាជា "លី សេង"

ប្រធានសន្តិសុខរបស់ក្រុមហ៊ុន ។ ក្នុងឋានៈជាអ្នកគ្រប់គ្រងសន្តិសុខ នៅពេលដែលត្រូវបានសួរថា តើគាត់អាចលៃលកទិញនាឡិកាដាំគុជ ម៉ាក់រ៉ូឡិច បំពាក់ដោយពេជ្រ មាសសុទ្ធ ដែលគាត់កំពុងពាក់បាន ដោយរបៀបណា "លី សេង" បានពន្យល់ថា គាត់ត្រូវបានផ្តល់ឱ្យដោយថៅកែរបស់គាត់ ក្នុងការទទួលស្គាល់នូវការបម្រើការងាររបស់គាត់ចំពោះក្រុមហ៊ុន ។ Global Witness បានថតរូប "លី សេង" ដែលនាពេលក្រោយមកត្រូវបានស្គាល់ថាជា ឌី ចូច ដោយមនុស្សពីរនាក់ដែលស្គាល់គាត់[៥៩] ។

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងមជ្ឈដ្ឋានសង្គម ឌី ចូច គ្មានភាពលាក់លៀម ហើយណែនាំខ្លួនគាត់ថាជាឧកញ៉ា ។ ឧកញ៉ា ដែលមានន័យស្រដៀងគ្នាទៅនឹង "លោក" គឺជាឋានៈគួរឱ្យគោរពមួយដែលប្រគល់ឱ្យអាជីវករដែលបានបរិច្ចាគយ៉ាងហោចណាស់ US$១00,000 ដល់រដ្ឋ[៦0] ។ ឌី ចូច ត្រូវបានដឹងថា គម្រាមកំហែងដោយកាំភ្លើងទៅលើនរណា ដែលបដិសេធហៅគាត់ដោយប្រើឋានៈនេះ[៦១] ។

១.២ សេង គាង

ស្របពេលដែល "ហ៊ុន ចូច" បញ្ជាឱ្យមានការទទួលស្គាល់ឈ្មោះកាន់តែខ្លាំង ឥទ្ធិពលរបស់ សេង គាង ក្នុងអាជីវកម្មឈើ ហាក់បីដូចជាស្មើ ឬលើសរបស់អតីតស្វាមីរបស់នាងទៀត ។ ដូច ឌី ចូច ដែរ សេង គាង បានធ្វើជាអ្នកម៉ៅការបន្តផ្គត់ផ្គង់ឈើដល់ក្រុមហ៊ុន Cambodian Cherndar Plywood ក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng និងក្រុមហ៊ុន Kingwood Industry[៦២] ។ គាត់ក៏ដើរតួនាទីស្រដៀងគ្នាសម្រាប់សម្បទានិកឈើក្រុមហ៊ុន Everbright CIG Wood ដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋរបស់ប្រទេសចិនផងដែរ[៦៣] ។ ជាងនេះទៅទៀតមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើបានដាក់ឈ្មោះ សេង គាង ថាជាម្ចាស់ហ៊ុនធំក្នុងក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng ទៀតផង[៦៤] ។

លាង វួចឆេង ភរិយារបស់បងប្រុសនាយករដ្ឋមន្ត្រី, ម្នាក់ក្នុងចំណោមដៃគូអាជីវកម្មដែលមានទំនាក់ទំនងអាជីវកម្មយ៉ាងល្អរបស់ សេង គាង

សេង គាង មានមិត្តភក្តិជាច្រើនដែលមានតំណែងខ្ពស់ ។ គាត់ជាមិត្តភក្តិរបស់ ប៊ុន រ៉ានី ភរិយា ហ៊ុន សែន[៦៥] និងបង្ហាញខ្លួនម្តងម្កាលជាមួយគាត់នៅតាមការផ្សព្វផ្សាយព្រឹត្តិការណ៍សាធារណៈលើទូរទស្សន៍ជាតិ ។ គាត់ក៏ជិតស្និទ្ធជាមួយ លាង វួចឆេង[៦៦] ភរិយាបងរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីនិងអភិបាលខេត្តកំពង់ចាម ហ៊ុន ណេង ផងដែរ[៦១] ។ Global Witness បានទទួលរបាយការណ៍ពីប្រភពដ៏ល្អមួយថា សេង គាង និង លាង វួចឆេង គ្រប់គ្រងការបណ្តាក់ទុនរកស៊ីទុច្ចរិតរកបានកម្រៃយ៉ាងច្រើនមួយក្នុងខេត្តកំពង់ចាម ដោយធ្វើជាដៃគូជាមួយភរិយារបស់មន្ត្រីខេត្តផ្សេងទៀតពីរនាក់ ។ សកម្មភាពទាំងនេះត្រូវបាននិយាយសំដៅបញ្ចូលការហូតពន្ធប្រាក់ការពារពីអ្នកប្រកបរត់ឡានឈ្នួលក្នុងក្រុងកំពង់ចាម ផងដែរ[៦១] ។

ឌី ចូច និង សេង គាង បានលែងលះគ្នាក្នុងឆ្នាំ ២00៥[៦៧] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយយោងតាមអ្នកនៅខាងក្នុងអាជីវកម្មឈើបានឱ្យដឹងថា ពួកគេបន្តធ្វើអាជីវកម្មជាមួយគ្នាដដែល[៦៨] ។

សេង គាង (ឆ្វេង) សមាជិកក្រុមកាប់ឈើ និង ប៊ុន រ៉ានី ភរិយារបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី

សម្ព័ន្ធភាព និងចំណងទាក់ទងរបស់ក្រុមហ៊ុនកាប់ព្រៃឈើកម្ពុជា

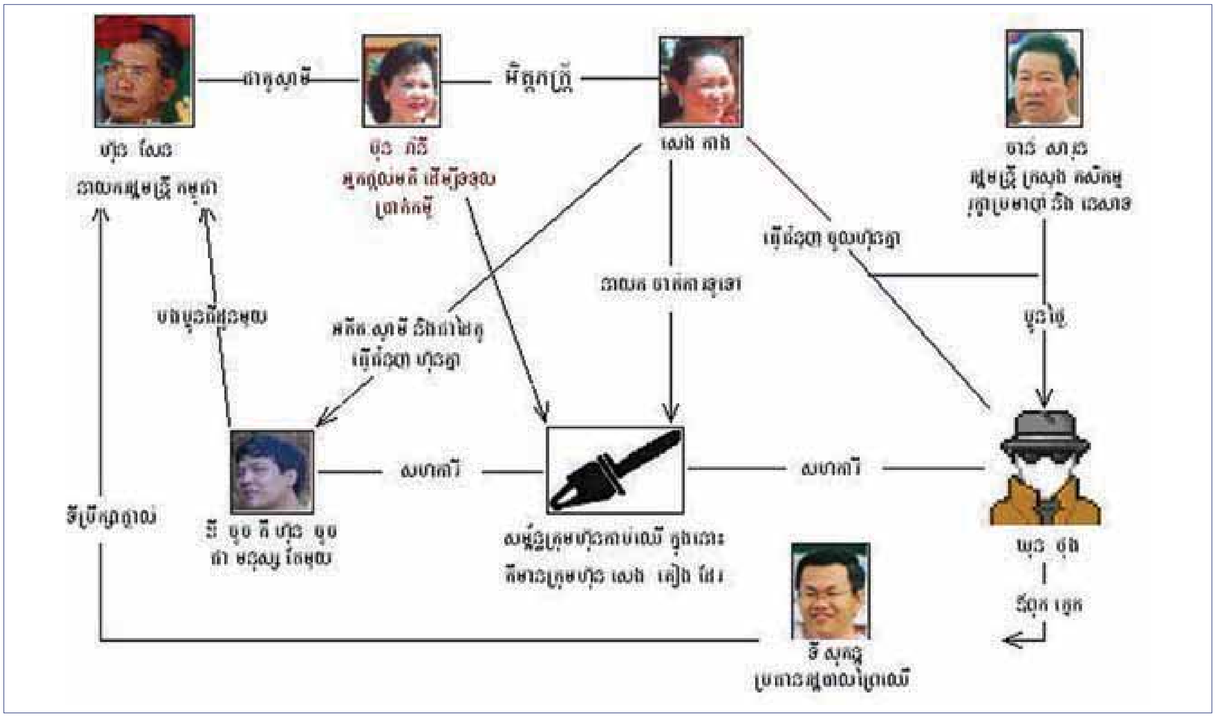

១.៣ យុន ធុង

យុន ធុង មានការរាប់អានទ្វេដងជាបងថ្លៃរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ លោក ចាន់ សារុន និងឪពុកក្មេករបស់ប្រធានរដ្ឋបាលព្រៃឈើ លោក ទី សុគន្ធ[៦៩] ។ សៀវភៅបញ្ជីឈ្មោះលេខទូរស័ព្ទក្រុងភ្នំពេញពីមុន បានរាយរោងចក្រអារឈើមួយក្នុងចំណោមរោងចក្រអារឈើជាច្រើនរបស់ យុន ធុង ជាអាសយដ្ឋានស្នាក់នៅរបស់ទី សុគន្ធ[៧០] ។

ដូច សេង គាង និង ឌី ចូច ដែរ យុន ធុង គឺជាអ្នកម៉ៅការបន្តកាប់ឈើ និងបានធ្វើការជាមួយក្រុមហ៊ុន Kingwood Industry និង Everbright CIG Wood[៧១] ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០១ ក្នុងសមត្ថភាពរបស់ខ្លួនជាអ្នកត្រួតពិនិត្យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យផ្លូវការ Global-Witness បានបង្ហាញប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ទ្រង់ទ្រាយធំមួយដោយក្រុមហ៊ុន Everbright នៅខាងក្រៅសម្បទានរបស់ខ្លួន ។ សមាជិកក្រុមរដ្ឋាភិបាល ដែលក្រោយមកបានស៊ើបអង្កេតករណីនោះបានបន្ទោសទំនាក់ទំនងរបស់ យុន ធុង ជាមួយ ទី សុគន្ធ ចំពោះអសមត្ថភាពរបស់ពួកគេក្នុងការរៀបចំការកាត់ទោសឱ្យបានជោគជ័យចំពោះក្រុមហ៊ុននេះ[៧២] ។

បន្ថែមពីលើការងាររបស់គាត់ជាមួយក្រុមហ៊ុន Kingwood និង Everbright យុន ធុង ត្រូវបានដឹងថា បានបង្កើតចំណូលបន្ថែមទៀតដោយការគម្រាមកំហែងយកប្រាក់ និងឈើពីពាណិជ្ជករឈើ ដែលជាគូប្រជែងតាមដងទន្លេមេគង្គ ។ ដោយយោងតាមចំណុចទាំងឡាយដែលគាត់បានកំណត់ទិសដៅយុនធុងនឹងអមតម្រូវការរបស់គាត់ជាមួយការគម្រាមកំហែងសំអាងលើ "វិធានការណ៍លុបបំបាត់" ដោយមន្ត្រីរុក្ខាប្រមាញ់ដែលអាចឆ្លើយបានចំពោះកូនប្រសាររបស់គាត់លោក ទីសុគន្ធ[៧៣] ។

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ យុន ធុង ដែលជាឥស្សរជនទ្រង់ទ្រាយតូច ត្រូវបានរៀបរាប់ដោយ ឌី ចូច ថាជា "ឆ្អឹងខ្នង" ចំពោះអាជីវកម្មឈើរបស់គាត់ ហើយឈ្មោះរបស់គាត់មានឃើញនៅលើឯកសារជាច្រើនពាក់ព័ន្ធសកម្មភាពរបស់ក្រុមនេះ[៧៤] ។

យុន ធុង
ចូលចិត្តមានរូបភាពមិនច្បាស់លាស់

ចាន់ សារុន ប្អូនថ្លៃរបស់ យុន ធុង
រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

ទី សុគន្ធ កូនប្រសាររបស់ យុន ធុង
អគ្គនាយករដ្ឋបាលព្រៃឈើ

២. Kingwood - ការបង្កើត និងការលុបចោលសម្បទានិកឈើ

ការផ្តល់ឱ្យរវាងពី ៣០ និង ៤០ សម្បទានឈើរបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ បង្កើតនូវដំណាក់កាលចំពោះអ្វីមួយ ដែលការត្រួតពិនិត្យរបស់ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ីបានរៀបរាប់ថាជា "ការបរាជ័យប្រព័ន្ធទាំងមូល"[៧៥] ។ដោយឡែកបានដាក់ភ្ជាប់ដោយចម្លល់នូវធនធានធម្មជាតិដ៏មានសារៈសំខាន់បំផុតរបស់ប្រទេសទៅក្នុងដៃរបស់ប្រភេទអ្នកធ្វើអាជីវកម្មមិនត្រឹមត្រូវបំផុត ដែលជាច្រើនក្នុងចំណោមនោះបានអនុវត្តដោយស្ថិតក្រោមការឧបត្ថម្ភរបស់គ្រួសារអ្នកកាន់អំណាចរបស់ប្រទេស ។ ជាការកត់សំគាល់អ្នកត្រួតត្រាព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជាថ្មីទាំងនេះ គឺក្រុមហ៊ុន Kingwood Industry ដែលជាក្រុមហ៊ុនមួយបង្កើតឡើងក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយពាណិជ្ជករជនជាតិ តៃវ៉ាន់ សិង្ហបុរី និងឥណ្ឌូនេស៊ី ដែលបានទទួលសម្បទានចំនួន ៣០១,២០០ហិកតា ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៥ ដែលគ្របដណ្តប់លើផ្នែកជាច្រើននៃខេត្តក្រចេះ ស្ទឹងត្រែង និងមណ្ឌលគិរី[៧៦] ។ជារួមជាមួយនឹងទាំងអស់នេះ តែពីរក្នុងចំណោមសម្បទានិក ក្រុមហ៊ុន Kingwood មិនមានបទពិសោធន៍គ្រប់គ្រងព្រៃឈើនោះទេ ។ ដូចអ្នកផ្សេងទៀតជាច្រើនផងដែរ ក្រុមហ៊ុនបានបង្ហាញយ៉ាងឆាប់រហ័សនូវបំណងបំពានច្បាប់ ដើម្បីយកប្រាក់ចំណេញឱ្យបានឆាប់រហ័ស ។

ទិដ្ឋភាពជាឧទាហរណ៍មួយផ្សេងទៀត ពីប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood គឺការទំនាក់ទំនងរបស់ក្រុមហ៊ុន ជាមួយគ្រួសារដែលមានឥទ្ធិពលនយោបាយមួយ ។មុនពេលទទួលបានសម្បទានរបស់ខ្លួនក្រុមហ៊ុន Kingwood បានបង្កើតដៃគូជាស្រេចជាមួយ សុខ កែវ[៧៧] ជាប្អូនស្រីរបស់ ឃុន ថុង និងភរិយារបស់ ចាន់ សារុន បន្ទាប់មកប្រធាននាយកដ្ឋានរុក្ខាប្រមាញ់និងនេសាទ(MAFF) ។ក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៤ សុខ កែវ បានជួយក្រុមហ៊ុន Kingwood ឱ្យទទួលបានដីដែលមានទំហំ ២៥ហិកតា នៅតាមដងទន្លេមេគង្គ ក្នុងស្រុកមុខកំពូលរបស់ខេត្តកណ្តាល ចម្ងាយ ២១ គីឡូម៉ែត្រពីក្រុងភ្នំពេញ ។ ក្នុងអំឡុងពេលបួនថ្ងៃពីការទទួលបានប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិសម្រាប់ដីដែលមានឈ្មោះរបស់គាត់ សុខ កែវ បានចុះហត្ថលេខាព្រមព្រៀងជាមួយនាយកគ្រប់គ្រងជនជាតិតៃវ៉ាន់របស់ក្រុមហ៊ុនKingwood ឈ្មោះ Lia Chun Hua ដើម្បីផ្តល់ការគ្រប់គ្រងតំបន់នេះដល់ក្រុមហ៊ុន ។ ឯកសារបញ្ជាក់ថា គាត់នឹងជួលដីឱ្យ Kingwood ដោយមិនគិតថ្លៃចំនួន ៧០ឆ្នាំ ស្របជាមួយនឹងក្រុមហ៊ុន Kingwood នឹងផ្តល់ឱ្យគាត់នូវកម្ចីដោយមិនមានការប្រាក់ចំនួន US$៤៣០,៩៨៤ ។ លក្ខខណ្ឌតែមួយគត់ ដែលបានភ្ជាប់ក្នុងការឱ្យខ្ចីនេះ គឺថាក្រុមហ៊ុន Kingwood ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យសាងសង់រោងចក្រមួយនៅលើតំបន់នោះ[៧៨] :

ហត្ថលេខាស្នាមមេដៃរបស់ សុខ កែវ ទៅលើការជួលដោយមិនបង់ថ្លៃឈ្នួលទៅឱ្យក្រុមហ៊ុន Kingwood

"ក្នុងករណីរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាមិនអនុញ្ញាតឱ្យ (ក្រុមហ៊ុន Kingwood) សាងសង់រោងចក្រកែច្នៃឈើនៅលើដីដែលបាននិយាយនេះ (សុខ កែវ) ត្រូវលក់ ផ្ទេរ ឬរៀបចំដីដែលបាននិយាយនេះក្នុងអំឡុងពេលមួយឆ្នាំ ។ កម្ចីដោយមានការបញ្ចាំចំនួន US$៤៣០,៩៨៤ នេះ នឹងត្រូវបង្វិលសងជូនដល់ (ក្រុមហ៊ុន Kingwood) ដោយគ្មានលក្ខខណ្ឌ[៧៨] ។"

កិច្ចសន្យានេះ មិននិយាយថា តើ សុខ កែវ មានបំណងទទួលយកតួនាទីសកម្មក្នុងការធានាថាក្រុមហ៊ុន Kingwood បានទទួលការអនុញ្ញាតសាងសង់រោងចក្រដែរ ឬអត់នោះទេ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ បានផ្តល់ឱ្យគាត់នូវការលើកទឹកចិត្តយ៉ាងខ្លាំងសម្រាប់ការធ្វើដូច្នេះ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ក៏បានបង្កើតនូវជម្លោះ ដែលអាចមានរវាងទំនួលខុសត្រូវរបស់ លោក ចាន់ សារុន ក្នុងឋានៈជាអ្នកចេញច្បាប់ដោយមិនលំអៀងម្នាក់នៃវិស័យព្រៃឈើ និងផលប្រយោជន៍អាជីវកម្មរបស់ភរិយាគាត់ផងដែរ ។

សុខ កែវ (ឆ្វេង) និង ចាន់ សារុន ស្វាមីរបស់គាត់ ជួបព្រះមហាក្សត្រ នរោត្តម សីហមុនី (ស្តាំ) នៅទិវាកាកបាទក្រហមកម្ពុជា ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៥

ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ Global Witness បានសរសេរជូនលោក ចាន់ សារុន ដើម្បីសួរគាត់ថា តើគាត់បានដឹងពីកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់ភរិយាគាត់ជាមួយក្រុមហ៊ុន Kingwood ដែរ ឬអត់ និងថា តើគាត់បានជួយក្រុមហ៊ុនឱ្យទទួលបានលិខិតអនុញ្ញាតសាងសង់រោងចក្ររបស់ខ្លួនដែរ ឬអត់ ។ មកទល់នឹងរបាយការណ៍នេះយកទៅបោះពុម្ពផ្សាយ ចាន់ សារុន មិនបានឆ្លើយតបចំពោះលិខិតនេះទេ ។

បន្ទាប់ពីទទួលបានការអនុញ្ញាតឱ្យសាងសង់លើដីដែលបានជួលពី សុខ កែវ នាយករបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood បានយកប្រាក់កម្ចីដំបូងយ៉ាងហោចណាស់ US$១០ លាន ដើម្បីធ្វើហិរញ្ញប្បទានសាងសង់រោងចក្រក្តារបន្ទះ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងកម្ចីឆ្នាំ ២០០១ រវាងក្រុមហ៊ុន និងធនាគារសាធារណៈកម្ពុជា បាននិយាយថា សុខ កែវ ជាម្ចាស់ទាំងលើបរិវេណរោងចក្រ និងគ្រឿងម៉ាស៊ីនដែលមានក្នុងបរិវេណនោះ[៧៩] ។ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ សុខ-កែវ ដើម្បីស្នើគាត់ឱ្យពន្យល់ពីទំនាក់ទំនងរបស់គាត់ជាមួយក្រុមហ៊ុន Kingwood ហើយនិងនៅតែកំពុងរង់ចាំការឆ្លើយតបនៅឡើយ ។

២.១ ការកាប់ឈើខុសច្បាប់

ដោយយោងតាមអ្នកវិភាគអាជីវកម្ម រោងចក្រដែលក្រុមហ៊ុន Kingwood បានសាងសង់ឡើង អាចផលិតផលិតផលឈើសម្រេចចំនួន ៩៦,០០០ម^៣ ក្នុងមួយឆ្នាំ ដោយមានសមត្ថភាពអនុវត្តចំនួន ៨៤,០០០ម^៣ ក្នុងមួយឆ្នាំ[៨០] ។ ដើម្បីអនុវត្តតាមសមត្ថភាពអនុវត្តពេញលេញ និងមានប្រសិទ្ធិភាពពេញលេញ ហេតុនេះត្រូវបានតម្រូវឱ្យមានការផ្គត់ផ្គង់ឈើមូលប្រមាណ ១៦៤,០០០ម^៣ ជារៀងរាល់ឆ្នាំ - ប្រហែលជាប្រាំដងឈើ ៣៥,០០០ម^៣ ក្នុងមួយឆ្នាំ ដែលក្រុមហ៊ុន Kingwood ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យដោយស្របច្បាប់ឱ្យកាប់ក្នុងសម្បទានព្រៃឈើក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំតែដោយស្តើងៗ[៨០] ។ ការដំណើរការលើសសមត្ថភាពគឺជាលក្ខណៈមួយនៃប្រព័ន្ធសម្បទានរបស់ប្រទេសកម្ពុជាទាំងមូល ។ សម្រាប់សម្បទានិក បានបង្កើតការលើកទឹកចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ទាំងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ឬព្យាយាមទទួលបានឈើពីសម្បទានផ្សេងទៀត ។ ក្រុមហ៊ុន Kingwood បានជ្រើសរើសយកធ្វើទាំងពីរ ។

លិខិតអនុញ្ញាតប្រមូលឈើចាស់ៗដែលប្រើប្រាស់ និងចំពានដោយក្រុមហ៊ុន Kingwood

ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៧ ក្រុមហ៊ុនបានកាប់ដើមឈើខុសច្បាប់ក្នុងសម្បទានក្រុមហ៊ុន Macro-Panin ក្បែរតំបន់របស់ខ្លួន ដោយយកលេសថាក្រុមហ៊ុនកំពុងប្រមូល "ឈើចាស់ៗ" ចំនួន ៥០,០០០ម^៣ [៨១] ។ មួយរយៈពេលដូចគ្នានេះ ក្រុមហ៊ុនបានជួលមេបញ្ជាការយោធាឱ្យកាប់ដើមឈើក្នុងតំបន់១០០គម^២ ខាងក្រៅសម្បទានរបស់ខ្លួនហើយដឹកពួកត្រឡប់មកក្នុងព្រំដែនក្រុមហ៊ុន Kingwood ដើម្បីឆ្លងជាផលិតផលប្រតិបត្តិការប្រមូលផលផ្ទាល់របស់ក្រុមហ៊ុន[៨២] ។ ក្នុងអំឡុងរដូវក្តៅឆ្នាំ ១៩៩៧-១៩៩៨ ក្រុមហ៊ុន Kingwood ក៏បានធ្វើប្រតិបត្តិការប្រមូលផលដ៏ធំមួយក្នុងសម្បទានផ្ទាល់របស់ខ្លួន ទោះបីជាការពិតថាខ្លួនគ្មានលិខិតអនុញ្ញាតឱ្យកាប់ក៏ដោយ[៨២] ។ ជាងនេះទៅទៀត ការត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តប្រតិបត្តិការរបស់សម្បទានិកឈើរបស់ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ីឆ្នាំ ២០០០ បានបង្ហាញថា ក្រុមហ៊ុនមិនបានអនុវត្តតាមការប្តេជ្ញាចិត្ត ដែលមានក្នុងកិច្ចសន្យារបស់ខ្លួនក្នុងការវិនិយោគចំនួន US$៧៦.៥លាន ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងបង់សួយសារ និងប្រាក់កក់ចំនួន US$៣០០,០០០ ដល់រដ្ឋាភិបាល[៨៣] ។

ក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់រោងចក្ររបស់ខ្លួន ក្រុមហ៊ុន Kingwood បានចុះកិច្ចសន្យាជាមួយបងប្រុសរបស់ សុខ កែវ ឈ្មោះ ឃុន ថុង ជាមួយ សេង គាង ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ឈើ[៨៤] ។ ផលប្រយោជន៍ចំពោះក្រុមហ៊ុន Kingwood រួមមាន សមត្ថភាពរបស់ សេង គាង និង ឃុន ថុង ក្នុងការទទួលបានឈើពីសម្បទានផ្សេងទៀត ដែលពួកគេបានធ្វើជាអ្នកម៉ៅការបន្តដែលគួរកត់សំគាល់ គឺក្រុមហ៊ុន Cambodia Cherndar Plywood ។

២.២ បំណុលដែលមានបញ្ហា

ទោះបីជាមានសកម្មភាពផលិតកម្មច្រើនរបស់រោងចក្រខ្លួនក៏ដោយ ប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុមហ៊ុនKingwood ត្រូវបានសរសេរគាំទ្រដោយការពង្រីកក្រុមកម្ចី ។ ប្រភពមួយស្និទ្ធិនឹងក្រុមហ៊ុនបានបញ្ជាក់ថា ក្រុមហ៊ុនត្រូវការខ្ចី ដោយសារតែនាយកក្រុមហ៊ុនកំពុងតែបង្កើនចំណូលលក់តាមរយៈក្រុមហ៊ុនដៃគូនៅក្នុងប្រទេស ឥណ្ឌូនេស៊ី សិង្ហបុរី និងតៃវ៉ាន់ ។ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់នាយករបស់ក្រុមហ៊ុនKingwood ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ ដើម្បីស្នើឱ្យពួកគេផ្តល់យោបល់លើការអះអាងនេះ ប៉ុន្តែមិនទាន់បានទទួលការឆ្លើយតបនៅឡើយ ។ ទោះបីជាការចោទប្រកាន់នេះ ពិត ឬមិនពិតក៏ដោយគ្មានការសង្ស័យឡើយថាស្ថានភាពហិរញ្ញវត្ថុរបស់ក្រុមហ៊ុន មានភាពមិនទៀងទាត់ខ្លាំងឡើងៗ ។

ក្នុងអំឡុងដំណាក់កាលចាប់ផ្តើមរបស់ខ្លួនក្នុងពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ ក្រុមហ៊ុន Kingwood បានទទួលកម្ចីពីរ ដែលមានទឹកប្រាក់សរុប US$៩.៤លាន ពីធនាគារ Maybank[៨៥] របស់ប្រទេសម៉ាឡេស៊ី[៨៦] ។ កម្ចីទាំងនេះយកតាមទម្រង់ប័ណ្ណបំណុល ដោយសារក្រុមហ៊ុន Kingwood បានអះអាងថា ខ្លួនមិនមានកាន់កាប់ដីណាមួយ ហើយខ្លួនមិនអាចបញ្ចាំជាការធានាភ័យឡើយ ។ លក្ខខណ្ឌចងភ្ជាប់នៃកិច្ចព្រមព្រៀងប័ណ្ណបំណុល បានហាមប្រាមក្រុមហ៊ុន Kingwood ពីការផ្ទេរការត្រួតពិនិត្យ

ឬការខ្ចីពីភាគីណាមួយផ្សេងទៀត[៨៧] ។ ទោះបីជាបែបនេះក៏ដោយ ក្រុមហ៊ុនបានបន្តខ្ចីពីធនាគារផ្សេងទៀតបីនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា[៨៥] ។ ឧទាហរណ៍ក្នុងខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០១ សុខ កែវ ភរិយារបស់ ចាន់ សារុន បានខ្ចីពីធនាគារកម្ពុជាសាធារណៈជំនួសឱ្យក្រុមហ៊ុន Kingwood ដោយបញ្ចាំទីតាំងរោងចក្រ និងគ្រឿងម៉ាស៊ីន[៧៩] ។ កិច្ចព្រមព្រៀងបញ្ចាំ ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា មិនត្រឹមតែដោយ សុខ កែវ និងអ្នកតំណាងរបស់ធនាគារកម្ពុជាសាធារណៈប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងដោយប្រធានសមាគមមេធាវីកម្ពុជា លោក គី តិច ទៀតផង[៧៩] ។ ប្រភពមួយជិតស្និទ្ធិនឹងក្រុមហ៊ុន Kingwood បញ្ជាក់ថា ធនាគារកម្ពុជាសាធារណៈបានផ្តល់កម្ចីដល់ក្រុមហ៊ុនសរុបប្រមាណ US$៣លាន[៨៥] ។

រោងចក្រក្តារបន្ទះរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ចម្ងាយ ២១ គីឡូម៉ែត្រ ភាគខាងជើងក្រុងភ្នំពេញ

ប្រអប់ ៣ : គី តិច

ប្រធានសមាគមមេធាវីកម្ពុជា គី តិច ត្រូវបានរៀបរាប់ដោយប្រភពដ៏ល្អជាច្រើនថា ជាទីប្រឹក្សារបស់ ប៊ុន រ៉ានី ភរិយារបស់ ហ៊ុន សែន ហើយគាត់មានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធិជាមួយអ្នកធ្វើអាជីវកម្មឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជាដ៏មានអំណាចជាច្រើន[៨៨] ។ ក្នុងដើមឆ្នាំ ២០០១ គាត់បានតំណាងឱ្យសម្បទានិកឈើក្រុមហ៊ុន Everbright ក្នុងការចាត់វិធានការណ៍ច្បាប់មិនបានជោគជ័យប្រឆាំងបុគ្គលិកមកពី Global Witness ចំពោះការចូលតំបន់ហាមឃាត់ដែលបានចោទប្រកាន់ ។ នៅពេលនោះ Global Witness គឺជាអ្នកត្រួតពិនិត្យឯករាជ្យផ្លូវការរបស់រដ្ឋាភិបាលប្រឹងប្រែងដោះស្រាយបទល្មើសព្រៃឈើ ហើយការចូលតំបន់ហាមឃាត់ដែលបានចោទប្រកាន់ គឺជាការធ្វើអធិការកិច្ចផ្លូវការ ដែលរៀបចំឡើងដោយទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រីទៅលើរោងចក្រក្តារបន្ទះរបស់ក្រុមហ៊ុន Everbright ។ ក្នុងអំឡុងពេលអធិការកិច្ចនេះ Global Witness បានលាតត្រដាងភស្តុតាងពីការលួចស្ងួយសារទ្រង់ទ្រាយធំដោយក្រុមហ៊ុន ។

អាគារប្រើប្រាស់ដោយតុលាការចម្រុះអង្គការសហប្រជាជាតិ - រដ្ឋាភិបាលបង្កើតឡើងដើម្បីកាត់ទោសអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការស្លាប់ប្រជាជនខ្មែរ ប្រមាណពីរលាននាក់ក្នុងរវាង ឆ្នាំ ១៩៧៥ និង ១៩៧៩ ។ ប្រជាជនខ្មែរជាច្រើនកំពុងសង្ឃឹមថា តុលាការនេះ នឹងជួយបង្កើនបទដ្ឋានក្នុងវិស័យយុត្តិធម៌របស់ប្រទេស ។

ដូចក្រុមហ៊ុន Kingwood ដែរ អ្នកម៉ៅការធំរបស់ក្រុមហ៊ុន Everbright រួមមាន សេង គាង និង យុន ចុង ។ ដូចបានរៀបរាប់នៅកន្លែងផ្សេងទៀតក្នុងជំពូកនេះ គី តិច បានតំណាងឱ្យ សេង គាង ក្នុងការដោះស្រាយជាមួយនាយករបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood និងតុលាការកម្ពុជា ។

គី តិច បានទាក់ទាញចំណាប់អារម្មណ៍ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនាពេលថ្មីៗនេះ ចំពោះការរិះគន់ជាសម្លេងរបស់គាត់លើសំណើអនុញ្ញាតឱ្យមេធាវីបរទេសធ្វើការនៅការកាត់ទោសអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម[៨៩] ។ គាត់ក៏ត្រូវបានរាយការណ៍ថា បាននិយាយថា មេធាវីកម្ពុជា ដែលចូលរួមក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលដែលរៀបចំឡើងដោយសមាគមមេធាវីអន្តរជាតិក្នុងការគាំទ្រដល់តុលាការកាត់ទោសខ្មែរក្រហម គឺជាការបំពានច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជា[៩០] ។ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយទៅកាន់ គី តិច ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីសួរគាត់ថា តើសេចក្តីអធិប្បាយដែលបានរាយការណ៍ទាំងនេះជាការបង្ហាញត្រឹមត្រូវនូវអ្វី ដែលគាត់បាននិយាយមែនដែរ ឬទេ ហើយប្រសិនបើដូច្នេះ សូមឱ្យពន្យល់ពីអត្ថន័យរបស់ពួកគេ ។ គី តិច មិនបានឆ្លើយតបលិខិតនេះនៅឡើយទេ ។ បុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្សបានបង្ហាញពីការព្រួយបារម្ភថា គី តិច នឹងធ្វើការតាមសេចក្តីណែនាំពីមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ប្រទេសកម្ពុជា ដែលចង់ឃើញដំណើរការកាត់ទោសជាប់គាំង ឬរំសាយទាំងអស់គ្នាវិញ[៩១] ។

នៅចុងឆ្នាំ ២០០១ បញ្ជីឈ្មោះអ្នកផ្ដល់ឥណទានមិនទាន់បានសងរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood រួមមានមិនត្រឹមតែធនាគារប៉ុណ្ណោះទេ តែថែមទាំងអ្នកម៉ៅការរបស់ខ្លួនទៀតផង ។ នៅថ្ងៃទី ៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០១ នាយកគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុន Kingwood លោក Lia Chun Hua និង សេង គាង បានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងមួយ ដែលគ្រប់គ្រងលើការទិញឈើមូលកាលពីមុន និងនាពេលអនាគត ។ ឃុន ថុង បានចុះហត្ថលេខាអមលើឯកសារក្នុងឋានៈជាសាក្សី[៨៤] ។ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះបង្ហាញថា ក្រុមហ៊ុន Kingwood បានខ្ចី សេង គាង ជាង US$១.៩ លាន ដែល Lia Chun Hua បានសន្យាសងបណ្ដាក់ US$១០០,០០០ ក្នុងរយៈពេលជាង ២០ខែ ។ Lia Chun Hua ក៏បានសន្យាបន្តទិញឈើមូលពី សេង គាង ផងដែរ ហើយបានប្រគល់សិទ្ធិឱ្យគាត់គ្រប់គ្រងជាបណ្ដោះអាសន្នលើគ្រឿងម៉ាស៊ីនអាជីវកម្ម ចំនួន ៩៤មុខ ក្នុងរោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood ជាការធានា ។ ការគ្រប់គ្រងរបស់គាត់លើគ្រឿងម៉ាស៊ីនទាំងនេះ នឹងក្លាយជាអចិន្ត្រៃយ៍ក្នុងករណីដែលមានការបំពានលើកិច្ចសន្យាសងប្រាក់នេះ[៨៤] ។គ្រឿងម៉ាស៊ីនដែលបានផ្ទេរឱ្យ សេង-គាង គឺដូចគ្នានឹងបរិក្ខារដែលបានបញ្ចាំឱ្យធនាគារកម្ពុជាសាធារណៈ ដោយ សុខ កែវ ។ មិនច្បាស់ថា តើធនាគារ ឬ សុខ កែវ បានដឹងពីកិច្ចព្រម-ព្រៀងរបស់ Lia Chun Hua ជាមួយ សេង គាង ដែរ ឬអត់នោះទេ ។

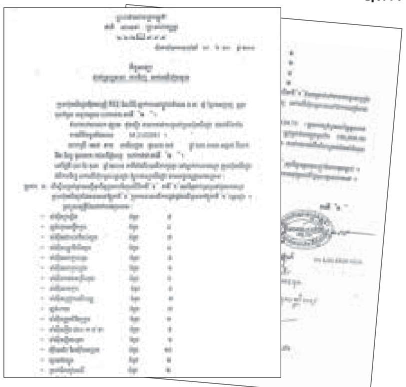

កិច្ចសន្យារវាង សេង គាង និង Lia Chun Hua ពាក់ព័ន្ធការផ្គត់ផ្គង់ឈើ និងបំណុលរបស់ Kingwood ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០១

ដោយស្ថិតក្រោមសម្ពាធពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិ ការរំពឹងទុករបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ក្នុងការបន្តសងបំណុលរបស់ខ្លួន មិនត្រូវបានពង្រឹងឡើយនៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានកំណត់ការបញ្ឈប់មួយរយៈ ចំពោះការប្រមូលផលសម្បទានឈើដែលមានសុពលភាពចាប់ពីខែ មករា ឆ្នាំ ២០០២ ។ ការបញ្ឈប់មួយរយៈកើតឡើង បន្ទាប់ពីការខកខានរបស់សម្បទានិកក្នុងការបំពេញតាមកាលផុតកំណត់ដាក់ជូននូវផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចីរភាព (SFMPs) និងការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន និងសង្គម (ESIAs) ដែលបានកំណត់ឱ្យនៅចុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១ ។

ការបញ្ឈប់មួយរយៈចំពោះការកាប់ឈើ ត្រូវបានធ្វើឡើងបន្ទាប់ដោយការបញ្ឈប់មួយរយៈនូវការដឹកជញ្ជូនឈើមូល ដែលចូលជាធរមានក្នុងខែឧសភាឆ្នាំ២០០២ ។សម្បទានិកមួយចំនួនដែលគួរឱ្យកត់សំគាល់ គឺក្រុមហ៊ុន GAT International និងក្រុមហ៊ុន Pheapimex ជាដំបូងបន្តកាប់ឈើ និងដឹកជញ្ជូនឈើបំពានលើការបញ្ឈប់មួយរយៈនេះ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ បន្ទាប់ពីការបង្ហាញរបស់ Global Witness ពីសកម្មភាពរបស់ក្រុមហ៊ុន GAT ហ៊ុន សែន បានលុបចោលសម្បទានចំនួនពីររបស់ក្រុមហ៊ុនក្នុង ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២[៩២] ។ ពីនេះតទៅ ប្រព័ន្ធសម្បទានឈើបានចូលទៅកាន់អសកម្មភាពស្ទើរតែទាំងស្រុង ។

២.៣ ការគ្រប់គ្រងដែលមានអរិភាពខ្លាំង

សម្រាប់ ឌី ចូច, សេង គាង និង ឃុន ថុង ក្រុមហ៊ុនសម្បទានដូចជាក្រុមហ៊ុន Kingwood បានផ្ដល់ឱ្យនូវលក្ខណៈមានប្រយោជន៍ ស្ថិតនៅពីក្រោយអ្វីដែលពួកគេអាចធ្វើការគ្រប់គ្រងលើការធ្វើអាជីវកម្មកាប់ឈើមួយផ្នែកធំនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការបញ្ឈប់មួយរយៈនៅឆ្នាំ ២០០២ ទៅលើការប្រមូលផល និងការដឹកជញ្ជូន បានផ្លាស់ប្ដូរចំណុចនេះទាំងស្រុង ។

ប្រភពមួយជិតស្និទ្ធិនឹងប្រតិបត្តិការក្រុមហ៊ុន Kingwood បានជូនដំណឹងដល់ Global Witness ថា ក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២ នាយកគ្រប់គ្រងរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood លោក Lia Chun Hua បានព្យាយាមកាត់បន្ថយការខាតបង់ ដែលមានការកើនឡើងរបស់គាត់ និងចាកចេញពីកម្ពុជាជាចម្ងាយ ។ ដោយយោងតាមប្រភពនេះបានឱ្យដឹងថា គាត់ត្រូវបានទប់ស្កាត់ពីការធ្វើដូចនេះ ដោយ សេង គាង ដែលកូនចៅរបស់គាត់បានចាប់ជំរិត Lia រឹបអូសលិខិតឆ្លងដែនរបស់គាត់ និងដាក់គាត់ជាចំណាប់ខ្មាំងក្នុងបរិវេណរោងចក្រ ។Global Witness បានស៊ើបអង្កេតការបញ្ជាក់អះអាងទាំងនេះ ហើយបានប្រមូលព័ត៌មានពីប្រភពជាច្រើន ដែលចង្អុលបង្ហាញទៅលើតម្រូវការឱ្យមានការស៊ើបអង្កេតយុត្តិធម៌ ដែលអាចទុកចិត្តបានទៅលើជោគវាសនារបស់ Lia និងការកាន់កាប់នាពេលបច្ចុប្បន្នលើក្រុមហ៊ុន Kingwood ។ ព័ត៌មាននេះ ត្រូវបានសង្ខេបដូចខាងក្រោមនេះ :

i) ***ឯកសារពាក់ព័ន្ធការប្រគល់ឱ្យរបស់ Lia Chun Hua ចំពោះការគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុន Kingwood***

កិច្ចសន្យាដែល Lia Chun Hua ទទួលស្គាល់បំណុលជិត US$ ៣.៥ លាន ចំពោះ សេង គាង និង ឃុន ថុង ថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២

Lia Chun Hua បានលះបង់ការគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុន Kingwood ដោយមានកិច្ចព្រមព្រៀងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរជាមួយ សេង គាង និង ឃុន ថុង ក្នុងអំឡុងពាក់កណ្តាលទីពីរនៃ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២ ។ នៅថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា គាត់បានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងតំណាងឱ្យក្រុមហ៊ុនដោយទទួលស្គាល់បំណុលចំនួន US$១,៨៧១,៨៧១.៥៦ ចំពោះ សេង គាង និង US$១,៦០៥,000 ចំពោះ ឃុន ថុង ។ ឯកសារនេះ ជំនួសឱ្យដោយមានប្រសិទ្ធិភាពលើកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការទិញឈើ ក្នុងខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០១ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងបានបញ្ជាក់ម្តងទៀតថា សេង គាង ហើយឥឡូវនេះ ឃុន ថុង ផងដែរ នឹងគ្រប់គ្រងគ្រឿងម៉ាស៊ីនរបស់រោងចក្រទាំង ៩៤មុខដូចគ្នា ជាការធានារហូតដល់ Lia Chun Hua បានជម្រះបំណុលរបស់គាត់រួច ។ Lia ក៏បានព្រមព្រៀងបង់ការប្រាក់ ១.៨% ក្នុងមួយខែផងដែរ ។ ឯកសារនេះត្រូវបានចុះហត្ថលេខាអមដោយអភិបាលរងស្រុក និងមេឃុំ [៨៣] ។

មួយសប្តាហ៍ក្រោយមក នៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ សីហា Lia Chun Hua បានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងទីពីរ ដែលក្នុងនោះ គាត់បានប្រគល់ឱ្យការគ្រប់គ្រងទាំងអស់លើក្រុមហ៊ុន Kingwood ។ កិច្ចសន្យាទីពីរនេះបង្ហាញថា Lia បានផ្ទេរប្រតិបត្តិការ និងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ទាំងអស់ឱ្យទៅ សេង គាង និង ឃុន ថុង រហូតដល់បំណុល និងការប្រាក់ត្រូវបានបង់សងវិញ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងបន្ថែមទៀតថា នៅពេលដែលការសងប្រាក់លើកចុងក្រោយ ត្រូវបានធ្វើឡើង សេង គាង និង ឃុន ថុង នឹងរក្សាមានភាគហ៊ុន ៣0% ក្នុងក្រុមហ៊ុន ។ ឯកសារក៏បានប្រគល់ឱ្យ Lia ជួយរៀបចំរោងចក្រផងដែរ ។ ជាថ្មីម្តងទៀត កិច្ចព្រមព្រៀងត្រូវបានធ្វើជាសាក្សីដោយអភិបាលរងស្រុក និងមេឃុំ [៨៤] ។

នៅថ្ងៃបន្ទាប់មក សេង គាង, ឃុន ថុង និង Lia Chun Hua បានចុះហត្ថលេខាលើអនុស្សរណៈរាយគ្រឿងម៉ាស៊ីនទាំង ៩៤ មុខ ដែលមានយោងក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងមុន ។ ឯកសារសរសេរដោយដៃនេះមានហត្ថលេខាមនុស្ស ១៣ នាក់ផ្សេងគ្នា ដែលរួមមានទាំងមន្ត្រីមូលដ្ឋាន និងនាយប៉ូលីសផងដែរ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងត្រូវបានភ្ជាប់ដោយកិច្ចសន្យាទីបួន ដែលត្រូវបានចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី ២០ ខែសីហា ផងដែរ ដែលបញ្ជាក់ថា ការគ្រប់គ្រងគ្រឿងម៉ាស៊ីនរោងចក្រ Kingwood ទាំងអស់បានប្រគល់ឱ្យ សេង គាង, ឃុន ថុង និងបុគ្គលឈ្មោះ យៀម សេង [៨៥] ។ ហត្ថលេខីចំពោះកិច្ចព្រមព្រៀងចុងក្រោយនេះ គឺ Lia Chun Hua និងពាណិជ្ជករជនជាតិម៉ាឡេស៊ី និង Lim Yok Fong ដែលជាម្ចាស់ភាគហ៊ុនរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood [៨៦] ។

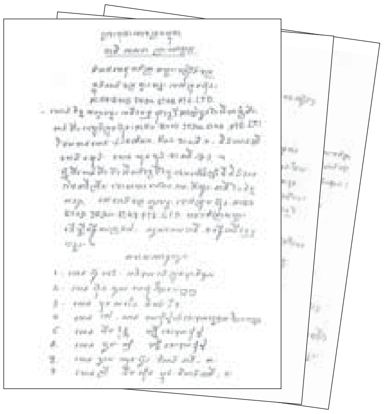

កិច្ចសន្យាចុះហត្ថលេខាដោយ សេង គាង, ឃុន ថុង និង Lia Chun Hua **ថ្ងៃទី ២០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២**

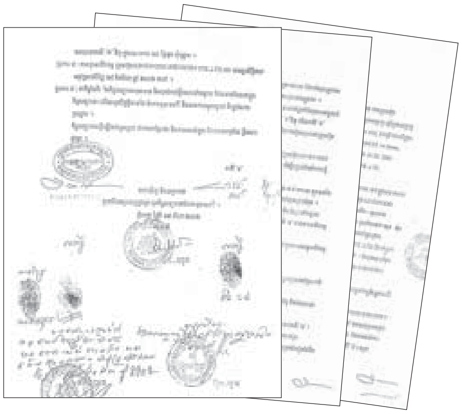

កិច្ចសន្យាដែល Lia Chun Hua **ប្រគល់ការគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុន** Kingwood **ថ្ងៃទី ១៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២**

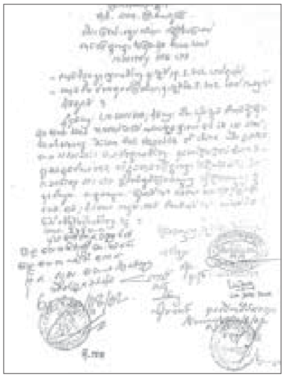

កិច្ចព្រមព្រៀងទីពីរពាក់ព័ន្ធការប្រគល់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ Kingwood **ថ្ងៃទី ២០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២**

លទ្ធផល គឺជាការផ្ទេរពិសេសនូវកម្មសិទ្ធិទ្រព្យសម្បត្តិ និងប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ឱ្យទៅ សេង គាង និង ឃុន ថុង ។ ស្របពេលដែលលក្ខខណ្ឌនៃកិច្ចសន្យាផ្សេងៗបញ្ជាក់ថា Lia Chun Hua អាចបានមកវិញមួយផ្នែក ប្រសិនបើមិនបានទាំងស្រុងនូវការគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុននាពេលអនាគត ។ កម្រិតបំណុលដែលគាត់សន្យាសង ដោយមិនមានបង្ហាញពីការបង់ការប្រាក់មានខ្ពស់ណាស់ ។

ច្បាប់វិនិយោគរបស់ប្រទេសកម្ពុជាចែងថា ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា (CDC) របស់រដ្ឋាភិបាល ត្រូវផ្តល់ការយល់ព្រមរបស់ខ្លួនចំពោះការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិក្រុមហ៊ុនណាមួយក្នុងរយៈពេល ៣០ថ្ងៃពេញ មុនពេលហេតុការណ៍នេះកើតឡើង[៩៦] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ តាមចំណេះដឹងដ៏ប្រសើរបំផុតរបស់ Global Witness គ្មានក្រុមប្រឹក្សារបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ឬ សេង គាង និង ឃុន ថុង បានបញ្ជូនឱ្យ CDC សម្រាប់សុំការអនុញ្ញាតរបស់ខ្លួននោះទេ ។ មន្ត្រី CDC ក្រោយមកបានដឹងពីការគ្រប់គ្រង និងការចុះកិច្ចសន្យាជាមួយ សេង គាង ។ គាត់បានជូនដំណឹងទៅពួកគេថា គាត់បានគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុន Kingwood ដែលមធ្យោបាយដែលគាត់បានធ្វើ គឺដើម្បីចៀសវាងទំនួលខុសត្រូវដែលមានចំពោះបំណុលដែលមានស្រាប់របស់ក្រុមហ៊ុន[៩៥] ។

ការផ្ទេរការគ្រប់គ្រង ធ្វើឱ្យមានចម្ងល់ជាច្រើនដែលមិនបានឆ្លើយ ។ ឯកសារដែល Lia Chun Hua បានចុះហត្ថលេខានៅថ្ងៃទី ១២ ខែសីហា បានផ្តល់ឱ្យ សេង គាង និង ឃុន ថុង គ្រប់គ្រងគ្រឿងម៉ាស៊ីនរោងចក្រ រហូតដល់គាត់បានជម្រះបំណុលរបស់គាត់រួច ។ នេះយ៉ាងហោចណាស់ រក្សានូវកម្រិតជាប់លាប់ផ្នែកខាងក្នុងជាមួយកិច្ចព្រមព្រៀងទៅលើការសងបំណុល និងការផ្គត់ផ្គង់ឈើនៅ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០០១ ។ បន្ទាប់មក តើហេតុអ្វីមួយសប្តាហ៍ក្រោយមក Lia Chun Hua ព្រមព្រៀងផ្ទេរការគ្រប់គ្រងប្រតិបត្តិការក្រុមហ៊ុន Kingwood ទាំងមូល? គ្មានអ្វីមួយនៅក្នុងឯកសារទទួលខុសត្រូវចំពោះការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងឆាប់រហ័សនូវហេតុការណ៍នេះទេ ។ ជាងនេះទៅទៀត តើអ្វីដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះពង្រាងដែលត្រួតស៊ីគ្នាទាំងបួន និងក្នុងករណីខ្លះឯកសារព្រាងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ? ពេលដែលដានលើក្រដាស មិនមែនជាភស្តុតាងពីការបង្ខិតបង្ខំផ្ទាល់ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះផ្តល់ឱ្យនូវការលេចឡើងពីការផ្ទេរការគ្រប់គ្រង ដែលមានលក្ខណៈប្រញាប់ប្រញាល់ និងមិនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ។

ii) ***ការពន្យល់ពីមនុស្សដែលបានប្រើប្រាស់ ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយក្រុមកាប់ឈើ***

នៅចុងឆ្នាំ ២០០២ និងដើមឆ្នាំ ២០០៣ Global Witness បានធ្វើការសម្ភាសន៍ជាបន្តបន្ទាប់នៅតំបន់រោងចក្រ ក្រុមហ៊ុន Kingwood ជាមួយបុគ្គលិកដែលបានប្រើប្រាស់ដោយក្រុមកាប់ឈើ ។ ម្នាក់ក្នុងចំណោមអ្នកយាមជាច្រើន បាននិយាយថា កាតព្វកិច្ចរបស់គាត់រួមមានការដើរតាមការពារ "បុរសជនជាតិចិន" នៅពេលធ្វើដំណើរម្តងៗទៅកាន់ភ្នំពេញ ។ អ្នកយាមនោះ មិនបានផ្តល់លំអិតបន្ថែមពីអត្តសញ្ញាណរបស់បុរសនោះ ឬហេតុអ្វីបានជាគាត់ ត្រូវការការដើរតាមការពារនោះទេ[៩៧] ។

ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ Global Witness បានធ្វើសម្ភាសន៍ជាមួយសហការីជិតស្និទ្ធិរបស់ សេង គាង ដែលបានបញ្ជាក់ថា ក្រុមកាប់ឈើកំពុងឃុំ Lia ជាអ្នកទោសនៅក្នុងរោងចក្រ ។ មនុស្សម្នាក់នេះបានបន្ថែមទៀតថា ទោះបីជាអភិជនឈើនេះជឿជាក់ថា Lia មិនអាចគេច

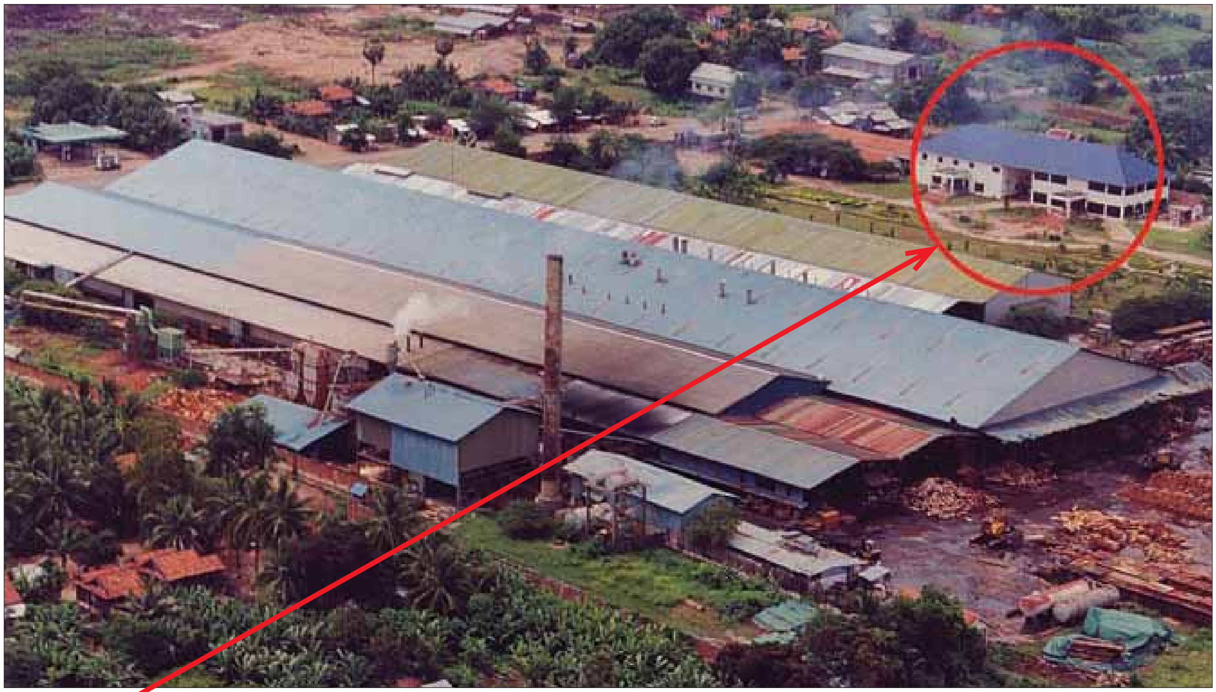

ការិយាល័យរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood **: ប្រភពជាច្រើនបានប្រាប់** Global Witness **ថា** Lia Chun Hua **កំពុងត្រូវបានចាប់ជាចំណាប់ខ្មាំងក្នុងអគារខាងក្នុងបរិវេណរោងចក្រ** Kingwood

ខ្លួនក៏ដោយ ក៏ពួកគេបារម្ភថា គាត់ប្រហែលជាព្យាយាមសម្លាប់ខ្លួន ។ អ្នកទទួលការសម្ភាសន៍ ក៏បានរាយការណ៍ពីវត្តមាននៅរោងចក្រនូវជនជាតិតៃវ៉ាន់ ១០ នាក់ផ្សេងទៀត ដែល ឌី ចូច និង យុន ថុង ប្រើប្រាស់ជាអ្នកបច្ចេកទេស ។ អ្នកបច្ចេកទេសទាំងនេះ ត្រូវបាននិយាយថា ត្រូវបានហាមមិនឱ្យចេញពីរោងចក្រ ដោយសារការភ័យខ្លាចថា ពួកគេអាចលាតត្រដាងព័ត៌មានពីសកម្មភាពរបស់ក្រុមនេះ[៩៨] ។

នាឆ្នាំដដែលនោះ Global Witness បានធ្វើកិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលទីបី ដែលពាក់ព័ន្ធជិតស្និទ្ធិនឹងប្រតិបត្តិការក្រុមហ៊ុន Kingwood ដែលនៅតែរក្សាបានការចេញចូលជាប្រចាំទៅកាន់រោងចក្រ ។ មនុស្សម្នាក់នេះ មិនបានជួប Lia Chun Hua ចាប់តាំងពីការចាប់ជំរិតគាត់ តែបានបញ្ជាក់ថាបានឮពីកម្មករថា គាត់ត្រូវបានរក្សាទុកក្នុងលក្ខខណ្ឌឃោរឃៅ ដែលប៉ះពាល់ដល់សុខភាពរបស់គាត់ថា ទូរស័ព្ទរបស់គាត់មិនត្រូវបានភ្ជាប់ទៀតទេ ហើយថាគាត់គ្មានទំនាក់ទំនងទៀតជាមួយពិភពខាងក្រៅឡើយ ។ អ្នកទទួលការសម្ភាសន៍នេះ បានរាយការណ៍ថា អ្នកយាមធ្វើដំណើរតាម Lia Chun Hua គ្រប់ពេលទាំងអស់ក្នុងបរិវេណរោងចក្រ[៩៩] ។

ក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍ដាច់ដោយឡែកមួយទៀតក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ ដៃគូអាជីវកម្មរបស់ សេង គាង បានជូនដំណឹងដល់ Global Witness ថា Lia Chun Hua កំពុងរស់នៅក្នុងបរិវេណក្រុមហ៊ុន Kingwood ។ មនុស្សម្នាក់នេះមិនបាននិយាយពីលក្ខខណ្ឌនៃការចាប់ជំរិត ឬការឃុំឃាំង និងបានបញ្ជាក់ថា Lia កំពុងស្ថិតក្នុង "ការតាមថែរក្សាបានយ៉ាងល្អ" ។ ទោះយ៉ាងណា ពួកគេមិនបានផ្តល់ការពន្យល់ពីហេតុអ្វីបានជា Lia បានចាកចេញពីផ្ទះរបស់គាត់ ដើម្បីរស់នៅក្នុងរោងចក្រដំណើរការអាជីវកម្មឬហេតុអ្វីបានជាគាត់ត្រូវការការតាមថែរក្សានោះឡើយ[១០០] ។

ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ បុគ្គលិករបស់ក្រុមកាប់ឈើបានជូនដំណឹងដល់ Global Witness ថា Lia Chun Hua បានបន្តរស់នៅក្នុងបរិវេណរោងចក្រ និងកំពុងត្រូវបានយាមមើលដោយកងរាជអាវុធហត្ថដែលបានជួលដោយ ឌី ចូច[១០១] ។

iii) **ការពន្យល់ពីមន្ត្រីដែលបានស៊ើបអង្កេតករណីនេះ**

មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដ៏ល្បីឈ្មោះម្នាក់ ដែលបានធ្វើការស៊ើបអង្កេតផ្ទាល់ខ្លួនគាត់លើក្រុមហ៊ុន Kingwood បាននិយាយប្រាប់ Global Witness ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ ថា សេង គាង និង យុន ថុង កំពុងទុក Lia Chun Hua និងបុគ្គលិកជនជាតិបរទេសផ្សេងទៀតជាចំណាប់ខ្មាំងក្នុងបរិវេណរោងចក្រ និងបានរឹបអូសលិខិតឆ្លងដែនរបស់ពួកគេ ។ មន្ត្រីនេះបានបន្ថែមទៀតថា អាជ្ញាធរមិនអាចដោះលែងបុរសទាំងនោះដោយសារតែក្រុមកាប់ឈើតំណាងផលប្រយោជន៍អាជីវកម្មរបស់ ប៊ុន រ៉ានី ដែលជាភរិយារបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន[១០២] ។

ក្រុមកាប់ឈើ ត្រូវបានរាយការណ៍ថាតំណាងផលប្រយោជន៍អាជីវកម្មរបស់ ប៊ុន រ៉ានី ភរិយារបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី

Lia Chun Hua ត្រូវបាននិយាយថា ត្រូវបានយាមកាមដោយសមាជិកកងរាជអាវុធហត្ថរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

iv) **ភស្តុតាងពីក្រុមកាប់ឈើដាក់វិធានការណ៍សន្តិសុខតឹងរ៉ឹងនៅរោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood**

ដោយយោងតាមអ្នកយាមសន្តិសុខនៅរោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood ជាអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះសន្តិសុខចាប់ពីឆ្នាំ ២០០២ គឺជាមន្ត្រីកងរាជអាវុធហត្ថឈ្មោះ កែវ សារឹម[១០៣] ។ នៅឆមាសទីមួយនៃឆ្នាំ ២០០៥ ក្រុមរបស់ កែវ សារឹម ដែលមានមន្ត្រីកងរាជអាវុធហត្ថចំនួនបីនាក់ ម្នាក់ៗប្រដាប់ដោយអាវុធ AK-៤៧ និងកាំភ្លើងខ្លី រួមជាមួយអ្នកយាមបន្ថែមចំនួនប្រាំមួយនាក់ទៀត ដែលម្នាក់ៗបំពាក់ត្រឹមតែអាវុធ AK-៤៧ ប៉ុណ្ណោះ[១០៤] ។ អ្នកទាំងអស់គ្នាត្រូវបានបង់ចំណាយឱ្យដោយ ឌី ចូច ។ ពីរនាក់ក្នុងចំណោមអ្នកយាមទាំងនេះ ត្រូវបានរៀបរាប់លំអិតថាធ្វើដំណើរតាម Lia Chun Hua គ្រប់ពេលនៅក្នុងបរិវេណរោងចក្រ ។ កាតព្វកិច្ចផ្សេងទៀតរបស់អ្នកយាម រួមមាន ការពិនិត្យ និងឆែកឆេរបុគ្គលិករោងចក្រ ពេលដែលពួកគេមកធ្វើការរៀងរាល់ថ្ងៃ និងហាមភ្ញៀវដែលមិនត្រូវការ មិនឱ្យចូល[១០៥] ។ អ្នកខាងក្រោយនេះ រួមមានសមាជិកអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ដែលត្រូវបានទប់ស្កាត់ពីការធ្វើការត្រួតពិនិត្យ ដែលបានរៀបចំឡើងទៅលើប្រតិបត្តិការរបស់រោងចក្រ និងការអនុវត្តតាមទិដ្ឋាការរបស់បុគ្គលិកបរទេសរបស់ខ្លួន[៩៥] ។

v) **ការមើលឃើញពីបុរសដែលស្រដៀង** Lia Chun Hua

ក្នុងអំឡុងពេលទៅកាន់រោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood ក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០២ អ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness បានឃើញបុរសជនជាតិចិនចំណាស់ម្នាក់ជាមួយស្ត្រីជនជាតិចិនបួននាក់ ដែលកំពុងត្រូវបានតាមការពារទៅកាន់យានយន្ត ដែលកំពុងរង់ចាំដោយបុរសពីរនាក់ពាក់ឯកសណ្ឋានយោធា និងកាន់កាំភ្លើង ។ ពេលដែលមិនអាចបញ្ជាក់បានពីអត្តសញ្ញាណរបស់បុរសនោះ លក្ខណៈរូបរាងរបស់គាត់ និងអ្នកតាមការពារប្រដាប់អាវុធ ប្រៀបផ្ទឹមលក្ខណៈរបស់ Lia Chun Hua និងលក្ខខណ្ឌនៃការឃុំឃាំងដែលបានចោទប្រកាន់របស់គាត់[១០៦] ។

ក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥ បុគ្គលិករបស់ Global Witness បានរកឃើញថាមានអ្នកយាមបួននាក់បំពាក់អាវុធ AK-៤៧ ដើរតាមការពារបុរសម្នាក់ក្នុងបរិវេណក្រុមហ៊ុន Kingwood ។ បុគ្គលិករបស់ក្រុមកាប់ឈើដែលបានដើរតាម Global Witness បានស្គាល់បុរសនោះជា Lia Chun Hua ។ បុគ្គលិកនេះបានបន្ថែមទៀតថា Lia មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យចាកចេញពីប្រទេសកម្ពុជា ហើយត្រូវតែដើរតាមការពារនៅគ្រប់ពេលវេលាទាំងអស់ដោយអ្នកយាមប្រដាប់អាវុធ[១០៧] ។

vi) **របាយការណ៍ដែល** Lia Chun Hua **មិនបានឆ្លើយតបចំពោះការកោះហៅពីតុលាការក្នុងក្រុងភ្នំពេញ**

ចាប់តាំងពីពេលផ្ទេរក្រុមហ៊ុន Kingwood ធនាគារ Maybank នៃប្រទេសម៉ាឡេស៊ីបានរកវិធានការណ៍ផ្លូវច្បាប់ ដើម្បីទារយកបំណុលដែលមិនបានបង់ពីក្រុមហ៊ុន ។ Lia Chun Hua មិនបានឆ្លើយតបចំពោះការកោះហៅឱ្យបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងក្រុងភ្នំពេញយ៉ាងហោចណាស់ចំនួនបីដង ។ កន្លែងរបស់គាត់ត្រូវបានដាក់ដោយមេធាវី ដែលបានជួលដោយ សេង គាង ដែលមិនបានពន្យល់ពីការមិនបានបង្ហាញខ្លួនម្តងហើយ ម្តងទៀតរបស់គាត់នោះទេ[៨៧] ។ ឯកសារតុលាការកត់ត្រាថា Lia Chun Hua មានកន្លែងស្នាក់នៅអចិន្ត្រៃយ៍ក្នុងក្រុងភ្នំពេញ តែ "បច្ចុប្បន្នកំពុងរស់នៅក្នុងរោងចក្រអារឈើក្រុមហ៊ុន Kingwood នៅឃុំព្រែកអញ្ចាញ ស្រុកមុខកំពូល ខេត្តកណ្តាល" ។[១០៨]

ក្នុងខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៦ មន្ត្រីរដ្ឋម្នាក់បានជូនដំណឹងដល់ Global Witness ថា ពួកគេបានទទួលលិខិតនាពេលថ្មីៗនេះ ដែលបានចុះហត្ថលេខាដោយ Lia Chun Hua តំណាងឱ្យក្រុមហ៊ុន Kingwood[១០៩] ។ ស្របពេលដែលព័ត៌មាននេះ ផ្តល់ឱ្យការយល់ដឹងបន្តិចបន្តួចពីស្ថានភាពនាពេលបច្ចុប្បន្នរបស់ Lia ពិតជាឱ្យដឹងថា គាត់កំពុងតែនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ហើយបន្តពាក់ព័ន្ធជាមួយប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុមហ៊ុន ។

ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ Global Witness បានសរសេរលិខិតជូន Lia Chun Hua ក៏ដូចជា សេង គាង, ឌី ចូច និង ឃុន ថុង និងម្ចាស់ភាគហ៊ុនរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ផ្សេងទៀត ដើម្បីសួរអំពីទីកន្លែងនាពេលបច្ចុប្បន្នរបស់ Lia ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបណាមួយចំពោះលិខិតទាំងនេះទេ ។

សរុបមកមានមូលដ្ឋានជាច្រើនធ្វើឱ្យជឿជាក់ថាការរាយការណ៍ពីការចាប់ជំរិតរបស់ Lia Chun Hua គឺត្រឹមត្រូវហើយថា សុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គាត់ អាចកំពុងស្ថិតក្នុងគ្រោះថ្នាក់ខ្លាំង ។ ច្បាស់ណាស់ដែលថា អាជ្ញាធរដឹងច្បាស់ពីស្ថានភាព តែមិនមានបំណង ឬមិនអាចចាត់វិធានការណ៍ ។ ដោយមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធរវាងក្រុមកាប់ឈើ និងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ ស្ថានភាពនេះ ហាក់ដូចជាមិនអាចផ្លាស់ប្តូរឡើយ ដោយគ្មានសម្ពាធពីខាងក្រៅទៅលើរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។

២.៤ បណ្តឹងប្រជែង

បន្ទាប់ពីទទួលបានរោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood ឌី ចូច, សេង គាង និង ឃុន ថុង បានពិនិត្យមើលបំណុលដែលបានជ្រើសរើសដែលជំពាក់ម្ចាស់បំណុលក្រុមហ៊ុន Kingwood ផ្សេងទៀត ។ ពួកគេក៏អាចបានខ្ចីប្រាក់ដោយខ្លួនពួកគេផងដែរ : ប្រភពមួយជិតស្និទ្ធិគ្រួសាររបស់ ហ៊ុន សែន បានប្រាប់ Global Witness ថា ប៊ុន រ៉ានី បានផ្តល់កម្ចីដល់ សេង គាង សម្រាប់ប្រតិបត្តិការក្រុមហ៊ុន Kingwood[១១០] ។ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ ប៊ុន រ៉ានី ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំយោបល់របស់គាត់ពីការបញ្ជាក់អះអាងនេះ ។ មកទល់ពេលដែលរបាយការណ៍បោះពុម្ពផ្សាយ គាត់មិនទាន់បានឆ្លើយតបនៅឡើយទេ ។

ទោះយ៉ាងណា ម្ចាស់បំណុលរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood មួយដែលអភិជនឈើបដិសេធសង គឺធនាគារ Maybank ដែលបានទទួលការសងប្រាក់បន្តិចបន្តួច ឬគ្មានទាល់តែសោះ ចំពោះចំនួនប្រមាណ US$៩.៤លាន ដែលខ្លួនបានឱ្យក្រុមហ៊ុន Kingwood ខ្ចីក្នុងពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០[៨៧] ។ ទំហំនៃការខាតបង់ដ៏ច្រើននេះជម្រុញឱ្យធនាគារបន្តដំណើរការក្តីបន្តទៀតនៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ ។

ធនាគារ Maybank បានកំណត់ទិសដៅវិធានការណ៍ច្បាប់របស់ខ្លួនទៅលើនាយកក្រុមហ៊ុន Kingwood លោក Lia Chun Hua និង Lee Kwan Siang[១១១] ។ នេះបានធ្វើឱ្យមានបញ្ហាខ្លាំងដល់ជំហររបស់ក្រុមកាប់ឈើ ។ ឧទាហរណ៍ដំបូង ធនាគារបានគម្រាមពីការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកគេទៅលើ Lia ដែលប្រឈមមុខនឹងការកោះហៅឱ្យបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការ មិនឱ្យនិយាយបានពីលទ្ធភាពកាត់ទោសជាប់ពន្ធនាគារ ប្រសិនបើត្រូវបានរកឃើញថាមានកំហុស ។ ជាងនេះទៅទៀត ជ័យជម្នះសម្រាប់ Maybank នឹងត្រួសត្រាយផ្លូវឱ្យធនាគារអនុវត្តបណ្តឹងរបស់ខ្លួនទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ដែល សេង គាង និង ឃុន ថុង រឹបអូសក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២ ។

អភិជនឈើបានទាស់ទែងយ៉ាងខ្លាំងចំពោះករណីនេះ ដោយ សេង គាង តែងតាំងមេធាវីរបស់គាត់ ជេត បូរ៉ាវុធ ឱ្យតំណាងឱ្យ Lia Chun Hua ។ ក្នុងសវនាការមុនកាត់ក្តី ជេត បូរ៉ាវុធ[១១២] បានជំទាស់ថាវិធានការណ៍របស់ Maybank មិនមានសុពលភាព ដោយសារក្រុមហ៊ុន Kingwood នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះជារបស់ សេង គាង ។ ទោះយ៉ាងណា គាត់មិនអាចផ្តល់ភស្តុតាងជាឯកសារណាមួយគាំទ្រដល់ការអះអាងនេះ ហើយការកាត់ក្តីបានបន្តទៅមុខទៀត[៨៥] ។

ប្រភពនៅក្នុងតុលាការរបស់កម្ពុជា បានជូនដំណឹង Global Witness ថា នាពេលបន្ទាប់មក អ្នកតំណាងរបស់ សេង គាង បានព្យាយាមសូកប៉ាន់ចៅក្រម ហើយនៅពេលដែលមិនបានជោគជ័យបានគម្រាមកំហែងគាត់ ។ ប្រភពទាំងនេះបញ្ជាក់ថា ការគម្រាមកំហែងទាំងនេះ ត្រូវបានធ្វើឡើងដាច់ពីគ្នាដោយ ជេត បូរ៉ាវុធ និង គី តិច ជាមេធាវី ដែលបានជួយ សុខ កែវ និងក្រុមហ៊ុន Kingwood ធានាកម្ចីពីធនាគារកម្ពុជាសាធារណៈក្នុងឆ្នាំ ២០០១ ។ ប្រភពទាំងពីរចោទប្រកាន់ថា ជេត បូរ៉ាវុធ និង គី តិច បានប្រាប់ចៅក្រមថា ប៊ុន រ៉ានី ភរិយារបស់ ហ៊ុន សែន នឹងបណ្តេញគាត់ចេញ ប្រសិនបើគាត់ត្រូវបានរកឃើញថាជួយដល់ Maybank[៨៨] ។ Global Witness បានសរសេរជូន ជេត បូរ៉ាវុធ និង គី តិច ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំយោបល់របស់ពួកគេលើការចោទប្រកាន់នេះ ។មកទល់នឹងពេលរបាយការណ៍នេះបោះពុម្ពផ្សាយ គ្មាននរណាម្នាក់បានឆ្លើយតបចំពោះលិខិតទាំងនេះទេ ។

ក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៤ តុលាការបានជួយដល់ Maybank ចោទប្រកាន់ Lia Chun Hua និងប្រធាន Kingwood ឈ្មោះ Lee Kwan Siang ចំពោះការបំពានលើសេចក្តីទុកចិត្ត ។Lia Chun Hua និង Lee Kwan Siang បានទទួលការកាត់ទោសកំបាំងមុខឱ្យជាប់ពន្ធនាគារប្រាំមួយខែ ពន្យារពេលរង់ចាំការបង់ប្រាក់កម្ចីរបស់ពួកគេបូកការប្រាក់ និងពិន័យ US$២៥០,០០០ ។ បន្ទាប់ពីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍មិនបានជោគជ័យដោយមេធាវីរបស់ សេង គាង តុលាការបានបញ្ជាក់ពីការចោទប្រកាន់ និងការទោសក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៥[១០៨] ។ នេះបានត្រួសត្រាយផ្លូវឱ្យ Maybank រឹបអូសការគ្រប់គ្រងរោងចក្រដើម្បីទារសងបំណុលរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មកទល់ពេលនេះ អាជ្ញាធរមិនបានចាត់វិធានការណ៍ណាមួយ ដើម្បីអនុវត្តដីការបស់តុលាការនៅឡើយទេ ។

ប្រអប់ ៤ : ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood – ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ?

ក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៣ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបានចេញប្រកាស (សេចក្តីប្រកាសក្រសួង) បញ្ចប់កិច្ចព្រមព្រៀងវិនិយោគរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ស្របជាមួយនឹងក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng ផងដែរ[១១៣] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការលុបចោលទាំងនេះ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងគុណភាពអន់នៃផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចីរភាព និងការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន និងសង្គមរបស់សម្បទានិក ជាជាងការគ្រប់គ្រងដោយមិនស្របច្បាប់របស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ។

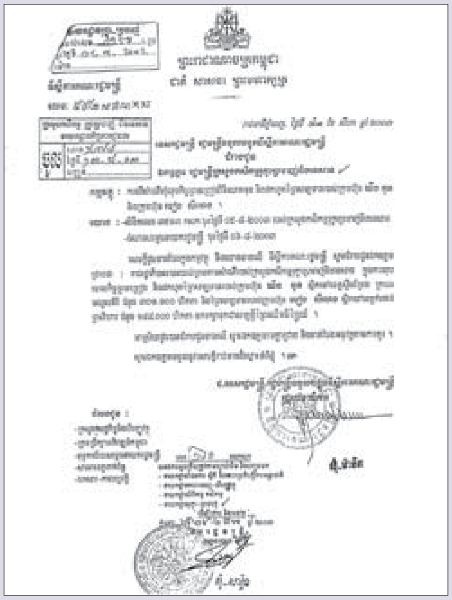

សេចក្តីបង្គាប់របស់ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី លុបចោលកិច្ចព្រមព្រៀងវិនិយោគរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood

សម្រាប់ ឌី ចូច, សេង គាង និង ឃុន ថុង ការបញ្ចប់កិច្ចព្រមព្រៀងវិនិយោគរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood មានផលវិបាកបន្តិចបន្តួចប៉ុណ្ណោះចំពោះការផ្គត់ផ្គង់ឈើ ដោយសារតែព្រៃឈើសម្បទាន ត្រូវបានបំផ្លិចបំផ្លាញយ៉ាងធំរួចទៅហើយ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការអនុវត្តច្បាប់ គឺស្ថិតនៅឆ្ងាយខ្លាំង ។ ការត្រួតពិនិត្យសម្បទានដែលផ្តល់មូលនិធិដោយធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី ដែលបានបោះពុម្ពក្នុងឆ្នាំ ២០០០ បានសន្និដ្ឋានថា ការបញ្ចប់កិច្ចព្រមព្រៀងវិនិយោគរបស់ក្រុមហ៊ុនពាក់ព័ន្ធនឹងការលុបចោលអាជ្ញាប័ណ្ណ (ប្រមូលផល) ឈើព្រៃឈើរបស់ពួកគេ[១១៤] ។ ដោយស្ថិតក្រោមលក្ខខណ្ឌកិច្ចព្រមព្រៀងអាជ្ញាប័ណ្ណឈើព្រៃឈើដើមរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ជាមួយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ក្រុមហ៊ុនបានព្រមព្រៀងបោះបង់ចោលនូវអាគារ និងរោងចក្រទាំងអស់ថា ខ្លួនមិនរើចេញ បន្ទាប់ពីផុតកំណត់អាជ្ញាប័ណ្ណ ។ នេះបង្ហាញថា ឥឡូវនេះរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ត្រូវបានផ្តល់សិទ្ធិឱ្យរឹបអូសរោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood និងទ្រព្យសម្បត្តិដែលនៅសល់ផ្សេងទៀតជាទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ[១១៥] ។ដោយសុខកែវ ភរិយារបស់ ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ កាន់កាប់បរិវេណរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood ហើយបងប្រុសរបស់គាត់ ឃុន ថុង ឥឡូវនេះគ្រប់គ្រងរោងចក្រ ប្រហែលជាមិនគួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើលទេថា គ្មានការរឹបអូសបានកើតមានឡើង ។

៣. ចំការកៅស៊ូទឹរីង - មុខមាត់ថ្មីនៃការកាប់ឈើទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្មក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បាននិយាយកាលពីខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០១ ថា *"ប្រសិនបើក្រុមហ៊ុនកាប់ឈើនៅតែមិនស្តាប់ ដកអាជ្ញាប័ណ្ណរបស់ពួកគេចេញទៅ ។ ព្រឹកម៉ិញនេះ ខ្ញុំបានអានកាសែតខេមបូឌាដេលី កាសែតបាននិយាយថា ក្រុមហ៊ុនជាច្រើនមិនបានស្តាប់បង្គាប់បញ្ជារបស់ក្រសួងកសិកម្ម ។ អ្នកសាកមើលទៅ ប្រសិនបើអ្នកមិនស្តាប់បង្គាប់សាកមើលទៅ ។ ប្រសិនបើខ្ញុំមិនដកសម្បទានរបស់អ្នក ហើយបិទរោងចក្ររបស់អ្នក ខ្ញុំនឹងកាត់ករបស់ខ្ញុំចោល !"*

បន្ទាប់ពីការបង្ខំឱ្យមានការបញ្ឈប់មួយរយៈនូវការកាប់ និងដឹកជញ្ជូនឈើសម្បទានឈើ លែងផ្តល់ឱ្យមធ្យោបាយសម្រាប់ជាផល-ប្រយោជន៍កាប់ឈើរបស់ពួកអ្នកមានឥទ្ធិពលទាំងនោះហើយ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ជាមួយនឹងការសមគំនិតរបស់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ដែលទទួលខុសត្រូវអនុវត្តការបញ្ឈប់ឧស្សាហកម្មឈើ ពាណិជ្ជករឈើដែលមានអំណាចកាន់តែច្រើនបានបន្តសកម្មភាពរបស់ពួកគេដោយស្ថិតក្រោមលក្ខណៈថ្មីៗជាច្រើន ។ការបំផ្លិចបំផ្លាញខ្លាំងបំផុត និងរកប្រាក់កម្រៃបានច្រើនបំផុតពីនេះ គឺជាការប្រើប្រាស់ការអភិវឌ្ឍន៍ចំការ - មិនថាតែជាគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ ដែលរៀបចំដោយរដ្ឋាភិបាល ឬសម្បទានដីសង្គមកិច្ច (ELCs) - ដែលជាលេសសម្រាប់ការកាប់ឈូសសំអាតព្រៃឈើ ។

អភិជនឈើមួយចំនួន ក៏ត្រូវបានដាក់ឱ្យទទួលយកគុណប្រយោជន៍ពីផែនការនេះ ដូចជា ឌី ចូច, សេង គាង និង យុន ថុង ផងដែរ ។ នៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលបានបញ្ឈប់ប្រតិបត្តិការសម្បទាព្រៃឈើ ក្រុមនេះបានកំណត់កន្លែងដោយខ្លួនឯងរួចជាស្រេចសម្រាប់អណ្តូងរ៉ែឈើបន្ទាប់ទៀត គឺការពិចារណាលើចំការកៅស៊ូទឹរីង ។ ទឹរីង គឺជាគំនិតផ្តួចផ្តើមអភិវឌ្ឍន៍អន់ថយមួយរបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។ នេះក៏ជាឧទាហរណ៍បុរាណមួយពីវិធីនៃការផ្តល់ឱ្យទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈខុស ដោយការពុករលួយ ដែលផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់អ្នកដឹកនាំនយោបាយរបស់ប្រទេស ដោយប្រើប្រាស់ចំណាយរបស់អ្នកក្រីក្រនៅជនបទ ។

៣.១ សហគ្រាសលក្ខណៈគ្រួសារ

ក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០០ នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បានចេញផ្សាយការអំពាវនាវបែបកុម្មុយនីស្តមួយឱ្យមានការបង្កើត "ចំការកៅស៊ូលក្ខណៈគ្រួសារ" ថា ជាផ្នែកមួយនៃគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍ជនបទរបស់រដ្ឋាភិបាល[១១៦] ។ឆ្នាំក្រោយមកមន្ត្រីបានប្រកាសពីការបង្កើតចំការកៅស៊ូថ្មី ។ តំបន់ដែលបានកំណត់មានទំហំ ៦,២០០ហិកតា ដែលបានកាត់ចេញពីសម្បទានឈើចំនួនបី – ក្រុមហ៊ុន Colexim Enterprise[១១៧] (៣,៥៧៧ ហិកតា), ក្រុមហ៊ុន GAT International (២,១៨១ ហិកតា) និងក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng (៤៤២ ហិកតា) - នៅចំណុចប្រសព្វរបស់ពួកគេក្នុងឃុំទឹរីង ក្នុងស្រុកសណ្តាន់ ខេត្តកំពង់ធំ ។ តំបន់នេះស្ថិតនៅចំកណ្តាលព្រៃឡង់ - ជាព្រៃឈើបៃតងទំនាបធំជាងគេបំផុតរបស់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ដីគោក និងជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃកេរ្តិ៍មរតកធម្មជាតិរបស់ប្រទេសកម្ពុជា[១១៨] ។

ឌី ចូច (ឆ្វេង) និង សេង គាង ភរិយារបស់គាត់ (ឆ្វេងកណ្តាល) ថតជាមួយ ហ៊ុន ម៉ាណា កូនស្រីរបស់ ហ៊ុន សែន និង ម៉ឹង កុម្ភៈ ស្វាមីរបស់គាត់ ដែលជាកូនប្រុសរបស់ឧត្តមសេនីយ៍ ម៉ឹង សំផន នៃកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ

ដោយបានចុះហត្ថលេខាលើអនុក្រឹត្យបង្កើតចំការកៅស៊ូទីរឹង ក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១ ហ៊ុន សែន បានសម្ពោធគម្រោងនេះដោយផ្ទាល់នៅខែដូចគ្នានេះ[១៣៧] ។ ថ្លែងសុន្ទរកថាទៅកាន់ប្រជាជនមូលដ្ឋាន គាត់បានបានបរិយាយពីទស្សនៈរបស់គាត់ ស្តីពីទីរឹងថ្មី :

"ប្រសិនបើអ្នកយកជ័រ សម្បទានឈើមិនសប្បាយចិត្តទេ ។ ហើយអ្នកមិនដឹងថា ពេលណាពួកគេនឹងកាប់ដើមឈើរបស់អ្នកនោះទេ ... អនុសាសន៍ដំបូង គឺថាយើងត្រូវការផ្លាស់ប្តូរប្រជាជននៅទីនេះពីការកសិករ និងអ្នកយកជ័រដោយឆ្កូត និងដុត ... ធ្វើឱ្យកន្លែងនេះឱ្យទៅជាកន្លែង ... ផ្លាស់ប្តូរពីការប្រមូលជ័រ ការយកជ័រ .. ពីការយកជ័រទៅជាការយកកៅស៊ូវិញ" ។

ហ៊ុន សែន បានសរុបដោយការធានាផ្ទាល់ខ្លួនថា :

"ប្រសិនបើ ហ៊ុន សែន និយាយអ្វី គាត់នឹងធ្វើ ។ ខ្ញុំមិនមកបោកប្រាស់អ្នក ខ្ញុំមិនមកបោកប្រាស់អ្នកនោះទេ ។ ហើយខ្ញុំមិនដឹងពីវិធីបោកប្រាស់ប្រជាជន ។ ខ្ញុំមិនដឹងពីវិធីបោកប្រាស់ប្រជាជននោះទេ ហ៊ុន សែន មិនដឹងពីវិធីបោកប្រាស់ប្រជាជននោះទេ ។ ហ៊ុន សែន សូមនិយាយដោយស្មោះ ។ នោះ គឺអញ្ចឹង ។[១៣៨] "

រដ្ឋាភិបាលបានប្រគល់ការគ្រប់គ្រងបរិវេណចំនួន ៦,២០០ ហិកតា ឱ្យទៅក្រុមហ៊ុនចំការកៅស៊ូជប់[១៣៩] ដែលជាក្រុមហ៊ុនរបស់រដ្ឋ ដែលគ្រប់គ្រងចំការកៅស៊ូដ៏ធំក្នុងស្រុកត្បូងឃ្មុំ ខេត្តកំពង់ចាម ។ ដោយយោងតាមការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិបានឱ្យដឹងថា "ចំការកៅស៊ូជប់ មានកំណត់ត្រាអន់ពីការអនុវត្តតាមសិទ្ធិមនុស្ស និងសិទ្ធិកម្មករ"[១៤០] ។ ក្នុងទីរឹង ក្រុមហ៊ុនបានទទួលអំណាចឱ្យធ្វើផលិតកម្មកៅស៊ូ ទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្មលើដី ៤,៣៥៩ហិកតា ដោយ ១,៨៤១ហិកតា អាចទទួលបានសម្រាប់គ្រួសារក្នុងមូលដ្ឋាន ក្នុងមួយក្បាលដីបីហិកតា ។ មន្ត្រីបានជម្រុញឱ្យគ្រួសារដាំកៅស៊ូ ហើយអនុក្រឹត្យដែលបានចុះហត្ថលេខាដោយ ហ៊ុន សែន បានចែងថា ជប់ នឹងផ្តល់ឱ្យពួកគេនូវជំនួយបច្ចេកទេសពីប្រាំមួយឆ្នាំទៅដប់ឆ្នាំ ដែលដើមកៅស៊ូននឹងឈានទៅកាន់ដំណាក់-កាលចាស់[១៣៧] ។

ហ៊ុន សែន ចង្អុលបង្ហាញ

ប្រអប់ ៥ : ការយកជ័រ

ជ័ររាវដែលយកចេញពី *ឈើទាល* និងពូជដើមឈើ ឌីតេរ៉ូកា ផ្សេងទៀត គឺជាអនុផលព្រៃឈើ ដែលបានប្រមូលផល និងធ្វើពាណិជ្ជកម្មយ៉ាងទូលំទូលាយបំផុតក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ហើយជាប្រភពចំណូលសម្រាប់ប្រជាជនដ៏ពិបាកនឿយហត់ ១០០,០០០នាក់ នៅក្នុង និងជុំវិញតំបន់ព្រៃឈើ [១៣០] ។ជ័រនេះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់ភ្លើងបំភ្លឺ បិទទូកកុំឱ្យជ្រាបទឹក និងសម្រាប់ធ្វើថ្នាំលាបពណ៌ និងថ្នាំលាបឱ្យរលោង [១៣១] ។

ការយកជ័រពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការចោះប្រហោងមួយក្នុងដើមឈើចាស់ៗ ហើយបន្ទាប់មក ដុតស្មៅ ឬមែកឈើមួយក្តាប់តូចក្នុងប្រហោងនេះរៀងរាល់ពីរ-បីថ្ងៃ ដើម្បីជួយធ្វើឱ្យមានលំហូរជ័រ ។ រយៈពេលមួយឆ្នាំ អ្នកយកជ័រប្រមូលបានជ័រប្រមាណ ២០,០០០-តោន តាមវិធីនេះទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ។ ភស្តុតាងដែលអាចមានបង្ហាញថា ការយកជ័រមិនធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ដើមឈើនោះទេ ដែលអាចបន្តយកជ័ររយៈពេលជាច្រើនទសវត្សរ៍[១៣០] ។

ស្របពេលដែលកសិកម្មជាទម្រង់សកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ជាងគេសម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជានៅជនបទ ភាគច្រើនបំផុត ការយកជ័រជាច្រើន ក៏ជាប្រភពចំណូលបន្ទាប់បន្សំដ៏សំខាន់មួយ ដើម្បីទិញស្រូវក្នុងពេលខ្វះខាតផងដែរ ។ ការស្រាវជ្រាវដែលបានធ្វើឡើងក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ ក្នុងខេត្តព្រះវិហារ និងខេត្តកំពង់ធំ បានឱ្យដឹងថា គ្រួសារជាច្រើនទាញយកចំណូលរបស់ពួកគេស្ទើរតែមួយភាគបីពីការយកជ័រ [១៣២] ។

សកម្មភាពរបស់ក្រុមហ៊ុនកាប់ឈើ ផ្តល់ការគម្រាមកំហែងដោយផ្ទាល់ដល់ការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់អ្នកយកជ័រ[១៣៣] ។ដើមឈើដែលប្រជាជននៅជនបទយកជ័រ គឺជាប្រភេទពូជគុណភាពពាណិជ្ជកម្ម ដែលក្រុមហ៊ុនឈើយកសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងផលិតកម្មក្តារបន្ទះ និងឈើស្តើងៗ ។កំណត់ត្រាពីការប្រមូលផលរបស់សម្បទានិកឈើ ក្នុងអំឡុងពេលរដូវកាប់ឈើលើកចុងក្រោយ (២០០០-២០០១) មុនពេលរដ្ឋាភិបាលបានបញ្ឈប់ប្រតិបត្តិការរបស់ពួកគេបញ្ជាក់ពីបញ្ហានេះយ៉ាងច្បាស់ ។ ក្រុមហ៊ុនសម្បទានមួយបានបញ្ជាក់ថា ៨០% នៃការប្រមូលផលរបស់ខ្លួន រួមមាន ប្រភេទពូជឈើផលិតជ័រសំខាន់ៗជាច្រើន[១៣៤] ។ កំណត់ត្រាប្រមូលផលមួយផ្សេងទៀត បង្ហាញថា៨៩% នៃដើមឈើដែលខ្លួនកាប់ គឺជាប្រភេទពូជនេះ[១៣៥] ។

មាត្រា ១៧ (ឆ) នៃក្រឹត្យច្បាប់ឆ្នាំ ១៩៨៨ ស្តីពីវិធានអនុវត្តលើព្រៃឈើចែងថា ខុសច្បាប់ក្នុងការកាប់ដើមឈើ ដែលប្រជាជនកំពុងយកជ័រ ។ ច្បាប់នេះត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយច្បាប់ព្រៃឈើឆ្នាំ ២០០២ មាត្រា ២៩ ដែលពង្រីកការការពារនេះទៅជា "ដើមឈើពូជដែលប្រជាជនយកជ័រ" ។ ទោះយ៉ាងណា ក្រុមហ៊ុនកាប់ឈើបានបំពានច្បាប់ទាំងនេះជានិច្ច ។ អ្នកយកជ័រដែលកំពុងរស់នៅក្នុង និងជុំវិញសម្បទានកាប់ឈើ ក្នុងខេត្តមណ្ឌលគិរី បានរាយការណ៍ពីការបាត់បង់ដើមឈើរបស់ពួកគេប្រមាណ ២០-៣០% ទៅឱ្យប្រតិបត្តិការប្រមូលផលរបស់ក្រុមហ៊ុន[១៣៦] ។ ផលប៉ះពាល់នៃគម្រោងដាំដើមកៅស៊ូទំរឹងទៅលើគ្រួសារក្នុងព្រៃឡង់កាន់តែធ្ងន់ធ្ងរឡើងៗ ។

អ្នកយកជ័រក្នុងព្រៃឈើព្រៃឡង់ (រូបភាពរបស់ Andrew McDonald)

ឈើទាល - ដើមឈើយកជ័រ

ប្រអប់ ៦ : ព្រៃឡង់នៅផ្លូវបំបែក

ការកាប់ឈើ ទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្មក្នុងតំបន់ត្រូពិក ជាធម្មតាមានគោលដៅលើព្រៃឈើទំនាប ជាជាងតំបន់ខ្ពង់រាប ដោយសារតំបន់នេះមានការងាយស្រួលចេញចូល និងនាំមកនូវបរិមាណឈើខ្ពស់ជាង ។ ផលវិបាករបស់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ គឺការបាត់បង់ ឬការបំផ្លិចបំផ្លាញយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ព្រៃឈើប្រភេទនេះ [១១៩] ។

ទេសភាពព្រៃឡង់ក្នុងភាគខាងជើងប្រទេសកម្ពុជា គឺជាតំបន់ដែលនៅជិតគ្នាធំបំផុតទៅនឹងព្រៃឈើបៃតង និងពាក់កណ្ដាលបៃតង ដែលនៅមានសល់នៅក្នុងអាស៊ីអគ្នេយ៍ដីគោក ។ ដោយមានទីតាំងនៅភាគខាងលិចទន្លេមេគង្គ ព្រៃនេះគ្របដណ្ដប់ផ្ទៃដីប្រមាណជា ៥២៥០ គីឡូម៉ែត្រការ៉េ [១២០] ។

សារៈសំខាន់របស់ព្រៃឡង់ គឺត្រូវបានបង្ហាញក្នុងការសិក្សាជាច្រើនពីការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើក្នុងប្រទេសកម្ពុជា យ៉ាងហោចណាស់មានក្នុងរបាយការណ៍ក្រុមអធិការកិច្ចរបស់ធនាគារពិភពលោក ឆ្នាំ ២០០៦ និងការត្រួតពិនិត្យវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យ ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ព្រៃឡង់ ក៏ត្រូវបានបញ្ចូលក្នុងបញ្ជីតំបន់បណ្ដោះ-អាសន្ន ដែលបានស្នើសម្រាប់ស្ថានភាពជាកេរ្តិ៍មរតកពិភពលោករបស់យូណេស្កូផងដែរ [១២១] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ព្រៃឡង់មិនស្ថិតក្រោមប្រភេទនៃរបបគ្រប់គ្រងការពារណាមួយឡើយ ។

ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដែលបានធ្វើឡើងទៅលើតំបន់ព្រៃឡង់ បង្ហាញថា កេរ្តិ៍មរតកធម្មជាតិផ្សេងៗ និងពិសេសមួយនេះ កំពុងស្ថិតក្នុងការប្រថុយគ្រោះថ្នាក់ និងត្រូវការការថែរក្សា ។ ការស្រាវជ្រាវឆ្នាំ ២០០៤ បានរកឃើញប្រភេទព្រៃឈើផ្សេងៗប្រាំពីរ ដែលរួមមានព្រៃឈើបៃតងដែលរីកលូតលាស់លើកដំបូងដោយកម្រ និងព្រៃឈើវាលភក់បៃតង[១២២] ។ ព្រៃឡង់ ក៏ជាកន្លែងរស់នៅរបស់ប្រភេទពូជសត្វព្រៃកម្រ ដូចជា ដំរី គោព្រៃ (gaur) គោព្រៃ (banteng) ខ្លា និងខ្លាឃ្មុំខ្មៅអាស៊ី [១២៣] ។

ព្រៃឡង់មានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ដល់ការរស់នៅរបស់ប្រជាជនប្រមាណ ២៥៦,០០០នាក់ ដែលកំពុងរស់នៅក្នុង ៣៤០ភូមិក្នុង និងជុំវិញព្រៃឈើ ។ សម្រាប់សហគមន៍ទាំងនេះ ព្រៃឈើផ្ដល់ឱ្យការចិញ្ចឹមជីវិតមិនត្រឹមតែតាមរយៈការយកជ័រប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងតាមរយៈការផ្ដល់ជាសម្ភារៈសំណង់ ឱសថ និងអាហារផងដែរ[១២០] ។ ព្រៃឈើក៏ដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ផងដែរក្នុងផ្នែកវប្បធម៌ ដោយសារមានដំបូក និងដើមឈើដែលមានព្រលឹងជាច្រើន ដែលមានសារៈសំខាន់ ជាពិសេសសម្រាប់ក្រុមជនជាតិភាគតិច ដូចជា គួយ ជាដើម[១២៤] ។ ជាងនេះទៅទៀត ព្រៃឈើដូចជាព្រៃឡង់ ផ្ដល់ឱ្យនូវការជួយគ្រប់គ្រងការបែងចែកទឹកដ៏សំខាន់ដល់ប្រជាជនជនបទរបស់ប្រទេសកម្ពុជាទាំងមូលគួរឱ្យកត់សំគាល់ គឺតាមរយៈការគ្រប់គ្រងលំហូរទឹករបស់ព្រៃឈើទៅឱ្យតំបន់កសិកម្ម[១២៥] ។

ព្រៃឡង់ គឺស្ថិតនៅចំកណ្ដាលសកម្មភាពសម្បទានឈើក្នុងទសវត្សរ៍កន្លងមក[១២០] ។ ទោះបីជាមានការខកខានរបស់សម្បទានិករបស់ប្រទេសកម្ពុជាទាំងអស់ ក្នុងការបំពេញតាមតម្រូវការបង្កើតផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ ប្រកបដោយចេរភាព និងការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន និងសង្គមបានគ្រប់គ្រាន់ ក៏សម្បទានឈើចំនួនបួន ដែលគ្របដណ្ដប់លើព្រៃឡង់ជាច្រើននៅតែបន្តមាន[១២៤] ។

ស្របពេលដែលសម្បទានទាំងនេះ បានអសកម្មភាពដ៏ធំចាប់ពីការបញ្ឈប់ឆ្នាំ ២០០២ ទៅលើប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន ការកាប់ឈើទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្មក្នុងព្រៃឡង់ បានបន្តតាមរយៈចំការកៅស៊ូទីរីង ដែលបានបង្ហាញក្នុងជំពូកនេះ ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ រដ្ឋាភិបាលបានផ្ដល់យ៉ាងហោចណាស់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចថ្មីមួយក្នុងព្រៃឡង់ ហើយនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ មន្ត្រីកំពុងរៀបចំផែនការ ដើម្បីកែប្រែចំការកៅស៊ូរាប់ម៉ឺនហិកតាឱ្យកាន់តែច្រើនជាងនេះទៀត[១២៦] ។

មើលពីប៉ែកខាងកើតព្រៃឈើព្រៃឡង់ទៅកាន់ទន្លេមេគង្គ

ស្របពេលដែលផលចំណេញសេដ្ឋកិច្ចរយៈពេលខ្លីនៃការកាប់ឈើកាន់តែច្រើននៅព្រៃឡង់ ស្ថិតក្នុងភាពគ្មានការសង្ស័យក្នុងការទាក់ទាញមន្ត្រីកម្ពុជា ចំណាយផ្នែកជីវចម្រុះ ការចិញ្ចឹមជីវិត និងការគ្រប់គ្រងជម្រាលទឹកនឹងមានធ្ងន់ធ្ងរ [១២៧] ។ជាងនេះទៅទៀត ការបញ្ចូលការវាយតម្លៃយ៉ាងហ្មត់ចត់លើសេដ្ឋកិច្ចនៃការផ្លាស់ប្តូរបរិយាកាសនាពេលថ្មីៗនេះ ដែលការព្យាយាមយ៉ាងខ្លាំង ដើម្បីដោះស្រាយការផ្លាស់ប្តូរបរិយាកាស ត្រូវតែបញ្ចូលការទប់ស្កាត់ការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃធម្មជាតិដែលមានស្រាប់ សង្កត់ធ្ងន់ទៅលើករណីបញ្ចុះបញ្ចូលដែលមានរួចហើយ ឱ្យមានវិធានការណ៍អន្តរជាតិរួមគ្នាដើម្បីថែរក្សាព្រៃឡង់និងទេសភាពព្រៃឈើដែលនៅសេសសល់ផ្សេងទៀតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា [១២៨] ។

ដំណើរការនេះ ត្រូវបានធ្វើឡើងយ៉ាងរហ័សតាមរយៈការអង្កេតស្រាវជ្រាវដោយមន្ទីរកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ខេត្តកំពង់ធំ ក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០០ ។ ក្រុមការងារអង្កេតស្រាវជ្រាវនេះ បានចាត់ថ្នាក់តំបន់ទីរីង ជាដីដែលមានចំនួនព្រៃឈើមានតម្លៃតិចតួចប៉ុណ្ណោះ នៅពេលដែលតាមការពិតភាគច្រើននៃផ្ទៃដី ៦,២០០ហិកតា ត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយព្រៃឈើ [១២៩] ។

រដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតចំការ មិនដូចជាសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចដែលបានផ្តល់ឱ្យក្រុមហ៊ុនឯកជននោះទេ តែជាគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ដឹកនាំដោយរដ្ឋដែលចែងដោយអនុក្រឹត្យ ។ អនុក្រឹត្យ គឺជាឧបករណ៍ច្បាប់ចងភ្ជាប់ ដែលចុះហត្ថលេខាដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រី តែមិនមែនជាកម្មវត្ថុអនុម័តដោយរដ្ឋសភាជាតិរបស់ប្រទេសកម្ពុជានោះទេ ។ អនុក្រឹត្យស្តីពីការប្រើប្រាស់ផ្ទៃដីរដ្ឋជាក់លាក់មានលក្ខណៈមិនធម្មតាឡើយ ទោះបីជាមិនធ្លាប់មានពីមុនមកក៏ដោយ ។ ការចេញអនុក្រឹត្យមួយផ្តោតជាពិសេសទៅលើទីរីង បានបង្ហាញពីសារៈសំខាន់ ដែលនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ផ្សេងទៀត ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងគម្រោងនេះ ។

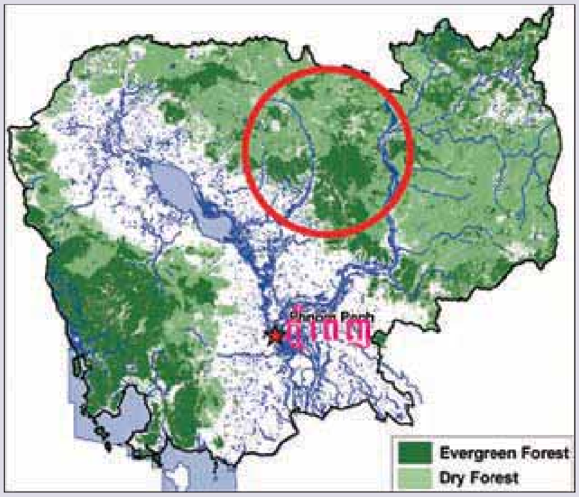

ទីតាំងព្រៃឡង់ ប្រទេសកម្ពុជា

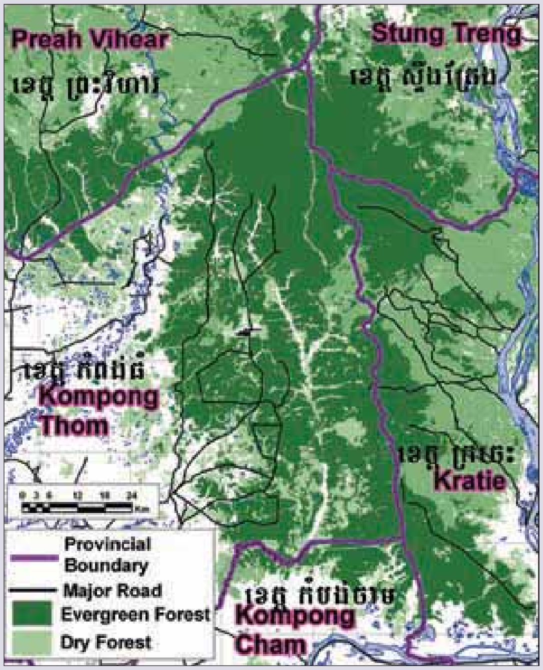

ព្រៃឡង់ ប្រទេសកម្ពុជា

វាលព្រៃបៃតងដ៏កម្រក្នុងព្រៃឡង់

៣.២ “អត្ថប្រយោជន៏នៃការផ្លាស់ប្តូរ”

ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថ្លែងសុន្ទរកថាក្នុងសភាជាតិ ឆ្នាំ២០០២ ថា“ *ប្រសិនបើតំបន់នេះ [ទីរីង] អាចចូលរួមក្នុងសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ហើយទោះយ៉ាងណា ព្រៃឈើគង់តែនឹងបាត់បង់ ហេតុអ្វីបានយើងត្រូវទុក ? យើងត្រូវផ្លាស់ប្តូរជាបន្ទាន់ទៅកាន់ការប្រើប្រាស់នេះ [កៅស៊ូ] ដែលមានប្រសិទ្ធិភាពសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ ។ នេះ គឺជាអត្ថប្រយោជន៏នៃការផ្លាស់ប្តូរ* ” ។

មកទល់ថ្ងៃនេះ ទីរីងមិនទាន់បង្កើតបានកៅស៊ូណាមួយនៅឡើយទេ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ទីរីងបាននាំប្រយោជន៏ឈើជាច្រើន តាមរយៈការកាប់ឈូសសំអាតព្រៃឈើរាប់ពានហិកតា ។ រលកដំបូងនៃការកាប់ឈើក្នុងខែក្រោយៗបន្ទាប់ពីការសម្ពោធចំការ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយសម្បទានិកក្រុមហ៊ុន GAT ក្រុមហ៊ុន Colexim និងក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng ។ ដូចដែលបានបង្ហាញរួចមកហើយ សេង គាង និង ឌី ចូច មានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធិជាមួយក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng ដែលអាចពង្រីកទៅជាកម្មសិទ្ធិពិតប្រាកដមួយ ។ ដោយការអនុវត្តដែលគ្មាននរណាគ្រប់គ្រងលើច្បាប់ ក្រុមហ៊ុនទាំងបីបានកាប់រំលំដើមច្បោះជាច្រើនពាន់ដើមដែលជារបស់គ្រួសារក្នុងមូលដ្ឋាន[១៤១] ។

ក្នុងខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០២ រដ្ឋាភិបាលបានដាក់ឱ្យដូចដើមវិញនូវការបញ្ឈប់ការដឹកជញ្ជូនឈើ ។ខែក្រោយមករដ្ឋាភិបាលបានលុបចោលសម្បទានឈើពីរ ដែលធ្វើឡើងដោយក្រុមហ៊ុនGAT International ។ ចាប់ពីពេលនេះទៅ ឌី ចូច, សេង គាង និង ឃុន ថុង បានទទួលខុសត្រូវតែឯងលើការកាប់ឈើក្នុងទីរីង ។នៅអំឡុងពេលដូចគ្នានេះ ពួកគេចាប់ផ្តើមធ្វើការដោយស្ថិតក្រោមឈ្មោះ ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Import Export Company[១៤២] ។

ក្នុងខែ តុលា ឆ្នាំ២០០២ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ របស់ ចាន់ សារុន បានចេញលិខិតមួយប្រគល់ “ការអនុញ្ញាតជាគោលការណ៏ឱ្យប្រមូលឈើគ្រប់ប្រភេទទាំងអស់ក្នុងចំការកៅស៊ូទីរីង ខេត្តកំពង់ធំ” ឱ្យក្រុមហ៊ុនSeng Keang Import Export Co.,Ltd.[១៤៣] ។ តាមចំណេះដឹងប្រសើរបំផុតរបស់ Global Witness សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រសួងមិនបានអនុវត្តតាមដំណើរការដេញថ្លៃជាចំហ និងមិនបានប្រកាសជាសាធារណៈនោះទេ ។ ការខ្វះខាតតម្លាភាពនេះ ផ្តល់ឱ្យនូវការរ៉ាប់រងបន្តិចតួចប៉ុណ្ណោះឱ្យវិស័យសាធារណៈកម្ពុជា ដែលដឹងរួចជាស្រេចហើយថា ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថាមានអំពើពុករលួយយ៉ាងខ្លាំង[១៤៤] ។ ក្នុងលិខិតមួយទៅកាន់ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី សុខ អាន ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦ ចាន់ សារុន បានពន្យល់ពីសេចក្តីសម្រេចរបស់គាត់ក្នុងប្រការដូចខាងក្រោមនេះ :

“ព្រៃឈើត្រូពិករបស់ប្រទេសកម្ពុជា តែងតែមានប្រភេទដើមឈើផ្សេងៗ : ឈើប្រណិត ឈើកម្រិតលេខមួយ ឈើកម្រិតលេខពីរ ឈើកម្រិតលេខបី និងប្រភេទឈើផ្សេងទៀត ។ នៅពេលដែលមានការឈូសសំអាតព្រៃឈើ ជាការសំខាន់ប្រមូលដើមឈើទាំងនេះ សម្រាប់វាស់វែង បង់ពន្ធ និងប្រើប្រាស់ធនធានឈើក្រៅពីការដុត ដែលបណ្តាលឱ្យបាត់បង់ថវិកាជាតិ និងប៉ះពាល់បរិស្ថានធម្មជាតិ” ។

ការបារម្ភរបស់ ចាន់ សារុន ដើម្បីចៀសវាងការចំណាយឈើរបស់ទីរីងឥតប្រយោជន៏ គឺអាចនិយាយបានយ៉ាងល្អ តែកើតឡើងប្លែកពីការជជែកវែកញែកដែលគាត់ធ្វើនៅកន្លែងផ្សេងទៀត នូវលិខិតតែមួយថា “មុនពេលចេញអនុក្រឹត្យបង្កើតចំការកៅស៊ូទីរីង យើងបានបង្កើតគណៈកម្មការ ដើម្បីធ្វើការស្រាវជ្រាវជាមុនរួចជាស្រេចលទ្ធផលពីការសិក្សានេះបានបង្ហាញថា មានចំនួនឈើមានតម្លៃតិចតួចប៉ុណ្ណោះក្នុងតំបន់នេះ ។[១៤៥]”

សេចក្តីថ្លែងការណ៏របស់រដ្ឋមន្ត្រីចំពោះទីរីង គឺមានការផ្ទុយខ្លាំងបំផុត ដែលធ្វើឱ្យយល់ខុសដោយចេតនាអាក្រក់បំផុត ។ នៅខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០២ ឌី ចូច, សេង គាង និង ឃុន ថុង មានកំណត់ត្រាតាមដានពីការបំពានកាលពីប៉ុន្មានឆ្នាំមុន ។ សេចក្តីសម្រេចរបស់ ចាន់ សារុន ផ្តល់ឱ្យអ្នកទាំងបីនូវលិខិតអនុញ្ញាតផ្តល់ការរ៉ាប់រងបន្តការកាប់ឈើខុសច្បាប់របស់ពួកគេ ធ្វើឱ្យគាត់បំពានលើមាត្រា ១០០ នៃច្បាប់ព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ដែលចែងថា “សកម្មភាពណាមួយ ដែលអនុវត្តដោយមន្ត្រីអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន នាយប៉ូលីស កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឬអាជ្ញាធរផ្សេងទៀត ដែលអនុញ្ញាតដោយផ្ទាល់ ឬដោយប្រយោលឱ្យមានការធ្វើអាជីវកម្មព្រៃឈើ ឬសកម្មភាពផ្សេងទៀតផ្ទុយនឹង ខ ចែងនៃច្បាប់នេះ ... នឹងត្រូវជាប់ពន្ធនាគារពីមួយទៅប្រាំឆ្នាំ និងពិន័យដប់លានរៀល ទៅមួយរយលានរៀល [US$២,៥០០ ទៅ US$២៥,០០០]” ។សកម្មភាពរបស់រដ្ឋមន្ត្រី ក៏មានតម្លៃដូចគ្នាដូចកំណត់ដោយក្រុមព្រហ្មទណ្ឌអ៊ុនតាក់ (អាជ្ញាធរបណ្តោះអាសន្នអង្គការសហប្រជាជាតិប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា) ផងដែរ ។ មកទល់ថ្ងៃនេះ អាជ្ញាធរយុត្តិធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា មិនបានស៊ើបអង្កេតសកម្មភាពរបស់រដ្ឋមន្ត្រីចំពោះទីរីងនោះទេ

អ្នកកាប់ឈើមកពីក្រុមហ៊ុន GAT International បង្កើតរលកឈូសសំអាតព្រៃឈើដំបូងក្នុងទីរីង

សេង កុកហ៊ាង តំណាងក្រុមហ៊ុនរបស់ សេង គាង ក្នុងទីរឹង និងអ្នកយាម
របស់ក្រុមហ៊ុន

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ Global Witness ជឿជាក់ថាមានមូលដ្ឋានបញ្ចុះបញ្ចូលឱ្យធ្វើដូច្នេះ ។

សរុបមកពេលដែលសម្បទានិកឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជាប្រឈមមុខនឹងរយៈពេលសម្ងំស្ងៀមដោយបង្ខំ ដែលឥឡូវនេះមានរយៈពេលជាងប្រាំឆ្នាំមកហើយនោះ ឌី ចូច, សេង គាង និង យុន ថុង បានធានាក្នុងការទទួលបានភ្លាមនូវរោងចក្រកែច្នៃឈើធំបំផុតមួយក្នុងចំណោមរោងចក្រជាច្រើនរបស់ប្រទេស ហើយនិងជាប្រភពថ្មីមួយដែលផ្គត់ផ្គង់រោងចក្រផងដែរ ។

៣.៣ ការលាងឈើកខ្វក់

សេង គាង, ឌី ចូច និង យុន ថុង បានតែងតាំងជាអ្នកតំណាងរបស់ពួកគេក្នុងទីរឹង គឺ សេង កុកហ៊ាង ប្អូនប្រុសរបស់ សេង គាង ដែលជាមន្ត្រីម្នាក់ក្នុងកងពលតូចលេខ ៧០ របស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទដ៏មានឥទ្ធិពល[១៤៦] ។

សេងកុកហ៊ាងត្រូវបានស្គាល់ថាជា"តាកៅប្រាំ"ឬលោក៩៥-៩៥ គឺជាលេខរបស់គាត់ក្នុងលំដាប់លេខវិទ្យុទាក់ទង ដែលប្រើប្រាស់ដោយកូនចៅរបស់គាត់ ។ សេង កុកហ៊ាង ពីមុនធ្លាប់ធ្វើការឱ្យក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng ហើយបានធ្វើការផ្លាស់ប្តូរដោយគ្មានកំហុសពីការកាប់ឈើបែបការគ្រប់គ្រងសម្បទានព្រៃឈើ ទៅជាការកាប់ឈើបែបការអភិវឌ្ឍន៍ចំការវិញ[១៤៧] ។

ដោយមានកាតព្វកិច្ចផ្គត់ផ្គង់ដល់រោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood សេង កុកហ៊ាង បានបង្ហាញខ្លួនគាត់យ៉ាងឆាប់រហ័ស ដោយមិនត្រូវបានរារាំងដោយបរិវេណតំបន់ទីរឹង ដែលមានកម្រិតក្រិក្រនោះឡើយ[១៤៨] ។ ក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេតដល់កន្លែងក្នុងខែកញ្ញានិងតុលាឆ្នាំ២០០៣ Global Witness បានរកឃើញអ្នកកាប់ឈើកំពុងកាប់ប្រហែលជាងកន្លះគីឡូម៉ែត្រខាងក្រៅព្រំប្រទល់ចំការ ។ដោយបរិយាយពីការពង្រីកប្រតិបត្តិការចំការខុសច្បាប់នេះ អ្នកតំណាងប្រចាំការរបស់ក្រុមហ៊ុន

ឈើដែលបានចាត់ប្រភេទថាជា "អុស" ក្នុងទីរឹង ឆ្នាំ ២០០២

ចំការកៅស៊ូជប់ បានរៀបរាប់ថា "ខ្ញុំមិនដឹង ... ម៉្យាងវិញទៀត ខ្ញុំមិនត្រូវបានឱ្យដឹងការងារច្រើនណាស់ណានោះទេ"[១៤៩] ។

ការកាប់ឈើនៅក្នុងព្រំប្រទល់ចំការរបស់ សេង កុកហ៊ាង ពាក់ព័ន្ធនឹងការដកចេញគម្របព្រៃឈើទាំងអស់ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការកាប់ឈើនៅក្រៅបរិវេណ ផ្តោតទៅលើចំនួនមុខចូលសមរម្យបំផុតសម្រាប់រោងចក្រក្តារបន្ទះក្រុមហ៊ុន Kingwood : *ឈើទាល* (ឈើយកជ័រ) *ផ្ចឿក* និងប្រភេទពូជកម្រិតពាណិជ្ជកម្មផ្សេងទៀត ។ ដោយបានកាប់រំលំដើមឈើក្រុមរបស់ សេង កុកហ៊ាង បន្ទាប់មកបានយកឈើចូលក្នុងព្រំប្រទល់ចំការ ដែលពួកគេអាចបង្ហាញថា ជាផលិតផលរបស់ដំណើរការផ្ទេរដីដែលបានទទួលការអនុញ្ញាត[១៤៨] ។ រូបមន្តរបស់ទីរឹង-ការឈូសសំអាត-កាប់រំលំព្រៃឈើមានតម្លៃ ដែលបានយល់ព្រមស្របច្បាប់ - ផ្តល់ឱ្យនូវទំហំសម្រាប់ការលាងឈើកាប់ខុសច្បាប់ដោយមិនកំណត់ ។

៣.៤ ការប្រមូលអុស

ជាមួយគម្រោងដាំដើមកៅស៊ូដែលផ្តល់ការគាំទ្រនយោបាយពីកម្រិតខ្ពស់បំផុត ក្រុមកាប់ឈើអាចលួចដោយខុសច្បាប់នូវដើមច្បោះ និងដើមឈើរបស់អ្នកភូមិដែលនៅខាងក្រៅព្រំប្រទល់ចំការដោយគ្មានទោសពៃរ៍ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងបរិបទនៃការបញ្ឈប់ការដឹកឈើថ្នាក់ជាតិ ក្រុមនេះបានប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រប្រយ័ត្នប្រយែងកាន់តែខ្លាំងឡើងចំពោះការយកឈើទៅកាន់រោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood ។ ការស៊ើបអង្កេតដោយបុគ្គលិក Global Witness ក្នុងខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៣ បានបង្ហាញថា ការផ្គត់ផ្គង់ឈើរបស់រោងចក្រមកពីទីរឹងតែក្រោយពីមេឃងងឹតប៉ុណ្ណោះ ជាមធ្យមពី៦-៧ឡានក្នុងមួយយប់[១៤៨] ។ ស្របពេលនេះ ក៏សូមអរគុណដល់លិខិតអនុញ្ញាតបន្លំ ដែលផ្តល់ដោយរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ការដឹកកំណាត់ឈើប្រវែងពីរម៉ែត្រចំនួន៦០ $ម^៣$ ដោយក្លែងលក្ខណៈខាងក្រៅថាជា "អុស"[១៥០] ។ក្នុងការបង្ហាញរបស់ការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិបានឱ្យដឹងថា :

"អ្នកតំណាងពិសេសឱ្យអ្នកតំណាងពិសេសសិទ្ធិមនុស្សរបស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិក្នុងប្រទេសកម្ពុជា Peter Leuprecht បានទៅកាន់ឃុំទីរឹង ក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣... នៅពេលជួបជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងមូលដ្ឋាន គាត់បានធ្វើសាក្សីដោយផ្ទាល់ខ្លួនពីការដឹកជញ្ជូនដើមឈើធំ៧ប្រាំឡាន ដែលរួមមានទាំងឈើយកជ័រផងដែរ ។ នៅពេលដែលគាត់បានសួរពីបញ្ហានេះ គាត់ត្រូវបានបង្ហាញនូវលិខិតអនុញ្ញាតដឹកអុស ។"[១៤០]

លិខិតអនុញ្ញាតដឹកអុស បានផ្តល់ឱ្យមិនត្រឹមតែលេសដឹកឈើជាឯកសារប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងសមត្ថភាពសម្រាប់ការលួចពន្ធផងដែរ ។ ស្របពេលដែលអត្រាសួយសារសម្រាប់ *ឈើទាល* កម្រិតលេខពីរ និង *ឈើផ្ចឿក* ដែលបានដឹកចេញពីទីរឹងមានចំនួន US$៥៤ ក្នុងមួយម៉ែត្រគូប អត្រាសម្រាប់អុសគឺត្រឹមតែ US$ ១ ប៉ុណ្ណោះ ។ ដោយផ្អែកតាមដំណើររឿងពីបុគ្គលិកក្នុងខេត្តកំពង់ធំ និងការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global-Witness លើឡានដែលទៅដល់រោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood ក្នុងឆ្នាំ២០០៣បង្ហាញថាក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានដឹកជញ្ជូនឈើកម្រិតលេខពីរតិចបំផុត ២០,០០០ $ម^៣$ ចេញពីទីរឹងក្នុងឆ្នាំនោះតែមួយឆ្នាំគត់[១៥១] ។នេះបង្ហាញថាក្នុងឆ្នាំ២០០៣ ក្រុមហ៊ុនគួរតែបានផ្តល់ឱ្យយ៉ាងហោចណាស់ សួយសារចំនួន US$១,០០០,០០០ ដល់រតនាគារ

ការកែច្នៃដើមឈើជា "អុស"

អុសកំពុងដឹកជញ្ជូន

ប្រទេសកម្ពុជា ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ ចាន់ សារុន បានបញ្ជាក់ថា ក្នុងរយៈពេលបីឆ្នាំនេះ ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានបង់ឱ្យរដ្ឋាភិបាលនូវសួយសារឈើសរុបតិចជាង US$៦០០,០០០ ។ ចម្ងល់ពីពន្ធចំនួនប៉ុន្មានដែលក្រុមកាប់ឈើ គួរតែបានបង់ ត្រូវបានពិនិត្យកាន់តែលំអិតក្នុងផ្នែក ៤.៦[១៤៥] ។

ដោយផ្តល់យោបល់ទៅលើការកាប់ឈើជុំវិញទំរឹងក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៣ មន្ត្រីម្នាក់នៅក្នុងមន្ទីររុក្ខាប្រមាញ់ខេត្តកំពង់ធំបានបញ្ជាក់ថា "ក្រសួងកសិកម្មបានផ្តល់អាជ្ញាប័ណ្ណឱ្យអ្នកស្រី សេង គាង ប្រមូលកំណាត់ឈើសម្រាប់ធ្វើអុសតាំងពីចុង ឆ្នាំ២០០២ មកម្ល៉េះ"[១៥២] ។ស្រប ពេលនេះដែរ ទី សុគន្ធ ប្រធានរដ្ឋបាលព្រៃឈើដែលជាកូនប្រសាររបស់ ឃុន ថុង បានប្រកាសថា "គ្មានការដឹកឈើទៀតទេ ។ ប្រជាជនមួយចំនួនប្រើប្រាស់ឈើជាអុស ។ ប្រសិនបើមានកំណាត់ឈើនៅខាងក្រៅចំការ យើងនឹងចាត់វិធានការណ៍បំបាត់ ។ គ្មានការធ្វើអាជីវកម្មឈើទៀតទេ ។ អាចមានការឈូសសំអាតសម្រាប់ធ្វើស្រែ ។" គាត់បានបដិសេធថាធ្លាប់ស្គាល់ សេង គាង និង ឌី ចូច[១៥២] ។

ដោយសរសេរលិខិតមួយទៅកាន់ក្រុមការងារគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ដែលជាម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិនៅក្នុងខែតែមួយនេះ ចាន់ សារុន ជាប្អូនថ្លៃរបស់ ឃុន ថុង បានអះអាងថា "មកទល់ថ្ងៃនេះ ចំពោះការដឹកជញ្ជូនឈើដែលបាននិយាយ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បន្តអនុវត្តការបញ្ឈប់បម្រាមធ្វើអាជីវកម្ម និងការដឹកជញ្ជូនឈើឱ្យមានប្រសិទ្ធិភាព"[១៥៣] ។ បុគ្គលិករបស់ សេង គាង បានជូនដំណឹងដល់ដៃគូអាជីវកម្មក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ ថា ក្រុមនេះកំពុងបន្តទទួលបានលិខិតអនុញ្ញាតដឹកអុសពីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ[៥៨] ។

៣.៥ អត្ថប្រយោជន៏បន្ថែមទៀត

ក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ២០០៤ ប៉ុន្មានសប្តាហ៍បន្ទាប់ពីការបង្កើតរដ្ឋាភិបាលដឹកនាំដោយគណបក្សប្រជាជនថ្មីមួយ ហើយនិងការតែងតាំងជាថ្មីរបស់គាត់ជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ចាន់ សារុន បានចេញ*ប្រកាស*មួយផ្តល់សិទ្ធិឱ្យក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បង្កើតរោងចក្រនៅក្នុងភូមិខៃស៏ក្នុងទម្រង់សម្រាប់ធ្វើរោងចក្រឈើ និងក្តារបន្ទះ[១៥៤] ។*ប្រកាស*នេះផ្ទុយនឹងអនុក្រឹត្យឆ្នាំ១៩៩៩ស្តីពីវិធានការណ៏រឹតបន្តឹងវិស័យវិនិយោគ ដែលហាមប្រាមការវិនិយោគបន្ថែមក្នុងការកែច្នៃឈើមូល[១៥៥] ។*ប្រកាស*ក៏បានបំពានផងដែរ ទៅលើច្បាប់ព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០២ មាត្រា ៣០ ដែលចែងថា គ្មានរោងចក្រកែច្នៃណាមួយ អាចត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងចម្ងាយប្រាំគីឡូម៉ែត្រពីព្រៃបម្រុងអចិន្ត្រៃយ៏បានឡើយ ។ ច្បាប់ព្រៃឈើក៏ចែងបន្ថែមថា "ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខា-ប្រមាញ់ និងនេសាទ អាចផ្តល់ឱ្យការលើកលែងចំពោះការហាមប្រាម (ទាំងនេះ) ប្រសិនបើការសិក្សាដោយរដ្ឋបាលព្រៃឈើអាចបង្ហាញថា គុណប្រយោជន៏ពីការលើកលែងនេះនឹងមិនបណ្តាលខូចខាតឬមានផលប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថាន និងសង្គមកម្រិតតូច" ។ ប្រកាសរបស់ ចាន់ សារុន មិនបានធ្វើការសំអាងណាមួយលើការសិក្សាបែបនេះ ហើយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើដែលមានមូលដ្ឋាននៅទំរឹង បានជូនដំណឹងដល់ Global Witness ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ ថា គ្មានការសិក្សាណាមួយត្រូវបានធ្វើឡើងឡើយ[១៥៦] ។

ការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន និងសង្គម ដែលអាចជឿជាក់បាន និងច្បាស់ណាស់បង្ហាញពីការកាប់ឈើបំផ្លិចបំផ្លាញ និងខុសច្បាប់ ដោយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ត្រឹមពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០០៤ ទំរឹងបានទាក់ទាញចំណាប់អារម្មណ៏រួចទៅហើយ ចំពោះការបំផ្លាញបរិស្ថាន ការបាត់បង់ចំណូលគ្រួសារ ការបំផ្លិចបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិវប្បធម៌ និងការបំភិតបំភ័យ ដែលកំពុងត្រូវបានធ្វើទៅលើប្រជាជនរបស់ខ្លួន ។ Global Witness អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលផ្សេងៗ និងអ្នកកាសែត មិនរាប់បញ្ចូលអ្នកស្រុកក្នុងមូលដ្ឋានខ្លួនឯងផង បានបង្ហាញដល់អាជ្ញាធរនូវភស្តុតាងយ៉ាងច្រើនពីអ្វីដែលកំពុងកើតឡើង[១៥៧] ។ ដោយសន្មតថា ចាន់ សារុន កំពុងអនុវត្តតួនាទីក្រសួងរបស់គាត់បានយ៉ាងមានសមត្ថភាព គាត់ប្រាកដជាបានដឹងយ៉ាងពេញលេញពីព័ត៌មាននេះ ។ ក្នុងគ្រប់លទ្ធភាពទាំងអស់ គាត់គ្រាន់តែបានជ្រើសរើសយកបដិសេធប៉ុណ្ណោះ ។

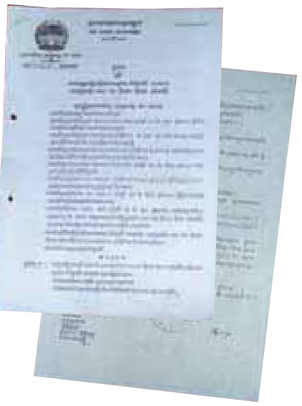

ប្រកាសចុះហត្ថលេខាដោយ ចាន់ សារុន អនុញ្ញាតឱ្យក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company **សាងសង់រោងចក្រកែច្នៃឈើក្នុងភូមិខៃស៏**

រោងចក្រអារឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company **និងរោងចក្រផលិតឈើបន្ទះក្នុងភូមិខៃស៏ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥**

ក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ រដ្ឋមន្ត្រីបានការពារសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់គាត់ក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោមនេះ :

"ការអនុញ្ញាតរបស់យើងឱ្យក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ដើម្បីបង្កើតរោងចក្រអារឈើក្នុងទីរីង គឺស្របតាមច្បាប់ព្រៃឈើ ដោយសារ (រោងចក្រអារឈើ) មិនស្ថិតនៅក្នុងព្រំដែនព្រៃឈើ ប៉ុន្តែស្ថិតក្នុងកណ្តាលតំបន់អភិវឌ្ឍន៍ចំការកៅស៊ូទីរីង [១៨៥] ។"

ការសំអាងនេះ មិនអាចជឿបានឡើយ ដោយសារតែតំបន់ចំការកៅស៊ូ ត្រូវបានចងភ្ជាប់គ្រប់ផ្នែកទាំងអស់ដោយព្រៃឡង់ ហើយរោងចក្រអារឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company នៅចម្ងាយមិនដល់មួយគីឡូម៉ែត្រពីព្រៃ ដែលជាបរិវេណភាគខាងកើតរបស់ចំការ ។

ការអនុញ្ញាតរបស់ ចាន់ សារុន បង្កើតឱ្យមានចម្ងល់បន្ថែមទៀតពីរបៀបដែលគាត់សម្រុះសម្រួលការអះអាងជម្លោះរបស់គាត់ទៅលើទីរីង និងអ្នកដែលទទួល "គុណប្រយោជន៍ពីការផ្លាស់ប្តូរ" ។ រដ្ឋមន្ត្រីបានបញ្ជាក់ថា មានឈើមានតម្លៃតិចតួចនៅក្នុងទីរីង ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ គាត់បានជ្រើសរើសអនុញ្ញាតឱ្យសាងសង់រោងចក្រឈើអារ និងក្តារបន្ទះ ដែលមានសង្វាក់ផលិតកម្មមិនតិចជាងបួន ។ តើកន្លែងណាដែលគាត់បានរំពឹងទុកថា ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company នឹងទទួលបានឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន ?

ជាថ្មីម្តងទៀត ចាន់ សារុន ទំនងជាបានបំពានមាត្រា ១០០ នៃច្បាប់ព្រៃឈើ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ស្របពេលដែលមានភាពខុសច្បាប់ស្ទើរតែជាក់ច្បាស់យ៉ាងនេះទៅហើយនោះ វិធានការណ៍របស់រដ្ឋមន្ត្រី គឺកំពុងតែស្របជាមួយវប្បធម៌និយោបាយទាំងស្រុង ដែលការិយាល័យរដ្ឋត្រូវបានដឹងថា ជាការផ្តល់អាជ្ញាប័ណ្ណ ដើម្បីគេចផុតពីច្បាប់ ជាជាងការទទួលខុសត្រូវអនុវត្ត ។

នៅត្រីមាសចុងក្រោយនៃឆ្នាំ ២០០៤ ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានដំណើរការសាងសង់រោងចក្រ និងរោងចក្រផលិតក្តារបន្ទះ ដែលបំពាក់ដោយគ្រឿងម៉ាស៊ីនថ្មីនាំចូលពីប្រទេសចិន [១៥៨] ។ ពិធីសម្ពោធរោងចក្រ ត្រូវបានផ្តល់កិត្តិយសដោយមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់មកពីភ្នំពេញ [១៥៩] ។ សេង កុកហ៊ាង ទទួលខុសត្រូវចាត់ចែងរោងចក្រ ហើយនៅចុងឆ្នាំ ២០០៤ ក្រុមហ៊ុនកំពុងដំណើរការកាប់ឈើធ្បោះរបស់អ្នកភូមិជាច្រើននៅខាងក្រៅព្រំប្រទល់ចំការ [១៦០] ។

៣.៦ ឈើចាស់ៗ និងការបាត់បង់ការចងចាំរបស់ម្ចាស់ជំនួយ

ក្នុងចុងឆ្នាំ ២០០៤ ប្រតិបត្តិការរបស់ ឌី ចូច, សេង គាង និង ឃុន ថុង បានទទួលការជម្រុញបន្ថែមទៀត នៅពេលដែលលែងហាមប្រាមជាបណ្តោះអាសន្នចំពោះការបញ្ឈប់ការដឹកជញ្ជូនឈើ ដែលបានអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេប្រើប្រាស់ឈើ ដែលនៅបន្សល់ក្នុងចំការកៅស៊ូទីរីង ដោយសម្បទានិកឈើក្រុមហ៊ុន Colexim Enterprise ។ ក្រុមហ៊ុន Colexim Enterprise បានទទួលយកតួនាទីដឹកនាំក្នុងដើមខែ ដើម្បីធ្វើប្រតិបត្តិការឈូសសំអាតក្នុងទីរីង ហើយដោយយោងតាមកំណត់ត្រារបស់ខ្លួន "ប្រមូលបាន" ឈើចំនួន ៣,៣៩៥ [១៦១] ។ បន្ទាប់ពីមានការបញ្ចូលនូវការបញ្ចប់ជាបណ្តោះអាសន្នឈើចំនួន ២,៨១២ នៃឈើទាំងនេះបន្សល់ទុកនៅក្បែរផ្លូវទៅកាន់ចំការ ។ អធិការកិច្ចរបស់ Global-Witness ទៅលើឈើទាំងនេះបានបង្ហាញថា យ៉ាងហោចណាស់ចំនួន ៥០% មានប្រហោងយកជ័រ ដែលអាចប្រាប់ថា ក្រុមហ៊ុនបានកាប់ដោយខុសច្បាប់ [១៦២] ។

ការប្រមូលឈើចាស់ៗ ត្រូវបានបង្កើតឡើងយ៉ាងល្អ ជាការគ្របបិទបាំងប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ហើយ ហ៊ុន សែន បានហាមប្រាមការអនុវត្តនេះនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៩ ។ ដោយមិនខ្វល់ ក្រុមហ៊ុន Colexim បានបញ្ចុះបញ្ចូលយ៉ាងយូរសុំការអនុញ្ញាតដឹកជញ្ជូនឈើចេញពីទីរីងទៅកាន់រោងចក្ររបស់ខ្លួននៅតាមផ្លូវជាតិលេខ ៥ [១៦៣] ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ ក្រុមហ៊ុនបានដាក់ជូនសំណើផ្លូវការទៅកាន់រដ្ឋាភិបាល ដោយការជម្រុញដោយស្ងាត់ស្ងៀមរបស់ធនាគារពិភពលោក [១៦៤] ។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ចាន់ សារុន បានសុំការគាំទ្រពីក្រុមការងារគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ (WGNRM) នៃម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិសម្រាប់ការលើកលែងការបញ្ឈប់ការដឹកជញ្ជូនឈើ ។ WGNRM បានឆ្លើយតបដោយសំបុត្រពីរទៅកាន់រដ្ឋមន្ត្រី ដោយបាននិយាយថា :

"ការដឹកជញ្ជូនឈើដែលបានស្នើ មិនអាចកាត់ផ្តាច់ចេញពីប្រភពដើមនៃឈើឡើយ ។ ការយល់ដឹងរបស់យើងចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍ចំការកៅស៊ូទីរីង គឺកំពុងមានបញ្ហាខ្លាំងណាស់... សហគមន៍ជាច្រើនត្រូវបានផ្លាស់ទីកន្លែង ហើយបាត់បង់ការចិញ្ចឹមជីវិតដែលបានបង្កើតឡើងរបស់ពួកគេ ... ការព្រួយបារម្ភចម្បងរបស់យើង គឺថាការដឹកឈើដែលបានទទួលការអនុញ្ញាតណាមួយ មិនត្រូវបង្កើតឱ្យមានឱកាសសម្រាប់ដឹកឈើដែលបានកាប់ខុសច្បាប់ថ្មី [sic] ឬការដឹកឈើដែលបានកាប់រំលំដោយខុសច្បាប់ឡើយ ។ ដោយសារហេតុផលនេះហើយ ដែលក្រុមការងារបានជម្រុញក្នុងឆ្នាំ ២០០២... ឱ្យមាននូវការបញ្ឈប់ការដឹកឈើ [១៦៥] ។"

"យើងក៏ឃើញមានទិដ្ឋភាពបរិស្ថាន (សំណើក) ក៏ដូចជាបញ្ហាសង្គមរបស់គម្រោងទីរីង ដែលភ្ជាប់យ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅនឹងគំនិតបង្កើនការដឹកជញ្ជូនដោយមានការគ្រប់គ្រង និងការលក់ឈើពីតំបន់គម្រោងផងដែរ ។ ទោះបីជាមានការអះអាងដែលអ្នកបានផ្តល់ឱ្យក៏ដោយ យើងនៅតែមិនអាចយល់ព្រមចំពោះការដឹកឈើទាំងអស់នេះ [១៦៦] ។"

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅពេលដែល ចាន់ សារុន បានជម្រុញឱ្យមានការធ្វើដឹកឈើបន្តទៀត នៅឯកិច្ចប្រជុំក្រុមពិគ្រោះផ្តល់យោបល់ក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤ ម្ចាស់ជំនួយបានសម្រេចចិត្តផ្តល់ការគាំទ្ររបស់ពួកគេលើផែនការរបស់ពួកគេ ។ ក្នុងរយៈពេលចន្លោះនេះ គ្មានអ្វីផ្លាស់ប្តូរនោះទេ ស្ថិតនៅពីក្រោយការធ្វើឱ្យកាន់តែយ៉ាប់នូវស្ថានភាពក្នុងទីរីង ដោយសារប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានពង្រីក ហើយអ្នកយកជ័រកាន់តែច្រើនបានបាត់បង់ដើមឈើរបស់ពួកគេ ។ ក្នុងខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៥ សម្បទានិកចាប់ផ្តើមដឹកឈើយ៉ាងច្រើន ភាគច្រើននៃឈើទាំងនេះជាដើមធ្បោះ ដែលបានកាប់រំលំដោយខុសច្បាប់ ។ ការគាំទ្ររបស់ម្ចាស់ជំនួយ បានក្លាយទៅជាភស្តុតាងចម្បងរបស់ ចាន់ សារុន ចំពោះការបញ្ចប់នូវការបញ្ឈប់ការដឹកឈើ [១៨៥] ។

ស្របជាមួយក្រុមហ៊ុន Colexim អ្នកទទួលប្រយោជន៍មួយក្នុងចំណោមអ្នកទទួលប្រយោជន៍ជាច្រើន គឺក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ពេលនោះការដឹកឈើដែលបានបន្តក្នុងខែមករា ឆ្នាំ២០០៥ បានទិញឈើជាច្រើនពាន់ដើមក្នុងទីរីង ក្នុងតម្លៃUS$ ២១៦,៣៩៧[១៦៧] ។ ក្រុមនេះបានដំណើរការយកឈើទាំងនេះ ទៅកាន់រោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood តាមឡាន មុនពេលផ្ទុកម្តងទៀតទៅក្នុងកប៉ាល់ និងលក់ទៅឱ្យរោងចក្រអារឈើបន្តទៀតនៅខាងក្រោមទន្លេមេគង្គ[១៦៨] ។

តំណាងរបស់ម្ចាស់ជំនួយ ដែលពីមុនបានបង្ហាញពីការបារម្ភពីការដឹកឈើដែលបានស្នើឡើងពីទីរីង មិនបានលើកឡើងពីបញ្ហាបន្ថែមទៀតពីប្រភពឈើ ឬគំនិតអនុញ្ញាតឱ្យក្រុមហ៊ុនដែលមានការសង្ស័យនេះ ទាញយកប្រយោជន៍ពីសកម្មភាពខុសច្បាប់ទាំងនេះឡើយ ។

ឈើចាស់ៗ : ពីទីរីងទៅកាន់រោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood និងផ្សេងទៀត ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៤

ទាំងក្រុមហ៊ុនរបស់ប្រទេសស្វីស SGS ដែលបានគ្រប់គ្រងជាអ្នកត្រួតពិនិត្យផ្លូវការនូវកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដោះស្រាយបទល្មើសព្រៃឈើ បន្ទាប់ពីការដក Global Witness ចេញ ក៏មិនមានចម្លល់អ្វីដែរ ។ SGS បានជូនដំណឹងដល់ Global Witness ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ថា " SGS មិនត្រូវបានស្នើសុំឱ្យស៊ើបអង្កេត ឬផ្តល់ទស្សនៈណាមួយពាក់ព័ន្ធនឹងប្រភពដើមនៃឈើទាំងនេះ ដែលត្រូវបានប្រមូលផលបានយ៉ាងប្រសើរមុនពេលចាប់ផ្តើមចុះកិច្ចសន្យាជាមួយ SGS" ។ SGS ត្រូវបានជូនដំណឹងដោយក្រុមម្ចាស់ជំនួយថា ពួកគេបានសម្រេចឱ្យមានការដឹកឈើ ដោយមានលក្ខខណ្ឌថា ត្រូវបានគ្រប់គ្រងព្យាយាម និងធានាថា គ្មានឈើស្រស់ ឬឈើបន្ថែមទៀត អាចចូលទៅក្នុងចង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់បានឡើយ[១៦៩] ។"

៤. ការវិភាគប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់

សូមអរគុណដល់គម្រោងចំការកៅស៊ូជប់ និងលិខិតអនុញ្ញាតដែលផ្តល់ដោយ ចាន់ សារុន, ឌី ចូច, សេង គាង និង យុន ថុង បានរៀបចំបង្កើតនៅចំកណ្តាលព្រៃឡង់ ដែលជាធនធានព្រៃឈើដ៏មានតម្លៃបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ មិនទំនងដែលពួកគេអាចជ្រើសរើសទីតាំងដែលប្រសើរជាងនេះ សម្រាប់សកម្មភាពរបស់ពួកគេឡើយ ហើយទីរីងបានក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ដ៏ធំបំផុតយ៉ាងពិតប្រាកដក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ ផ្នែកនេះរៀបរាប់ពីលទ្ធផលស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ទៅក្នុងសមាសភាពសំខាន់ៗរបស់ប្រតិបត្តិការនេះ ។

ឈើដូចគ្នានេះ ត្រូវបានផ្ទុកក្នុងទូកនៅរោងចក្រ Kingwood និងត្រូវបានលក់ទៅកាន់រោងចក្រអារឈើនៅខាងក្រោមទន្លេមេគង្គ ដែលរួមមានទាំងរោងចក្រអារឈើរបស់ យុន ថុង តាមផ្លូវជាតិលេខ ២ ផងដែរ (បង្ហាញនៅខាងលើ)

៤.១ សមត្ថភាពកែច្នៃ

ចាប់ពីពេលបង្កើតរោងចក្រថ្មីក្នុងភូមិខៃសីក្នុងទីរីង នៅចុងឆ្នាំ ២០០៤ ក្រុមកាប់ឈើបានកាត់បន្ថយការដឹកជញ្ជូនឈើរបស់ខ្លួនទៅកាន់ក្រុមហ៊ុនរោងចក្រ Kingwood ក្នុងខេត្តកណ្តាល ។ ជំនួសមកវិញ ក្រុមហ៊ុនបានចាប់ផ្តើមកែច្នៃឈើទៅជាសន្លឹកឈើស្តើងៗនៅតំបន់ជាច្រើន មុនពេលដឹកទៅកាន់រោងចក្រសម្រាប់តម្លើងជាក្តារបន្ទះ[១៥៨] ។ នេះអាចបង្ហាញពីលំអៀងចំពោះជម្រើសជាក់ស្តែងកាន់តែតិចចំពោះការដឹកជញ្ជូនឈើខុសច្បាប់ជាបន្តបន្ទាប់ ដែលថ្លែងដោយ Global-Witness អង្គការសហប្រជាជាតិ និងអ្នកផ្សេងទៀត ។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ក្រុមនេះបានចាប់ផ្តើមសង្កត់ធ្ងន់កាន់តែខ្លាំងទៅលើការកែច្នៃ និងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មឈើអារ ។

ពេលដែលរោងចក្រថ្មីនៅខៃសី ក្លាយជាមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់សកម្មភាពកែច្នៃទាំងនេះ ក្រុមនេះក៏បានទាញយកប្រយោជន៍ពីតំបន់បន្ថែមទៀតក្នុងខេត្តកំពង់ធំ និងកំពង់ចាមផងដែរ ។ ក្នុងខេត្តកំពង់ធំ ការទាញយកប្រយោជន៍ទាំងនេះ រួមមាន រោងចក្រអារឈើក្បែរកំពង់ថ្ម ដែលអ្នកស្រុកក្នុងតំបន់នោះអះអាងថា ឌី ចូច បានទិញប្រមាណ US$១០,000 ក្នុងដើមឆ្នាំ ២០០៥[១៧០] ។

ក្រុមកាប់ឈើក៏បានទទួលកម្មសិទ្ធិលើរោងចក្រ អ៊ែល ដារ៉ា ដែលនៅក្បែរនោះផងដែរ ។ ប្រជាជនជាច្រើនដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍នៅមូលដ្ឋានរបស់ អ៊ែល ដារ៉ា ក្នុងខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៥ បានបង្ហាញថា ឌី ចូច បានគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុនក្នុងខែ មិនា នាឆ្នាំនោះ ។ កម្មកររបស់ អ៊ែល ដារ៉ា បានប្រាប់ Global Witness ពួកគេកំពុងផលិតក្តារស្តើងៗសម្រាប់ប្រើប្រាស់នៅរោងចក្រក្រុមហ៊ុន Kingwood[១៧១] ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវតាមអាកាសទៅលើតំបន់នោះ ក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥ និងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ បានបង្ហាញថា រោងចក្រកំពុងបន្តកែច្នៃឈើមូល ទៅជាបន្ទះឈើស្តើងៗ ។

រោងចក្រអារឈើក្បែរកំពង់ថ្ម ដែលត្រូវបានរាយការណ៍ថាបានទិញដោយ ឌី ចូច ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥

រោងចក្រក្តារបន្ទះ អ៊ែល ដារ៉ា ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៣

ក្នុងខេត្តកំពង់ចាម ក្រុមនេះបានគ្រប់គ្រងការកែច្នៃឈើទៅជាបន្ទះឈើស្តើងៗនៅរោងចក្រក្នុងស្រុកចំការអណ្តូងដែលត្រូវបានស្គាល់ថាជារោងចក្រលេខII ។កម្មករនៅរោងចក្រលេខII បានប្រាប់ Global Witness ក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៤ ថាពួកគេកំពុងកែច្នៃឈើពីព្រៃធម្មជាតិទៅជាសន្លឹកឈើបន្ទះសម្រាប់ផលិតក្តារបន្ទះនៅ Kingwood[១៧១] ។

នៅក្បែររោងចក្រ Kingwood, Global Witness បានរកឃើញថា ក្រុមនេះកំពុងប្រើប្រាស់តំបន់ពីរបន្ថែមទៀត សម្រាប់ផ្នែកនៃដំណើរការផលិតក្តារបន្ទះ[១៧២] ។

ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ រោងចក្រអារឈើដែលគ្រប់គ្រងដោយ ឃុន ថុង នៅតាមផ្លូវជាតិលេខ ២ នៅតែមានសកម្មភាពយ៉ាងខ្លាំង ។ អ្នកស៊ើបអង្កេតបានទៅកាន់កន្លែងនោះក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥ បានឃើញថា រោងចក្រកំពុងកែច្នៃឈើបេងប្រមាណ ១០០ម៣ (កម្រិតឈើប្រណិតប្រភេទពូជដែលត្រូវការពារ) ឈើទាល (ឈើច្បោះ) និងផ្ចឹក ។ ឈើទាំងអស់នេះ ត្រូវបានផ្ទេរពីរោងចក្រ Kingwood តាមទន្លេមេគង្គ និងទន្លេបាសាក់ ។ ខែបន្ទាប់មក អ្នកស៊ើបអង្កេតបានឃើញមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ទៅកាន់រោងចក្រអារឈើជាមួយឡានយោធាធំមួយ ដែលផ្ទុកដោយឈើប្រណិត និងឈើលេខមួយ ។ ឈើនេះត្រូវបានកាប់ដោយខុសច្បាប់ក្នុងខេត្តពោធិសាត់[១៥៨] ។

៤.២ ការគាំទ្ររោងចក្រ

រូបភាពតាមផ្កាយរណបបង្ហាញថា នៅខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៥ ធនធានព្រៃឈើក្នុងចំការកៅស៊ូទើរីងមានទាំងអស់ប៉ុន្តែត្រូវបានកាប់ ។ ការសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ មន្ត្រី និងអ្នកស្រុកក្នុងតំបន់ជាមួយការស៊ើបអង្កេតពីតំបន់កាប់ឈើ និងការដឹកជញ្ជូនតាមឡាន បង្ហាញថា ប្រសិនបើមិនមែនមុននេះទេ ចាប់ពីចុងឆ្នាំ ២០០៤ ការកាប់ឈើដោយក្រុមហ៊ុន សេង គាង ផ្តោតជាចម្បងលើព្រៃឈើនៅខាងក្រៅព្រំប្រទល់ចំការ[១៧៣] ។ ពេញមួយឆ្នាំ ២០០៥ អ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness បានរកឃើញភស្តុតាងរបស់អ្នកកាប់ឈើ សេង កុកហ៊ាង ដែលធ្វើប្រតិបត្តិការតាមស្រុកសណ្តាន់ និងស្រុកសន្ទុក ម្យ៉ាងវិញទៀត តំបន់ព្រៃឡង់ធ្លាក់ទៅក្នុងសម្បទានក្រុមហ៊ុន Colexim ក្រុមហ៊ុន GAT ក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng និងក្រុមហ៊ុន Pheapimex-Fuchan ។ (សម្រាប់ក្រុមហ៊ុន Colexim របាយការណ៍តាមដានរបស់ខ្លួន និងទំនាក់ទំនងរបស់ខ្លួនជាមួយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ត្រូវបានរៀបរាប់ក្នុងប្រអប់ទី ៧) ។

ជាមួយនឹងរោងចក្រ Kingwood រោងចក្ររបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្នុងភូមិខែស៊ី បានកែច្នៃជាចម្បងលើ *ឈើទាល* (ឈើយកជ័រ) *ផ្ចឹក* និងប្រភេទពូជកម្រិតពាណិជ្ជកម្មផ្សេងទៀត ដែលសមរម្យធ្វើជាបន្ទះឈើ និងឈើសំណង់[១៧៤] ។ រោងចក្រក៏មានមុខងារជាកន្លែងចែកចាយឈើដែលអ្នកកាប់ឈើបានកាប់ជាកំណាត់ក្តារ ឬម៉ៃតាប (*may tap*) (ឈើជ្រុង) ក្នុងព្រៃ ដោយប្រើប្រាស់រណាអារ ។ ឈើអារនេះ រួមមានមិនត្រឹមតែឈើកម្រិតពាណិជ្ជកម្មប៉ុណ្ណោះទេ តែរួមទាំងប្រភេទពូជប្រណិត ដូចជា *បេង នាងនួន* និង*ធ្នង់* ផងដែរ ។ ក្នុងដើមឆ្នាំ ២០០៥ ឈើប្រណិតជាច្រើននេះ មកពីព្រៃជុំវិញភ្នំជីក្នុងសម្បទានរបស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex-Fuchan ភាគខាងកើតទើរីង[១៧០] ។

Global Witness ក៏បានបង្ហាញភស្តុតាងពីក្រុមកាប់ឈើបង់សំណាញ់របស់ខ្លួនបន្ថែមលើខេត្តកំពង់ធំ ក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ដើម្បីរក្សាការផ្គត់ផ្គង់ដល់រោងចក្រកែច្នៃរបស់ខ្លួន ។ ក្នុងខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ អ្នកស៊ើបអង្កេតបានរកឃើញប្រតិបត្តិការកាប់ឈើទ្រង់ទ្រាយធំក្នុងសម្បទានព្រៃឈើក្រុមហ៊ុន Timas Resources នៅចុងភាគខាងត្បូងព្រៃឡង់ ក្នុងខេត្តកំពង់ចាម ។ អ្នកកាប់ឈើបាននិយាយថា ពួកគេកំពុងធ្វើការឱ្យនាយទាហានយោធភូមិភាគ II សាត ចាន់ថា[១៨៩] និង អ៊ុយ គា[១៩០] ហើយថាពួកគេកំពុងកាប់ឈើសម្រាប់រោងចក្រ Kingwood[១៩១] ។ ជាងពីរឆ្នាំក្នុងការបញ្ឈប់ការកាប់ឈើក្នុងសម្បទានឈើ សកម្មភាពទាំងនេះ គឺច្បាស់ណាស់មានលក្ខណៈខុសច្បាប់ ។

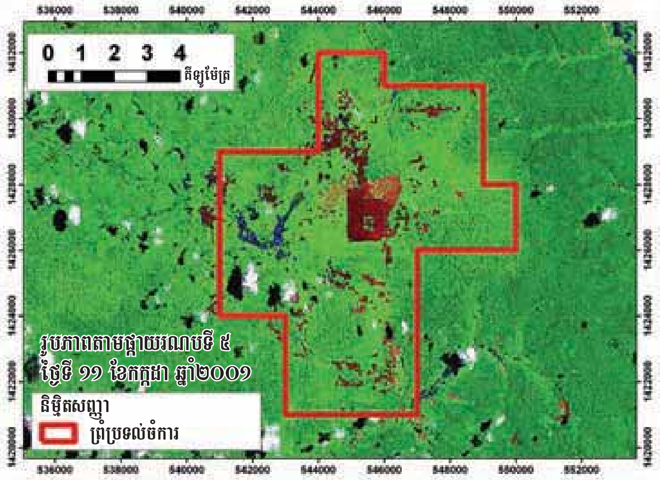

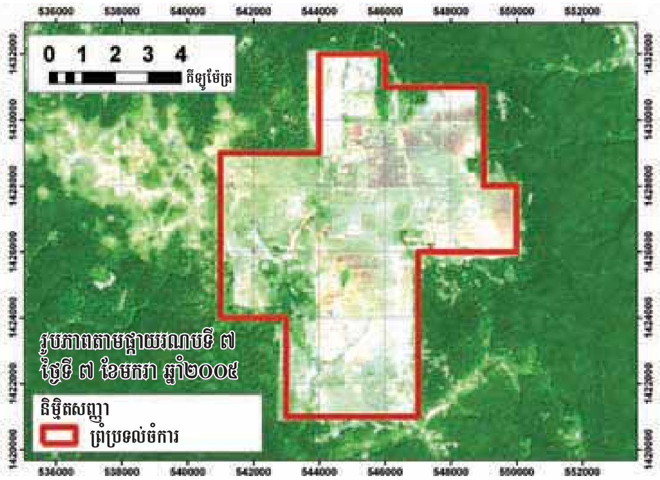

ការប្រៀបធៀបគម្របព្រៃឈើក្នុង និងជុំវិញទើរីងតាមដែលឃើញតាមផ្កាយរណប ក្នុងឆ្នាំ ២០០១ និង ២០០៥ ។ ផ្នែកខាងឆ្វេងដៃខាងលើនៃរូបភាពតាមផ្កាយរណបឆ្នាំ ២០០៥ បង្ហាញពីការកាប់បំផ្លាញព្រៃឈើខាងក្រៅព្រំប្រទល់ចំការកៅស៊ូ ។

ប្រអប់ទី ៧ : ក្រុមហ៊ុន Colexim - ក្រុមហ៊ុនសម្បទានគំរូរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

"ចំណុចមានតម្លៃបំផុតគឺ យើងនឹងអាចក្លាយជាក្រុមហ៊ុនគំរូ... ក្រុមហ៊ុន Colexim អាចជាក្រុមហ៊ុនគំរូប្រសើរបំផុតសម្រាប់រាល់ក្រុមហ៊ុនសម្បទានទាំងអស់ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ហើយបន្ទាប់មកយើងសង្ឃឹមថា ពួកគេនឹងព្យាយាមអស់ពីលទ្ធភាពធ្វើតាមក្រុមហ៊ុន Colexim ។"[១៦៣]

ក្រុមហ៊ុន Colexim គ្រប់គ្រងសម្បទានឈើ ១៤៧,១៨៧ ហិកតា ដែលគ្របដណ្តប់ភាគខាងលិចតំបន់ព្រៃឡង់ ។ ម្ចាស់ក្រុមហ៊ុន គឺក្រុមហ៊ុនជប៉ុនឈ្មោះ Okada សេដ្ឋីកម្ពុជាឈ្មោះ ឧកញ៉ា សូ សុវណ្ណ[១៧៥] និងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា[១៧៦] ។ ក្រុមហ៊ុន Colexim មានកំណត់ត្រាដែលបានកត់ត្រាទុកយ៉ាងល្អពីការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងការប្រើហិង្សាប្រឆាំងប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋាន[១៧៧] ។ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៧ អ្នកយាមរបស់ខ្លួនម្នាក់បានសម្លាប់អ្នកយកជ័រ ដែលព្យាយាមបញ្ឈប់ក្រុមហ៊ុន Colexim ពីការកាប់ដើមច្បោះរបស់អ្នកភូមិ[១៧៨] ។

ការអង្កេតស្រាវជ្រាវរបស់ Global Witness ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ២០០៣ និងឆ្នាំ ២០០៤ បានរកឃើញថាការកាប់រំលំ និងការដុតដោយខុសច្បាប់ បានបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើយ៉ាងហោចណាស់ ១,០០០ ហិកតាជុំវិញមូលដ្ឋានកាប់ឈើជំរុំលេខ ៩៩ របស់ក្រុមហ៊ុន Colexim ក្នុងឃុំមានឫទ្ធិ ។ អាជីវកម្មកសិកម្ម គឺការទិញដី និងការដាំសណ្តែកសៀង និងដំណាំផ្សេងទៀត ។ អ្នកស្រុកក្នុងតំបន់បានចោទអ្នកម៉ៅការរបស់ក្រុមហ៊ុន Colexim ឈ្មោះ ចេង សារ៉ាត់[១៧៩] និង ស្វាយ សារ៉ាត់[១៨០] ពីការសម្របសម្រួលការកាប់ឈើ និងលក់ដីដោយមានការឃុបឃិតពីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងមន្ត្រីឃុំ[១៨១] ។

ក្នុងខែមិថុនាឆ្នាំ២០០៥ទីប្រឹក្សាដែលបានជួលដោយធនាគារពិភពលោក ដើម្បីធ្វើការពិនិត្យលើផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចេរភាព និងការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់បរិស្ថាន និងសង្គមរបស់សម្បទានិកបានធ្វើការអង្កេតស្រាវជ្រាវតាមអាកាសនូវតំបន់ដូចគ្នា និងបានធ្វើកំណត់សំគាល់ដូចខាងក្រោម :

"ការដណ្តើមយកដី ការកែច្នៃព្រៃឈើ : ជាក់ស្តែងព្រៃឈើទាំងអស់ ដែលត្រូវបានប្រមូលផលដោយ (ក្រុមហ៊ុន Colexim) ពីឆ្នាំ ១៩៩៦ ដល់ឆ្នាំ ២០០០ (ប្រមាណ ១៨,៨០០ហិកតា) ឥឡូវនេះត្រូវបានរំខាន ទន្ទ្រាន កែច្នៃ ទ្រង់ទ្រាយធំរួចជាស្រេច ឬប្រហែលជានឹងត្រូវឈូសសំអាត ។"[១៨២]

គួរឱ្យចម្លែកដែលក្រុមហ៊ុន Colexim មិនដឹងពីការបំផ្លិចបំផ្លាញនេះ ។ ប្រសិនបើក្រុមហ៊ុនមិនទទួលខុសត្រូវដោយផ្ទាល់នោះការធ្វេសប្រហែសរបស់ខ្លួន គឺជាមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការលុបចោលកិច្ចសន្យាសម្បទានរបស់ខ្លួន ។

ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦, Global Witness បានបង្កើតការស្រាវជ្រាវជាថ្មីទៅលើការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងសម្បទានរបស់ក្រុមហ៊ុន Colexim ។ ប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋានបានផ្តល់ឱ្យនូវរឿងរ៉ាវលំអិតពីកាប់ឈើយកជ័រខុសច្បាប់ដែលពួកគេអះអាងថាត្រូវបានសម្របសម្រួលដោយអ្នកម៉ៅការរបស់ក្រុមហ៊ុន Colexim ឈ្មោះ ស្វាយ សារ៉ាត់ នៀក សុខណៃ[១៨៣] និង ងិន វ៉ាន់ថៃ[១៨៤] រួមជាមួយនឹង សេង កុកហ៊ាង ។ នៅពេលកាប់ ពួកគេបានអះអាងថា ឈើកំពុងត្រូវបានដឹកជញ្ជូនពីសម្បទានទៅកាន់រោងចក្ររបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្នុងទីរឹង[១៨៥] ។ បុគ្គលិកនៅរោងចក្រក្តារបន្ទះអ៊ែល ដារ៉ា ជិតកំពង់ថ្មបានប្រាប់ Global Witness ក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៥ ថា ពួកគេក៏បានទទួលឈើពីជំរុំលេខ ៩៩ របស់ក្រុមហ៊ុន Colexim ផងដែរ[១៨៦] ។

Global Witness បានបង្កើតការអង្កេតស្រាវជ្រាវតាមអាកាសពីតំបន់ជំរុំលេខ ៩៩ ក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ ហើយបានរកឃើញថា អ្វីដែលគឺជាការឈូសសំអាតទ្រង់ទ្រាយតូចក្នុងព្រៃ បានលាតសន្ធឹងទៅកាន់វាលរាបទទេស្អាតប្រមាណ ៥,០០០-៦,០០០ ហិកតា[១៨៧] ។

ក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦, Global Witness បានទទួលអនុស្សារណៈរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទផ្ទៃក្នុងដែលបានសរសេរសម្រាប់ ចាន់ សារុន ដែលពាក់ព័ន្ធបំណុលជំពាក់ដោយក្រុមហ៊ុន Colexim ចំពោះធនាគារ Union Commercial Bank និងម្ចាស់បំណុលផ្សេងទៀត ។ អនុស្សារណៈនេះសំដៅទៅលើផែនការព្រឹទ្ធសមាជិកគណបក្សប្រជាជននិងសេដ្ឋី លី យ៉ុងផាត់ ដើម្បីទិញដីមួយចំនួនរបស់ក្រុមហ៊ុន Colexim[១៨៨] ។

ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ លី យ៉ុងផាត់ ដើម្បីសួរគាត់ថា តើដីពាក់ព័ន្ធជាផ្នែកមួយរបស់សម្បទានឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Colexim ក្នុងព្រៃឡង់មែនដែរ ឬទេ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ លី យ៉ុងផាត់ មិនបានឆ្លើយតបនៅឡើយទេ ។

ការដុតព្រៃ - សម្បទានរបស់ក្រុមហ៊ុន Colexim ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៣

៤.៣ អ្នកផ្គត់ផ្គង់

"ក្នុងការឆ្លើយតបទៅកាន់ការអះអាងពីការកាប់ឈើខុសច្បាប់ទ្រង់ទ្រាយធំចម្ងាយ ៥-១០ ខាងក្រៅតំបន់ចំការកៅស៊ូ : ក្នុងករណីនេះ ដោយយោងតាមរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងតំបន់ដែលប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសព្រៃឈើ ការរំលោភទ្រង់ទ្រាយតូច (ការកាប់ដោយសម្ភាត់ការអារឈើ និងការដឹកជញ្ជូនដោយរទេះគោ ឬរទេះសេះ) អាចកើតឡើងម្តងម្កាលក្នុងតំបន់ព្រៃឈើ ។ ការរបំពានទាំងនេះ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយប្រជាជនដែលរស់នៅក្នុង និងក្បែរព្រៃឈើ ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់ពួកគេ ជាពិសេសក្នុងអំឡុងពេលរាំងស្ងួត និងដើម្បីប្រើប្រាស់ផលិតផលឈើសម្រាប់ការសាងសង់របស់រដ្ឋក្នុងមូលដ្ឋានចាំបាច់ ។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ មន្ត្រីមានសមត្ថកិច្ចមកពីរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងតំបន់ បានពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ ដើម្បីទប់ស្កាត់ និងប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសព្រៃឈើជាបន្តបន្ទាប់ ។" ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បាននិយាយ ។

អ្នកផ្គត់ផ្គង់ឈើឱ្យប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្នុងទីរីង រួមមានក្រុមសំខាន់ៗបី :

១. ក្រុមបុគ្គលិកទទួលប្រាក់ខែតូចមួយដែលធ្វើការឱ្យ សេង កុក-ហ៊ាង ដែលគ្រប់គ្រងប្រតិបត្តិការកាប់ឈើ ។ បុគ្គលិកម្នាក់ៗទាំងនេះ បានទទួលប្រាក់ខែមូលដ្ឋានរហូតដល់ US$២២០ ក្នុងមួយខែ[១៩២] ។

២. ក្រុមកាប់ឈើពេញម៉ោងដែលបានបង់ប្រាក់ US$១៥-US$២៥ សម្រាប់ការកាប់ឈើមួយម៉ែត្រគីប ។ សេង កុកហ៊ាង បានផ្តល់ឱ្យកម្មករទាំងនេះនូវឧបករណ៍កាប់ និងការការពារ ហើយបញ្ជូនយានយន្តផ្ទាល់របស់ខ្លួន ដើម្បីប្រមូលឈើពីតំបន់កាប់ ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ គាត់ប្រើប្រាស់ឡានចំនួនប្រាំសម្រាប់គោលបំណងនេះ[១៩២] ។

៣. ពាណិជ្ជករឈើដែលផ្គត់ផ្គង់ឱ្យរោងចក្រដោយឥតជាប់កិច្ចសន្យា ។ ពាណិជ្ជករទាំងនេះ ទទួលខុសត្រូវស្វែងរកឧបករណ៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ហើយបង់ឱ្យមន្ត្រីពុករលួយ ។ ពួកគេមិនអាចពឹងផ្អែកលើជំនួយរបស់ សេង កុកហ៊ាង ឡើយ ប្រសិនបើពួកគេជួបប្រទះការពិបាក ។ម្យ៉ាងវិញទៀត ក្រុមហ៊ុនសេងគាងបានបង់ពួកគេថ្លៃជាងក្នុងមួយម៉ែត្រគីប ចំពោះឈើកែច្នៃដែលបានផ្តល់ឱ្យរោងចក្រ ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ បានចំណាយឱ្យអ្នកផ្គត់ផ្គង់ប្រភេទនេះ ប្រមាណ US$១៥០ ក្នុងមួយម៉ែត្រគីបចំពោះឈើលេខ I និង US$៧៥-US$១០០ សម្រាប់កម្រិតលេខ II ។ ពាណិជ្ជករឈើទាំងនេះ ជាធម្មតាប្រើប្រាស់ឡានកូរ៉េតូចៗ ឬជួលរទេះគោ (មួយៗអាចដឹកបាន ១-១.២៥ម^{៣}) ដើម្បីដឹកឈើទៅកាន់រោងចក្រ[១៩២] ។

កម្មករដែលធ្វើការឱ្យពាណិជ្ជករឈើ ស្ថិតនៅខាងក្រោមស្ថានភាពតាមឋានានុក្រម ។ ភាគច្រើនមកក្នុងឋានៈជាកម្មករចំណាកស្រុកមកពីតំបន់ផ្សេងៗ ជួនកាលរស់នៅក្នុងព្រៃជាច្រើនសប្តាហ៍នៅពេលប្រតិបត្តិការកាប់ឈើ ។ អ្នកកាប់ឈើ ដែលបានសម្ភាសន៍ដោយ Global Witness ក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥ បាននិយាយថា និយោជករបស់ពួកគេ កងរាជអាវុធហត្ថដែលផ្គត់ផ្គង់ឈើឱ្យ សេង កុកហ៊ាង បានចំណាយឱ្យពួកគេ US$៣០-US$៥០ ក្នុងម្នាក់សម្រាប់មួយខែដោយផ្អែកតាមចំនួនឈើដែលពួកគេបានកាប់ និងកែច្នៃ[១៩៣] ។

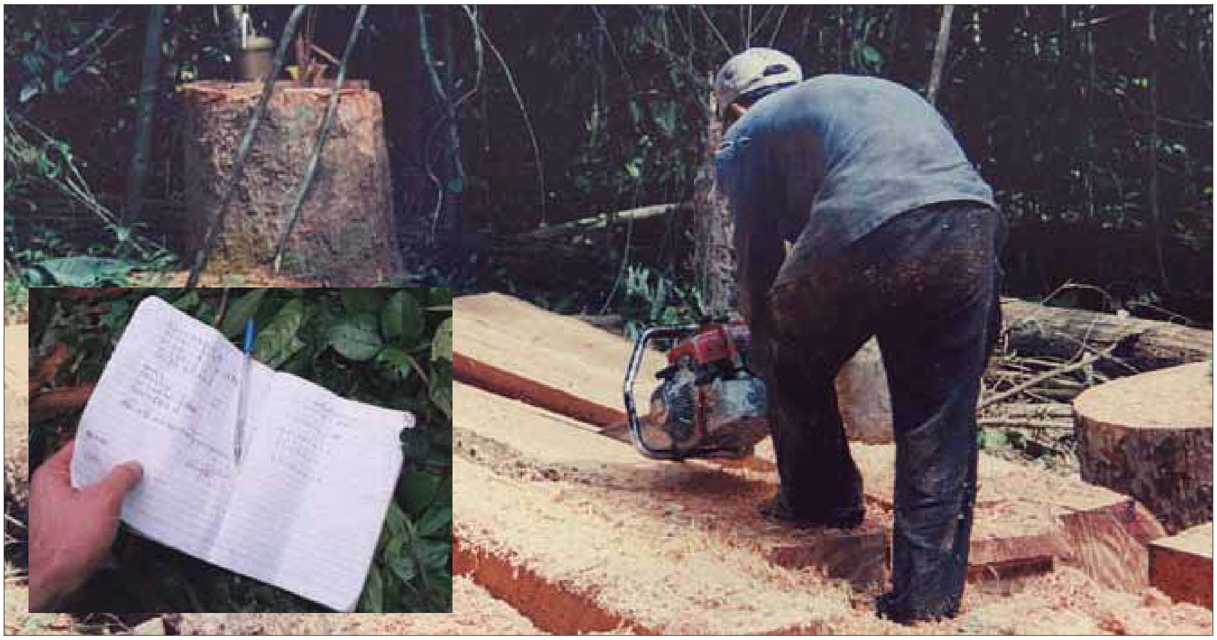

ការកាប់ដើមឈើយកជំរទៅជាកំណាត់ក្តារ ចម្ងាយប៉ុន្មានគីឡូម៉ែត្រភាគខាងត្បូងព្រំដែនចំការកៅស៊ូទីរីង ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៣
រូបតូច : សៀវភៅបញ្ជាទិញរបស់អ្នកកាប់ឈើនៅតំបន់កាប់ឈើខាងក្រៅព្រំដែនចំការ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥

ចំនួនប្រជាជន និងម៉ាស៊ីនពិតប្រាកដពាក់ព័ន្ធមានការពិបាកប៉ាន់ស្មានណាស់ ទោះយ៉ាងណា ក្នុងពាក់កណ្ដាលឆ្នាំ ២០០៥ អ្នករស់នៅទីរីងម្នាក់ ដែលមានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធិជាមួយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានប្រាប់ Global Witness ថា មានរណាអារចំនួន ៥២ នៅក្នុងតែឃុំទីរីងមួយគត់[១៩៤] ។ ក្នុងឆ្នាំដូចគ្នានេះ សកម្មជនសហគមន៍ព្រៃឈើបានកត់ត្រាថា មានរណារអារចំនួន ១៣១ និងរោងចក្រចល័ត ១២ នៅក្នុងឃុំទាំងអស់នៃស្រុកសណ្ដាន់[១៩៥] ។

៤.៤ ការដឹកជញ្ជូន

បុគ្គលិករបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ម្នាក់ ដែលថាខ្លួនគាត់ជាអ្នកគ្រប់គ្រងការដឹកជញ្ជូនរបស់ក្រុមហ៊ុនបានប្រាប់ Global Witness ក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥ ថា ក្រុមហ៊ុនបានកំពុងប្រើប្រាស់ក្រុមដែលមានឡានប្រាំ និងដឹកឈើពី ៣-៤ ឡាន ចេញពីទីរីងរៀងរាល់ថ្ងៃ[១៩៦] ។ការរាយការណ៍នេះស៊ីគ្នាជាមួយការអង្កេតស្រាវជ្រាវដោយផ្ទាល់របស់ Global Witness ពីសកម្មភាពជុំវិញរោងចក្រអារឈើរបស់ សេង គាង ក្នុងទីរីង ។

ឡានជាច្រើនដែលប្រើប្រាស់ដោយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ជារបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ដែលជាកងយោធាដ៏មានឥទ្ធិពល ដែល សេង កុកហ៊ាង ជានាយយោធា[១៩៧] ។ ការជួយដឹកជញ្ជូនឈើរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ គឺជាប្រតិបត្តិការទូទាំងប្រទេស ដែលត្រូវបានរៀបរាប់លំអិតក្នុងជំពូក IV ។ ឡានពណ៌បៃតងយោធាកង់ ១០ របស់កងពល ជាធម្មតាពាក់ផ្លាកលេខកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ហើយជាច្រើនមានផ្លាកលេខ‘70’នៅខាងមុខកញ្ចក់ ។ អ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness បានតាមដានឡានទាំងនេះ ពីព្រៃឡង់ទៅកាន់រោងចក្រ Kingwood ហើយបានប្រមូលដំណើររឿងពីការសហការរបស់កងឯកភាពនេះ ជាមួយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ពីទាហានរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ពាណិជ្ជករឈើ និងប្រជាជនក្នុងតំបន់[១៩៨] ។

ឡានដែលស្រដៀងឡានទាំងឡាយ ដែលប្រើប្រាស់ដោយកងពលតូចលេខ ៧០ ដែលដឹកឈើពីទីរីងទៅកាន់រោងចក្រ Kingwood នាពេលយប់ ឆ្នាំ ២០០៥

៤.៥ ទីផ្សារ

ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ផ្គត់ផ្គង់ឈើពាណិជ្ជកម្ម និងប្រណិតមួយចំនួនដែលខ្លួនកាប់ដោយខុសច្បាប់ក្នុងព្រៃឡង់ទៅកាន់ទីផ្សារក្នុងស្រុករបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ Global Witness បានប្រមូលព័ត៌មានពីប្រភពផ្សេងៗ ដែលនិយាយថា ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយចំណែកសំខាន់ជាច្រើន អាចត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅខាងក្រៅប្រទេស :

- ការផ្គត់ផ្គង់ឈើពីព្រៃឡង់ ធ្វើឱ្យផលិតកម្មទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្មក្តារបន្ទះនៅរោងចក្រ Kingwood អាចបន្តបាន ។ ដូចបានបង្ហាញក្នុងប្រអប់ទី ៨ មានការបង្ហាញជាច្រើន ដែលផលិតផលទាំងនេះភាគច្រើន កំពុងត្រូវបាននាំចេញទៅប្រទេសចិន ។
- ដូចបានរៀបរាប់លំអិតក្នុងជំពូក IV កងពលតូចលេខ ៧០ ពាក់ព័ន្ធយ៉ាងខ្លាំងទៅនឹងការជួញដូរឈើទៅកាន់ប្រទេសវៀតណាម[១៩៩] ។ កងឯកភាពនេះ អាចកំពុងដឹកជញ្ជូនបានយ៉ាងប្រសើរនូវឈើដែលបានកាប់ដោយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្នុងព្រៃឡង់កាត់តាមព្រំប្រទល់ភាគខាងកើតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។
- ប្រភពដ៏ល្អជាច្រើនបានប្រាប់ Global Witness ឌី ចូច ពាក់ព័ន្ធក្នុងការនាំឈើប្រណិតចេញដោយខុសច្បាប់ក្នុងកុងទ័ន័រនាំចេញតាមកំពង់ផែសមុទ្រភាគខាងត្បូងរបស់ប្រទេសកម្ពុជា[២០០] ។ Global Witness បានសរសេរទៅទៅកាន់ ឌី ចូច ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីសុំយោបល់របស់គាត់ចំពោះការចោទប្រកាន់នេះ ប៉ុន្តែមិនបានទទួលការឆ្លើយតបទេ ។

ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ផ្គត់ផ្គង់ឈើប្រណិតឱ្យទីផ្សារក្នុងស្រុករបស់ប្រទេសកម្ពុជា និងក្រៅប្រទេស

ប្រអប់ទី ៨ : ការនាំឈើចេញដែលមិនអាចមើលឃើញរបស់ប្រទេសកម្ពុជា

បន្ទាប់ពីការបញ្ឈប់ឆ្នាំ ២០០២ ទៅលើកាប់ឈើក្នុងសម្បទាន និងការដឹកជញ្ជូនឈើ រោងចក្រ Kingwood គឺជារោងចក្រតែមួយគត់ ដែលបន្តប្រតិបត្តិការ ។

ចាប់ពីឆ្នាំ ២០០១ រោងចក្ររបស់ Kingwood បានចាប់ផ្តើមផលិតក្តារបន្ទះប្រភេទថ្មី ដោយប្រើប្រាស់ឈើចម្រុះពីព្រៃធម្មជាតិ និងឈើពីដើមកៅស៊ូចាស់ៗដែលដាំក្នុងចំការ[២០១] ។ សង្វាក់ផលិតកម្មនេះ បានបន្តបន្ទាប់ពីមានការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រុមហ៊ុនក្នុង ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០២ ដោយ ឱ ចូច, សេង គាង និង យុន ថុង[២០២] ។ ចាប់ពីឆ្នាំ ២០០៤ ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក៏បានចាប់ផ្តើមផលិតសន្លឹកឈើស្តើងៗនៅតំបន់ជាច្រើនជុំវិញព្រៃឡង់ និងដឹកជញ្ជូនទៅកាន់រោងចក្រ Kingwood សម្រាប់តម្លើងជាក្តារបន្ទះសម្រេច ។

ការស៊ើបអង្កេតដោយ Global Witness រវាងឆ្នាំ ២០០២ និង ២០០៦ បានរកឃើញថាក្រុមហ៊ុន សេង គាង គឺជាក្រុមហ៊ុនតែមួយគត់ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលផលិតក្តារបន្ទះ ឬបន្ទះឈើស្តើងៗជាទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្ម ។ ក្រុមហ៊ុននេះ ក៏ក្លាយជាផលិតករនាំមុខគេនៃឈើអារក្នុងរយៈពេលដូចគ្នានេះផងដែរ ។

រដ្ឋាភិបាលជម្រុញឱ្យមានការនាំចេញក្តារបន្ទះផលិតដោយ Kingwood ...

ក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ ២០០៤ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បានរៀបចំពិពណ៌ពាណិជ្ជកម្ម ដើម្បីជម្រុញការនាំចេញផលិតផលកម្ពុជា ។ ពិពណ៌រួមមានគំរូក្តារបន្ទះបីប្រភេទផ្សេងគ្នា ដែលទាំងអស់នោះ មានដាក់ស្លាកថា "ធ្វើពីឈើកៅស៊ូ"។ ក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍ដាច់ដោយឡែក មន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ពីររូបបានប្រាប់ Global Witness ថា ក្តារបន្ទះនេះមកពី "រោងចក្ររបស់ ហ៊ុន ចូច នៅស្រុកមុខកំពូល តាមផ្លូវជាតិលេខ ៦" គឺរោងចក្រ Kingwood ។ មន្ត្រីម្នាក់ក្នុងចំណោមមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បានរៀបរាប់ថា ក្តារបន្ទះត្រូវបានធ្វើឡើងពីឈើកៅស៊ូ ១០០% ស្របពេលដែលអ្នកផ្សេងទៀត បាននិយាយថា ជាការលាយចម្រុះគ្នានៃឈើកៅស៊ូ និងឈើចម្រុះ[២០៣] ។ ជាការពិតណាស់ សាច់ និងសរសៃបន្ទះឈើដែលប្រើប្រាស់ក្នុងគំរូក្តារបន្ទះស្រដៀងនឹងឈើកម្រិតពាណិជ្ជកម្មជាជាងឈើដើមកៅស៊ូ ។

ប៉ុន្តែគ្មានការនាំចេញក្តារបន្ទះ និងឈើអារត្រូវបានកត់ត្រាទុកក្នុងស្ថិតិរដ្ឋាភិបាលផ្លូវការនោះទេ ។

បន្ទាប់ពីការបញ្ឈប់ការកាប់ឈើក្នុងសម្បទានចាប់ពីឆ្នាំ ២០០២ តួលេខរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាផ្លូវការ សន្មតថា ការនាំចេញឈើបានដាំក្បាលចុះ ។ ស្ថិតិដែលបានបោះពុម្ពដោយរដ្ឋបាលព្រៃឈើបង្ហាញថា គ្មានការនាំចេញក្តារបន្ទះក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ និង ២០០៤ ទេ[២០៤] ។ ពាណិជ្ជកម្មឈើអារ ហាក់បីដូចជាបានបញ្ចប់តាំងពីដើមដោយគ្មានការនាំចេញត្រូវបានកត់ត្រារវាងឆ្នាំ២០០០ និង២០០៤[២០៤] ។ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា មិនបានបោះពុម្ពស្ថិតិនាំចេញឈើណាមួយសម្រាប់ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ នោះទេ ។ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់រដ្ឋបាលព្រៃឈើ ដើម្បីស្នើសុំសំណុំតួលេខទាំងនេះ ប៉ុន្តែមិនទាន់បានទទួលការឆ្លើយតបនៅឡើយទេ ។

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការនាំចូលផលិតឈើកម្ពុជា បន្តចុះបញ្ជីដោយប្រទេសផ្សេងៗ ...

តួលេខពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ មាននូវរូបភាពផ្សេងគ្នាពីការនាំចេញឈើកម្ពុជា[២០៥] ។ តួលេខទាំងនេះបង្ហាញថា រវាងឆ្នាំ ២០០៣ និងចុងឆ្នាំ ២០០៦ ប្រទេសចិនបាននាំចូលពីប្រទេសកម្ពុជានូវក្តារបន្ទះ សរុបចំនួន ២៨,០០០ម^{៣} មានតម្លៃស្មើនឹង US$១៦ លាន ។ ពួកគេក៏បង្ហាញផងដែរថា ពីឆ្នាំ ២០០៣ ដល់ឆ្នាំ ២០០៥ ប្រទេសកម្ពុជា នាំក្តារបន្ទះចេញក្នុងបរិមាណតិចជាងទៅកាន់ប្រទេសអូស្ត្រាលី សិង្ហបុរី តៃវ៉ាន់ និងកន្លែងផ្សេងទៀត ។

តួលេខឈើអារមានខ្ពស់ជាង - ១៥០,០០០ម^{៣} ត្រូវបាននាំចេញពីប្រទេសកម្ពុជាទៅកាន់ប្រទេសចិន ក្នុងរវាងឆ្នាំ ២០០៣ និងឆ្នាំ ២០០៧ ក្នុងតម្លៃនាំចូលប្រមាណ US$៣៤ លាន[២០៥] ។

...ដោយមានការព្រួយបារម្ភការពាក់ព័ន្ធនឹងរតនាគារកម្ពុជា ។

ទាំងការនាំចេញក្តារបន្ទះ និងឈើអារពីប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានជាប់ពន្ធ ១០% នៃតម្លៃរបស់ឈើ ហើយកំហាតសរុបចំពោះរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទៅលើការនាំចេញក្តារបន្ទះ មិនបានបង់ពន្ធទៅកាន់ប្រទេសចិនរវាងពីឆ្នាំ ២០០៣ និង ២០០៦ អាចមានចំនួនរហូតដល់ US$១.៥ លាន[២០៦] ។ ការខាតបង់ទៅលើឈើអារមិនបានចុះបញ្ជី ហាក់បីដូចជាទ្វេដងលើតួលេខនេះ ។

Global Witness មិនអាចនិយាយដោយច្បាស់លាស់ថា ប៉ុន្មានភាគរយនៃការនាំចេញទាំងនេះ ពាក់ព័ន្ធនឹងក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company នោះទេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងឋានៈជាផលិតករក្តារបន្ទះ និងបន្ទះឈើដែលមានសកម្មភាពក្នុងប្រទេសកម្ពុជាជាទ្រង់ទ្រាយឧស្សាហកម្មដែលបានស្គាល់តែមួយគត់នាពេលនោះ ទំនងណាស់ដែលក្រុមហ៊ុននេះ ដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងពាណិជ្ជកម្មក្តារបន្ទះដែលមានតម្លៃរាប់លានដុល្លារនេះ ។ ដោយសារតែប្រហែលជាអ្នកដំណើរការរោងចក្រអារឈើធំបំផុតក្នុងប្រទេស មានការជឿជាក់ខ្លាំងថា ក្រុមហ៊ុនទទួលខុសត្រូវចំពោះចំណែកដ៏ធំនៃពាណិជ្ជកម្មឈើអារផងដែរ ។

ក- ឈើអារ

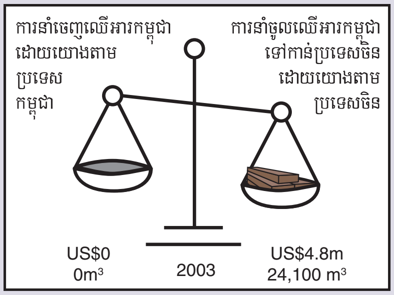

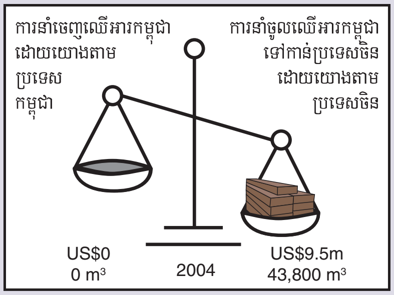

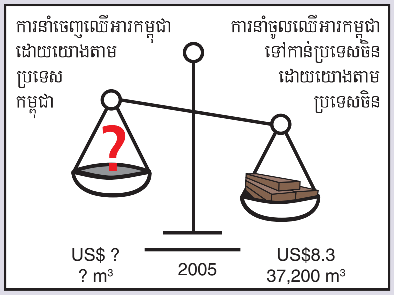

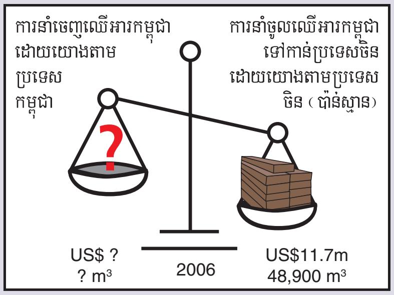

ខ- ក្ដារបន្ទះ

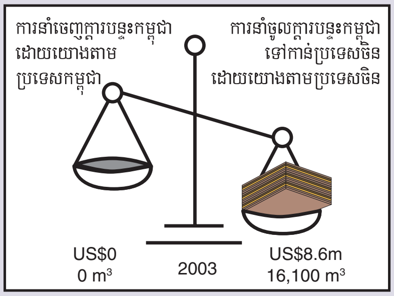

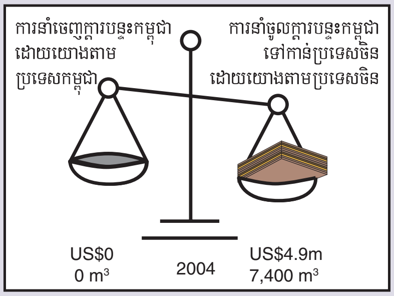

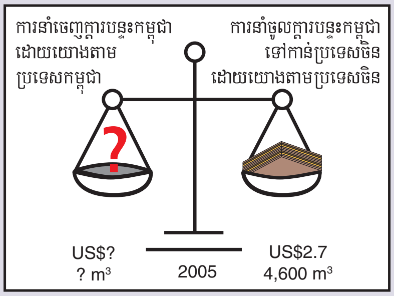

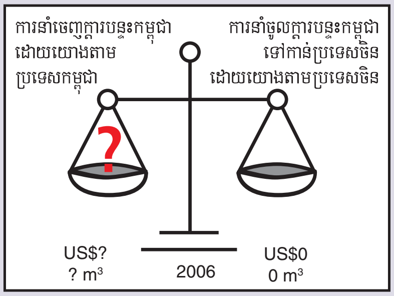

គ- ការនាំឈើជាប់ពន្ធពីប្រទេសកម្ពុជាទៅប្រទេសចិន និងប្រាក់ចំណូលដែលបានខាតបង់ប៉ាន់ស្មានសម្រាប់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា : ២០០៣ - ២០០៦

ប្រាក់ចំណូលពន្ធប៉ាន់ស្មាន ដែលត្រូវបង់សម្រាប់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ចំពោះការនាំចេញឈើអារ និងក្ដារបន្ទះទៅកាន់ប្រទេសចិន ២០០៣ - ២០០៦

US$4.5m

ចំណូលពន្ធដែលបានអះអាងប្រមូលដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា (US $) សម្រាប់ការនាំចេញឈើអារ និងក្ដារបន្ទះទៅកាន់ប្រទេសចិន ២០០៣ - ២០០៦

US$0

សំគាល់ ១ : ផលិតផលដែលបានបង្ហាញក្នុងតួលេខនេះ បង្ហាញពីការនាំចូលឈើ ដែលបានប្រកាសយ៉ាងច្រើនសម្បើមរបស់ប្រទេសចិនពីប្រទេសកម្ពុជា

សំគាល់ ២ : ទិន្នន័យឆ្នាំ ២០០៦ ត្រូវបានប៉ាន់ស្មាននៅទីនេះដោយគុណចំនួនសរុបសម្រាប់ខែទាំងដប់មួយដំបូងនៃឆ្នាំ ២០០៦ ជាមួយនឹង ១២,១១

សំគាល់ ៣ : ទំនិញឈើអារ ត្រូវបានគណនាដោយប្រើប្រាស់កូដ HS សម្រាប់ឈើអារ និងឈើអារ n.e.s. (មិនបញ្ជាក់ពីទីកន្លែងច្បាស់លាស់) ។ឈើអារn.e.s បង្ហាញពីឈើមិនមែនប្រភេទស្រល់ និងអាចរួមមានឈើអារតំបន់ត្រូពិកផងដែរ

សំគាល់ ៤ : ដោយផ្អែកតាមលំហូរពាណិជ្ជកម្មទ្វេភាគីវាមានហេតុផលសន្មតថា តម្លៃឯកតានៃឈើក្នុងប្រទេសកម្ពុជានឹងមានថោកជាងប្រមាណ ១០% នៃតម្លៃឈើដូចគ្នាក្នុងប្រទេសចិន ។ ចំណូលពន្ធដែលត្រូវបង់ឱ្យរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ត្រូវបានប៉ាន់ស្មានដោយប្រើប្រាស់តួលេខមុនចំនួន ៩០% នៃតម្លៃឈើនាំចូលដែលបានប្រកាសក្នុងប្រទេសចិន

៤.៦ ទិន្នផល និងចំណូលហិរញ្ញវត្ថុ

ដោយសារតែសញ្ញាណខុសច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company គ្មានស្ថិតិផ្លូវការដែលអាចជឿជាក់បានណាទៅលើចំនួនឈើ ដែលក្រុមហ៊ុនបានកាប់ក្នុងព្រៃឡង់នោះទេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ Global Witness បានចងក្រងទិន្នន័យទៅលើប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុម ដែលធ្វើឱ្យមានការប៉ាន់ស្មានពីទិន្នផលគ្របដណ្តប់លើរយៈពេលនេះ ចាប់តាំងពីក្រុមហ៊ុនបានបង្កើតរោងចក្ររបស់ខ្លួននៅភូមិខែសី នៅចុងឆ្នាំ ២០០៤ ។

តើឈើចំនួនប៉ុន្មានដែលក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានកែច្នៃនៅរោងចក្ររបស់ខ្លួននៅទំរីង ?

ប្រជាជនដែលរស់នៅក្បែរផ្លូវឆ្ពោះទៅកាន់ទំរីងដែល Global - Witness បានសម្ភាសន៍ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ បានបញ្ជាក់ថា រយៈពេល ២៤ម៉ ពួកគេតែងឃើញ និងឮឡានដែលបានផ្ទុករួចរបស់ក្រុមកាប់ឈើពីពីរទៅបីចេញពីចំការ[១៨៥] ។ អ្នកគ្រប់គ្រងការដឹកជញ្ជូនរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានប្រាប់ Global Witness ក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥ ថា ក្រុមហ៊ុនកំពុងដឹកជញ្ជូនឈើអារជាមធ្យមបីទៅបួនឡានក្នុងមួយថ្ងៃ[១៨៦] ។ យានយន្តរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company និមួយៗដឹកយ៉ាងហោចណាស់ឈើកែច្នៃ ៦០ម^{៣} [១៥៨] ។

ការប៉ាន់ស្មានទាំងនេះ រវាងឈើពីពីរទៅបួនឡានក្នុងមួយថ្ងៃ ស្របតាមការអង្កេតស្រាវជ្រាវសកម្មភាពឡានរបស់ Global - Witness ក្នុងរយៈពេលដូចគ្នានេះ ។ដោយសន្មតថាក្រុមហ៊ុនប្រើប្រាស់ជាមធ្យមនូវឡានចំនួនបីក្នុងមួយថ្ងៃ នេះស្តែងថា ទិន្នផលឈើអារមាន ១៨០ម^{៣} ក្នុងមួយថ្ងៃ ៤៦៨០ម^{៣} ក្នុងមួយខែ និងលើសពី ៥៦,០០០ម^{៣} ក្នុងមួយឆ្នាំ[v] ។

តើនេះស្មើទៅនឹងចំនួនឈើដែលបានប្រើប្រាស់ដែរឬទេ ?

អត្រាកែច្នៃអន្តរជាតិតាមបទដ្ឋានសម្រាប់ឈើមូល ដែលបានកែច្នៃជាឈើអារ គឺ ១.៨ ម្យ៉ាងវិញទៀត ត្រូវការឈើ ១.៨ម^{៣} ដើម្បីផលិតជាឈើអារមួយម៉ែត្រគីប[២០៧] ។ ជាក់ស្តែង ចំនួនដ៏ច្រើននៃឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ត្រូវបានកែច្នៃក្នុងព្រៃដោយប្រើប្រាស់រណារអារ និងហើយហេតុនេះ កែច្នៃមានប្រសិទ្ធិភាពតិចជាង ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយប្រើប្រាស់អត្រាកែច្នៃ ១.៨ យើងអាចប៉ាន់ស្មានជាធម្មតាពីការប្រើប្រាស់ឈើរបស់ក្រុមនេះថាមានឈើមូលប្រមាណ ៣២៤ម^{៣} ក្នុងមួយថ្ងៃ ៨៤២៤ម^{៣} ក្នុងមួយខែនិងលើសពី ១០០,០០០ម^{៣} ក្នុងមួយឆ្នាំ[v] ។

មានតម្លៃគួរឱ្យកត់ចំណាំថា ចំនួននេះលើសច្រើនខ្លាំងពីអ្វីដែលសម្បទានិកឈើត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យកាប់ ។ ឧទាហរណ៍ និយោជកពីមុនរបស់ ឌី ចូច, សេង គាង និង ឃុន ថុង ត្រូវបានផ្តល់សិទ្ធិឱ្យប្រមូលផលអតិបរមា ៣៥,០០០ម^{៣} ក្នុងមួយឆ្នាំ[៨០] ។

ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦ ចាន់ សារុន បានផ្តល់ការវាយតម្លៃរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ពីសកម្មភាពកាប់ឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន សេង គាង ក្នុងតំបន់នេះ :

"មកទល់ចុងឆ្នាំ ២០០៥ ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានប្រមូលព្រៃឈើ និងអនុផលពីចំការកៅស៊ូទំរីង ដែលបានឈូសសំអាតក្នុងចំនួនសរុប ១២,២០៤.៦៩៦ម^{៣} នៃឈើមូល និងឈើប្រភេទចម្រុះ និងដើមឈើតូចៗ និងអុសចំនួន ២,០២៣ ស្ទែរ"[vi] ។[១៤៥]

ស្របពេលដែលមានការជាក់លាក់គួរឱ្យស្ងើចសរសើរនេះ តួលេខទាំងនេះមានទាបខ្លាំងណាស់ ដោយគិតថា ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានចាប់ផ្តើមប្រតិបត្តិការផ្លូវការក្នុងទំរីងក្នុងខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០២ ។ ការគណនារបស់ ចាន់ សារុន ទៅលើចំនួនឈើសរុបដែលក្រុមហ៊ុនបានយកចេញក្នុងរយៈពេលជាងបីឆ្នាំនេះ គឺស្មើនឹងចំនួនឈើដែលរោងចក្ររបស់ខ្លួនក្នុងទំរីងកែច្នៃរៀងរាល់ ៣៨ ថ្ងៃធ្វើការ ។

សកម្មភាពខាងក្នុងរោងចក្រ ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company **ខែ កញ្ញា និង វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥**

---

v ដោយផ្អែកលើ ៥២ សប្តាហ៍ ដែលមានថ្ងៃធ្វើការប្រាំមួយថ្ងៃក្នុងមួយឆ្នាំ ។

vi ស្ទែរ គឺជាឯកតាដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ ដើម្បីវាស់វែងចំនួនឈើដែលបានប្រមូល និងស្មើទៅនឹងមួយម៉ែត្រគីប ។

តើមានចំណូលហិរញ្ញវត្ថុដល់ក្រុមហ៊ុន* Seng Keang Company *និងរដ្ឋចំនួនប៉ុន្មាន ?

Global Witness បានប្រមូលទិន្នន័យជាច្រើនពីចំណាយរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្នុងការកាប់ឈើ ដឹកជញ្ជូនឈើ បង់ឱ្យកម្មករ និងសូកមន្ត្រី តែគ្មានតួលេខពីចំណាយ និងចំណេញសុទ្ធទាំងមូលរបស់ក្រុមនេះទេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ច្បាស់ថាចំណូលពីការកាប់ឈើ និងប្រតិបត្តិការកែច្នៃឈើរបស់ក្រុមហ៊ុនមានច្រើន ។ ដោយត្រូវបានគណនាតម្លៃឈើអារកម្រិត II ដែលមានតម្លៃ US$២៣៥ ក្នុងមួយម៉ែត្រគីបក្នុងភ្នំពេញឆ្នាំ ២០០៦ នោះលទ្ធផលប្រចាំឆ្នាំរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ពីឈើកែច្នៃពីទីរីង នឹងមានតម្លៃប្រមាណ US$១៣ លាន[២០៨] ។

តួលេខនេះ មិនរាប់បញ្ចូលបរិមាណឈើជាច្រើនដែលក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានកែច្នៃជាបន្ទះឈើ និងក្តារបន្ទះដែលមានតម្លៃច្រើនជាងឈើអារទៀត ។ក៏មិនគិតពីឈើប្រណិត និងកម្រិតលេខ I ដែលមានតម្លៃថ្លៃជាងដែលក្រុមនេះបានកាប់ និងបានលក់ហើយនិងចំណូលកាន់តែខ្ពស់ ដែលក្រុមហ៊ុននឹងបានទទួលពីផលិតផលឈើណាមួយ ដែលខ្លួនបាននាំចេញ ។

ដោយយោងតាម ចាន់ សារុន បានឱ្យដឹងថា រវាងពីចំណុចដែលក្រុមហ៊ុនបានចាប់ផ្តើមប្រតិបត្តិការជាផ្លូវការក្នុងទីរីង និងចុងឆ្នាំ ២០០៥ ក្រុមហ៊ុនរបស់ សេង គាង បានបង់ពន្ធជូនរដ្ឋចំនួន US$៥៩៤,៩៨៧.៩២ និង ៨,៤៩៦,៦០០រៀល ម៉្យាងទៀត និយាយដោយខ្លី គឺ US$៦០០,០០០ [១៤៥] ។ ក្នុងចម្ងល់ដែលបានដឹងពាក់ព័ន្ធនឹងចំនួនដែលក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានបង់ពន្ធមានលក្ខណៈជាទ្រឹស្តី ដោយសារចំនួនដើមឈើដ៏ច្រើនដែលក្រុមហ៊ុនបានកាប់ដោយខុសច្បាប់ មិនគួរត្រូវបានកាប់រំលំក្នុងតំណែងទីមួយនោះទេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ វាបង្ហាញពីការខាតបង់ទាំងមូលចំពោះប្រទេសកម្ពុជា ប្រសិនបើតាមបែបហិរញ្ញវត្ថុ នៅពេលដែលគិតថាការយកពន្ធលើការប្រើប្រាស់ឈើមូលប្រចាំឆ្នាំចំនួន ១០០,០០០ម៣ របស់ក្រុមនេះនូវកម្រិតសួយសារ ដែលកំណត់លើឈើកម្រិតលេខ II - US$៥៤ ក្នុងមួយម៉ែត្រគីប - នឹងមានចំណូលសុទ្ធដល់រតនាគារចំនួន US$៥.៤ លានក្នុងមួយឆ្នាំ ។

ឡានផ្ទុកពេញនៅក្បែរបរិវេណក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company
ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦

ស្តុកឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company **ក្នុងភូមិខែស៍ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥**

ការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើ និងរចនាសម្ព័ន្ធចាត់តាំងក្នុងអំពើពុករលួយ

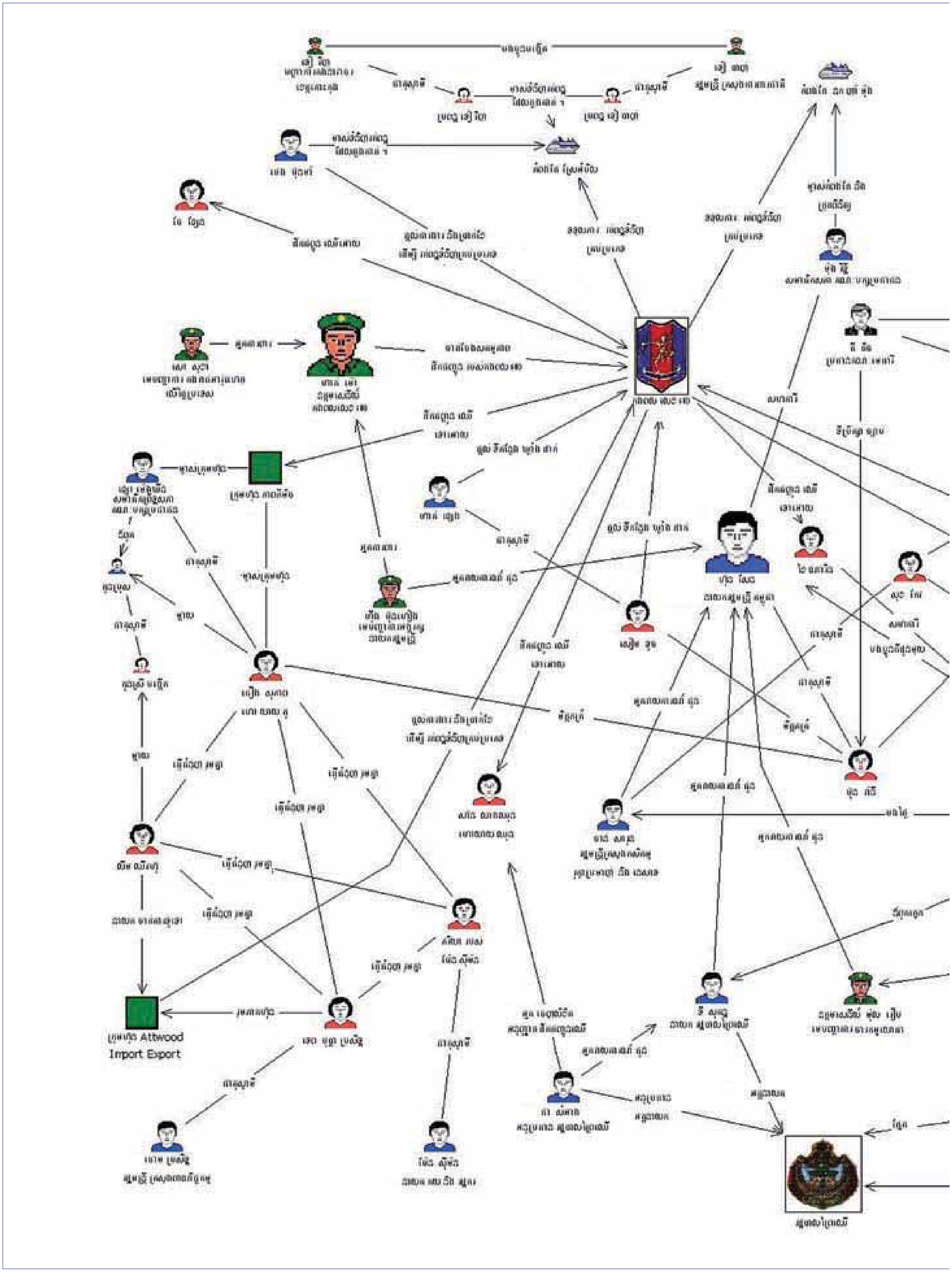

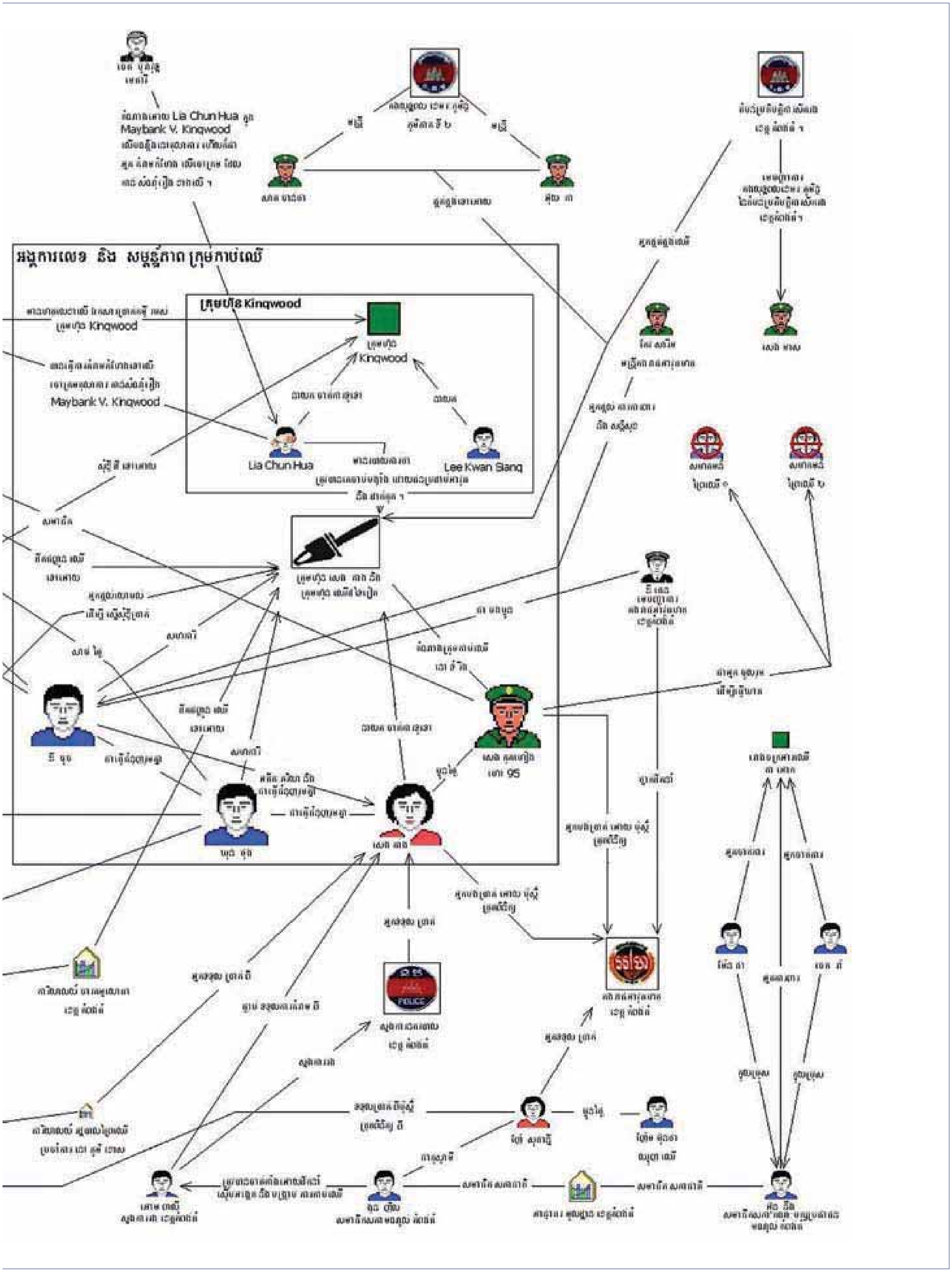

អង្គការលេខ និង សម្ពន្ធភាព ក្រុមកាប់ឈើ
Lia Chun Hua
Maybank V. Kinqwood
Kinqwood
Lia Chun Hua
Lee Kwan Siang
Maybank V. Kinqwood
POLICE

៥. ជីស្រោបរ៉ែជនបទ

តំណាងរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្នុងទីរីង សេង កុកហ៊ាង បានប្រើប្រាស់ការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងគ្រួសារ ការសូកសំណូក ការគម្រាមកំហែង និងសកម្មភាពហិង្សា ដើម្បីបង្កើតការគ្រប់គ្រងផ្ទាល់ខ្លួនក្នុងតំបន់នេះ ។ ប្រជាជនក្នុងតំបន់ដែលសម្ភាសន៍ដោយ Global Witness បានស្គាល់គាត់ពីដើមមកថាជា "សាច់ញាតិរបស់ ហ៊ុន សែន" ហើយមើលឃើញទំនាក់ទំនងនេះជាមួយនាយករដ្ឋមន្ត្រីថាជាប្រភពអំណាចដ៏អស្ចារ្យ[១៨៥] ។កងរាជអាវុធហត្ថនិងប៉ូលីសត្រូវបានផ្ដល់កម្រៃដោយការទិញអំណាច តាមរយៈការបង់ចំណាយប្រចាំខែឱ្យមន្ត្រីទាំងនោះ[២០៩] ។ ជាងនេះទៅទៀត សេង កុកហ៊ាង បានជួលជនប្រដាប់អាវុធពីម្ភៃទៅសាមសិបនាក់ ភាគច្រើននៃពួកគេមកពីជួរកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ[២១០] ។ កងជីវពលផ្ទាល់ខ្លួននេះ បានជួយគាត់មើលគូប្រឆាំងក្នុងតំបន់ និងអ្នកមកពីក្រៅដែលទៅកាន់ទីរីង[២១១] ។

៥.១ ការលួចកាប់ដើមច្បោះ

កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ និងការទៅមើលតំបន់កាប់ឈើក្នុងព្រៃឡង់ បានឱ្យដឹងថា ដើមឈើទាលផ្ដល់ជ័រ មានយ៉ាងហោចណាស់ ៥0% នៃឈើកែច្នៃក្នុងរោងចក្រក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្នុងភូមិខៃស៍[២១២] ។

ដោយប្រើអស់ការផ្គត់ផ្គង់ឈើយកជ័រ និងឈើផ្សេងទៀតដែលមានក្នុងចំការ សេង កុកហ៊ាង ក៏ផ្ដោតទៅលើព្រៃឈើដែលនៅជុំវិញ ។ នៅចុងឆ្នាំ ២00៥ Global Witness បានរកឃើញក្រុមកាប់ឈើរបស់គាត់កំពុងកាប់ចម្ងាយប្រាំបីគីឡូម៉ែត្រពីបរិវេណចំការ ។ ហេតុនេះ អ្នករកជ័របានបន្តបាត់បង់ដើមឈើរបស់ពួកគេ និងចំណូលដែលដើមឈើទាំងនេះបានផ្ដល់ឱ្យ[២១៣] ។ អ្នកយកជ័រក្នុងភូមិទំអនៅជាយចំការបានប្រាប់ Global Witness ក្នុងឆ្នាំ ២00៦ ថា កាលពីមុនគ្រួសារទាំង ១00 ដែលរស់នៅទីនោះ បានកាន់កាប់ដើមច្បោះពី ២00-៣00 ក្នុងមួយគ្រួសារ ។ ឥឡូវនេះមានតែ ៥-៦ គ្រួសារប៉ុណ្ណោះមានដើមឈើដែលនៅសល់[២១៤] ។ក្នុងភូមិរំចេក ឃុំសុខចិត្ត អ្នកភូមិបានរាយការណ៍ពីការបាត់បង់ដើមច្បោះចំនួន ៨00 ទៅឱ្យក្រុមកាប់ឈើរបស់ សេង កុកហ៊ាង ក្នុងតែពាក់កណ្ដាលឆ្នាំ ២00៥[១៧0] ។

ដោយយោងតាមអ្នកយកជ័រ ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ពេលខ្លះនឹងបង់ឱ្យពួកគេនូវសំណងសម្រាប់ការកាប់ឈើរបស់ពួកគេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ចំនួនសរុបពាក់ព័ន្ធមានលក្ខណៈចំអកមើលងាយ – ពី US$១.២៥ - US$១២.៥ សម្រាប់ដើមឈើដែលឈើរបស់ដើមនេះ អាចលក់បានចំនួនរហូតដល់ US$១,000 ក្នុងក្រុងភ្នំពេញ[២១៥] ។ សេង កុកហ៊ាង និងអ្នកដែលធ្វើការឱ្យគាត់បានផ្ដល់សំណងទាំងនេះតាមលក្ខណៈ "យក ឬមិនយក" ។ តាមអ្នកភូមិម្នាក់បាននិយាយថា : "លោក ៩៥ [សេង កុកហ៊ាង] មានអំណាចបំផុតពីព្រោះគាត់គម្រាមកំហែងអ្នកយកជ័រ ដោយនិយាយទៅកាន់ពួកគេថា "អញនឹងកាប់ដើមឈើរបស់ឯងទោះបីជាឯងលក់មកឱ្យអញ ឬអត់ក៏ដោយ... មានតែលោក ៩៥ ប៉ុណ្ណោះ ហ៊ាននិយាយបែបនេះ ។"[២១៦]

៥.២ ការដោះស្រាយជាមួយការខ្វែងយោបល់

ចាប់តាំងពីដំណាក់កាលដំបូងនៃគម្រោងចំការកៅស៊ូទីរីង ប្រជាជនក្នុងតំបន់ដែលព្យាយាមការពារព្រៃឈើ បានជួបការគម្រាមកំហែងពីអ្នកកាប់ឈើ ។របាយការណ៍មួយស្ដីពីចំការដែលបានបោះពុម្ពក្នុងខែវិច្ឆិកាឆ្នាំ២00៤ដោយការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្ស

ទាហាននៅខាងក្រៅបរិវេណក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្នុងភូមិខៃស៍ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥

នៃអង្គការសហប្រជាជាតិ បានធ្វើការភ្ជាប់យ៉ាងច្បាស់លាស់ រវាងការបំភិតបំភ័យនេះ និងវត្តមាន សេង កុកហ៊ាង ក្នុងទីរីង ដែលត្រូវបានស្គាល់ថាជា លោក ៩៥ ។

"មនុស្សដែលមានឈ្មោះថា "កៅប្រាំ" [មានន័យថា ៩៥ ជាភាសាខ្មែរ] (សញ្ញាវិទ្យុទាក់ទងរបស់គាត់ គឺ ៩៥) ដឹកនាំអ្នកយាមក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng និងមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះខាងឃោរឃៅ ។ គាត់ គឺជាប្អូនប្រុសរបស់ សេង គាង នាយកក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ដែលជាអ្នកម៉ៅការធំរបស់ក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng ។ ក្នុងភូមិរនាម ប្រជាជនបានរាយការណ៍ថាពួកគេត្រូវបានគម្រាមកំហែងសម្លាប់ជាញឹកញាប់សម្រាប់ការប៉ុនប៉ងរបស់ពួកគេ ដើម្បីរារាំងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងការដឹកជញ្ជូនខុសច្បាប់ ។"[១៤០]

ការបំភិតបំភ័យប្រភេទនេះជាប់ជានិច្ច ផ្តល់ផ្លូវដល់អំពើហិង្សាទាំងស្រុងនៅថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៥ នៅពេលដែល សេង - កុកហ៊ាង ត្រូវបានរាយការណ៍ថា ព្យាយាមសម្លាប់បុរសពីរនាក់ដែលដើរតួនាទីដឹកនាំក្នុងការការពារដើមឈើយកជ័ររបស់អ្នកភូមិ ។

Global Witness បានសម្ភាសន៍សាក្សីផ្ទាល់ភ្នែកជាច្រើននាក់ចំពោះការវាយប្រហារលើបុរសពីរនាក់នៅថ្ងៃបន្ទាប់ពីបានកើតឡើង ហើយបង្កើតឱ្យមានការស៊ើបអង្កេតជាបន្តបន្ទាប់ក្នុងទីរីងក្នុង ខែ កញ្ញា និងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ បានស៊ើបអង្កេតករណីនេះពី ខែ កក្កដា ដល់ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលផ្សេងទៀតពីរ ក៏បានទៅកាន់ទីរីង ដើម្បីប្រមូលព័ត៌មានពីអ្វីដែលបានកើតឡើងផងដែរ ។ ការរៀបរាប់ពីព្រឹត្តការណ៍ក្នុងប្រអប់ទី ៩ ផ្អែកទៅលើលទ្ធផលនៃការស៊ើបអង្កេតដោយ Global Witness ការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ (UNOHCHR) និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលពីរ ។

អ្នកយកជ័រ ឈរពីមុខដើមឈើមួយក្នុងចំណោមដើមឈើរបស់គាត់ ដែលត្រូវបានកាប់ដោយខុសច្បាប់ដោយអ្នកកាប់ឈើផ្គត់ផ្គង់ឱ្យក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company
ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦

សំណល់ឈើច្បោះកាប់ថ្មីៗខាងក្រៅព្រំប្រទល់ចំការកៅស៊ូទីរីង
ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥

ប្រអប់ទី ៩ : រឿងរ៉ាវការបាញ់ប្រហារថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៥

នៅថ្ងៃទី ៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៥ ក្រុមព្រៃឈើសហគមន៍ដែលមានមូលដ្ឋាននៅភូមិទំអ ក្នុងទីរីង បានរៀបចំកិច្ចប្រជុំបើកសវនាការបណ្តឹងរបស់គ្រួសារដែលដើមច្បោះរបស់ពួក ត្រូវបានកាប់នាពេលថ្មីៗនេះ ។ ក្នុងចំណោមទាំងអស់ នេះ ១៩ គ្រួសារបានដាក់បណ្តឹងពីការបាត់បង់ដើមឈើតាំងពីដើមខែ ឧសភា ។ អ្នកភូមិម្នាក់បាននិយាយថា ពួកគេបានបាត់បង់ ៣៨ ដើមតាំងពីដើមខែ មិថុនា ។ ម្នាក់ផ្សេងទៀតបានបាត់បង់៥៦ដើមក្នុងរយៈពេលដូចគ្នានេះ ។ដើមឈើទាំងអស់នេះ ត្រូវបានកាប់រំលំនៅខាងក្រៅព្រំប្រទល់ចំការកៅស៊ូ និងយកទៅកាន់រោងចក្រក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company[២១៧] ។

នៅថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ២០០៥ សមាជិកសហគមន៍ព្រៃឈើបានបញ្ជូនក្រុមការងារចំនួន ៨ នាក់ ទៅកាន់ទីតាំងបួនក្នុងព្រៃក្បែរទំអ ដើម្បីពិនិត្យមើការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។ នៅតំបន់មួយក្បែរត្រពាំងបឹង ពួកគេបានរកឃើញក្រុមអ្នកកាប់ឈើប្រាំមួយនាក់ កំពុងកាប់ដើមឈើផ្តល់ជ័រ ។ អ្នកកាប់ឈើបានបដិសេធប្រគល់រណាអាររបស់ពួកគេសម្រាប់រឹបអូស ហេតុនេះក្រុមការងារសហគមន៍ព្រៃឈើបានចាត់នីតិវិធីទៅកាន់ការិយាល័យសង្កាត់រដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងភូមិខែស៍ ដើម្បីរាយការណ៍ពីហេតុការណ៍នេះ ។ ដោយទុកឱ្យសមាជិកម្នាក់ក្នុងចំណោមពួកគេនៅការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ក្រុមការងារសហគមន៍ព្រៃឈើស្របជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើពីរនាក់ និងទាហានបីនាក់ បន្ទាប់មក ត្រឡប់ទៅកាន់ព្រៃដើម្បីចាប់អ្នកកាប់ឈើ ។ ស្របពេលដែលក្រុមនេះ តម្រង់ទៅកាន់តំបន់កាប់ឈើ មនុស្សប្រើកាំភ្លើងជាច្រើននាក់ក្នុងព្រៃ បានបាញ់ទៅលើទិសដៅរបស់ពួកគេ ហើយបន្ទាប់មកគេចខ្លួនពីហេតុការណ៍ ដោយបន្សល់ទុករណាអារមួយ[២១៧] ។

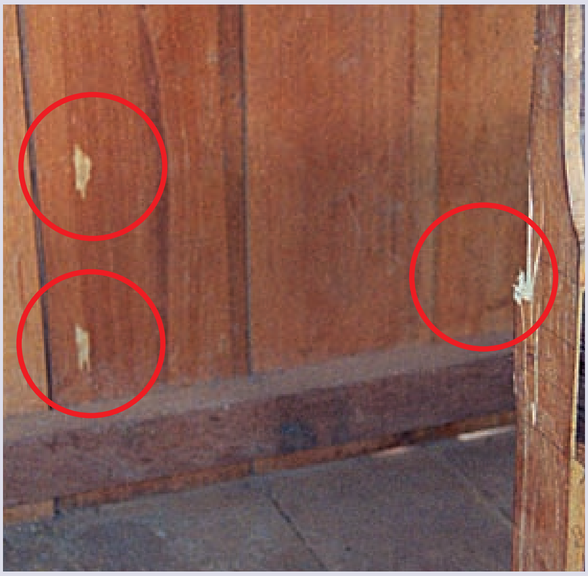

ប្រហោងគ្រាប់ក្នុងជញ្ជាំង និងប្រឡោះត្រែក្នុងផ្ទះជនរងគ្រោះពីការបាញ់ប្រហារដំបូង

ពេលដែលពួកគេកំពុងស្ថិតក្នុងព្រៃ សេង កុកហ៊ាង បានមកការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងភូមិខែស៍ ។ ដោយឃើញមានមន្ត្រីព្រៃឈើសហគមន៍នៅទីនោះ សេង កុកហ៊ាង បានគម្រាមកំហែងបុរសម្នាក់ដោយប្រាប់គាត់ថា គាត់ចង់សម្លាប់គាត់[២១៨] ។បន្តិចក្រោយមក សេង កុកហ៊ាង បានចាកចេញទៅ តែត្រឡប់មកវិញនៅម៉ោងប្រមាណ ៣ល្ងាច ដោយអមដំណើរដោយបុរសប្រដាប់អាវុធប្រាំនាក់ពាក់ឯកសណ្ឋានយោធា និងកាន់កាំភ្លើងវាយប្រហារ ។ សេង កុកហ៊ាង ខ្លួនគាត់កាន់កាំភ្លើងខ្លី ។ អ្នកផ្សេងទៀតនៅក្នុងការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើនៅចំណុចនេះ រួមមានមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើបីនាក់តំណាងអ្នកត្រួតពិនិត្យព្រៃឈើឯករាជ្យផ្លូវការ SGS ម្នាក់ និងមនុស្សប្រាំពីរ ឬប្រាំបីនាក់ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអាជីវកម្មឈើ[២១៩] ។

ដោយយោងតាមសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែកបានឱ្យដឹងថា សេង កុកហ៊ាង ជាថ្មីម្តងទៀត បានបង្ហាញបំណងរបស់គាត់ ដើម្បីសម្លាប់មន្ត្រីសហគមន៍ព្រៃឈើ និងបានហែករបាយការណ៍ ដែលក្រុមសហគមន៍ព្រៃឈើបានសរសេរពីការប៉ុនប៉ងរបស់ពួកគេ ដើម្បីរារាំងអ្នកកាប់ឈើកាលពីព្រឹកថ្ងៃនោះ[២២០] ។គាត់ក៏បានគម្រាមកំហែងមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើដោយនិយាយថា ប្រសិនបើនរណាម្នាក់ក្នុងចំណោមពួកគេជួយសហគមន៍រារាំងអ្នកកាប់ឈើរបស់គាត់ម្តងទៀត គាត់នឹងសម្លាប់ពួកគេ[២១៨] ។ នៅប្រមាណម៉ោង ៧ ល្ងាច សេង កុកហ៊ាង និងគូកនរបស់គាត់បានចាកចេញពីការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ដោយនិយាយថាពួកគេនឹងទៅកាន់ភូមិទំអ ។ មុនពេលចាកចេញ សេង កុកហ៊ាង បានប្រាប់មន្ត្រីព្រៃឈើសហគមន៍ថា គាត់មិនត្រូវព្យាយាមចាកចេញពីការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើឡើយ ដោយគាត់បានបិទផ្លូវទាំងអស់នៅក្នុងតំបន់[២១៨] ។

ការបាញ់ប្រហារលើកដំបូង

នៅប្រមាណម៉ោង ៧ល្ងាច ក្រុមមួយមានមនុស្សប្រុសប្រាំមួយបានមកដល់ ដោយម៉ូតូនៅផ្ទះរបស់សមាជិកម្នាក់ផ្សេងទៀតរបស់ក្រុមព្រៃឈើសហគមន៍ទំអ ។ ដោយយោងតាមសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែកបុរសប្រាំនាក់ស្លៀកពាក់ខោអាវទាហាន ពេលដែលបុរសទីប្រាំមួយស្លៀកខោខ្លែងខ្លួន និងអាវយឺតស – សម្លៀកបំពាក់ខាងក្នុងដូចគ្នាដែល សេង កុកហ៊ាង បានពាក់ក្នុងការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើមុននេះបន្តិច[២១៩] ។ មនុស្សប្រុសម្នាក់ក្នុងចំណោមនោះ បានហៅមន្ត្រីព្រៃឈើសហគមន៍ឱ្យចេញពីផ្ទះគាត់ ។ នៅពេលដែលគាត់មិនបានឆ្លើយតប មនុស្សប្រុសម្នាក់ដែលពាក់អាវយឺតសបានបាញ់កាំភ្លើងប្រាំពីរគ្រាប់[២១៩] ។គ្រាប់មួយចំនួនរត់កាត់ជញ្ជាំង និងភ្លាត់ត្រូវប្រផិតប្រផើយអ្នកភូមិម្នាក់ និងគ្រួសាររបស់គាត់ដែលកំពុងជ្រកខាងក្នុង[២២១] ។

ប្រហែលប្រាំនាទីបន្ទាប់ពីការបាញ់ប្រហារ នាយកងរាជ-អាវុធហត្ថម្នាក់មានឈ្មោះថា ជាកំពូល[២២២] បានមកដល់ និង រកឃើញសំបកគ្រាប់ប្រាំមួយក្នុងចំណោមប្រាំពីរគ្រាប់ដែលបន្សល់ទុកលើដីខាងក្រៅផ្ទះ[២១៩] ។ជាកំពូលត្រូវបានដឹងថា ធ្វើការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយ សេង កុកហ៊ាង ក្នុងការសម្របសម្រួលការដឹកឈើចេញពីទីរីង[២២៣] ។

ការបាញ់ប្រហារលើកទីពីរ

នៅម៉ោងប្រមាណ ៧:៣០ ល្ងាច សេង កុកហ៊ាង និងអង្គរក្សពីរនាក់ បានត្រឡប់មកកាន់ការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងភូមិខែស៍ [២២៤] ។ នៅដំណាក់កាលនេះ អ្នកទាំងឡាយដែលមានវត្តមានរួមមាន សកម្មជនព្រៃឈើសហគមន៍ម្នាក់ មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើពីរនាក់ ទាហានបីនាក់ដែលបានទៅព្រៃជាមួយក្រុមការងារព្រៃឈើសហគមន៍នាព្រឹកនោះ និងអ្នកតំណាង SGS ម្នាក់ ។[២១៨]

ដោយយោងតាមសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែកបានឱ្យដឹងថា សេង កុកហ៊ាង បានដកកាំភ្លើងចេញ និងបុកទៅទ្រូងរបស់មន្ត្រីព្រៃឈើសហគមន៍ម្នាក់ ទាញកៃដូចដែលគាត់បានធ្វើដូច្នេះ[២២៥] ។ ការប៉ះពាល់ពីត្រៃកាំភ្លើង បានបណ្តាលឱ្យបុរសម្នាក់នោះរួញរា ហើយគ្រាប់បានប៉ះប្រផិតចំហៀងខ្លួនគាត់ ដោយមិនប៉ះគាត់ចំផ្ទាល់[២២៥]។ បន្ទាប់មក អង្គរក្សម្នាក់ក្នុងចំណោមនោះ បានវាយកាំភ្លើងចេញពីដៃ សេង កុកហ៊ាង ដែលបន្តលោតទៅលើជនរងគ្រោះ វាយគាត់ និងទាញសក់គាត់មុនពេលហាមឃាត់ដោយគូកនរបស់គាត់[២២៦] ។ បន្ទាប់មក សេង កុកហ៊ាង បានចាកចេញពីការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើ[២១៩] ។

ក្រោយពីការវាយប្រហារ ជនរងគ្រោះចំណាយពេលជាង ២៤ ម៉ោង ដើម្បីគេចខ្លួនចេញពីទីរីង ។ អ្នកបើកតាក់ស៊ី បានបដិសេធជូនពួកគេ ដោយសារភ័យខ្លាចការវាយឆ្នក់ដោយទាហានរបស់ សេង កុកហ៊ាងទៅលើផ្លូវតាមព្រៃ[១៧០] ។

ជាលទ្ធផល មន្ត្រីមួយចំនួនបានបង្ហាញតម្រូវការដោយសម្ងាត់ឱ្យចាត់វិធានការណ៍ប្រឆាំង សេង កុកហ៊ាង និងបុគ្គលិករបស់គាត់ តែបាននិយាយថាពួកគេមិនអាចធ្វើដូច្នេះបានទេដោយសារតែទំនាក់ទំនងថ្នាក់លើរបស់គាត់ [២២៧] ។ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ រដ្ឋបាលព្រៃឈើដែលការិយាល័យមួយរបស់ខ្លួនកើតឡើងនូវការវាយប្រហារ បានបង្ហាញការស្ទាក់ស្ទើរផ្តល់ព័ត៌មានពីអ្វីដែលបានកើតឡើង ហើយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើពីរនាក់ដែលមានវត្តមាននៅថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា បានចុះហត្ថលេខាលើរបាយការណ៍ដែលនិយាយថា ពួកគេមិនបានឃើញការបាញ់ប្រហារនោះទេ ។

SGS ដែលតំណាងរបស់ខ្លួនស្ថិតនៅក្នុងការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងភូមិខែស៍ នៅថ្ងៃត្រង់ និងល្ងាចថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា នោះមិនបានធ្វើការអធិប្បាយពីហេតុការណ៍ក្នុងរបាយការណ៍ណាមួយរបស់ពួកគេទេ ។ ការលុបចោលនេះ ផ្ទុយទៅនឹងទំហំគ្រោះថ្នាក់របស់ SGS ក្នុងខេត្តព្រះវិហារ នៅឆ្នាំមុន ដែលជនប្រដាប់អាវុធម្នាក់បានបាញ់ជាច្រើនគ្រាប់ទៅលើការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ។[២២៨]

ក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧, Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ SGS ដើម្បីសួរថាហេតុអ្វីបានជាមិនរាយការណ៍ពីការបាញ់ប្រហារ ។ SGS បានឆ្លើយតបថា "តាមចំណេះដឹងដ៏ប្រសើរបំផុតរបស់យើង SGS មានសមាជិកបុគ្គលិកម្នាក់ ដែលកំពុងស្នាក់នៅក្នុងភូមិខែស៍នៅពេលនោះ ដែលបានរាយការណ៍ដោយផ្ទាល់មាត់ពីការត្រឡប់មកកាន់មូលដ្ឋានរបស់គាត់វិញថា ប៉ូលីស ឬទាហានស្រើងម្នាក់ ហាក់បីដូចជាបាញ់កាំភ្លើងរបស់គាត់ ។ យើងដឹងថា គាត់មិនមែនជាសាក្សីជាក់ស្តែងពីហេតុការណ៍នោះទេ ហើយបានចាត់ទុកជាការប្រុងប្រយ័ត្នចំពោះការរារាំងផ្លូវ" ។ហេតុការណ៍នេះ មិនត្រូវបានមើលឃើញថាជាបញ្ហានៃបទល្មើសព្រៃឈើនោះទេ តែប្រហែលជាអំពើហិង្សាមួយក្នុងចំណោមអំពើហិង្សាដោយស្រើងដែលតាមបទពិសោធន៍របស់យើង មានលក្ខណៈទូទៅនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ ហេតុនេះ គ្មានរបាយការណ៍ SGS ណាមួយស្តីពីហេតុការណ៍នេះទេ ។"

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ តំណាងពិសេសនៃអគ្គលេខាធិការសិទ្ធិមនុស្សក្នុងប្រទេសកម្ពុជា Yash Ghai បានបង្ហាញការវាយប្រហារនេះនៅក្នុងរបាយការណ៍ដែលបានបោះពុម្ព ដោយសរសេរថា :

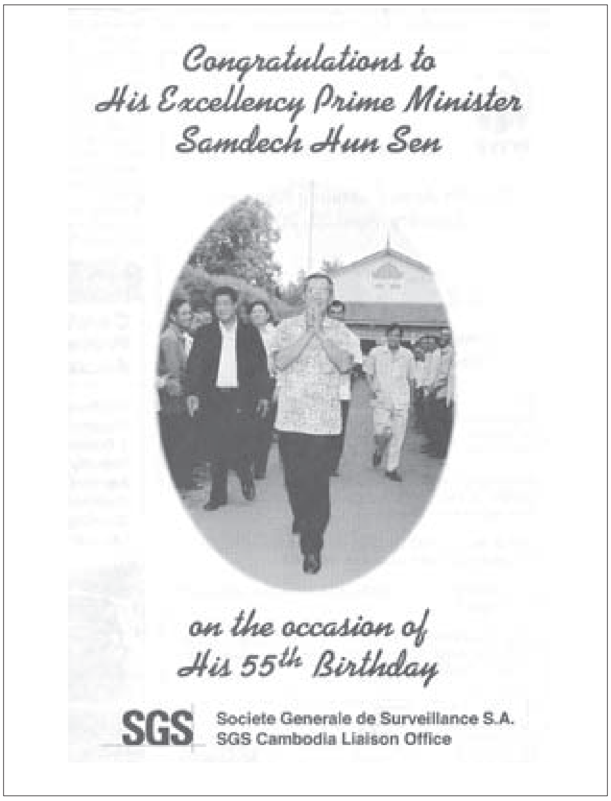

ការផ្សព្វផ្សាយកាសែត ដាក់ដោយ SGS ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៦

"ក្រុមអ្នកយាមខ្លាំងបំផុត និងថៅកទាបបំផុត (ក្នុងទីរីង) ត្រូវបានបញ្ជាដោយ កុកហ៊ាង ប្អូនប្រុសរបស់នាយកក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ។ ក្រុមរបស់គាត់ ត្រូវបានរាយការណ៍ដោយការជឿជាក់ថាបានពាក់ព័ន្ធក្នុងសំណូក ការបង្ខិតបង្ខំ ការរុកកួន ការគម្រាមកំហែង និងហេតុការណ៍បាញ់ប្រហារជាក់ស្តែង ដែលរួមមានសកម្មជនសហគមន៍ព្រៃឈើពីរនាក់ ក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៥ ផងដែរ ។ អាជ្ញាធរខេត្តនិយាយថា ពួកគេព្រួយបារម្ភ តែត្រូវការជំនួយពីអាជ្ញាធរជាតិដើម្បីដកហូតអាវុធ និងស៊ើបអង្កេត កុកហ៊ាង និងក្រុមរបស់គាត់ និងកែលំអស្ថានភាពសន្តិសុខក្នុងទីរីង ។ បញ្ហាត្រូវបាននាំទៅកាន់ការពិចារណារបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ ហើយតំណាងពិសេសសង្ឃឹមថា ការអន្តរាគមន៍របស់ខ្លួននឹងមានប្រសិទ្ធិភាព ។ ដូចដែលបានផ្តល់យោបល់ពីមុនមកហើយ បទល្មើសឧក្រិដ្ឋដែលធ្វើដោយអ្នកយាមក្រុមហ៊ុន និងកងជីវពលនៅលើសម្បទាន និងចំការកៅស៊ូ ត្រូវតែស៊ើបអង្កេត និងកាត់ទោស ហើយពួកគេគួរតែត្រូវបានដកហូតអាវុធ ដោយស្របតាមច្បាប់ដែលមានស្រាប់" ។[២២៩]

ពេលដែលរបាយការណ៍នេះទៅកាន់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ អាជ្ញាធរមិនបានចាត់វិធានការណ៍ដើម្បីចាប់ សេង កុកហ៊ាង ឬកាត់ទោសគាត់ទេ ។ ជនរងគ្រោះ រួមទាំងគ្រួសាររបស់ពួកគេនៅតែបន្តលាក់ខ្លួន ។

តាមទស្សនៈរបស់ក្រុមកាប់ឈើ ការបាញ់ប្រហារនេះ ហាក់បីដូចជាមានប្រសិទ្ធិភាពតាមការចង់បាន ។ Global Witness និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលផ្សេងទៀត ដែលបានទៅទីរីងក្នុងប៉ុន្មានខែក្រោយការវាយប្រហារបានរកឃើញថា អ្នកស្រុកកាន់តែភ័យខ្លាច សេង កុកហ៊ាង ជាងមុន ។ ក្រុមសហគមន៍ព្រៃឈើដែលពីមុនបានគាំទ្រដល់សិទ្ធិរបស់ប្រជាជន ហាក់បីដូចជាជិតស្លាប់ ។ ដូចដែលអ្នកភូមិម្នាក់បាននិយាយថា "យើងមិនហ៊ានទៅព្រៃតែឯងច្រើនដូចមុននោះទេ ។ ប្រសិនបើយើងទៅតែឯង យើងទៅដោយមានការភ័យខ្លាច[២៣០]" ។ គ្រួសារមួយផ្សេងទៀតបានប្រាប់ Global Witness ថា ដោយសារតែការគម្រាមកំហែងដែលបានដាក់ដោយអ្នកកាប់ឈើ ពួកគេជាការពិតណាស់ត្រូវចំណាយ ពេលកាន់តែច្រើនឆ្ងាយពីផ្ទះដោយរស់នៅក្នុងព្រៃ ពីព្រោះជាវិធីតែមួយគត់ដែលពួកគេអាចសង្ឃឹមដើម្បីការពារឈើឡោះរបស់ពួកគេ ។

ប្រអប់ទី ១០ : ក្នុងការស្រាវជ្រាវរកលោក ៩៥

នៅពេលទៅមើលដល់កន្លែងនៅទីរីងក្នុង ខែ កញ្ញា និង ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥, Global Witness បានស្វែងរកជួប សេង កុកហ៊ាង ដើម្បីទទួលបានការអធិប្បាយរបស់គាត់លើការចោទប្រកាន់ដែលបានធ្វើឡើងប្រឆាំងគាត់ ។

ក្នុងខែ កញ្ញា បុគ្គលិករបស់ Global Witness បានទៅកាន់រោងចក្រក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ហើយ ត្រូវបានប្រាប់ដោយកម្មករថា សេង កុកហ៊ាង កំពុងនៅផ្ទះរបស់គាត់នៅផ្លូវផ្នែកម្ខាងទៀត ។ ក្រុមអ្នកយាមដែលកំពុងលេងវាយប៉េងប៉ុងក្នុងទីធ្លាក្រៅផ្ទះ បានប្រាប់ Global Witness ថា ពួកគេមិនដឹងថា សេង កុកហ៊ាង នៅឯណានោះទេ មិនមានលេខទូរស័ព្ទរបស់គាត់ និងមិនអាចរកវិធីណាមួយទាក់ទងគាត់បានទេ ។

ក្នុងអំឡុងពេលទៅមើលតាមដានជាបន្តបន្ទាប់ក្នុងខែ វិច្ឆិកា បុគ្គលិក Global Witness ដែលអមដំណើរដោយអ្នកយកការណ៍សារព័ត៌មានម្នាក់ បានសួរមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងភូមិខែស៍ពីកន្លែងដែល សេង កុកហ៊ាង អាចត្រូវបានជួប និងតើគាត់មានរូបរាងយ៉ាងដូចម្តេច ។ បន្ទាប់ពីការណែនាំដែលបានផ្តល់ដោយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើGlobalWitnessនិងអ្នកកាសែតបានទៅកាន់ភោជនីយដ្ឋានមួយក្នុងភូមិខែស៍ ហើយឆ្លងកាត់អ្នកយាមដែលកំពុងលេងវាយប៉េងប៉ុងដូចគ្នាដែលបានជួបនៅផ្ទះរបស់ សេង កុកហ៊ាង កាលពីប៉ុន្មានសប្តាហ៍មុន ។ សមាជិកម្នាក់នៃក្រុមដូចទៅនឹងការរៀបរាប់របស់មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើពី សេង កុកហ៊ាង ហើយអ្នកយកការណ៍សារព័ត៌មានបានដើរទៅកាន់បុរសនោះ ដើម្បីសួរថា តើគាត់អាចសម្ភាសន៍ជាមួយគាត់បានដែរ ឬអត់ ។ ការសន្ទនាខ្លីរបស់ពួកគេមានដូចខាងក្រោមនេះ :

អ្នកកាសែត : "យើងត្រូវបានប្រាប់ថា លោកជាលោក ៩៥"

បុរស (ភ្ញាក់ផ្អើល) : "ខ្ញុំមិនមែនជា ៩៥ លោកអាចសួរនរណាក៏បាន... (ទៅកាន់គូកន) ... ពួកគេគិតថាខ្ញុំជា ៩៥ !"

គូកន : "បាទ ប៉ុន្តែលោក គឺជា ៩៦"

អ្នកកាសែត : "តើលោកឈ្មោះអ្វី ?"

បុរស : "គឹមឆេង"

អ្នកកាសែត : "តើអ្នកធ្វើអ្វីដែរនៅទីនេះ ?"

បុរស : "ខ្ញុំលក់ទំនិញ"

បន្ទាប់មកបុរសនោះ បានចាកចេញពីភោជនីយដ្ឋានដោយប្រញាប់ប្រញាល់ និងទៅកាន់ផ្ទះរបស់ សេង កុកហ៊ាង នៅផ្លូវផ្នែកម្ខាងទៀត ។

Global Witness បានថតការសម្ភាសន៍ ហើយបន្ទាប់មក ចាក់សម្លេងឡើងវិញឱ្យមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ដោយសួរថា តើពួកគេអាចជួយកំណត់ថាជា គីមឆេង/Mr ៩៦ មែនដែរឬទេ ។ មន្ត្រីព្រៃឈើបានពន្យល់ថា ឈ្មោះពេញរបស់បុរសនោះ គឺ ហ៊ួរ គីមឆេង [២៣១] ហើយថាគាត់ជាអនុប្រធានការិយាល័យរបស់ពួកគេ ។ ទោះយ៉ាងណា ពួកគេមិនបាននិយាយថា ហេតុអ្វី ហ៊ួរ គីមឆេង ហាក់ដូចជាជិតស្និទ្ធជាមួយកូនចៅរបស់ សេង កុកហ៊ាង ឬហេតុអ្វីបានជាគាត់មានឈ្មោះតាមវិទ្យុទាក់ទងថាជា ‘៩៦’ ក្នុងលំដាប់លេខតែមួយ ដូចសមាជិកផ្សេងទៀតរបស់ក្រុមនោះទេ ។

ពេលដែលច្បាស់ណាស់ទំនាក់ទំនងកក់ក្ដៅរវាង ហ៊ួរ គីមឆេង និងក្រុមរបស់ សេង កុកហ៊ាង មិនបង្ហាញពីការធ្វើខុស ពួកគេពិតជាសមគ្នានឹងគំរូយ៉ាងទូលំទូលាយនៃការចូលដៃគ្នារបស់រដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងសកម្មភាពកាប់ឈើខុសច្បាប់របស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ។ វិសាលភាពនៃការចូលដៃគ្នានេះ ត្រូវបានកំណត់កាន់តែលំអិតក្នុងជំពូក III ។

បន្ថែមទៅលើកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងជួប សេង កុកហ៊ាង ដោយផ្ទាល់ Global Witness ក៏បានសរសេរទៅកាន់នូវលិខិតមួយច្បាប់ ដើម្បីស្នើសុំយោបល់របស់គាត់ចំពោះការបាញ់ប្រហារនៅថ្ងៃទី ១០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ទោះយ៉ាងណា នៅពេលដែលរបាយការណ៍នេះ ត្រូវបានបោះពុម្ព សេង កុកហ៊ាង មិនបានឆ្លើយតបចំពោះលិខិតនេះទេ ។

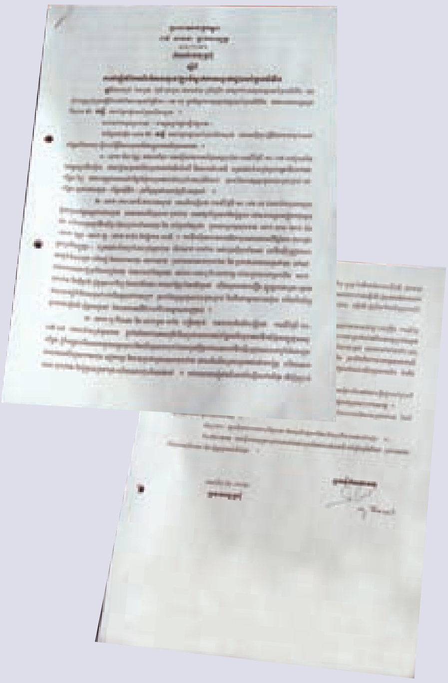

រឿងរ៉ាវបាញ់ប្រហាររបស់រដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងភូមិខៃស៍ ចុះហត្ថលេខាដោយ ហួរ គីមឆេង

ការិយាល័យសង្កាត់រដ្ឋបាលព្រៃឈើ ភូមិខៃស៍

៦. ចាត់វិធានការណ៍បញ្ឈប់ ឬផ្អាក ?

ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦ ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បានចេញប្រកាសមួយបដិសេធការអនុញ្ញាតពីមុនរបស់គាត់ចំពោះប្រតិបត្តិការក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ។ ប្រកាសនេះបានថែងថា ក្រុមហ៊ុនមិនអាចប្រមូលឈើក្នុងទីរីងបានទៀតឡើយ ហើយបានប្រាប់ឱ្យរើរោងចក្រក្នុងភូមិខែសីចេញ ដោយមានសុពលភាពជាបន្ទាន់ ។

ពេលដែលរោងចក្រមិនបានបិទភ្លាមៗ នៅខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ ដានអនុវត្តទាំងអស់របស់ប្រតិបត្តិការក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានបាត់អស់ ។ អ្នកភូមិក្នុងមូលដ្ឋានបានប្រាប់ Global - Witness ថាក្រុមនេះបានបញ្ឈប់កាប់ និងដឹកជញ្ជូនឈើពីតំបន់នៅដើមខែដូចគ្នានេះ ។ អ្នកយកជ័របានរាយការណ៍ថា ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងតំបន់ បានបញ្ឈប់ស្ទើរតែទាំងស្រុង ។

ចាន់ សារុន មិនបានអធិប្បាយជាសាធារណៈពីការចុះហត្ថលេខារបស់គាត់លើប្រកាសនោះទេទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើម្នាក់បានប្រាប់ Global Witness ក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ ថា ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានចាកចេញពីតំបន់យ៉ាងងាយស្រួលនៅចំណុច ដែលខ្លួនបានបញ្ឈប់កាប់ដើមឈើក្នុងបរិវេណចំការ ។ ដោយការកាប់ឈើរបស់ក្រុមនេះ បានផ្តោតយ៉ាងធំទៅលើព្រៃខាងក្រៅព្រំដែនចំការ ប្រសិនបើមិនមុននេះទេ តាំងពីចុងឆ្នាំ ២០០៤ ការពន្យល់នេះអាចមិនរាប់បញ្ចូលបាន ជាការពិតណាស់ ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company មានមូលហេតុគ្រប់យ៉ាងដើម្បីរក្សាវត្តមានរបស់ខ្លួនក្នុងព្រៃឡង់ ។ទំនងដូចជាថា ការបាញ់ប្រហារដោយ សេង កុកហ៊ាង និងបន្ទាប់មកការស៊ើបអង្កេតដោយ UNOHCHR និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ដើរតួនាទីសម្រេចចិត្តក្នុងការបញ្ចុះបញ្ចូលរដ្ឋាភិបាលឱ្យអនុវត្ត ។ ទោះយ៉ាងណា ដោយមិនមានការពន្យល់ពីមន្ត្រីណាម្នាក់មូលដ្ឋានជាក់ច្បាស់ នៅតែមិនទាន់ច្បាស់លាស់ដដែល ។

ជាអកុសល ការដករោងចក្រក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ពីទីរីង មិនត្រូវបានធ្វើស្របដោយការដាក់ឱ្យសមាជិកក្រុមកាប់ឈើទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់នៅឡើយ ។ ដោយមិនមានវិធានការណ៍ច្បាប់ដែលអាចជឿជាក់បានប្រឆាំងនឹងក្រុមនេះ មានសញ្ញាបារម្ភថា អាចបង្កើតដោយខ្លួនឯងជាថ្មីយ៉ាងងាយស្រួលក្នុងតំបន់ផ្សេងទៀត ។ ប្រអប់ទី ១១ រៀបរាប់សង្ខេបពីកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ក្រុម ដើម្បីទទួលបានសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចថ្មី ក្នុង ឬកៀកនឹងព្រៃឈើមានតម្លៃ ។

ជាងនេះទៅទៀត ព័ត៌មានដែលបានទទួលដោយ Global Witness ក្នុងខែមិនាឆ្នាំ២០០៧បង្ហាញថាក្រុមនេះបានបន្តប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់របស់ខ្លួននៅព្រៃឡង់ ។ ដោយយោងតាមប្រភពដ៏ល្អមួយដែលធ្វើការក្នុងខេត្តកំពង់ធំ បានឱ្យដឹងថា សេង កុកហ៊ាង កំពុងប្រើប្រាស់ក្រុមឡានក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ដើម្បីដឹកឈើ ដែលបានកាប់រំលំខុសច្បាប់ពីតំបន់ទីរីងជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ ប្រភពនេះបានប្រាប់ Global Witness ថា សេង កុកហ៊ាង កំពុងកែច្នៃឈើនៅក្នុងរោងចក្រមួយមានចម្ងាយ ៥ គីឡូម៉ែត្រពីរោងចក្រ Kingwood ក្នុងខេត្តកណ្តាល[២៣២] ។

កើ្តមរតករបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ចំពោះប្រជាជនទីរីង

ផ្ទះរបស់ សេង គាង ក្រុងភ្នំពេញ

ប្រអប់ទី ១១ : ពិន្ទុចំបន្ទាប់របស់ក្រុមកាប់ឈើ

ការវាយទម្លុះដូចជា ការបញ្ឈប់ក្នុងឆ្នាំ ២០០២ ទៅលើការកាប់ឈើក្នុងសម្បទានឈើ និងការដឹកឈើបង្ហាញថា សម្ពាធខាងក្រៅ អាចមានប្រសិទ្ធិភាពបញ្ចុះបញ្ចូលរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ឱ្យអនុវត្តប្រឆាំងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ទោះបីជានៅពេលដែលប្រយោជន៍របស់ក្រុមដែលមានឥទ្ធិពលនយោបាយស្ថិតក្នុងគ្រោះថ្នាក់ក៏ដោយ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ លុះត្រាតែសម្ពាធនេះត្រូវបានរក្សាជាប់ បើពុំនោះទេមិត្តភក្តិ និងសាច់ញាតិរបស់គ្រួសារនាយករដ្ឋមន្ត្រី កម្រត្រូវបានរក្សាទុកឱ្យរង់ចាំយូរសម្រាប់ការធ្វើអាជីវកម្ម ដែលអាចរកប្រាក់កម្រៃច្រើននាពេលបន្ទាប់ណាស់ ។ ការកែប្រែភ្លាមៗរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ពីអ្នកម៉ៅការសម្បទានឈើទៅជាអ្នកអភិវឌ្ឍន៍ចំការបន្ទាប់ពីការបញ្ឈប់ គឺជាករណីមួយក្នុងចំណុចនេះ ។ ការផ្លាស់ប្តូររបស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex ពីសម្បទានឈើទៅជាសម្បទានដីសង្គមកិច្ច(ELCs) គឺជាករណីមួយផ្សេងទៀត ។ (ការផ្លាស់ប្តូរនេះ ត្រូវបានរៀបរាប់ជាសង្ខេបក្នុងជំពូកIV) ជាងមួយខែបន្តិច បន្ទាប់ពីការបាញ់ប្រហារនៅទីរីង ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានចាប់ផ្តើមទទួលបានសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចនៅក្នុងព្រៃឡង់ ។ សេង គាង បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅកាន់អភិបាលខេត្តកំពង់ធំ ស្នើសុំជំនួយពីមន្ត្រីភ្នាក់ងារពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីបង្កើតការអង្កេតស្រាវជ្រាវទៅលើព្រៃដែលរងការបំផ្លិចបំផ្លាញ

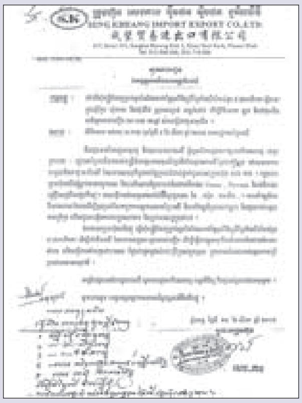

សំណើរបស់ សេង គាង សុំសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចក្នុងព្រៃឡង់

ចំនួន ៩,៨០០ហិកតា ក្នុងឃុំខ្ទីង គល់ និងទីរីង ស្រុកសណ្តាន់ ខេត្តកំពង់ធំ សម្រាប់វិនិយោគ និងដាំដើមឈើធំឆាប់រហ័សក្នុងរយៈពេល ៧០ឆ្នាំ ដើម្បីផលិតវត្ថុធាតុដើម[២៣៣] ។ លិខិតនេះបន្តរៀបរាប់ពីការវិនិយោគថា "មានបំណងចូលរួមក្នុងការស្តារព្រៃឈើ និងអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសកម្ពុជា និងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ហើយបង្កើតការងារសម្រាប់សហគមន៍ និងប្រជាជនដែលរស់នៅក្នុងតំបន់" ។ ក្នុងអំឡុងមួយសប្តាហ៍បន្ទាប់ពីទទួលបានសំណើរបស់គាត់ អាជ្ញាធរខេត្តកំពង់ធំ បានបង្កើតគណៈកម្មការដែលមានមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងមន្ត្រីផ្សេងទៀត ដើម្បីអង្កេតស្រាវជ្រាវដី ៩,៨០០ ហិកតានោះ ។ ក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៥ គណៈកម្មការបានទៅជាមួយ សេង កុកហ៊ាង ដើម្បីពិនិត្យមើលតំបន់ និងរកឃើញថាមានទាំងឈើបែតងមានតម្លៃអាជីវកម្ម និងតំបន់ដែលអះអាងដោយអ្នករស់នៅក្នុងតំបន់ថាជាសហគមន៍ព្រៃឈើ[២៣៤] ។

ក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ២០០៦, Global Witness បានដឹងពីប្រភពដ៏ល្អពីរថា រដ្ឋបាលព្រៃឈើបានទទួលសំណើពី ឌី ចូច និង សេង គាង ដើម្បីឈូសសំអាតដីចំនួន ១០,០០០ហិកតា ក្នុងខេត្តព្រះវិហារ សម្រាប់ធ្វើចំការកៅស៊ូថ្មី[២៣៥] ។ ដីដែលស្ថិតក្រោមការពិចារណាតាមដែលរាយការណ៍មិនមានព្រៃក្រាស់នោះទេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយត្រូវបាននិយាយថា កៀកទៅនឹងព្រំប្រទល់ជម្រកសត្វព្រៃគូលេនព្រំទិព្វ និងសម្បទានព្រៃឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Cambodia Cherndar Plywood ។ ប្រសិនបើការរាយការណ៍ទាំងនេះត្រឹមត្រូវ ។ តំបន់ដែលបានស្នើរបស់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច នឹងបង្កើតឱកាសសម្រាប់ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងព្រៃឈើមានតម្លៃនៅក្បែរខាង ហើយបន្ទាប់មក លាងឈើជាផលិតផលអភិវឌ្ឍន៍ចំការ ដូចដែលក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company បានធ្វើក្នុងទីរីងដែរ ។

ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ២០០៧ មន្ត្រីម្នាក់បានប្រាប់ Global Witness ថា ឌី ចូច និងប្អូនជីដូនមួយរបស់គាត់ ហ៊ុន តូ បានស្នើសុំតំបន់ដែលមានទំហំ ២,០០០ ហិកតា ចំនួនពីរ ជាសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច (ELCs) ក្នុងខេត្តព្រះវិហារ[២៣៦] ។ សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចដែលបានស្នើទាំងនេះ ត្រូវបានរៀបរាប់ថា នៅខាងជើងផ្លូវរវាងភូមិស្រែអែម និងជាំក្សាន្ត ក្នុងស្រុកជាំក្សាន្ត ក្បែរនឹងមូលដ្ឋានកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ។ ប្រភពដ៏ល្អមួយផ្សេងទៀត បានបញ្ជាក់ថា ហ៊ុន តូ បានដាក់សំណើសុំសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចថ្មីចំនួនពីរ តែបាននិយាយថា ពួកគេម្នាក់ៗទទួលយក ១,០០០ហិកតា ជាជាង ២,០០០ ហិកតា ។ ប្រភពទីពីរនេះបានផ្តល់ឱ្យ Global Witness នូវឯកសារដែលបង្ហាញថាសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច ដែលបានស្នើស្ថិតនៅក្នុងព្រៃការពារខេត្តព្រះវិហារ ក្នុងតំបន់ អានសេះ ក្បែរព្រំដែនថៃ[២៣៧] ។

នៅពេលរបាយការណ៍នេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយមិនច្បាស់ថា តើសំណើសុំសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចថ្មីក្នុងចំណោមនេះ បានទទួលការអនុម័តផ្លូវការប៉ុន្មាននោះទេ ។

សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចថ្មី ដែលស្វែងរកដោយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company

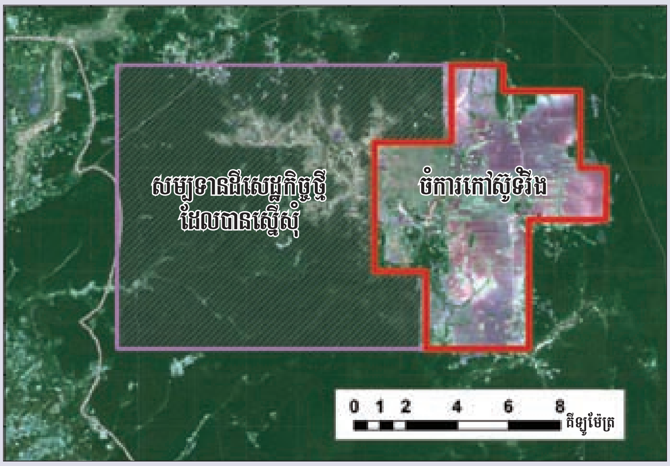

ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ មានការបង្ហាញជាច្រើនថា រដ្ឋាភិបាលបន្តមើលឃើញព្រៃឡង់ថាជាកន្លែងយកឈើមួយ ។ ដោយយោងតាមបុគ្គលិកអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលបានឱ្យដឹងថា ចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ទៅ ១៣ ខែមករា ឆ្នាំ ២០០៧ មន្ត្រីក្នុងតំបន់ និងតំណាងក្រុមហ៊ុនចំការកៅស៊ូវៀតណាម ដែលមួយចំនួនក្នុងចំណោមពួកគេស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ឯកសណ្ឋាន យោធាវៀតណាម បានធ្វើការអង្កេតស្រាវជ្រាវក្នុងឃុំចំនួនបី – សណ្ដាន់ ដងកាំបិត និងមានឫទ្ធិ – ដែលទាំងអស់នេះគ្របដណ្ដប់ដោយព្រៃឈើយ៉ាងច្រើន ។ ពួកគេមិនបានធ្វើការប្រឹក្សាជាមួយប្រជាជនក្នុងតំបន់នោះទេ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ សាក្សីម្នាក់ចំពោះការពិភាក្សារបស់ពួកគេបានរាយការណ៍ថា ក្រុមហ៊ុនកំពុងសិក្សាផ្ទៃដី ៤០,៨០០ហិកតា[២៣៧] ។ ឧត្ដមសេនីយ៍វៀតណាមដែលធ្វើដំណើរអមភាគីនោះ បានប្រាប់អ្នកភូមិថា សម្បទានចំការដែលបានស្នើរបស់ក្រុមហ៊ុន គ្របដណ្ដប់លើផ្ទៃដី ២០០,០០០ហិកតា[២៣៧] ។

ប្រភពដដែលនេះរាយការណ៍ថា ក្រុមហ៊ុនវៀតណាមបានត្រឡប់មកកាន់ព្រៃឡង់នៅថ្ងៃទី ២១ ខែ កុម្ភៈ[២៣៧] ។ តំណាងរបស់ក្រុមហ៊ុនត្រូវបាននិយាយថាបានស្នើឱ្យមន្ត្រីជួយពួកគេជម្នះការប្រឆាំងក្នុងតំបន់ចំពោះសកម្មភាពដែលបានស្នើរបស់ខ្លួន[២៣៧] ។ បន្ទាប់មក មន្ត្រីស្រុក និងឃុំ បានរៀបចំកិច្ចប្រជុំជាសាធារណៈអំពីចំការនេះនៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ កុម្ភៈ និងនាំមកជាមួយពួកគេនូវភាគីកងរាជអាវុធហត្ថ និងយោធាផងដែរ ។ នៅកិច្ចប្រជុំនេះ មន្ត្រីទាំងនោះបានប្រាប់អ្នកភូមិថា ព្រៃឈើជារបស់រដ្ឋាភិបាល ថារដ្ឋាភិបាលមិនអាចធ្វើអ្វីដែលខ្លួនចង់ចំពោះព្រៃឈើនេះទេ ហើយថាប្រជាជនក្នុងតំបន់ មិនត្រូវបង្កឱ្យមានបញ្ហាណាមួយឡើយ[២៣៧] ។ មេដឹកនាំសហគមន៍ម្នាក់ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ថាត្រូវបានគម្រាមកំហែង ចាប់ខ្លួនសម្រាប់ការជម្រុញឱ្យប្រជាជនប្រឆាំងផែនការរបស់ក្រុមហ៊ុនវៀតណាមចំពោះតំបន់នេះ[២៣៧] ។

Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ ចាន់ សារុន ដើម្បីសួរគាត់អំពីផែនការចំការកៅស៊ូថ្មីក្នុងព្រៃឡង់ តែមិនទាន់បានទទួលការឆ្លើយតបនៅឡើយទេ ។ មកទល់ពេលនេះ ព័ត៌មានមានកំណត់ដែលអាចទទួលបាន មិនបានចង្អុលបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់រវាងក្រុមហ៊ុនចំការកៅស៊ូវៀតណាម និងក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company នោះទេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ បទពិសោធន៍ពីអតីតកាលបានឱ្យដឹងថា កិច្ចព្រមព្រៀងឈ្មួសសំអាតព្រៃឈើមានតម្លៃបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជារាប់ម៉ឺនហិកតា នឹងច្បាស់ណាស់ពាក់ព័ន្ធនឹងពួកអភិជនឈើ ដែលមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ។

មកទល់ពេលនេះ របាយការណ៍បានផ្ដោតជាសំខាន់លើការកាប់ឈើខុសច្បាប់ដោយសមាជិកគ្រួសារអ្នកដឹកនាំ ដោយយោងជាពិសេសទៅលើព្រៃឡង់ ។ ជំពូកបន្ទាប់ នឹងពិនិត្យមើលកាន់តែកៀកទៅនឹងតួនាទី ដែលសំដែងដោយស្ថាប័នរដ្ឋទាំងឡាយ ដែលទទួលខុសត្រូវបញ្ឈប់ពួកគេ ។

canopy

គម្របជាលក្ខណៈផ្ការបស់ព្រៃឡង់

ប្រវត្តិខ្លីពីការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

១. ប្រព័ន្ធសម្បទានកាប់ឈើ

២. ការចាត់វិធានការណ៍បំបាត់របស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី

៣. ដំណើរការស្តារឡើងវិញ

៤. ការអភិវឌ្ឍន៍ចំការ

ជំពូក III : អំពើពុករលួយតាមស្ថាប័នក្នុងព្រៃឡង់

ឌី ចូច, សេង គាង និង យុន ថុង អាចកាប់ព្រៃឡង់ដោយគ្មានទោស ដោយសារតែកម្រិតពុករលួយខ្ពស់ក្នុងភ្នាក់ងាររដ្ឋទាំងឡាយ ដែលទទួលខុសត្រូវប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសព្រៃឈើ ។ ដូចបានបង្ហាញក្នុងមាត្រា ៧៨ នៃច្បាប់ព្រៃឈើ ស្ថាប័នទាំងនេះ រួមមាន រដ្ឋបាលព្រៃឈើ (FA) ប៉ូលិស កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ និងរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់មូលដ្ឋាន ។

ក្នុងចំណុចក្តៅនៃបទល្មើសព្រៃឈើដូចជាព្រៃឡង់ ភាពគ្មានទោសចំពោះអ្នកកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងអំពើពុករលួយក្នុងប្រព័ន្ធរដ្ឋបានជួយគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងមជ្ឈដ្ឋានកាចសាហាវមួយ ។ ការកាប់ឈើដោយក្រុមដែលមិនអាចប៉ះពាល់បាន ដូចជា ឌី ចូច, សេង គាង និង យុន ថុង បង្កើតឱកាសសម្រាប់ភ្នាក់ងាររដ្ឋរកប្រាក់បានដោយ "ការការពារ" ប្រតិបត្តិការរបស់ពួកគេ ។ ឱកាសទាំងនេះ ទាក់ទាញមន្ត្រីកាន់តែច្រើនទៅកាន់តំបន់នោះ ដែលភាគច្រើនបង់ឱ្យថ្នាក់លើរបស់ពួកគេ ដើម្បីធ្វើការផ្លាស់ប្តូរ ។ ក៏ដូចជាការទទួលយកជំនួយពីអភិជនឈើធំផងដែរ មន្ត្រីពុករលួយទាំងនេះ មានការលើកទឹកចិត្តឱ្យអត់ទ្រាំចំពោះការបណ្តាក់ទុនកាប់ឈើខុសច្បាប់ផ្សេងទៀត ដោយក្រុមដែលមានអំណាចតិច ពីព្រោះនេះ ធ្វើឱ្យពួកគេអាចកំហែងយកប្រាក់បន្ថែមទៀត ។ អំពើពុករលួយ និងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ទាំងពីរនេះ បញ្ឆេះ និងបំផ្លាញការបង្កើនព្រៃឈើ ។ ដោយយោងតាមទាយទាហានម្នាក់បានឱ្យដឹងថា ខេត្តកំពង់ធំ ត្រូវបានមើលឃើញថាជាចំណុចជ្រើស-

ប្រធានរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ទី សុគន្ធ នៅពិធីដាំដើមឈើ

រើសសម្រាប់មន្ត្រីរាជការ និងសមាជិកកងកម្លាំងសន្តិសុខ ដោយសារតែទំហំនៃការរកប្រាក់បានពីឈើខុសច្បាប់ និងពាណិជ្ជកម្មព្រៃឈើ [២៣៨] ។

ផលវិបាកនៅក្នុងព្រៃឡង់ គឺការផ្តោតទៅលើមន្ត្រីដែលមានការបន្ទុបន្ទួយដោះស្រាយបទល្មើសព្រៃឈើ ។ ជាពិសេស ត្រូវបានប្រកាសជាផ្លូវការក្នុងករណីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងកងរាជអាវុធហត្ថ ។ បន្ទាប់ពីសម្ពោធចំការកៅស៊ូ ដែលទាត់ចោលនូវការរំដើបរំដួលកាប់ឈើខុសច្បាប់ រដ្ឋបាលព្រៃឈើបានរក្សាទុកមិនមែនតែមួយទេ ប៉ុន្តែពីរការិយាល័យ (ផ្នែក និងសង្កាត់) ក្នុងទីរង ។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ កងរាជអាវុធហត្ថបានបង្កើតនូវខ្សែឆែកឆេរថ្មីមួយជុំវិញចំការ និងតាមផ្លូវទៅកាន់តំបន់ ។ ស្ថាប័នទាំងពីរ បានបង្ហាញភាពស្ទាត់ជំនាញយ៉ាងឆាប់រហ័សនៅក្នុងការបង្ហាញករណីបទល្មើសព្រៃឈើទៅក្នុងតំបន់និងកំណត់រកអ្នកទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវ [២៣៩] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ តាមរយៈប្រព័ន្ធអភិបាលកិច្ចបក្សពួកគេបានប្រើប្រាស់សមត្ថភាពនេះ ជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការគម្រាមកំហែងជាជាងការអនុវត្តច្បាប់ ។

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ប្រព័ន្ធពុករលួយនេះមិនត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយសមាសភាពទុច្ចរិតឡើយ ។ សមាជិករដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងកងរាជអាវុធហត្ថក្នុងខេត្តកំពង់ធំរៀបរាប់ពីការបង់ចំណែកដ៏ច្រើនពីចំណូលខុសច្បាប់របស់ពួកគេទៅឱ្យថ្នាក់លើទាំងកម្រិតជាតិ ឬខេត្ត [២៤០] ។ ការពិតដែលថា ការកាត់ចំណូលដ៏ច្រើនហូរតាមលំដាប់បញ្ជា ជាជាងនៅក្នុងហោប៉ៅរបស់មន្ត្រីថ្នាក់មូលដ្ឋាន បានឱ្យដឹងថា ស្ថាប័នទាំងពីរធ្វើការត្រួតពិនិត្យយ៉ាងច្រើនលើមន្ត្រីរបស់ពួកគេ និងសកម្មភាពគម្រាមកំហែងដែលពួកគេធ្វើ ។

អ្នកចាញ់នៅក្នុងរាល់បញ្ហានេះ គឺអ្នកដែលការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់ពួកគេពឹងផ្អែកលើព្រៃឈើបម្រុងដែលកំពុងបំផ្លាញ និងអ្នកទាំងឡាយដែលអាចលៃលកបង់ប្រាក់ឱ្យមន្ត្រីពុករលួយ ដែលគម្រាមកំហែងមិនត្រឹមតែអ្នកកាប់ឈើខុសច្បាប់ប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងអ្នកដែលអនុវត្តសិទ្ធិស្របច្បាប់របស់ពួកគេជាអ្នកប្រើប្រាស់ព្រៃឈើផងដែរ ។ ក្នុងតំបន់ដូចជាព្រៃឡង់ ភាគច្រើនបំផុតនៃប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋានជួបប្រទះប្រភេទទាំងពីរនេះ ។

១. រដ្ឋបាលព្រៃឈើ

ក្នុងឋានៈជាស្ថាប័នមួយដែលទទួលខុសត្រូវដោយផ្ទាល់ចំពោះការគ្រប់គ្រងការធ្វើអាជីវកម្ម និងការអនុវត្តច្បាប់ធនធានធម្មជាតិដ៏មានតម្លៃបំផុតមួយ ក្នុងចំណោមធនធានជាច្រើនរបស់ប្រទេសកម្ពុជា រដ្ឋបាលព្រៃឈើបានផ្តល់ឱកាសដ៏ច្រើនសម្រាប់អំពើពុករលួយ ។ ដូចជាភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាលផ្សេងទៀតដែលទទួលខុសត្រូវអនុវត្តច្បាប់ ឬប្រមូលពិន័យ ឬពន្ធ ដូចជា ប៉ូលិសគយ និងនាយកដ្ឋានពន្ធដារនៃក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ រដ្ឋបាល

ព្រៃឈើមាននិន្នាការទាក់ទាញអ្នក ដែលមានបំណងពង្រីកទ្រព្យរបស់ពួកគេតាមរយៈការរំលោភបំពានលើការិយាល័យរដ្ឋ[២៤១] ។ ការចូល និងការតម្លើងតំណែងក្នុងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ត្រូវបានបង្ខំយ៉ាងខ្លាំងដោយការចំណាយប្រាក់ជាជាងសមត្ថភាព[២៤២] ។ ប្រព័ន្ធ "ទីផ្សារ" នៃការទិញការងារនេះ មានឥទ្ធិពលតិចតួចទៅលើមន្ត្រីណាដែលមានជំនាញកាន់តែច្រើន និងជួយអ្នកទាំងឡាយដែលស្ទាត់ជំនាញបំផុតខាងរកប្រាក់ ។

ការកំណត់ថ្លៃការងារក្នុងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ត្រូវបានកំណត់មិនត្រឹមតែតាមឋានៈប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងតាមទីតាំងភូមិសាស្ត្រទៀតផងដែរ ។ ក្រៅពីការិយាល័យធំនៅភ្នំពេញរបស់ខ្លួន តំណែងកាន់តែថ្លៃ គឺនៅតំបន់ដែលមានធនធានព្រៃឈើច្រើន និងអាចទទួលបានឬនៅតាមខ្សែដឹកជញ្ជូនពាណិជ្ជកម្មឈើសំខាន់ៗ ដូចជា ផ្លូវ និងទន្លេធំៗ ។ ដោយយោងតាមអ្នកនៅខាងក្នុងម្នាក់បានឱ្យដឹងថា តំណែងក្នុងខេត្តកំពង់ធំ មានតម្លៃខ្ពស់ជាងគេចំណោមខេត្តទាំងអស់ បន្ទាប់មក ក្នុងខេត្តសៀមរាប កណ្តាល និងកោះកុង[២៤៣] ។ ប្រអប់ទី ១២ រៀបរាប់ពីការដេញថ្លៃការងាររដ្ឋបាលព្រៃឈើរៀបចំដោយ ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងទី សុគន្ធ ប្រធានរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ ។

រដ្ឋបាលព្រៃឈើបានពង្រីកវត្តមានមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួននៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ចាប់តាំងពីការរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធឡើងវិញរបស់ខ្លួនក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ ។ នេះបានបង្កើនប្រសិទ្ធិភាពរបស់ខ្លួនក្នុងការកំណត់រកសកម្មភាពខុសច្បាប់ ។ទោះយ៉ាងណា មិនបានធ្វើឱ្យមានការកាត់បន្ថយបទល្មើសព្រៃឈើនោះទេ ដោយសារការឃុំឃាំងជនល្មើស ជាទូទៅត្រូវបានអនុវត្តដោយតម្រូវការបង់ប្រាក់ជាជាងបញ្ជូនទៅតុលាការ[២៤៨] ។

បន្ទាប់ពីការទិញតំណែង មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ត្រូវតែធ្វើការបង់ប្រាក់ជាប្រចាំឱ្យថ្នាក់លើរបស់ខ្លួនតាមប្រព័ន្ធ "ពីរ៉ាមីត" ដោយហេតុនោះចំណូលដែលបានមកពីថ្នាក់ទាបបំផុត ត្រូវចិញ្ចឹមថ្នាក់ខាងលើ និងប្រមូលទៅកម្រិតខ្ពស់នៃឋានានុក្រមរបស់ស្ថាប័ន ។ ប្រភពខាងក្នុងប៉ាន់ស្មានថា ការិយាល័យតាមកន្លែងនីមួយរបស់រដ្ឋបាលព្រៃឈើជាធម្មតាបង់ប្រមាណ ៥០% នៃចំណូលមិនស្របច្បាប់របស់ខ្លួនឱ្យប្រធាន និងថ្នាក់លើក្នុងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ។ នេះអាចយកទម្រង់ជាការបង់ប្រាក់ប្រចាំខែឬ "អំណោយ" តាមពេលកំណត់ ។ នៅសល់ ៥០% ត្រូវបានបែងចែកផ្ទៃក្នុង ចួនកាលយោងតាមអ្វី ដែលមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើកំណត់ប្រព័ន្ធ ៣-២-១ : មន្ត្រីថ្នាក់ទាបម្នាក់ៗ ទទួលបានចំនួនដែលមានពាក់កណ្តាលចំនួនដែលផ្តល់ឱ្យអនុប្រធាន និងមួយភាគបីនៃចំនួននោះ ត្រូវបានរក្សាទុកឱ្យប្រធាន[២៤៩] ។

ប្រអប់ទី ១២ : ការដាក់ដេញថ្លៃការងាររដ្ឋបាលព្រៃឈើរបស់លោក ចាន់ សារុន និងលោក ទី សុគន្ធ

មកទល់ឆ្នាំ ២០០៣ ស្ថាប័នដែលទទួលខុសត្រូវធ្វើអាជីវកម្ម និងចេញច្បាប់ព្រៃឈើផលិតកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជា គឺនាយកដ្ឋានរុក្ខាប្រមាញ់ និងសត្វព្រៃ (DFW) របស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។ ទោះយ៉ាងណា ច្បាប់ព្រៃឈើឆ្នាំ ២០០២ បានហៅការចេញច្បាប់ជាថ្មីរបស់នាយកដ្ឋាន រុក្ខាប្រមាញ់ និងសត្វព្រៃ ថាជាផ្នែកស្វយ័តកាន់តែខ្លាំង ហើយក្នុងខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៣ ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បានចេញប្រកាសផ្លាស់ប្តូរនាយកដ្ឋានរុក្ខាប្រមាញ់ និងសត្វព្រៃ ទៅជារដ្ឋបាលព្រៃឈើ ។ រដ្ឋបាលព្រៃឈើថ្មីមានរចនាសម្ព័ន្ធតាមឋានៈ មិនស្របជាមួយនឹងស្ថាប័នរដ្ឋផ្សេងទៀត បំបាត់បន្ទាត់ទទួលខុសត្រូវរវាងមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលផ្សេងទៀត ។ធនាគារពិភពលោកបានសង្កេតឃើញថា "ដោយងាកចេញជាញឹកញាប់ពីព្រំដែនព្រៃឈើ ដើម្បីបំពេញចិត្តព្រំដែនរដ្ឋបាល រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលព្រៃឈើបានបង្កើតឱ្យមាននូវស្ថានភាពអាក្រក់បំផុតទាំងមូលទាំងពីរ ដែលមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើថ្នាក់មូលដ្ឋានទទួលខុសត្រូវផ្ទៃក្នុងចំពោះការត្រួត-ពិនិត្យថ្នាក់ជាតិស្របតាមផ្នែក បើពុំនោះទេ ត្រូវបានគ្រប់គ្រងជាថ្នាក់មូលដ្ឋាន ។ ជាងនេះទៅទៀត រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលព្រៃឈើបានបង្កើតផ្តាច់ចេញយ៉ាងខ្លាំងពីការពិនិត្យដំណើរការថវិកា និងអញ្ញត្តិផ្សេងទៀត ។នេះនឹងទុកឱ្យផ្នែកប្រតិបត្តិការរបស់រដ្ឋបាលព្រៃឈើមានការខ្វះខាតធនធានត្រាំត្រែង ដោយមានការត្រួតពិនិត្យការគាំទ្រមិនគ្រប់គ្រាន់ និងខ្វះខាតទំនួលខុសត្រូវ ។"[២៤៤]

ស្របពេលដែលការរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធ នាយកដ្ឋានរុក្ខាប្រមាញ់ និងសត្វព្រៃឡើងវិញ អាចមានការកម្រិតជាការអនុវត្តក្នុងកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល ហាក់បីដូចបានធ្វើឱ្យរកប្រាក់បានច្រើនសម្រាប់ទាំង ចាន់ សារុន និង ទី សុគន្ធ ។ Global Witness បានសម្ភាសន៍មនុស្សបួននាក់ដែលមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ដែលបានផ្តល់ដំណើររឿងគួរអាចជឿជាក់បាន ដែលក្នុងនោះ មនុស្សប្រុសពីរនាក់បានចាប់យកឱកាសដេញថ្លៃស្ទើរតែទាំងអស់ ប្រសិនបើមិនមែនការងារទាំងអស់នៅក្នុងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ។ ដោយផ្អែកតាមព័ត៌មានផ្តល់ដោយប្រភពទាំងនេះបានឱ្យដឹងថា ហាក់បីដូចជាថា ធាតុសំខាន់នៃដំណើរការនេះគឺមានដូចខាងក្រោមនេះ :

- សមាជិកមន្ត្រីនាយកដ្ឋានរុក្ខាប្រមាញ់ និងសត្វព្រៃណាមួយដែលចង់ក្លាយជាប្រធាន ឬអនុប្រធានការិយាល័យ

រដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងកម្រិតឋានានុក្រមថ្មីណាមួយក្នុងចំណោមទាំងបួន - អធិការដ្ឋាន ខណ្ឌ តំបន់ ឬសង្កាត់ - ត្រូវតែបង់សំណូក ។ នេះបានអនុវត្តទៅលើមន្ត្រីដែលកំពុងស្វែងរកតំណែងស្មើទៅនឹងតំណែងដែលពួកគេមានស្រាប់ ដោយស្ថិតក្រោមរចនាសម្ព័ន្ធនាយកដ្ឋានរុក្ខាប្រមាញ់ និងសត្វព្រៃផងដែរ[២៤២] ។

- សំណូកសម្រាប់តំណែងទាំងនោះនៅកម្រិតខ្ពស់ទាំងបីនៃអធិការដ្ឋាន(៤ការិយាល័យ) ខណ្ឌ(១៥ការិយាល័យ) និងតំបន់(៥៥ការិយាល័យ) ត្រូវបានបង់ឱ្យចាន់សារុន ។ សំណូកសម្រាប់តំណែងនៅកម្រិតសង្កាត់ (១៧០ ការិ-យាល័យ) ត្រូវបានបង់ឱ្យ ទី សុគន្ធ[២៤៥] ។
- ប្រធានការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើនិមួយៗ មានយ៉ាងហោចណាស់ អនុប្រធានម្នាក់ (ក្នុងការអនុវត្តច្ចនកាលមានច្រើន) ។ តំណែងអនុប្រធានទាំងនេះ ក៏ត្រូវបានដាក់សម្រាប់លក់ផងដែរ ។ នេះមានន័យថា មានលើ ៥០០ ការងាររដ្ឋបាលព្រៃឈើសម្រាប់លក់នៅពេលរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធឡើងវិញ ។
- តម្លៃការងារមានភាពខុសគ្នាដោយយោងតាមមិនត្រឹមតែតំណែងប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងទីកន្លែងផងដែរ ។ ការងារដែលលៃលកឱកាសបានច្រើនបំផុតសម្រាប់កំហែងយកប្រាក់ថ្លៃជាងតំណែងស្មើគ្នានៅកន្លែងផ្សេងទៀត[២៤២] ។
- ហេតុនេះ ពេលដែលអ្នកនៅខាងក្នុងម្នាក់នោះ បានកំណត់តម្លៃបទដ្ឋានរបស់តំណែងប្រធានខណ្ឌមិនតិចជាង US$១០,០០០ Global Witness បានទទួលសេចក្តីរាយការណ៍ពីប្រធានខណ្ឌជាច្រើនដែលបង់ច្រើនជាងនេះសម្រាប់តំណែងដូចគ្នានេះ[២៤២] ។
- ក្នុងពាក្យសំដីពីប្រភពមួយផ្សេងទៀត បានឱ្យដឹងថា "អ្នកដែលចាប់អារម្មណ៍តំណែង ចំណាយប្រមាណ US$៥,០០០ទៅ US$១៥,០០០ សម្រាប់តំណែងខ្ពស់បំផុត សម្រាប់តំណែងផ្សេងទៀតដែលពួកគេត្រូវការចំណាយប្រមាណពី US$៥,០០០ទៅ US$៨,០០០ ។ ដើម្បីទទួលបានតំណែងទាំងនេះ ពួកគេទៅកាន់មនុស្សផ្សេងគ្នា ដំបូងក្នុងនាយកដ្ឋានរបស់ពួកគេ ហើយបន្ទាប់មកពួកគេទៅកាន់ប្រធាននៅកម្រិតក្រសួង ។"[២៤៣]
- ការប៉ាន់ស្មានទាបបំផុតដែល Global Witness បានទទួលសម្រាប់តំណែងមួយគឺUS$២,០០០និងខ្ពស់បំផុត US$៣០,០០០ ។ ទោះយ៉ាងណា Global Witness មិនមានតួលេខណាមួយសម្រាប់តម្លៃការងារនៅនាយកដ្ឋានទាំងដប់បីនៅកម្រិតទីចាត់ការធំនោះទេ[២៤២] ។

ដោយមានភាពខុសគ្នាក្នុងតម្លៃ ពិបាកដឹងច្បាស់ថា តើ ចាន់ - សារុន និង ទី សុគន្ធ រកបានប្រាក់ប៉ុន្មានពីប្រតិបត្តិការទាំងនេះ ។ ដោយផ្អែកតាមទិន្នន័យដែលអាចមាន ហាក់បីដូចជាថា ម្នាក់ៗបានទទួលសរុបរាប់សែនដុល្លារ ឬច្រើនជាងនេះទៅទៀត ។ មន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បានប៉ាន់ស្មានចំណែករបស់ចាន់ សារុន មានប្រមាណ US$២.៥ លាន[២៤៦] ។

ចំណាយតំណែងថ្មីរបស់ពួកគេ បានធ្វើឱ្យមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើជាច្រើនស្ថិតក្នុងបំណុលយ៉ាងច្រើន បង្កើតឱ្យមានការលើកទឹកចិត្តសម្រាប់ពួកគេឱ្យប្រើប្រាស់តំណែងរបស់ពួកគេដើម្បីគម្រាមកំហែងយកប្រាក់ ។ ជាការពិតណាស់ ការដេញថ្លៃការងារនេះ អាចជាកត្តាចម្បងបំផុត ដែលធ្វើឱ្យមានប្រេវ៉ាឡង់អំពើពុករលួយក្នុងប្រតិបត្តិការរដ្ឋបាលព្រៃឈើនៅទូទាំងប្រទេស[២៤៧] ។

ទំនាក់ទំនងជាមួយក្រុមកាប់ឈើ

ការពិតដែល ឌី ចូច, សេង គាង និង យុន ថុង អាចធ្វើប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ធំបំផុតក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយស្ថិតក្រោមច្រមុះរបស់សាខារដ្ឋាភិបាល ដែលភាគច្រើនបំផុតទទួលខុសត្រូវទប់ស្កាត់បទល្មើសព្រៃឈើ តំណាងឱ្យជំហរខ្លួនឯង ។ជាជាងការអនុវត្តច្បាប់រដ្ឋបាលព្រៃឈើជំនួសឱ្យការពារប្រតិបត្តិការក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ដោយការរៀបគម្រោងផលប៉ះពាល់មិនត្រឹមត្រូវពីស្ថានភាពក្នុងព្រៃឡង់ – មួយ នៅក្នុងនោះ គឺគ្មានបទល្មើសកម្រិតទាបរារាំងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ដោយអ្នកចំការដែលពិបាកគ្រប់គ្រង[២៥០] ។ ការស៊ើប-អង្កេតរបស់ Global Witness នៅក្នុងតំបន់នោះ រួមមានការសម្ភាសន៍មួយចំនួនជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើបង្ហាញថា ក្រុមកាប់ឈើបន្លំយកផលិតផលនេះ តាមរយៈការរួមគ្នានូវការបង្ខិតបង្ខំ និងការសូកសំណូកដោយមានជោគជ័យ ។

បន្ទាប់ពីក្រុមមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងកងរាជអាវុធហត្ថបានរឹបអូសឡានមួយដែលដឹកឈើប្រណិតសម្រាប់ សេង កុកហ៊ាង ក្នុងចុងឆ្នាំ ២០០៤ ពួកគេមួយចំនួនក្នុងចំណោមនោះត្រូវបានបណ្តេញចេញ ឬផ្ទេរចេញពីតំបន់នេះ ។ នៅដើមឆ្នាំ ២០០៥ សេង គាង និងបុគ្គលិករបស់គាត់បានទៅកាន់ការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងកំពង់ថ្ម ដែលស្ថិតនៅតាមផ្លូវធំសម្រាប់ការធ្វើចរាចរណ៍ឈើទៅភាគខាងត្បូងពីទីរីង[២៥១] ។ ដោយបានអរគុណមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើម្នាក់ ដែលយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះអាជីវកម្មរបស់គាត់ គាត់បានប្រាប់ពួកគេថា ទាំងប្រតិបត្តិការកាប់ឈើរបស់គាត់ និងក្រុមហ៊ុនចំការកៅស៊ូជប់ ជារបស់គ្រួសារនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ។ ដោយយោងតាម សេង គាង នេះមានន័យថាសកម្មភាពរបស់គាត់ មិនខុសច្បាប់ទេ ហើយថាមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើណាម្នាក់ដែលចាប់អារម្មណ៍ចង់រក្សាការងាររបស់ពួកគេ មិនត្រូវជ្រៀតជ្រែកនោះឡើយ [២៥១] ។

សារនេះហាក់បីដូចជាបានធ្លាក់ចុះ ។ក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍ដាច់ដោយឡែកជាមួយ Global Witness ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើពីរនាក់ក្នុងខេត្តកំពង់ធំបានបញ្ជាក់ថា រដ្ឋបាលព្រៃឈើបានដឹងយ៉ាងច្បាស់ពីការកាប់ឈើខុសច្បាប់របស់ សេង កុកហ៊ាង ក្នុងព្រៃឡង់ ។ ដោយយោងតាមមន្ត្រីទាំងនេះបានឱ្យដឹងថាពួកគេមិនអាចបញ្ឈប់គាត់ដោយសារគាត់តំណាងឱ្យ សេង គាង ដែលមានការគាំទ្រពី ហ៊ុន សែន និងមនុស្សលំដាប់ខ្ពស់ផ្សេងទៀត ។ នេះធ្វើឱ្យមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើភ័យខ្លាច និងហេតុនេះពួកគេបានបិទភ្នែកចំពោះសកម្មភាពរបស់គាត់ [២៥២] ។

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការចូលដៃគ្នារបស់រដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងសកម្មភាពរបស់ក្រុមកាប់ឈើ មិនអាចផ្តុកដាក់តែទៅលើ ការភ័យខ្លាចប៉ុណ្ណោះទេ ។ មន្ត្រីនៅក្នុងទីរីងបញ្ជាក់ថា ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ សង្កាត់ការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងភូមិខែស៍ បានទទួលចំណែកប្រចាំខែពី សេង គាង រាប់រយដុល្លារសម្រាប់ "ចំណាយអាហារ ការស្នាក់នៅ និងប្រេងសាំង"[២៥៣] ។មន្ត្រីថ្នាក់មូលដ្ឋាននោះក៏បានបញ្ជាក់ផងដែរថា សេង កុកហ៊ាងកំពុងបង់ឱ្យមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើចំនួនបន្ថែមទៀតដោយយោងតាមចំនួនឈើដែលរោងចក្រក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company កំពុងកែច្នៃរៀងរាល់ខែ[២៥៤] ។ ពួកគេបានប្រាប់ Global Witness ថា តាមរយៈការបង់ប្រាក់ទាំងនេះ និងប្រាក់បន្ថែមដែលបានទារពីអ្នកកាប់ឈើខុសច្បាប់ផ្សេងទៀត ការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើរីករាយចំពោះចំណូលប្រចាំខែរាប់ពាន់ដុល្លារនេះ [២៥៤] ។

ប្រភពចំណូលផ្សេងទៀត

Global Witness បានដឹងបន្ថែមទៀតពីការរកប្រាក់ចំណូលរបស់រដ្ឋបាលព្រៃឈើ តាមរយៈការសម្ភាសន៍ជាមួយក្រុមកាប់ឈើក្នុងព្រៃឡង់ក្នុង ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ មួយក្នុងចំណោមក្រុមទាំងនេះបានរៀបរាប់ពីវិធី ដែលចៅហ្វាយរបស់ពួកគេបង់ឱ្យចំនួន US$១០០ ក្នុងមួយខែសម្រាប់រណាអារមួយទៅការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើភ្នាក់ ក្នុងទីរីង ហើយនិងសំណូកបន្ថែមទៅឱ្យរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ដោយផ្អែកតាមចំនួនឈើដែលពួកគេបានកាប់ ។ អ្នកកាប់ឈើបានបន្ថែមទៀតថា មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើមកកាន់ព្រៃនេះម្តងម្កាល ដើម្បីរំលឹកពួកគេ ប្រសិនបើមនុស្សមកពីភ្នំពេញនឹងមកកាន់តំបន់នេះ ។

Global Witness បានរកឃើញភស្តុតាងបន្ថែមទៀតរបស់មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើដែលមានតួនាទីដោយផ្ទាល់ក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងព្រៃឡង់ ហើយគម្រោមកំហែងយកប្រាក់មិនត្រឹមតែពាណិជ្ជករឈើប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងពីប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋានដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសកម្មភាពស្របច្បាប់ផងដែរ[២៥៦] ។ដូចបានរៀបរាប់ក្នុងប្រអប់ទី ១៣ រដ្ឋបាលព្រៃឈើ ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាអ្នកជញ្ជក់ឈាមខ្លាំងបំផុតនៃស្ថាប័នមួយចំនួន ដែលធ្វើការគម្រាមកំហែងប្រភេទនេះ ។

ប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ៥ គីឡូម៉ែត្រ ខាងក្រៅព្រំដែនចំការ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ អ្នកកាប់ឈើបានប្រាប់ Global Witness ថា ពួកគេបានបង់ឱ្យការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងភូមិខែស៍ចំនួន US$ ១០០ ក្នុងរណាអារមួយក្នុងមួយខែ ហើយចំណាយបន្ថែមទៀត សម្រាប់ការដឹកជញ្ជូនឈើ

២. កងរាជអាវុធហត្ថ

កងរាជអាវុធហត្ថរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ក៏ត្រូវបានគេស្គាល់ថា ជាកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធមួយដែរ ។ពួកគេមានកម្លាំងយោធាប្រមាណ៨,០០០នាក់[២៥៧] ។មេកងរាជអាវុធហត្ថលើផ្ទៃប្រទេស ឧត្តមសេនីយ៍ សៅ សុខា គឺជាអតីតអង្គរក្ស ហ៊ុន សែន ដែលត្រូវបានបណ្តុះបណ្តាលនៅវៀតណាមក្នុងអំឡុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៨០[២៥៨] ។ គាត់រាយការណ៍ជារៀងរាល់ថ្ងៃទៅកាន់មេបញ្ជាការកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ និងក្រសួងការពារជាតិ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ តាមនយោបាយ គាត់ទទួលបញ្ជាផ្ទាល់ពី ហ៊ុន សែន[២៥៩] ។

សៅ សុខា គឺជាសកម្មជនកម្រិតខ្ពស់ម្នាក់ ។ ក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦ គាត់ត្រូវបានតែងតាំងជាប្រធានសហព័ន្ធបាល់ទាត់កម្ពុជា ហើយក្នុង ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧ គាត់បានក្លាយជាឧត្តមសេនីយ៍ផ្កាយបួន ។ ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ពីមុនបានបង្ហាញថា សៅ សុខា ពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ក្នុងពាណិជ្ជកម្មឈើខុសច្បាប់ ហើយថាកម្លាំងដែលស្ថិតក្រោមបញ្ជារបស់គាត់មានសកម្មភាពយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ការដឹកជញ្ជូន ការការពារ និងការគម្រាម-កំហែង[២៦០] ។

មេកងរាជអាវុធហត្ថក្នុងខេត្តកំពង់ធំ គឺ ឌី ផេន ប្អូនប្រុសរបស់ ឌី ចួច[២៦១] ។ មន្ត្រីក្រោមបញ្ជារបស់ ឌី ផេន ជាប់ពាក់ព័ន្ធយ៉ាងខ្លាំងនឹងសកម្មភាពរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ដែលត្រូវបានដឹងថាបង់ឱ្យកងរាជអាវុធហត្ថច្រើន រហូតដល់ US$៥០០ ក្នុងមួយខែសម្រាប់ការបម្រើរបស់ពួកគេ[២៦២] ។ កងរាជអាវុធហត្ថជាច្រើន ក៏មានសកម្មភាពខ្លាំងជាអ្នកកាប់ឈើខុសច្បាប់ផងដែរ ក្នុងសិទ្ធិផ្ទាល់របស់ពួកគេ ។ ក្នុងព្រៃឡង់ Global Witness បានឃើញកូនចៅរបស់ ឌី ផេន កាប់ឈើ និងលក់ឱ្យរោងចក្រអារឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company និងពាណិជ្ជករឈើផ្សេងទៀត ដោយផ្តល់ការការពារឱ្យក្បួនឈើ គម្រាមកំហែងយកប្រាក់ លក់សត្វព្រៃ និងលក់ចំណែកដីព្រៃឈើ[២៦៣] ។

ដូចរដ្ឋបាលព្រៃឈើដែរ កងរាជអាវុធហត្ថបានពង្រីកវត្តមានរបស់ខ្លួនភ្លាមៗក្នុងព្រៃឡង់ បន្ទាប់ពីការបង្កើតចំការកៅស៊ូទីរីង ។ ប្រភពជាច្រើនក្នុងកងរាជអាវុធហត្ថបញ្ជាក់ថា ឌី ផេន បង្កើតដោយមានចេតនានូវប៉ុស្តិ៍ចំនួនប្រាំជុំវិញទីរីង និងតាមផ្លូវឆ្ពោះទៅកាន់ព្រៃដើម្បីរកប្រាក់ពីការដឹកជញ្ជូនឈើខុសច្បាប់ ។ គាត់បានដាក់ការត្រួតពិនិត្យចំណុចឆែកឆេរទាំងនេះ (ដាក់លេខ ៦០១, ៦០៣, ១០២, ១០៤ និង B6) ក្នុងដៃសាច់ញាតិ ឬសម្ព័ន្ធមិត្តជិតស្និទ្ធមួយចំនួនក្នុងចំណោមពួកគេបង់ឱ្យគាត់នូវប្រាក់រាប់ពាន់ដុល្លារសម្រាប់តំណែងរបស់ពួកគេ ។មន្ត្រីក្នុងតំបន់បានប្រាប់GlobalWitness ថាតាមរយៈប៉ុស្តិ៍ថ្មីៗទាំងនេះ និងសកម្មភាព ដូចជាការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ការដឹកជញ្ជូនឈើ និងការរត់ពន្ធទំនិញ ឌី ផេន អាចរកប្រាក់បានរវាងពីUS$១០,០០០ និង US$៣០,០០០ ក្នុងមួយខែ[២៦៤] ។ឌី ផេន ត្រួតពិនិត្យសកម្មភាពទាំងនេះយ៉ាងច្បាស់លាស់ ។ ក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៥ គាត់បានប្រាប់ដៃគូរបស់គាត់ថា ក្រុមមិនស្គាល់ឈ្មោះមួយកំពុងស៊ើបការណ៍អាជីវកម្មរបស់គាត់ ហើយបានផ្តល់ប្រាក់ US$២០,០០០ ដល់នរណាដែលអាចកំណត់ឱ្យឃើញមានបញ្ហាចំពោះគាត់[២៦៥] ។

សៅ សុខា ទទួលពានមេដាយមហាសេរីវឌ្ឍពី ហ៊ុន សែន ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧

តារាងខាងក្រោមផ្តល់ឱ្យនូវការវិភាគប្រាក់ចំណាយ ដែលបានទទួលដោយតែចំណុចឆែកឆេរថ្មីមួយរបស់ ឌី ផេន ។ ចំណុចឆែកឆេរ ១០២ មានទីតាំងក្បែរមូលដ្ឋាន "ផ្លូវលំ ហ៊ុន សែន" ដែលភ្ជាប់ពីជំរុំកាប់ឈើបាក់ស្នាភាគខាងត្បូងទីរីងទៅកាន់ចំណុចប្រសព្វផ្លូវធំ៧ទៅភ្នំពេញ និងកំពង់ចាម ។ ឈើភាគច្រើនបំផុតដែលបានកាប់ក្នុង និងជុំវិញទីរីង ឆ្លងកាត់ផ្លូវនេះ ។ ព័ត៌មាននេះ បានមកពីការសម្ភាសន៍ជាមួយនាយកងរាជអាវុធហត្ថកាន់កាប់ប៉ុស្តិ៍នោះ ។ កងរាជអាវុធហត្ថទាំងនេះបានបញ្ជាក់ថា ការទទួលបានប្រចាំខែសម្រាប់ "ប្រអប់ខ្មៅ" របស់ប៉ុស្តិ៍មានខុសគ្នាពី US$៥,៥០០ ទៅ US$១០,០០០ ។ ស៊ឹង គីមរ៉ន[២៦៦] ប្រធានប៉ុស្តិ៍ឆែកឆេរ បន្ទាប់មក នឹងបង់ឱ្យបងថ្លៃរបស់គាត់ ឌី ផេន នូវចំណែករវាងពី US$៥,០០០ទៅ US$៦,០០០[២៦៧] ។

ចំណូលរបស់ចំណុចឆែកឆេរកងរាជអាវុធហត្ថលេខ ១០២		
សំណូកបង់ដោយ	តាមខែ	តាមថ្ងៃ
សេង គាង	US$៥០០ - US$៧៥០	
សេង កុកហ៊ាង	US$៥០០ - US$៧៥០	
អ្នកគ្រប់គ្រងរោងចក្រក្តារបន្ទះ អ៊ែល ដារ៉ា	US$៣៥០ - US$៥០០	
អ្នកគ្រប់គ្រងរោងចក្រអារឈើកំពង់ធ្មា	US$១០០ - US$២០០	
ពាណិជ្ជករឈើផ្សេងទៀត		US$១៥០-US$៥០០

៣. ប្រតិបត្តិការសឹករងខេត្តកំពង់ធំរបស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ

ប្រតិបត្តិការសឹករងខេត្តកំពង់ធំ មានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយការកាប់ឈើខុសច្បាប់ជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ ។ ទាហានក្នុងចំណោមនោះជាច្រើន Global Witness បានរកឃើញថាធ្វើការជាមួយក្រុម សេង គាង ឬធ្វើប្រតិបត្តិការកាប់ឈើផ្ទាល់ខ្លួនគេក្នុងព្រៃឡង់ ដែលពីមុនធ្វើជាអ្នកយាម ឬអ្នកម៉ៅការឱ្យក្រុមហ៊ុនដែលគ្រប់គ្រងសម្បទានក្នុងខេត្ត : ក្រុមហ៊ុន Colexim Enterprise ក្រុមហ៊ុន GAT International ក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng និងក្រុមហ៊ុន Pheapimex-Fuchan[២៦៧] ។

ឧទាហរណ៍មួយ គឺសកម្មភាពរបស់កងឯកភាពខ្លាំងលេខ ១៧ ដែលបញ្ជាដោយវរៈសេនីយ៍ទោ និងមេបញ្ជាការទីបញ្ជាការប្រតិបត្តិការសឹករងឈ្មោះសេងមាស[២៦៨] ។តួនាទីរបស់សេងមាសក្នុងការផ្តល់សន្តិសុខសម្រាប់ក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng និងសម្បទានិកផ្សេងទៀតចាប់ពីចុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៩០ធ្វើឱ្យគាត់បង្កើតបានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយ ឌី ចូច និង សេង គាង ។ បន្ទាប់ពីការបញ្ឈប់សម្បទានឈើ និងការបង្កើតចំការកៅស៊ូទីរីង សេង មាស និងកងឯកភាពរបស់គាត់បានបែរមកធ្វើការឱ្យក្រុមនេះជាអ្នកផ្គត់ផ្គង់ឈើ ។ ប្រតិបត្តិការកាប់ឈើរបស់ពួកគេ មាននៅចំកណ្តាលអតីតសម្បទានរបស់ក្រុមហ៊ុន GAT ភាគខាងត្បូងទីរីង ក៏ដូចជាផ្នែកជាច្រើននៃសម្បទានរបស់ក្រុមហ៊ុន Colexim ទៅកាន់ភាគខាងជើង និងភាគខាងកើតចំការផងដែរ[២៦៩] ។

មន្ត្រីក្នុងមូលដ្ឋាន និងប្រជាជនក្នុងទីរីងដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍ដោយ Global Witness បានចោទប្រកាន់ទាហានប្រតិបត្តិការសឹករងដែលមានមូលដ្ឋាននៅជុំវិញចំការ ពីបទឃុបឃិតជាមួយមន្ត្រីព្រៃឈើក្នុងការគម្រាមកំហែងប្រាក់ពីអ្នកកាប់ឈើទ្រង់ទ្រាយតូច ដែលប្រតិបត្តិការក្នុងតំបន់នោះ ។ ដោយយោងតាមប្រភពទាំងនេះបានឱ្យដឹងថា ទាហាននឹងរឹបអូសរណារអារ និងយកទៅកាន់ការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងភូមិខែស៍ ដែលម៉ាស៊ីនទាំងនេះ នឹងត្រូវបានរឹបអូសទុករហូតដល់ម្ចាស់បានបង់ប្រាក់សំណូកឱ្យចំនួន US$១០០ [២៦៩] ។

៤. យោធភូមិភាគ II របស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ

យោធភូមិភាគ II គ្របដណ្តប់ខេត្តចំនួនបួនក្នុងភាគខាងកើត និងភាគឥសានប្រទេសកម្ពុជា ហើយទល់នឹងខេត្តកំពង់ធំ ដែលស្ថិតនៅក្នុងយោធភូមិភាគ IV ។ ក្រុមទ័ពរបស់យោធភូមិភាគ II ដែលដឹកនាំដោយ សាត ចាន់ថា និង អ៊ុយ គៀ បានពាក់ព័ន្ធនឹងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងព្រៃឡង់អស់ជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ[២៧០] ។ក្នុងឆ្នាំ២០០៤និង២០០៥ Global Witness បានរកឃើញភស្តុតាងពីការពាក់ព័ន្ធរបស់ សាត ចាន់ថា ក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់នៅភាគខាងលិចបំផុត ស្រុកសណ្តាន់ និងសន្ទុក ភាគខាងត្បូងទីរីង[២៧១] ។ សាត ចាន់ថា និង អ៊ុយ គៀ ពីមុនបានផ្គត់ផ្គង់ឱ្យ ឌី ចូច, សេង គាង និង ឃុន ថុង នូវឈើដែលបានកាប់ខុសច្បាប់ក្នុងសម្បទានក្រុមហ៊ុន Timas Resources[២៧០] ។

៥. ភ្នាក់ងារសម្ងាត់យោធា

ផ្នែកមួយផ្សេងទៀតរបស់កម្លាំងសន្តិសុខដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងព្រៃឡង់ គឺនាយកដ្ឋានភ្នាក់ងារសម្ងាត់យោធារបស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ដែលត្រូវបានស្គាល់ថាជាការិយាល័យលេខ ២ ផងដែរ ។ ឧត្តមសេនីយ៍ទោ ម៉ុល រឿប[២៧២] ប្រធានភ្នាក់ងារសម្ងាត់យោធា ជាសម្ព័ន្ធមិត្តដ៏ជិតស្និទ្ធរបស់ ហ៊ុន សែន ដែលអ្នកវិភាគនយោបាយម្នាក់រៀបរាប់ថាជា ស្ថាបត្យកម្មនៃយុទ្ធនាការ "ល្បិចស្នោគគ្រោក" ប្រឆាំងគូបដិបក្ខនយោបាយរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី [២៧៣] ។

ពេលដែលភ្នាក់ងារសម្ងាត់យោធាដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ទោះបីជាស្រមោលក៏ដោយក្នុងជីវិតនយោបាយកម្ពុជា ក៏មន្ត្រីរបស់ខ្លួនពាក់-ព័ន្ធផងដែរក្នុងប្រភេទបទល្មើសផ្សេងៗ ដែលរួមមានការកាប់ឈើខុសច្បាប់ផងដែរ ។ ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ក្នុងតំបន់ជម្រកសត្វព្រៃឱរ៉ាល់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ បានបង្ហាញពីរបៀបដែលភ្នាក់ងារសម្ងាត់យោធាគ្រប់គ្រងពាណិជ្ជកម្មឈើ និងរបរទុច្ចរិតគម្រាមកំហែងផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ ។ ក្នុងព្រៃឡង់ Global Witness បានរកឃើញភស្តុតាងពីការកាប់ឈើខុសច្បាប់របស់ភ្នាក់ងារសម្ងាត់យោធា និងការលក់ឈើឱ្យក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក៏ដូចជាការគម្រាមកំហែងយកប្រាក់ពីអ្នកកាប់ឈើផ្សេងទៀតផងដែរ [២១០] ។

សេង មាស វរសេនីយ៍ទោ និងមេបញ្ជាការរងទីបញ្ជាការប្រតិបត្តិការរងយោធា

ម៉ុល រឿប មេភ្នាក់ងារសម្ងាត់យោធា

ប្រអប់ទី ១៣ : រែកបន្ទុកពុករលួយ

ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បាននិយាយពីការអនុវត្តច្បាប់នៅព្រៃឡង់ថា [១៤៥] *"ការអនុវត្តច្បាប់មិនរើសអើងរវាងក្រុមហ៊ុន និងអ្នកភូមិឡើយ ។ ពួកគេទាំងអស់មានសិទ្ធិស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ ។ យើងអនុវត្តច្បាប់ដោយស្មើភាពគ្នា ហើយមានចំណុចឆែកឆេរមួយចំនួនតាមផ្លូវក្នុងតំបន់នេះ"* ។

ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ Global Witness បានសម្ភាសន៍ប្រជាជនជាច្រើនក្នុង និងជុំវិញទីរីងអំពីទំនាក់ទំនងរបស់ពួកគេជាមួយស្ថាប័នរបស់រដ្ឋទាំងឡាយ ដែលទទួលខុសត្រូវប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសព្រៃឈើ ។ មានការព្រមព្រៀងគ្នាមួយក្នុងចំណោមអ្នកធ្វើការសម្ភាសន៍ ទាំងផ្នែកអំពើពុករលួយ ដែលគឺជាបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរមួយ និងថាការគម្រាមកំហែងយកប្រាក់ដាក់ទម្ងន់ខ្លាំងបំផុតដល់អ្នកទាំងឡាយដែលគ្មានអំណាច និងទំនាក់ទំនងដើម្បីប្រឆាំង ។ មនុស្សជាច្រើនចង្អុលបង្ហាញថា រដ្ឋបាលព្រៃឈើជាអ្នកជញ្ជក់ឈាមដ៏ពិសេសមួយ[២៧៤] ។

Global Witness បានសម្ភាសន៍ជាមួយក្រុមដឹកផលិតផលព្រៃឈើប្រភេទផ្សេងៗជាច្រើនក្រុម តាមផ្លូវកាប់ឈើមួយក្នុងចំណោមពីរ ភាគខាងត្បូងពីទីរីងទៅកាន់ទីរួមស្រុកកំពង់ថ្ម ។ អ្នកធ្វើការសម្ភាសន៍បានរាយការណ៍ថា ជួបចំណុចឆែកឆេររវាងពី ១១ និង ២០ ដែលគ្រប់គ្រងដោយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ

អ្នកប្រមូលកំទេចឈើ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥

ចំណុចឆែកឆេររដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ អូរកំពប់អំបិល

"ឈើដើមស្វាយ" ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥

កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ កងរាជអាវុធហត្ថ ប៉ូលីស និងមន្ត្រីបរិស្ថានក្នុងផ្លូវធ្វើដំណើរតែមួយ [២៧៤] ។

ពាណិជ្ជករឈើដែលដឹកឈើកាប់ខុសច្បាប់ មិនមែនជាអ្នកដែលត្រូវបានបង្ខំឱ្យប្រគល់ប្រាក់តែប៉ុណ្ណោះនោះទេ ។ ប្រជាជនដែលអនុវត្តសិទ្ធិស្របច្បាប់របស់ពួកគេក្នុងឋានៈជាអ្នកប្រើប្រាស់ព្រៃឈើ ក៏បានរាយការណ៍ផងដែរ ពីតម្រូវការឱ្យបង់ប្រាក់ពីមន្ត្រីទាំងនោះជាញឹកញាប់ ។ ឧទាហរណ៍ ជាងឈើដែលប្រមូលកំទេចឈើសល់ពីប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ បានរាយការណ៍ថា "ដោយផ្អែកតាមអារម្មណ៍របស់ពួកគេ" មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើបានតម្រូវឱ្យបង់សំណូក ដែលមានតម្លៃស្មើពាក់កណ្ដាលតម្លៃកំទេចឈើ ឬបើពុំនោះទេ នឹងត្រូវបានរឹបអូសសម្ភារៈនោះ និងលក់ចេញ [១៧០] ។

Global Witness បានទៅកាន់អូរកំពប់អំបិលដែលជាស្ថានីយរួមគ្នារវាងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ដែលកំណត់ដោយអ្នកប្រមូលកំទេចឈើថា ជាចំណុចមួយក្នុងចំណោមចំណុចដែលពួកគេត្រូវតែបង់ប្រាក់ ។ ដោយត្រូវបានស្នើឱ្យរៀបរាប់ពីការងាររបស់គាត់ មន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទម្នាក់ក្នុងចំណោមនោះបានបញ្ជាក់ថា ក្រុមរបស់គាត់ មិនដែលរារាំងឡានដឹកឈើពីរោងចក្ររបស់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ឡើយ ហើយបានត្រឹមតែបញ្ឈប់ "ប្រជាជន" ។ ដោយត្រូវបានសួរថាហេតុអ្វី គាត់បាននិយាយថា គាត់មិនដឹងទេ គាត់គ្រាន់តែធ្វើតាមការណែនាំពីមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ដែលមិនចាប់អារម្មណ៍មើលឡានរបស់ក្រុមកាប់ឈើនោះ ។

ទាហាននោះថ្កូវពីការបង្ហាញអូសឈើដ៏ច្រើន ដែលក្រុមគាត់បានរឹបអូស ហើយទុកនៅក្នុងបរិវេណរបស់ពួកគេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ នៅពេលដែល Global Witness បានស្នើសុំការអនុញ្ញាតថតរូបឡានដែលដឹកឈើជ្រុងប្រណិត ទាហាននោះបានបដិសេធដោយពន្យល់ថា ឈើនេះជារបស់គាត់ ។ ក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍ដាច់ដោយឡែក ទាហានផ្សេងទៀត និងមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើដែលធ្វើការនៅប៉ុស្តិ៍អូរកំពប់អំបិល បានប្រាប់ Global Witness ថា ពាណិជ្ជករឈើធំៗ បានបង់ប្រាក់ប្រចាំខែដោយផ្ទាល់ឱ្យមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើជាន់ខ្ពស់ក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ហើយមិនចាំបាច់ឈប់ និងបង់រៀងរាល់ពេលដែលពួកគេប្រើប្រាស់ផ្លូវនេះទេ ។ អ្នកធ្វើការសម្ភាសន៍ទាំងនេះបាននិយាយថា ចំណុចឆែកឆេររបស់ពួកគេនៅតែរកបានពី US$ ២,០០០ - US$៤,០០០ ក្នុងមួយខែ តាមរយៈសំណូកដែលបានមកពីអ្នកកាប់ឈើ និងពាណិជ្ជករឈើ ដែលមានទំនាក់ទំនងល្អតិច[២៧៥] ។

បន្ថែមពីលើផ្លូវដូចគ្នានេះ អ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness បានអង្កេតឃើញបុគ្គលិកសន្តិសុខនៅចំណុចឆែកឆេរក្បែរបាក់ស្នា ទាញរទេះគោមួយខ្សែ ដែលដឹកមែកឈើងាប់សម្រាប់ធ្វើអុស ។ ការប្រមូលអុស គឺជាសកម្មភាពស្របច្បាប់ទាំងស្រុង ។ ស្របពេលដែលមន្ត្រីបានសួរអ្នកប្រមូលអុស ក្បួនឡានតូចមួយដែលហែរហមដោយឡាន pickup និងទាហានប្រដាប់អាវុធពីរនាក់ បានឆ្លងកាត់ចំណុចឆែកឆេរនោះដោយគ្មានការឆែកឆេរ ។ ក្រោយមកបុគ្គលិក Global Witness អាចពិនិត្យឃើញឡានដែលបានគ្របមួយចំនួនក្នុងចំណោមនេះ ពេលដែលពួកគេឈប់ក្បែរកំពង់ថ្ម ។ ឡាននិមួយៗ ត្រូវបានផ្ទុកដោយកំណាត់ឈើពាណិជ្ជកម្មប្រវែងពីរម៉ែត្រជាច្រើន ដែលអ្នកគ្រប់គ្រងក្បួនព្យាយាមបង្ហាញឱ្យភ័ន្តច្រឡំថាជា "ឈើដើមស្វាយ" ។

៦. ប៉ូលីស

ការអង្កេតស្រាវជ្រាវរបស់មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គមទៅលើឥរិយាបថសាធារណៈជនចំពោះអំពើពុករលួយ បានរកឃើញថា ប្រជាជនកម្ពុជាចាត់លំដាប់ប៉ូលីសជាស្ថាប័នពុករលួយបំផុតទីបីក្នុងប្រទេសបន្ទាប់ពីតុលាការនិងអាជ្ញាធរគយនិងពន្ធដារ[២៧៦] ។ជាញឹកញាប់ប៉ូលីសជាប់ទាក់ទងនឹងបទល្មើសព្រៃឈើ ហើយអង្គភាពប៉ូលីសព្រំដែនដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ដ៏ច្រើនសម្បើមនៃឧទ្យានជាតិវីរៈជ័យ ក្នុងខេត្តរតនៈគីរី ក្នុងឆ្នាំ ២០០៣-២០០៤[២៧៧] ។

ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ក្នុងព្រៃឡង់ បានបង្ហាញភស្តុតាងដ៏ច្រើនពីការឃុបឃិតរបស់ប៉ូលីសក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ តែចួនកាលទោះជាមិនបានសម្រេចក៏ដោយ ព្យាយាមប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបទល្មើសព្រៃឈើផងដែរ ។

ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៥ សមាជិកសភាប្រចាំខេត្តកំពង់ធំ ងួន ញ៉ិល [២៧៨] បានតែងតាំងប្រតិបត្តិការប៉ូលីសពិសេសដែលចូលរួមពីមនុស្ស១០០-២០០ ដោយស្ថិតក្រោមបញ្ជារបស់ អំ ពីលី[២៧៩] អធិការរងប៉ូលីសខេត្ត ។ ក្រុមនេះមានកាតព្វកិច្ចកំចាត់ចោលភាពគ្មានច្បាប់ - ជាពិសេស ការចាប់ជម្រិត ការលួចប្លន់ និងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ - ក្នុងឃុំបី(បាក់ស្នាបល្ល័ង្កនិងក្រវ៉ា) ក្នុងស្រុកបារាយណ៍ខេត្តកំពង់ធំ[២៨០] ។

បន្តិចក្រោយមក បន្ទាប់ពីចាប់ផ្តើមប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន ក្រុមរបស់ អំ ពីលី បានរារាំងក្បួនឡានយោធាពណ៌បៃតងដ៏ធំមួយ ដែលមានឈើពេញនៅបាក់ស្នា ។ ប៉ូលីសម្នាក់ដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងប្រតិបត្តិការនោះក្រោយមកបានប្រាប់មន្ត្រីផ្សេងទៀត និងប្រជាជនក្នុងតំបន់ពីអ្វីដែល អំពីលី ត្រូវបានហៅដោយទីបញ្ជាការរបស់គាត់ក្នុងខេត្តកំពង់ធំឱ្យទទួលទូរស័ព្ទប៉ុន្មានម៉ោងបន្ទាប់ពីការឃាត់ឡានទាំងនោះ ។ក្រោយមកពេលត្រឡប់មកកាន់បាក់ស្នាវិញ នៅថ្ងៃដដែលនោះ អំ ពីលី បានពន្យល់កូនចៅរបស់គាត់ថា អ្នកទូរស័ព្ទហៅ គឺ សេង គាង ដែលបានទូរស័ព្ទពីប្រទេសសិង្ហបុរី ប្រាប់គាត់ថាគាត់រៀបការជាមួយប្អូនជីដូនមួយរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីថា រាល់សកម្មភាពរបស់គាត់ គឺស្របច្បាប់ ហើយថា អំ ពីលី ត្រូវលែងឡានទាំងនេះ ។ សេង គាង បានបន្ថែមទៀតថា គាត់អាចផ្តល់ឱ្យក្រុមគាត់នូវថ្លៃប្រចាំខែពី US$៣៧៥ - US$៥០០ ដើម្បីរ៉ាប់រងការចំណាយអាហាររបស់ពួកគេ ដែលជាសំណើដែល អំពីលី បានទទួលយក ។ឡានរបស់ សេង គាង ត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបន្តដំណើររបស់ពួកគេទៀត[២៨០] ។

អំ ពីលី ស្នងការរងប៉ូលីសខេត្តកំពង់ធំ ។ ក្រុមរបស់គាត់ត្រូវបានផ្តល់ការងារឱ្យកំចាត់ចោលភាពខុសច្បាប់ ក្នុងខេត្តកំពង់ធំ

មន្ត្រីមូលដ្ឋាន និងអ្នកភូមិបានបញ្ជាក់ថា សម្រាប់រយៈពេលដែលនៅសល់នៃប្រតិបត្តិការបួនខែរបស់ពួកគេ ក្រុមរបស់ អំ ពីលី បានឃុបឃិតជាចំហជាមួយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company និងទ័ពប្រតិបត្តិការសឹករងខេត្ត និងកងរាជអាវុធហត្ថ ដឹកឈើចេញពីព្រៃឡង់ ។ ប្រជាជនមួយចំនួនចោទប៉ូលីសពីបទធ្វើប្រតិបត្តិការកាប់ឈើដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ហើយគម្រាមកំហែងបង់ប្រាក់ពីពាណិជ្ជករឈើ [២៨០] ។

ឧត្តមសេនីយ៍ ហុក ឡុងឌី មេប៉ូលីសជាតិ

ប៉ូលីសខ្មែរមួយចំនួនមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធិជាមួយពាណិជ្ជកម្មឈើខុសច្បាប់

៧. រដ្ឋអំណាចមូលដ្ឋាន

អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានក្នុងខេត្តកំពង់ធំ ចូលដៃយ៉ាងពេញទំហឹងក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងព្រៃឡង់ ។ ទំនាក់ទំនងដ៏ជិតស្និទ្ធិរវាងរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងការកាប់ឈើត្រឡប់ទៅកាន់ទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៨០ នៅពេលដែលមន្ទីររបស់ខេត្តបានគ្រប់គ្រង និងប្រតិបត្តិការរោងចក្រអារឈើផ្ទាល់របស់ពួកគេ ។ ក្នុងដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ ទ្រព្យសម្បត្តិទាំងនេះ ត្រូវបានលក់ចេញទៅឱ្យបុគ្គលដែលមានទំនាក់ទំនងល្អ[២៨១] ។ទ្រព្យនេះបន្សល់ទុកនូវករណីដែលមន្ត្រីខេត្តជាន់ខ្ពស់មួយចំនួនរំពឹងទុកទទួលប្រយោជន៍ពីការកាប់ឈើក្នុងខេត្ត ទោះបីជាសកម្មភាពនេះ ស្របច្បាប់ ឬមិនស្របច្បាប់ក៏ដោយ ។

ងួន ញ៉ិល សមាជិកសភាខេត្តកំពង់ធំ

សមាជិកសភាប្រចាំខេត្តកំពង់ ងួន ញ៉ិល គឺជាកម្លាំងដឹកនាំនៅពីក្រោយប្រតិបត្តិការប៉ូលីសគួរឱ្យសរសើរ តែមិនបានជោគជ័យប្រឆាំងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងឆមាសទីមួយឆ្នាំ ២០០៥ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ សារតាំងរបស់សមាជិកសភាជាអ្នកការពារព្រៃឈើ ត្រូវបានស្រអាប់បន្តិចប៉ុណ្ណោះ ដោយការចូលរួមរបស់គ្រួសារគាត់ទៅក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងការទទួលការបង់ចំណាយពុករលួយ ។ មន្ត្រីថ្នាក់មូលដ្ឋានដ៏ល្អម្នាក់បានប្រាប់ Global Witness ថា ញ៉ែម សុផានី[២៨២] ភរិយារបស់ងួន ញ៉ិល កំពុងទទួលបានការបង់ប្រចាំខែពីកងរាជអាវុធហត្ថ និងចំណុចឆែកឆេររដ្ឋបាលព្រៃឈើ ដែលគម្រាមកំហែងយកប្រាក់ពីការធ្វើចរាចរណ៍ឈើ[២៥៤] ។ដោយយោងតាមប្រជាជនឃុំសុខចិត្ត (sokchet) បានឱ្យដឹងថា ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ញ៉ែម ប៊ុនថា ប្អូនប្រុសរបស់ ញ៉ែម សុផានី[២៨៣] គឺជាពាណិជ្ជករឈើដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការកាប់ឈើប្រណិតខុសច្បាប់ក្នុងតំបន់របស់ពួកគេ[១៧០] ។

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ងួន ញ៉ិល មិនមែនតែជាសមាជិកសភាប្រចាំខេត្តកំពង់ធំ ដែលគ្រួសាររបស់គាត់ពាក់ព័ន្ធក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ប៉ុណ្ណោះទេ ។ សមាជិកសភាដូចគ្នា អ៊ុន នឿង[២៨៤] ត្រូវបានដឹងជាទូទៅថា ជាអ្នកការពារធំរបស់រោងចក្រអារឈើ តាអោក ដែលមានទីតាំងក្នុងស្រុកប្រាសាទសម្បូរណ៍ រវាងសម្បទានក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng និងតំបន់ជម្រកសត្វព្រៃបឹងពែរ[២៨៥] ។រោងចក្រអារឈើនេះត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយ ម៉ែន ផា[២៨៦] និង ចិត្ត រ៉ា[២៨៧] ដែលត្រូវបានរៀបរាប់ថា ជាប្រភពឧស្សាហកម្មក្នុងឋានៈជាក្មួយប្រុសរបស់ អ៊ុន នឿង[២៨៨] ។ Global Witness បានរកឃើញថា រោងចក្រអារឈើ តាអោក កំពុងកែច្នៃឈើកាប់ខុសច្បាប់នៅពេលជាច្រើនក្នុងរយៈពេលប្រាំឆ្នាំមុន[២៨៩] ។

ជារួមក្នុងផ្នែកនេះ ផ្នែកទាំងឡាយនៃរដ្ឋកម្ពុជាដែលទទួលខុសត្រូវប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសព្រៃឈើ ដើរតួយ៉ាងល្អក្នុងទីរឹង និងតំបន់ល្ហល្ហេវព្រៃឡង់ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ពួកគេមិនមានប្រសិទ្ធិភាពក្នុងការរារាំងបទល្មើសព្រៃឈើ ដោយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company និងអ្នកកាប់ឈើខុសច្បាប់ផ្សេងទៀត ដោយសារតែមន្ត្រី និងយោធាជាច្រើនមានភាគហ៊ុនក្នុងសកម្មភាពទាំងនេះ ។ ផ្នែកខាងក្រោមនេះ ពិនិត្យមើលកាន់តែលំអិតទៀតទៅលើប្រតិបត្តិការរបស់កងឯកភាពមួយរបស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ – កងពលតូចលេខ ៧០ – ដែលបានពាក់ព័ន្ធក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ មិនត្រឹមតែក្នុងព្រៃឡង់ប៉ុណ្ណោះទេ តែថែមទាំងទូទាំងប្រទេសទាំងមូលផងដែរ ។

ញ៉ែម ប៊ុនថា (ទល់មុខម៉ាស៊ីនថត)

សញ្ញាបង្ហាញពីព្រៃឈើសហគមន៍ភូមិព្រេន ភាគខាងកើតចំការកៅស៊ូទីរឹង

... ដែលប្រែក្លាយជាតំបន់ប្រតិបត្តិការកាប់ឈើគ្រប់គ្រងដោយកងរាជអាវុធហត្ថសហការជាមួយ សេង គុកហ៊ាង ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ឈើកាប់ថ្មីៗ គឺជាឈើឈ្មោះ *ឈើទាល*

ជំពូក IV : ទំនាក់ទំនងកងពលតូចលេខ ៧០

នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បាននិយាយក្នុងឆ្នាំ ២០០៤[២៩០] ថា *"តាងនាមឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងខ្លួនខ្ញុំផ្ទាល់ សូមឱ្យខ្ញុំសំដែងនូវការដឹងគុណ និងការសរសើរដល់អ្នកទាំងអស់គ្នា មន្ត្រី និងទាហានកងពលលេខ ៧០ ក៏ដូចជាអ្នកទាំងឡាយ ក្នុងកងយោធពលខេមរ-ភូមិន្ទ សម្រាប់ការលះបង់ និងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់អ្នកទាំងអស់គ្នា ដើម្បីជម្នះរាល់បញ្ហា និងការពិបាកសម្រាប់មូលហេតុផ្សះផ្សាជាតិ និងសន្តិភាពសម្រាប់ទឹកដីកំណើតកម្ពុជារបស់យើង ។"*

អតីតមន្ត្រីកងពលលេខ៧០មួយរូប[២៩១] បានថ្លែងថា"មេបញ្ជាការភាគច្រើនបំផុតក្នុងកងពលលេខ ៧០ មានទំនាក់ទំនងល្អជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់ខ្ពស់ គ្រួសារអ្នកដឹកនាំ និងក្រុមប៉ូលីស ។ ពួកគេក៏មានទំនាក់ទំនងយ៉ាងល្អជាមួយអភិបាលខេត្តទាំងអស់ ពីព្រោះកងពលតូចលេខ៧០ ផ្តល់ឱ្យពួកគេនូវកងអង្គរក្ស និងការហែរហមក្បួន ។ កងពលតូចលេខ ៧០ ក៏បានចូលរួមផងដែរក្នុងការការពារសកម្មភាពខុសច្បាប់ និងបានប្រព្រឹត្តល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ ដូចជា ការសម្លាប់ ការរត់ពន្ធ ការចាប់ខ្លួនប្រជាជនខុសច្បាប់ និងការរំលោភបំពានទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ប្រជាជន ។"

ក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំមុននេះ ហ៊ុន សែន បានបង្ហាញការគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងចំពោះ "សង្គ្រាមប្រឆាំងភេរវកម្ម" អន្តរជាតិដឹកនាំដោយអាមេរិក ។ នេះបានជួយកែលំអទំនាក់ទំនងរបស់រដ្ឋាភិបាលគាត់ជាមួយមន្ត្រីក្នុងក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន ហើយកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ (RCAF) នាពេលបច្ចុប្បន្នបានត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេច ដើម្បីទទួលការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្គត់ផ្គង់បរិក្ខារជាថ្មីពីអាមេរិក ។ យោធារបស់ប្រទេសកម្ពុជាទទួលប្រយោជន៍ជាស្រេចពីទម្រង់ជំនួយយោធាផ្សេងៗជាច្រើនពីអូស្ត្រាលី ចិន វៀតណាម និងប្រទេសផ្សេងទៀត[២៩២] ។ ការប្រថុយផ្តល់ជំនួយបរទេសនេះ ផ្តល់ឱ្យធម្មានុរូបចំពោះប្រព័ន្ធយោធា ដូចដែលជំពូកនេះបង្ហាញពាក់ព័ន្ធយ៉ាងខ្លាំង ក្នុងការលួចប្លន់ទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ ។

មាត្រា ៧៨ នៃច្បាប់ព្រៃឈើឆ្នាំ ២០០២ អំពាវនាវឱ្យកងកម្លាំងសន្តិសុខប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសព្រៃឈើ ហើយ ហ៊ុន សែន បានសរសើរតួនាទី ដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់របស់ទ័ពក្នុងការបញ្ឈប់ការកាប់ឈើ "អាណាធិបតេយ្យ"[២៩០] ។ នៅពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ចំណូលពីពាណិជ្ជកម្មឈើខុសច្បាប់រក្សាសមាសភាពយោធារបស់រដ្ឋមានតែឈ្មោះរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ នេះត្រូវបានបកស្រាយដោយសកម្មភាពរបស់កងពលតូចលេខ៧០ ដ៏មានឥទ្ធិពលរបស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ដែលគ្រប់គ្រងឈើខុសច្បាប់ និងប្រតិបត្តិការចរាចរណ៍ដោយខុសច្បាប់ មានតម្លៃរវាងពី US$២លាន និង US$៥លានក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ករណីរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ បង្ហាញពីទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់រវាងការបង្កើតកងឯកភាពយោធាស្មោះត្រង់របស់ ហ៊ុន សែន និងបទល្មើសដែលរៀបចំឡើងទ្រង់ទ្រាយធំ ។

១. កងពលតូចលេខ ៧០ និងកងអង្គរក្ស - ទ័ពផ្ទាល់ខ្លួនសម្រាប់នាយករដ្ឋមន្ត្រី

កងពលតូចលេខ ៧០ គឺជាអង្គភាពពិសេសដែលមានទាហាន ២,០០០ នាក់ មានទីបញ្ជាការនៅ ចោម ចៅ ជាយក្រុងភ្នំពេញ ។ មេបញ្ជាការរបស់កងអង្គរក្ស គឺឧត្តមសេនីយ៍ទោ ម៉ៅ សុផាន ។ អង្គរក្សដើរតួជាទ័ពបម្រុងសម្រាប់កងអង្គរក្សដ៏ខ្លាំងចំនួន ៤,០០០ នាក់ របស់ ហ៊ុន សែន ហើយ ម៉ៅសុផាន[២៩៣] ទទួលបញ្ជារបស់គាត់ពីប្រធានកងអង្គរក្សឧត្តមសេនីយ៍ឯក ហ៊ីងប៊ុនហៀង[២៩៤] ។នាយសេនាធិការរបស់ហ៊ីងប៊ុនហៀងគឺឧត្តមសេនីយ៍គន់គីម[២៩៥] ជាមេបញ្ជាការរងម្នាក់ ក្នុងចំណោមទាំងបួនរបស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ និងជាប្រធានខុទ្ទកាល័យ ហ៊ុន សែន[២៩៥] ។ ក្នុងខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧ ហ៊ុន សែន បានតម្លើងតំណែង គន់ គីម ទៅជាឧត្តមសេនីយ៍ផ្កាយបួន ដែលជាតំណែងខ្ពស់បំផុតក្នុងកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ។

សញ្ញាសំគាល់កងពលតូចលេខ ៧០

សញ្ញាសំគាល់កងអង្គរក្ស ហ៊ុន សែន

ហ៊ុន សែន និង ប៊ុន រ៉ានី នៅឯការដង្ហែរក្បួនយោធា ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧

ប្រអប់ទី ១៤ : ឧត្តមសេនីយ៍ គន់ គីម និងឧត្តមសេនីយ៍ឯក ហ៊ីង ប៊ុនហៀង

ក្នុងឋានៈជាមេបញ្ជាការរងដ៏សំខាន់ចំពោះនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន, ទំនួលខុសត្រូវរបស់ គន់ គីម និង ហ៊ីង ប៊ុនហៀង ពង្រីកហួសពីបញ្ហាសន្តិសុខទៅទៀត ។ ពីមុន គន់ គីម បានទទួលផលប្រយោជន៍យ៉ាងកៀកក្នុងប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុមហ៊ុនកាប់ឈើ GAT International របស់ម៉ាឡេស៊ី ដោយទៅមើលរោងចក្រក្តារបន្ទះរបស់ខ្លួនជិតក្រុងព្រះសីហនុ និងជំរុំកាប់ឈើបាក់ស្នារបស់ខ្លួនក្នុងខេត្តកំពង់ធំជាច្រើនដងក្នុងឆ្នាំ ២០០១[២៩៦] ។ ហ៊ុន សែន បានលុបចោលសម្បទានពីររបស់ក្រុមហ៊ុន GAT ក្នុងឆ្នាំ ២០០២ បន្ទាប់ពី Global Witness បានបង្ហាញពីការកាប់ឈើខុសច្បាប់ជាប់ជានិច្ចដោយក្រុមហ៊ុន ហើយ គន់ គីម នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ គឺជាប្រធានគណៈកម្មការបញ្ឈប់ការឈូសឆាយព្រៃឈើដោយខុសច្បាប់[២៩៧] ។

ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ហ៊ីង ប៊ុនហៀង ត្រូវបានតែងតាំងក្នុង ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ ទៅកាន់តំណែងជាទីប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់របស់សភាសង្ឃជាន់ខ្ពស់របស់ប្រទេសកម្ពុជា ដែលជាស្ថាប័នមួយបង្កើតឡើងជា "តុលាការកំពូល" ដើម្បីវិនិច្ឆ័យសេចក្តីក្នុងជម្លោះពាក់ព័ន្ធសង្ឃពុទ្ធសាសនា ។ ឧត្តមសេនីយ៍ឯកនេះ បានប្រាប់អ្នកកាសែតថា គាត់នឹងផ្តល់ប្រឹក្សាដល់សភាសង្ឃជាន់ខ្ពស់ពីបញ្ហាពាក់ព័ន្ធដំណោះស្រាយជម្លោះ[២៩៨] ។

គន់ គីម ទទួលបានថ្នាក់ឧត្តមសេនីយ៍ផ្កាយមាសបួន ពី ហ៊ុន សែន ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧

ឧត្តមសេនីយ៍ឯក ហ៊ីង ប៊ុនហៀង

ក្នុងសេចក្តីថ្លែងរបស់អតីតសមាជិកបុគ្គលិករបស់ការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ (UNOHCHR) បានឱ្យដឹងថា "ពាក្យថា អង្គរក្ស គឺជាឈ្មោះមិនសម... កងអង្គរក្សរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី គឺជាអង្គភាពដ៏មានឥទ្ធិពលយោធាដែលបានបំពាក់បរិក្ខារអាវុធទំនើបគ្រប់គ្រាន់ ហើយសមាជិករបស់ខ្លួនជាច្រើនបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលពិសេសក្រៅប្រទេស"[២៩៣] ។ កងអង្គរក្ស និងកងពលតូចលេខ ៧០ គឺជាចំណុចកណ្តាលនៃយុទ្ធសាស្ត្របង្កើតអង្គភាពពិសេសរបស់ ហ៊ុន សែន ដើម្បីការពារប្រយោជន៍របស់គាត់ពីអ្នកប្រកួតប្រជែង ដែលអាចមានទាំងក្នុង និងក្រៅគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា[២៩៤] ។ ជាងនេះទៅទៀត ការគម្រាមកំហែងអំពើហិង្សាកំបាំងមុខគឺជាការគ្រប់គ្រងទាំងស្រុងរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រីទៅលើប្រជាជនទាំងមូល ។ ហ៊ុន សែន ឆ្លើយតបចំពោះការតិះតៀនស្មៀមស្ងាត់ ដោយការប្រកាសថាការប៉ុនប៉ងដកគាត់ចេញនឹងបណ្តាលឱ្យប្រទេសធ្លាក់ទៅក្នុងជម្លោះ និងអស្ថេរភាព[២៩៩] ។ ប្រជាជនកម្ពុជា ទទួលយកការគម្រាម-កំហែងទាំងនេះហួសប្រមាណ ។ ការពិតដែលថា នាយករដ្ឋមន្ត្រីបានបង្កើតអ្វីដែលសំខាន់ចំពោះទ័ពផ្ទាល់ខ្លួន គឺច្បាស់ណាស់ ជាមូលហេតុមួយក្នុងចំណោមមូលហេតុជាច្រើន ។

សមត្ថភាពយោធារបស់ ហ៊ុន សែន កម្រត្រូវបានបង្ហាញដោយសហគមន៍អន្តរជាតិណាស់ទោះបីជាគ្រោះថ្នាក់ជាក់ស្តែងដែលបានដាក់មកលើប្រជាធិបតេយ្យក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក៏ដោយ ។ សមត្ថភាពនេះធ្វើឱ្យស្ថិតស្ថេរជានិច្ចនូវស្ថានភាពមួយ ដែលកងយោធាត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយអ្នកនយោបាយផ្ទាល់ជាជាងរដ្ឋ ហើយជាលក្ខខណ្ឌដូចគ្នានេះដែលធ្វើឱ្យ ហ៊ុន សែន អាចបណ្តេញ នរោត្តម រណប្ញទ្ធិ សហនាយករដ្ឋមន្ត្រីរបស់គាត់ក្នុង *រដ្ឋប្រហារហិង្សាមួយក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៧*។ អង្គការសិទ្ធិមនុស្សចោទកងអង្គរក្សរបស់ ហ៊ុន សែន ពីការដើរតួនាទីដឹកនាំក្នុងការបង្កើតរដ្ឋប្រហារនេះ[៣០០] ។

បញ្ជាការដ្ឋានកងពលតូចលេខ ៧០ នៅចោមចៅ ជាយក្រុងភ្នំពេញ

ប្រអប់ទី ១៥ : ស្រឡាយអាវុធ – ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងកងយោធពលខេមរភូមិន្ទដែលស្មោះត្រង់ជាមួយ ហ៊ុន សែន

កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ ហ៊ុន សែន ដើម្បីបង្កើតអង្គភាពទ័ពស្មោះត្រង់ ពិនិត្យមើលទៅកាន់ឆ្នាំ ១៩៩៤ នៅពេលដែលមនុស្សដែលលែងប្រើបានក្នុងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បានប៉ុនប៉ងធ្វើរដ្ឋប្រហារប្រឆាំងគាត់ ។ នៅចំណុចនេះ គាត់បានផ្លាស់ប្តូរកន្លែងទៅកាន់បរិវេណ "រូងខ្លា" ដែលបានទទួលការការពារយ៉ាងរឹងមាំក្នុងក្រុងតាខ្មៅ ភាគខាងត្បូងក្រុងភ្នំពេញ ហើយបានបង្កើតកងអង្គរក្សនេះឡើង[២៥៩] ។

ដោយយោងតាមអ្នកវិភាគយោធារបស់ប្រទេសកម្ពុជា បានឱ្យដឹងថា ទ័ពស្នូលស្មោះត្រង់នឹង ហ៊ុន សែន រួមមានមិនត្រឹមតែកងអង្គរក្ស និងកងពលតូចលេខ ៧០ ប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងកងរាជអាវុធហត្ថយោធភូមិភាគ II និងយោធភូមិភាគ III ថែមទៀតផង ។ អ្នកវិភាគនេះរៀបរាប់ពួកគេថា ជា "កម្លាំងជម្រើសចុងក្រោយ" ប្រសិនបើ ហ៊ុន សែន ស្ថិតក្រោមការគម្រាម-កំហែង[២៥៩] ។ រាល់យោធភូមិភាគទាំងប្រាំរបស់កម្ពុជា និងអង្គភាពពិសេសជាច្រើនរបស់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ តាមវិសាលភាពធំ ឬតូច ។ អ្នកទាំងនោះដែលត្រូវបានកំណត់ថា ជិតស្និទ្ធបំផុតជាមួយ ហ៊ុន សែន គឺគ្មានការលើកលែងឡើយ :

មេបញ្ជាការ	អង្គភាព	ការកាប់ឈើខុសច្បាប់
ឧត្តមសេនីយ៍ គន់ គីម ឧត្តមសេនីយឯក ហ៊ីង ប៊ុនហៀង	កងអង្គរក្ស	• សមាជិកកងអង្គរក្ស បានធ្វើការជាអ្នកម៉ៅការ ឱ្យសម្បទានិកព្រៃឈើដែលទទួលខុសត្រូវកាប់ឈើខុសច្បាប់ដ៏ច្រើនសម្បើម គួរឱ្យកត់សម្គាល់ គឺក្រុមហ៊ុន Pheapimex-Fuchan និងក្រុមហ៊ុន Hero Taiwan ។
ឧត្តមសេនីយ៍ទោ ម៉ៅ សុផាន	កងពលតូចលេខ ៧០	• កងពលតូចលេខ ៧០ ផ្តល់ការបម្រើចរាចរណ៍ឈើ ដែលឆ្លងកាត់កម្ពុជា និងនាំចេញទៅកាន់វៀតណាម[៣០២] ។
ឧត្តមសេនីយ៍ សៅ សុខា	កងរាជអាវុធហត្ថ	• កងរាជអាវុធហត្ថពាក់ព័ន្ធយ៉ាងខ្លាំងនឹងបទល្មើសព្រៃឈើគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ចំណុចក្តៅកាប់ឈើខុសច្បាប់ ដូចជា ភ្នំក្រវាញ និងព្រៃឡង់[៣០៣] ។ • ក៏ដូចជាគ្រប់គ្រងប្រតិបត្តិការកាប់ឈើផ្ទាល់ខ្លួនពួកគេ ពួកគេផ្តល់ការការពារ និងការដឹកជញ្ជូនឱ្យពាណិជ្ជករឈើធំៗ និងគម្រាមកំហែងប្រាក់ពីពាណិជ្ជករដែលមានទំនាក់ទំនងតិច[៣០៣] ។
ឧត្តមសេនីយ៍ទោ ជឿន សុវណ្ណថា[៣០៤]	យោធភូមិភាគ II	• មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់យោធភូមិភាគ II ពាក់ព័ន្ធក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ មិនត្រឹមតែក្នុងយោធភូមិភាគ II ប៉ុណ្ណោះ តែថែមទាំងក្នុងយោធភូមិភាគ IV ថែមទៀតផង[១៩១] ។ • កងវរសេនាតូចលេខ ២០៤ ដែលមានមូលដ្ឋាននៅខេត្តក្រចេះ ទទួលខុសត្រូវចំពោះការកាប់ឈើខុសច្បាប់ជាច្រើនក្នុងតំបន់ជម្រកសត្វព្រៃស្នួល ក៏ដូចជាការវាយប្រហារដោយហិង្សាលើអ្នកភូមិ ដែលបានព្យាយាមបញ្ឈប់ពួកគេ[៣០៥] ។
ឧត្តមសេនីយ៍ទោ កែវ សាមួន[៣០៦]	យោធភូមិភាគ III	• យោធភូមិភាគ III គឺជាកម្លាំងដឹកនាំនៅពីក្រោយពាណិជ្ជកម្មឈើខុសច្បាប់ក្នុងភ្នំក្រវាញ គួរឱ្យកត់សំគាល់ គឺតំបន់ជម្រកសត្វព្រៃឱរ៉ាល់[៣០៧] ។ • ប្រាក់ដែលរកបានជាច្រើនតាមរយៈការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ការការពារ និងសកម្មភាពគម្រាម-កំហែងដែលធ្វើដោយទាហានយោធភូមិភាគ III ចូលក្នុងហោប៉ៅរបស់មេបញ្ជាការជាន់ខ្ពស់[៣០៨] ។

ឧត្តមសេនីយ៍ជាន់ខ្ពស់នៅឯក្បួនដង្ហែរយោធា ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧ ។ កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ មានឧត្តមសេនីយ៍មិនតិចជាង ៦១៣ នាក់ ដែលស្មើទៅនឹងម្នាក់ក្នុងចំណោមទាហាន ១៧៩ នាក់

២. ហាក់ ម៉ៅ

ដោយយោងតាមទាហានកងពលតូចលេខ ៧០ ជាច្រើន និងប្រភពដ៏ល្អពីរផ្សេងទៀតក្នុងកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ បានឱ្យដឹងថា កម្លាំងដឹកនាំពីក្រោយការបណ្ដាក់ទុនអាជីវកម្មដ៏គួរឱ្យសង្ស័យរបស់កងពលតូច គឺមន្ត្រីម្នាក់ឈ្មោះ ហាក់ ម៉ៅ [៣០៩] ។Global Witness បានដឹងជាដំបូងពី ហាក់ ម៉ៅ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ ពេលដែលអ្នកស៊ើបអង្កេតបានរកឃើញថា ទាហានដែលស្ថិតក្រោមបញ្ជារបស់គាត់ កំពុងដឹកជញ្ជូនឈើកាប់ខុសច្បាប់ពីតំបន់ជម្រកសត្វព្រៃឱរ៉ាល់ និងកន្លែងផ្សេងទៀតក្នុងភ្នំក្រវាញ[៣១០] ។

សហការីរបស់ ហាក់ ម៉ៅ បញ្ជាក់ថា គាត់បានចាប់ផ្ដើមអាជីពគ្រប់គ្រងហាងលក់រាយរបស់គាត់ក្នុងផ្សារអូឡាំពិក ក្រុងភ្នំពេញ ។ ក្នុងពាក់កណ្ដាលទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩៩០ គាត់បានទិញតំណែងជាវរសេនីយ៍ទោ ក្នុងកងពលតូចលេខ ៧០ តម្លៃUS$៥,០០០ ហើយបានចាប់ផ្ដើមគ្រប់គ្រងសេវាកម្មដឹកជញ្ជូនខុសច្បាប់របស់អង្គភាព[៣១១] ។ ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៥ គាត់ត្រូវបានតម្លើងតំណែងជាឧត្តមសេនីយ៍ត្រី(ផ្កាយមួយ)[៣១២] ។

អាជីវកម្មដែលហាក់ម៉ៅ គ្រប់គ្រងសម្រាប់កងពលតូចលេខ៧០ ទាំងអស់ពាក់ព័ន្ធជុំវិញសេវាកម្មដឹកជញ្ជូន ដោយប្រើប្រាស់ឡានយោធាពណ៌បៃតងធំៗ និងទាហានកងពលតូចលេខ ៧០ ជាអ្នកបើកបរ និងអ្នកការពារ ។ ហាក់ ម៉ៅ មានឡានផ្ទាល់ខ្លួនចំនួន ១៦ ដែលឡាននិមួយៗអាចដឹកបាន ៦០ម[៣] ឬច្រើនជាងនេះ ហើយបើក និងហែរហមដោយក្រុមទាហាន[៣១៣] ។ក្នុងឆមាសទីពីរនៃឆ្នាំ២០០៦ឡានដប់ពីរក្នុងចំណោមឡានទាំង ១៦ ស្ថិតក្នុងការប្រើប្រាស់យ៉ាងសកម្ម[៣១៤] ។ ឡានរបស់ ហាក់ ម៉ៅ ចួនកាលប៉ុន្ដែមិនមែនតែងតែអញ្ចឹងទេ ពាក់ផ្លាកលេខ ៧០ នៅលើកញ្ចក់របស់ពួកគេ[៣១៥] ។ ក្រុមផ្សេងទៀតចំនួនពីរដែលប្រើប្រាស់ឡានស្រដៀងគ្នានេះ គឺ "ឡុង ម៉េង" ដែលដាក់ផ្លាកឡានរបស់ខ្លួនថា 'LM' និងសកម្មភាពរបស់ក្រុមហ៊ុនត្រូវបានរៀបរាប់លំអិតក្នុងប្រអប់ទី ២០ និងក្រុមហ៊ុន Mong Retthy Group ដែលឡានរបស់ក្រុមហ៊ុនដាក់ស្លាកជាអក្សរ 'MRT'[៣១៦] ។ ម៉ុង ឫទ្ធិត្រូវបានរៀបរាប់សង្ខេបនៅក្នុងប្រអប់ទី ១៨ ។

ឧត្តមសេនីយ៍ មាស សុភា

ទោះបីជា ហាក់ ម៉ៅ មិនមែនជាមេបញ្ជាការទូទៅនៃកងពលតូចលេខ ៧០ ក៏ដោយ តែតួនាទីជាឫសកែវរបស់គាត់ក្នុងការរកប្រាក់ផ្ដល់ឱ្យគាត់នូវជំហរដែលបង្កើនតំណែងរបស់គាត់ ។ ដោយយោងតាមដៃគូជិតស្និទ្ធម្នាក់បានឱ្យដឹងថា គាត់មានខ្សែទំនាក់ទំនងជាមួយមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ ដែលជិតស្និទ្ធជាមួយ ហ៊ុន សែន គួរឱ្យកត់សំគាល់ គឺ ហ៊ីង ប៊ុនហៀង និង សៅ សុខា ដែលជាអគ្គបញ្ជាការកងរាជអាវុធហត្ថ [៣១៧] ។ ប្រភពនេះបានប្រាប់ Global Witness ថា ហាក់ ម៉ៅ និង ហ៊ីង ប៊ុនហៀង ទំនាក់ទំនងជាមួយ សៅ សុខា ឆ្ពោះទៅកាន់ប្រតិបត្តិការដឹកជញ្ជូនដ៏ធំ ហេតុដូចនេះ កងរាជអាវុធហត្ថអាចធានាថា ផ្លូវនេះត្រូវបានបើកចំហដល់ក្បួនកងពលតូចលេខ ៧០[៣១៧] ។

ហាក់ ម៉ៅ ក៏រក្សាទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយភរិយាឧត្តមសេនីយ៍ មាសសុភា[៣១៨] មេបញ្ជាការទ័ពថ្មើរជើងនៃកងយោធពលខេមរភូមិន្ទផងដែរ[៣១៧] ។លោកស្រី មាសសុភា[៣១៩] គ្រប់គ្រងសហគ្រាសដឹកជញ្ជូនផ្ទាល់ខ្លួន ហើយចួនកាលហៅមន្ត្រីរបស់ ហាក់ ម៉ៅ ឱ្យជួស-ជុលយានយន្តរបស់គាត់ [៣១៧] ។ គាត់ក៏ជាអ្នកដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងនយោបាយឧបត្ថម្ភកងយោធពលខេមរភូមិន្ទផងដែរ ដោយមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះគួរឱ្យខ្លាចក្រែងក្នុងចំណោមកូនចៅរបស់ស្វាមីគាត់ចំពោះតម្រូវការប្រាក់ជាញឹកញាប់របស់គាត់[៣២] ។ប្រភពពីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទបានប្រាប់ Global Witness ថា នាយទាហាន ចួនកាលបង់សំណូកឱ្យលោកស្រី មាស សុភា ដើម្បីបង្កើនឱកាសដែលស្វាមីរបស់គាត់ផ្ដល់ឱ្យពួកគេនូវការតម្លើងតំណែង[៣២០] ។

ឡានកងពលតូចលេខ ៧០ ក្រុងភ្នំពេញ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦

៣. ការដឹកជញ្ជូនឈើ

ដោយស្ថិតក្រោមការដឹកនាំរបស់ហាក់ម៉ៅកងពលតូចលេខ៧០ ដើរតួជាអ្នកផ្តល់សេវាកម្មជំនាញការដល់ការដឹកជញ្ជូន និងសេវាកម្មការពារឱ្យអភិជនឈើដ៏មានអំណាចបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ កេរ្តិ៍ដំណែលនៃការចាត់វិធានការណ៍បញ្ឈប់របស់ ហ៊ុន សែនទៅលើការកាប់ឈើ "អាណាធិបតេយ្យ" គឺវិស័យព្រៃឈើខុសច្បាប់ដែលបានរៀបចំឡើងយ៉ាងប្រសើរ ត្រូវបានផ្តាច់មុខដោយសហគ្រិន និងបណ្តាញលួចប្លន់ដែលស្និទ្ធិជាមួយគាត់ ។ ក្រុមផ្សេងៗទាំងនេះ តែងតែធ្វើការយ៉ាងជិតស្និទ្ធិជាមួយគ្នា ដូចជាការសហការរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ជាមួយក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់នៅព្រៃឡង់ គឺគ្រាន់តែជាឧទាហរណ៍មួយតែប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងអំឡុងពេលបីឆ្នាំមុន Global Witness បានរកឃើញភស្តុតាងពីការដឹកជញ្ជូនឈើកាប់ខុសច្បាប់របស់កងពលតូចលេខ ៧០ ពីខេត្តកោះកុង កំពង់ស្ពឺ កំពង់ធំ ក្រចេះ មណ្ឌលគិរី ឧត្តរមានជ័យ ព្រះវិហារ សៀមរាប - ជាខេត្តដែលឆ្លងកាត់តំបន់ព្រៃឈើរបស់ប្រទេស[៣១៦] ។ ដោយយោងតាមឈ្មួញឈើម្នាក់ក្នុងក្រុងភ្នំពេញបានឱ្យដឹងថា ហាក់ ម៉ៅ អាចផ្តល់ឈើគ្រប់ប្រភេទទាំងអស់ដោយយោងតាមការបញ្ជាទិញ[៣២១] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការងាររបស់គាត់មួយចំនួនពាក់ព័ន្ធនឹងការដឹកឈើដោយផ្ទាល់ពីព្រៃទៅឱ្យអតិថិជន ក្នុងករណីជាច្រើន ក្រុមកងពលតូចលេខ ៧០ នាំឈើទៅកាន់ភ្នំពេញដែលជាកន្លែងដែលពួកគេស្តុកទុកជាបណ្តោះអាសន្នក្នុងដេប៉ូ ដែល ហាក់ ម៉ៅ គ្រប់គ្រង ឬជួល[៣២២] ។

Global Witness បានរកឃើញដេប៉ូពីររបស់ ហាក់ ម៉ៅ នៅលើផ្លូវលេខ ២០០២ ផ្លូវតូចមួយចេញពីផ្លូវកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ (RCAF) ។ ហាក់ ម៉ៅ ជួលទាហានកងពលតូចលេខ ៧០ ប្រមាណ ៦០នាក់ ជាអ្នកបើកបរ អ្នកការពារ ជាង និងអ្នកគ្រប់គ្រងនៅតំបន់ទាំងនេះ ហើយបង់ប្រាក់ខែឱ្យចេញពីហោប៉ៅផ្ទាល់របស់គាត់[៣១២] ។ គាត់ផ្តល់អំណាចគ្រប់គ្រងប្រចាំថ្ងៃឱ្យវរសេនីយ៍ឯក គង់ ហម[៣២៣] ។ ហាក់ម៉ៅក៏ត្រូវបាននិយាយផងដែរថាគ្រប់គ្រងអចលនទ្រព្យពីរបន្ថែម

ឈើដែលស្តុកទុកនៅផ្លូវកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ក្រុងភ្នំពេញ

ទៀត ក្បែរផ្សារអូឡាំពិក ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ Global Witness មិនទាន់អាចបញ្ជាក់ពីរឿងនេះនៅឡើយទេ[៣១២] ។

ដេប៉ូដែលស្ថិតនៅលើផ្លូវ ២០០២ គឺជាកន្លែងស្តុកឈើធំរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ។ ហាក់ ម៉ៅ កាន់កាប់បរិវេណផ្នែក ខាងជើងផ្លូវ ហើយជួលម្ខាងទៀតនៅផ្នែកខាងត្បូង[៣២៤] ។ ផ្លូវនេះមានសិទ្ធិធ្វើដំណើរសាធារណៈ តែទោះយ៉ាងណា ហាក់ ម៉ៅ បានបង្កើតចំណុចឆែកឆេរដែលគ្រប់គ្រងដោយទ័ពកងពលតូចលេខ ៧០ និងបង្កើតរបាំងដែកដើម្បីត្រួតពិនិត្យការចេញចូលយានយន្ត ។ ដេប៉ូនៅផ្នែកខាងត្បូងផ្លូវត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាចម្បង សម្រាប់បរិមាណឈើពាណិជ្ជកម្មច្រើន ដោយបរិវេណនៅផ្នែកខាងជើង ជាទូទៅ ដាក់ស្តុកឈើប្រណិតចំនួន ១០០ម៣ ឬតិចជាងនេះ[១៥៨] ។

ឡានកងពលតូចលេខ ៧០ មួយគ្រឿង នៅខាងក្រៅមួយក្នុងចំណោមដេប៉ូទាំងឡាយរបស់ ហាក់ ម៉ៅ លើផ្លូវលេខ ២០០២ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦

ប្រអប់ទី ១៦ : កងយោធពលខេមរភូមិន្ទទទួលជំនួយពីរដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិក

រដ្ឋាភិបាលអាមេរិក បានបញ្ឈប់ជំនួយយោធាមកឱ្យកម្ពុជា បន្ទាប់ពីកើតរដ្ឋប្រហារ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។ ចាប់តាំងពី ពេលនោះមក កងយោធពលខេមរភូមិន្ទបានបន្តប្រតិបត្តិការកាន់តែខ្លាំងឡើង ស្របពេលក្រុមល្មើសត្រូវបានរៀបចំឱ្យកាន់តែធំឡើងជាជាងប្រើកម្លាំងការពារ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ អ្នកនាំពាក្យស្ថានទូតអាមេរិកក្នុងក្រុងភ្នំពេញ បានប្រាប់ Global Witness ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧ ថា ទ័ពខ្មែរឥឡូវមានសិទ្ធិទទួលបានការផ្តល់ជំនួយដោយផ្ទាល់ពីអាមេរិក ដោយសារប្រទេសកម្ពុជាបានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងមាត្រា ៩៨ ជាមួយអាមេរិក - ម៉្យាងវិញទៀត ការប្តេជ្ញាចិត្តមិនបញ្ជូនប្រជាជនអាមេរិកទៅកាន់តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិ - ហើយពីព្រោះបានកែលំអការអនុវត្តរបស់ខ្លួនក្នុងការដោះស្រាយការជួញដូរមនុស្ស[៣២៥] ។

តើអ្នកជាប់ពន្ធអាមេរិក នឹងទិញឡានកាន់តែច្រើនបែបនេះទៀតឱ្យកងពលតូចលេខ ៧០ ឬ ?

កត្តាផ្សេងទៀត ដែលអាចមានឥទ្ធិពលដល់ការផ្លាស់ប្តូរគោលនយោបាយ រួមមាន សហប្រតិបត្តិការរបស់ ហ៊ុន សែន ក្នុង "សង្គ្រាមប្រឆាំងភេរវកម្ម" ការប្រកួតប្រជែងរបស់អាមេរិកជាមួយចិន ចំពោះឥទ្ធិពលលើអាស៊ីអាគ្នេយ៍ដីគោក និងការធ្វើអាជីវកម្មដែលនឹងមកដល់របស់ក្រុមហ៊ុន Chevron អាមេរិកទៅលើផ្នែកដ៏ធំនៃស្រទាប់រ៉ែប្រេងក្នុងសមុទ្ររបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។

មកទល់ពេលនេះ អាមេរិកបានផ្តល់ជំនួយប្រមាណ US$១លាន ដល់ទ័ពខ្មែរក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ និងគ្រោះងផ្តល់កន្លះលានដុល្លារទៀតសម្រាប់ឆ្នាំ ២០០៧[៣២៥] ។ ពេលដែលចំនួនទាំងនេះ មិនជាធំតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ តែគឺជាចំណុចសំខាន់ក្នុងន័យនយោបាយ ដោយប្រគល់ធម្មានុរូបភាពដល់ស្ថាប័នដែលសំខាន់ចំពោះការបន្តអំណាចរបស់ ហ៊ុន សែន ។

ដោយយោងតាមស្ថានទូតអាមេរិកបានឱ្យដឹងថា មានតែមូលនិធិក្រោមមួយភាគបីប៉ុណ្ណោះ ត្រូវបានសន្យាឱ្យក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ នឹងត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់យានយន្ត គ្រឿងបន្លាស់ និងការបណ្តុះបណ្តាល[៣២៥] ។ ថាតើកងពលតូចលេខ ៧០ ដែលប្រើប្រាស់ឡានយ៉ាងច្រើនក្នុងប្រតិបត្តិការជំនួយរបស់ខ្លួន នឹងទទួលបានឡានអាមេរិកថ្មីមួយចំនួនដែរ ឬអត់នោះ មិនទាន់ច្បាស់នៅឡើយទេ ។ ស្ថានទូតនិយាយថា មិនបានកំណត់នៅឡើយទេថា តើអង្គភាពយោធាមួយណាដែលនឹងទទួលបានគុណប្រយោជន៍ ។ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ខ្លួនទទូចសុំថា រដ្ឋាភិបាលអាមេរិកនឹងមិនផ្តល់ជំនួយដល់អង្គភាព ឬបុគ្គលណាដែលបានប្រព្រឹត្តបំពានសិទ្ធិមនុស្សខ្លាំង[៣២៥] ។

ឡានកងពលតូចលេខ ៧០ ផ្ទុកឈើពេញ ផ្លូវជាតិលេខ ២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥

ក្នុងឆមាសទីពីរ ឆ្នាំ២០០៦ ហាក់ ម៉ៅ បានប្រើប្រាស់ឡានប្រាំពីរក្នុងចំណោមឡានសកម្មទាំង ១២ របស់គាត់សម្រាប់ដឹកឈើ [៣១៤] ។ ដោយផ្អែកតាមការស៊ើបអង្កេត ការសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ និងរឿងរ៉ាវពីមនុស្សដែលរស់នៅជុំវិញបរិវេណរបស់ ហាក់ ម៉ៅ Global Witness ប៉ាន់ស្មានថា ឡានទាំងប្រាំពីរគ្រឿងនេះ ធ្វើដំណើរទៅវិញទៅមកជាមធ្យមបីដងរៀងរាល់សប្តាហ៍[៣២៦] ។ សមត្ថភាពរបស់ឡាននិមួយៗ គឺប្រមាណ ៦០ម^{៣} ដែលបង្ហាញថា ឡានទាំងនេះ ដឹកជញ្ជូនជាមធ្យមទាំងអស់ចំនួន ១,២៦០ម^{៣} ក្នុងមួយសប្តាហ៍[៣១៦] ។ប្រសិនបើត្រូវបានប្រមូលផលដោយស្របច្បាប់ និងបង់ពន្ធនៅក្នុងអត្រា US$៥៤ ក្នុងមួយម៉ែត្រគីប ចំពោះឈើកម្រិតលេខ II ចំនួនឈើនេះ នឹងផ្តល់ឱ្យរតនាគារកម្ពុជាប្រមាណ US$៣.៥ លានក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ខណៈនេះ នេះគឺជាគុណប្រយោជន៍ដែលត្រូវបានបែងចែករវាងពាណិជ្ជករឈើ និង ហាក់ ម៉ៅ ។

អត្រាដែល ហាក់ ម៉ៅ បានទារពីអតិថិជនរបស់គាត់ចំពោះការដឹកជញ្ជូនមានភាពខុសគ្នា ដោយយោងតាមចម្ងាយធ្វើដំណើរ ។ ប្រភពមួយក្នុងកងពលតូចលេខ ៧០ រាយការណ៍ថា សម្រាប់ការប្រមូលឈើក្នុងខេត្តកាន់តែដាច់ស្រយាល ដូចជា កោះកុង ប៉ៃលិន ព្រះវិហារ និងរតនៈគិរី អត្រាតាមបទដ្ឋាន គឺ US$១,៥០០ ក្នុងមួយឡានក្នុងការធ្វើដំណើរម្តង ។ ផ្ទុយទៅវិញ ការដឹកជញ្ជូនពីខេត្តកំពង់ធំ អាចចំណាយត្រឹមតែ US$៧០០ តែប៉ុណ្ណោះ[៣២៧] ។ ចំណាយទាំងនេះ មិនរាប់បញ្ចូលចំណាយប្រេងឬអាហារសម្រាប់អ្នកដំណើរម្នាក់និងអ្នកការពារពីរនាក់ដែលកំណត់ឱ្យឡាននិមួយៗនោះទេ ដែលអតិថិជនត្រូវតែបង់ចំណាយបន្ថែម ។ ដោយសន្មតថា ចំណូលមធ្យម US$១,១០០ ក្នុងឡានមួយក្នុងការធ្វើដំណើរម្តង ហើយឡានប្រាំពីរស្ថិតក្នុងប្រតិបត្តិការនោះ សកម្មភាពពាក់ព័ន្ធឈើអាចផ្តល់ឱ្យហាក់ម៉ៅ ប្រមាណ US$២៣,១០០ ក្នុងមួយសប្តាហ៍ ឬប្រមាណ US$១.២ លាន រៀងរាល់ឆ្នាំ ។

ផ្នែកសំខាន់នៃសេវាកម្មដែល ហាក់ ម៉ៅ ផ្តល់ឱ្យ គឺការការពារការរឹបអូសឈើដោយភ្នាក់ងារអនុវត្តច្បាប់ ។ ឡានរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ដែលនាំឈើពីខេត្តកំពង់ធំ ជាធម្មតាមានការហែហមពីទាហានក្នុងឡាន pickup មួយ ឬពីរ[១៥៨] ។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ក្នុងក្រុងភ្នំពេញ អ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness បានរកឃើញថា ឡានរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ដែលដឹកឈើរវាងទីតាំងទាំងឡាយនៅពេលយប់ត្រូវបានអមដំណើរដោយអ្នកជិះម៉ូតូល្បឿន ប្រដាប់អាវុធ[១៥៨] ។ ក្រុមហែរហម ដើរតួជាអ្នកធ្វើឱ្យញញើតនិងនៅពេលចាំបាច់ចរចារបង់ប្រាក់ឱ្យចំណុចឆែកឆេរតាមផ្លូវ ដើម្បីធានាថាឡានមិនចាំបាច់ឈប់ ។ ពួកគេរៀបចំថវិកាសម្រាប់ការបង់ប្រាក់ទាំងនេះ ចំនួនពី US$១០-US$២០ ក្នុងចំណុចឆែកឆេរមួយ[៣១២] ។

ឧត្តមសេនីយ៍ មឹុង សំផន

ហាក់ ម៉ៅ តែងតែពង្រាបផ្លូវក្បួនឈើរបស់គាត់តាមរយៈការប្រើប្រាស់លិខិតអនុញ្ញាតមិនស្របច្បាប់ដោយនាយទាហានជាន់ខ្ពស់[៣២៨] ។ លិខិតអនុញ្ញាតប្រភេទនេះ គឺជាឧបករណ៍មួយក្នុងចំណោមឧបករណ៍សំខាន់ៗជាច្រើននៃការធ្វើពាណិជ្ជកម្មសម្រាប់ឈ្មួញឈើធំៗរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ជាទូទៅ ពួកគេទទួលយកទម្រង់នៃឯកសារដែលអនុញ្ញាតឱ្យមានសកម្មភាពកាប់ឈើខុសច្បាប់ ហើយដាក់ហត្ថលេខារបស់អ្នកនយោបាយ ឬឧត្តមសេនីយ៍ដែលមិនមានយុត្តាធិការលើវិស័យព្រៃឈើ ។ គោលបំណងរបស់ពួកគេ គឺមិនសំអាងទៅលើច្បាប់ទេ តែទៅលើឈ្មោះមនុស្សដែលមានអំណាច ។ ករណីបែបនេះមួយដែលពាក់ព័ន្ធ ហាក់ ម៉ៅ និងមេបញ្ជាការទ័ព ឧត្តមសេនីយ៍ ប៉ុល សារឿន[៣២៩] ត្រូវបានបង្ហាញនៅខាងក្រោម ។ ប៉ូលីសដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍ដោយ Global Witness បានរាយការណ៍ថា ម្តងៗ ពួកគេបានរារាំងឡានកងពលតូចលេខ ៧០ ដែលដឹកឈើ អ្នកបើកបរបានបញ្ជាក់ថា ពួកគេកំពុងអនុវត្តបញ្ជាបេសកកម្មពីឧត្តមសេនីយ៍ សៅ សុខា នៃកងរាជអាវុធហត្ថ ឧត្តមសេនីយ៍ត្រី ហ៊ីង ប៊ុនហៀង នៃកងអង្គរក្សឧត្តមសេនីយ៍ មឹុង សំផន[៣៣០] ប្រធានលទ្ធកម្មនៃកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឬឧត្តមសេនីយ៍ទោ ម៉ៅ សុផាន នៃកងពលតូចលេខ ៧០[៣២៨] ។

ឡាន Pickup ដែលប្រើប្រាស់ដោយកងពលតូចលេខ ៧០ ដើម្បីហែរហមការពារឡានដឹកឈើ

អ្នកដើរកាត់ឈប់មើល បន្ទាប់ពីគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ពាក់ព័ន្ធឡានមួយក្នុងចំណោមឡានរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៥

បុគ្គលិករបស់ ហាក់ ម៉ៅ បញ្ជាក់ថា ពួកគេដឹកឈើទូទាំងប្រទេសកម្ពុជាដោយគ្មានទោស លើកលែងតែផ្នែកជាច្រើននៃភ្នំក្រវាញ ដែលអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលអន្តរជាតិគាំទ្រក្រុមតម្រួតអនុវត្តច្បាប់របស់ក្រសួងបរិស្ថាន មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងកងរាជអាវុធហត្ថ ។ ក្រុមទាំងនេះពីមុនធ្លាប់ឃុំឡានកងពលតូចលេខ៧០ដែលដឹកឈើកាប់ខុសច្បាប់ ហើយ ហាក់ ម៉ៅ ធ្លាប់ជួបការពិបាកក្នុងការធានាការដោះលែងរបស់ពួកគេ [៣១២] ។

សរុបមកទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ករណីទាំងនេះ គឺជាការលើកលែងជាជាងច្បាប់ ហើយកងពលតូចលេខ ៧០ ធ្វើអាជីវកម្មលើកេរ្តិ៍ឈ្មោះសម្រាប់បង្កើនល្បឿន និងប្រសិទ្ធិភាព ។ អ្នកបើកបររបស់ ហាក់ ម៉ៅ មានបញ្ជាឱ្យបិទទូរស័ព្ទរបស់ពួកគេ មុនពេលចាប់ផ្តើមធ្វើដំណើរ ដើម្បីចៀសវាងការធ្វេសប្រហែស និងការណែនាំមិនឱ្យឈប់ដោយស្ថិតក្រោមលក្ខខណ្ឌណាមួយ ទោះបីជាពួកគេប៉ះទង្គិចយានយន្តផ្សេងទៀត ឬមនុស្សតាមផ្លូវក៏ដោយ[៣៣១] ។ ដោយយោងតាមប៉ូលីសដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍ដោយ Global Witness ក្នុងស្រុកពីរនៅជាយក្រុងភ្នំពេញតាមផ្លូវឆ្លងកាត់ជាប្រចាំរបស់ក្បួនកងពលតូចលេខ ៧០ បានឱ្យដឹងថា ឡានរបស់ ហាក់ ម៉ៅ បានប៉ះជាមួយអ្នកជិះម៉ូតូ ឬអ្នកថ្មើរជើងនៅពេលមួយចំនួន ។ ប៉ូលីសបញ្ជាក់ថា កងពលតូចលេខ ៧០ ផ្តល់សំណងដល់ជនរងរបួសដោយបង់ឱ្យចំនួន US$៥០-US$១៥០ និងបង់ឱ្យគ្រួសាររបស់អ្នកដែលស្លាប់រវាងពី US$១០០ និង US$៣០០ ។ ពេលខ្លះពួកគេគ្រាន់តែផ្តល់ឱ្យប៉ូលីសចំនួន US$១០០ ហើយប្រាប់ពួកគេឱ្យដោះស្រាយបញ្ហាជំនួសអង្គភាព[៣៣២] ។

ប្រភពមួយជិតស្និទ្ធនឹងកងពលតូចលេខ ៧០ បានរាយការណ៍ថា ក្នុងខែ តុលា ឆ្នាំ២០០៦ ក្បួនមួយនៃក្បួនជាច្រើនពាក់ព័ន្ធនឹងហេតុការណ៍បាញ់ប្រហារក្នុងខេត្តកោះកុង[៣៣៣] ។ ដោយមិនសប្បាយចិត្តចំពោះការផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ ដែលនាំទៅកាន់សកម្មភាពរបស់កងពលតូច ហ៊ីង ប៊ុនហៀង មេបញ្ជាការកងអង្គរក្សបានបញ្ជាឱ្យក្រុម ហាក់ ម៉ៅ បញ្ឈប់កាន់អាវុធក្នុងអំឡុងពេលប្រតិបត្តិការដឹកជញ្ជូនរបស់ពួកគេ[៣៣៣] ។ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ ហ៊ីង ប៊ុនហៀង ក្នុងខែ មិនា ដើម្បីស្នើសុំយោបល់របស់គាត់ចំពោះការអះអាងនេះ ។ មកទល់នឹងរបាយការណ៍នេះបោះពុម្ព ហ៊ីង ប៊ុនហៀង មិនបានឆ្លើយតបទេ ។

៣.១ ការនាំចេញ

ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness បានរកឃើញថា កងពលតូចលេខ ៧០ ពាក់ព័ន្ធមិនត្រឹមតែក្នុងការចែកចាយឈើកាប់ខុសច្បាប់ក្នុងប្រទេសកម្ពុជាប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងក្នុងការនាំចេញចំនួនដ៏ច្រើនទៅកាន់វៀតណាមទៀតផង ។ ដោយយោងតាមមន្ត្រីក្នុងខេត្តកណ្តាល និងព្រៃវែង បានឱ្យដឹងថា ឈើដែលដឹកជញ្ជូនដោយ ហាក់ ម៉ៅ ជាញឹកញាប់ កាត់តាមអ្នកលឿង ដែលជាកំពង់ផងតាមដងទន្លេមេគង្គ [១៩៩] ។ នៅទីនេះ ឈើត្រូវបានស្តុកទុកជាបណ្តោះអាសន្នក្នុងឃ្លាំងមុនពេលត្រូវបានផ្ទុកក្នុងទូកធំៗ ដែលដឹកឆ្លងព្រំដែននៅចំណុចឆែកឆេរក្អមសំណរ ។ ទូកទាំងនេះធ្វើដំណើររបស់ពួកគេទៅកាន់វៀតណាមជាក្រុមរវាងពី ពីរ និងបួនគ្រឿង រៀងរាល់មួយសប្តាហ៍ទៅដប់ថ្ងៃ ដែលទូកនិមួយៗដឹកបានឈើយ៉ាងហោចណាស់ ៤០០ម^{៣} [៣៣៤] ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ឡានរបស់ ហាក់ ម៉ៅ តម្រង់ដោយផ្ទាល់តាមរយៈអ្នកលឿង តាមផ្លូវជាតិលេខ ១ ទៅកាន់ព្រំដែន ដោយឆ្លងកាត់នៅបាវិត ។ ការដឹកឈើទៅកាន់ព្រំដែនតាមផ្លូវ ជាធម្មតាពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រើប្រាស់លិខិតអនុញ្ញាតដែលចុះហត្ថលេខាដោយមន្ត្រីឋានៈខ្ពស់[៣៣៥] ។

មន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ម្នាក់ដែលសម្ភាសន៍ដោយ Global Witness បាននិយាយថា កងពលនេះមិនត្រឹមតែដឹកឈើទៅកាន់វៀត-ណាម ប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងនាំចេញតាមកុងទ័ន័រដឹកឈើតាមរយៈកំពង់ផែសមុទ្ទ តាមសមុទ្ទភាគខាងត្បូងរបស់ប្រទេសកម្ពុជាទៀតផង[៣៣៦] ។ អាជីវករពីរនាក់ដែលផ្តល់សេវាកម្មដល់ក្រុម ហាក់ ម៉ៅ ក៏បានប្រាប់ Global Witness[៣៣៧] អំពីសកម្មភាពនេះដែរ ។ របាយការណ៍ផ្សេងៗទាំងនេះ បញ្ជាក់បន្ថែមលើការអះអាងដោយមន្ត្រីដែលធ្វើការនៅកំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុងក្នុងខេត្តកោះកុង ។ មន្ត្រីកំពង់ផែទាំងនេះបានប្រាប់ Global Witness ពួកគេត្រូវបានរារាំងពីការពិនិត្យមើលកុងទ័ន័រដែលបិទបោះត្រាមួយចំនួនដែលផ្ញើដោយកងពលតូចលេខ ៧០ តែត្រូវបានប្រាប់ ដោយអ្នកបើកបរថា មួយចំនួនមានក្តារបន្ទះ សង្ហារឹមឈើប្រណិត និងកំណាត់ឈើលេខ I [៣៣៨] ។ អ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness បានរកឃើញឡានដឹកកុងទ័ន័រដឹកជញ្ជូនបិទបោះត្រា ដែលចេញពីដេប៉ូរបស់កងពលលេខ ៧០ ចំនួនពីរ នៅលើផ្លូវលេខ ២០០២ តែមិនអាចពិនិត្យមើលពីអ្វីដែលមាននៅខាងក្នុងរបស់ឡានឡើយ ។

៣.២ អតិថិជន

សេវាកម្មដឹកជញ្ជូនឈើរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ផ្តល់ឱ្យជាចម្បងដល់អភិជនឈើធំៗដែលមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយគ្រួសារអ្នកដឹកនាំ ។ អតិថិជនមួយចំនួនធំៗរបស់អង្គភាព រួមមានដូចខាងក្រោម :

ឌី ចូច, សេង គាង, ឃុន ថុង និង សេង កុកហ៊ាង

ដូចរៀបរាប់ក្នុងជំពូក II រួចមកហើយ សេវាកម្មដឹកជញ្ជូនរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ គឺជាសមាសភាពដ៏សំខាន់មួយនៃសកម្មភាពកាប់ឈើខុសច្បាប់របស់ក្រុមនេះក្នុងព្រៃឡង់ ។ សេង កុកហ៊ាង អ្នកគ្រប់គ្រងប្រតិបត្តិការរបស់ក្រុម ខ្លួនគាត់ គឺជាមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ។ បងស្រីរបស់គាត់ សេង គាង សហការជាមួយអង្គភាពមិនត្រឹមតែការបណ្តាក់ទុនឈើប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងអាជីវកម្មផ្សេងទៀតរបស់គាត់ទៀតផង ។ ដោយយោងតាមប្រជាជនមូលដ្ឋានបានឱ្យដឹងថា ក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ សេង គាង បានជ្រើសរើសមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ដើម្បីជួយគាត់គម្រាមកំហែងអ្នកតវ៉ាប្រឆាំងចំពោះដី ដែលគាត់ប៉ុនប៉ងទទួលបានក្នុងត្រពាំងស្វាយជាយក្រុងភ្នំពេញ[៣៣៩] ។

ខៃ ណារិន[៣៤០]

ខៃ ណារិន គ្រប់គ្រងរោងចក្រអារឈើតាមផ្លូវជាតិលេខ ៥ ក្នុងជាយក្រុងភ្នំពេញ ហើយត្រូវបានរៀបរាប់ដោយអ្នកនៅខាងក្នុងឧស្សាហកម្មឈើថាជាដៃគូជិតស្និទ្ធរបស់ ឌី ចូច[៣៤១] ។ ស្របជាមួយ

ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ក្រុមហ៊ុនរបស់គាត់ ត្រូវបានរាយក្នុងបញ្ជីជាម្ចាស់ស្តុកឈើក្នុងទីរឹងក្នុងផែនការដឹកជញ្ជូនឈើឆ្នាំ ២០០៣ ដែលរៀបចំដោយក្រុមហ៊ុន Colexim Enterprise[១៦១] ។

ក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៣, Global Witness បានរកឃើញថា រោងចក្រអារឈើរបស់ ខៃ ណារិន កំពុងកែច្នៃឈើមានប្រភពមិនស្របច្បាប់ និងបានរាយការណ៍ពីករណីនេះទៅកាន់អ្នកត្រួតពិនិត្យឯករាជ្យថ្មី SGS ។ គ្រាបន្ទាប់មក SGS បានប៉ុនប៉ងធ្វើអធិការកិច្ចលើតំបន់នោះ តាមពាក្យរបស់អ្នកគ្រប់គ្រងគម្រោងរបស់ខ្លួន គ្រាន់តែ "ត្រូវបានបណ្តេញចេញឆ្ងាយដោយមនុស្សប្រុស ដែលមានព្រនង់ធំមួយ" ប៉ុណ្ណោះ[៣៤២] ។ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ SGS ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើឱ្យក្រុមហ៊ុនអធិប្បាយពីហេតុការណ៍នេះ ។ SGS បានឆ្លើយតបដូចខាងក្រោមនេះ :

"នៅពេលនេះ គម្រោងត្រូវបានដាក់ឱ្យប្រតិបត្តិការត្រឹមតែ ១១ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ហើយនៅស្ថិតក្នុងដំណាក់កាលចាប់ផ្តើមរង់ចាំការអនុម័តផ្លូវការពីរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីបញ្ចូលរាល់ព្រៃឈើពាក់ព័ន្ធ និងតំបន់កែច្នៃទាំងអស់ ។ ហេតុនេះ នាពេលនេះ ខ្លួនមិនអាចទទួចចូលទៅកាន់រោងចក្រអារឈើ ដែលត្រូវបានបដិសេធដោយអ្នកយាមនោះឡើយ ។ សូម្បីតែដូច្នេះក៏ដោយ ក្រុម SGS បាននិយាយជាមួយអ្នកភូមិក្នុងតំបន់ ហើយអាចបង្កើតបានថា ការកាប់ឈើខុសច្បាប់មួយចំនួន បានកើតឡើងក្នុងតំបន់ ។ នេះត្រូវបានរាយការណ៍ឱ្យរដ្ឋបាលព្រៃឈើហើយត្រូវបានដឹងថាពួកគេបានបិទប្រតិបត្តិការចោល ។ អធិការកិច្ចនាពេលក្រោយទៅលើរោងចក្រពីទន្លេក្នុងខែ មករា និង ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៤ បានបង្ហាញឱ្យដឹងថា គ្មានភស្តុតាងណាមួយនៃឈើបន្ថែមទៀតកំពុងត្រូវបានដឹកជញ្ជូន ឬសកម្មភាពរោងចក្រកំពុងកើតមាននោះទេ ។ ហេតុការណ៍នេះ ត្រូវបានរាយការណ៍យ៉ាងពេញលេញលើទំព័រទី ១៣ ទៅ ១៤ របស់របាយការណ៍ប្រចាំត្រីមាសទីមួយរបស់ SGS ដែលត្រូវបានធ្វើឱ្យអាចទទួលបានជាសាធារណៈផងដែរ ។" [១៦៩]

ក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥ អ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness បានទៅកាន់រោងចក្រអារឈើម្តងទៀត ហើយបានឃើញថា ត្រូវបានរៀបស្តុកទុកយ៉ាងល្អ នូវឈើប្រណិតដែលទទួលការការពារចំនួន ១០០ម[៣] (បេង និងនាងនួន) ក៏ដូចជាប្រភេទពូជកម្រិតលេខ I និងលេខ II ផងដែរ ។ ឡានរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ចំនួនពីរត្រូវបានឃើញថា កំពុងទម្លាក់ការផ្គត់ផ្គង់ឈើបន្ថែមទៀត ។ ពីរ-បីសប្តាហ៍ក្រោយមក Global Witness បានឃើញឡានមួយនៃឡានដូចគ្នានេះ (ផ្លាកលេខ ខ.ម ០.៥៣១៤) ក្នុងខេត្តកំពង់ធំ ធ្វើដំណើរតាម "ផ្លូវលំហ៊ុន សែន" - ផ្លូវដែលដឹកឈើ ដែលបានកាប់ខុសច្បាប់ច្រើនបំផុតក្នុងព្រៃឡង់ ។ ប្រជាជនរស់នៅក្បែរបរិវេណរបស់ ខៃ ណារិន បានប្រាប់ Global Witness ថា ឡានរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ មកដាក់ឈើនៅរោងចក្រនេះជាមធ្យមបីដងក្នុងមួយសប្តាហ៍[៣៤៣] ។ ក្នុងអំឡុងពេលអង្កេតស្រាវជ្រាវតាមអាកាសក្នុង ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦, Global Witness បានឃើញស្តុកឈើមូលក្នុងបរិវេណរោងចក្រអារឈើ ខៃ ណារិន ។ រយៈពេលជាងបួនឆ្នាំក្នុងការហាមប្រាមការកាប់ និងការដឹកជញ្ជូនឈើ មិនទំនងថា ឈើនេះមានប្រភពស្របច្បាប់ឡើយ ។

ជឹង សុភាព ក៏ត្រូវបានស្គាល់ថាជា យាយភូ ផងដែរ[៣៤៤]

យាយភូ និងស្វាមីរបស់គាត់ ព្រឹទ្ធសមាជិកគណបក្សប្រជាជន ឡៅ ម៉េងឃិន កាន់កាប់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex អាចនិយាយបានថា ជាក្រុមហ៊ុនមានអំណាចបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ យាយភូ គឺជាមិត្តជិតស្និទ្ធរបស់ ប៊ុន រ៉ានី ភរិយា ហ៊ុន សែន ហើយទៅក្រៅប្រទេសជាប្រចាំជាមួយបុគ្គលិករបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ ឡៅ ម៉េងឃិន គឺជាព្រឹទ្ធ

ឡានកុងតែន័រខាងក្រៅដេប៉ូរបស់ ហាក់ ម៉ៅ លើផ្លូវលេខ ២០០២ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៦

ការស្វាគមន៍យ៉ាងកក់ក្តៅនៅរោងចក្រអារឈើ ខៃ ណារិន ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៣

ឡានកងពលតូចលេខ ៧០ នៅរោងចក្រអារឈើ ខៃ ណារិន ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥

សមាជិកគណបក្សប្រជាជនចាប់ពីឆ្នាំ២០០៦ ។ក្រុមហ៊ុនPheapimex គឺជាក្រុមហ៊ុនមួយក្នុងចំណោមក្រុមហ៊ុនមួយចំនួនតូច ដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយ ហ៊ុន សែន ដែលដើរតួជាដៃគូបណ្តាក់ទុនរួមគ្នាជាមួយក្រុមហ៊ុនចិនដ៏មានអំណាច ដែលមកកាន់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ក្រុមហ៊ុនកម្រឃើញបណ្តាក់ទុនដ៏ច្រើនក្នុងក្រុមហ៊ុនដៃគូនេះដោយខ្លួនឯងណាស់[៣៤៥] ។

ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ឈ្មោះក្រុមហ៊ុន Pheapimex មានអត្ថន័យស្មើនឹងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងក្នុងរយៈពេលទសវត្សរ៍កន្លងទៅនេះ Global Witness បានបង្ហាញភស្តុតាងជាបន្តបន្ទាប់ពីក្រុមហ៊ុនកាប់ឈើខុសច្បាប់ទាំងក្នុង និងក្រៅសម្បទានឈើទាំងពីររបស់ខ្លួន ។ ចាប់តាំងពីការបញ្ឈប់ប្រតិបត្តិការសម្បទានឈើក្នុងឆ្នាំ ២០០២ សម្បទាននៅខេត្តកំពង់ធំរបស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex បានក្លាយជាមណ្ឌលប្រតិបត្តិការរោងចក្រអារឈើខុសច្បាប់ ដែលគ្រប់គ្រងដោយកងឯកភាពយោធា និងអ្នកម៉ៅការមួយក្នុងចំណោមអ្នកម៉ៅការជាច្រើនរបស់ក្រុមហ៊ុន[៣៤៦] ។ Global Witness បានបោះពុម្ពលំអិតពីសកម្មភាពទាំងនេះក្នុងខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ពេលដែលក្រុមហ៊ុន Pheapimex មិនបានធ្វើការអធិប្បាយអ្វី នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បានវាយប្រហារជាសាធារណៈលើរបាយការណ៍នេះ ដោយប្រាប់អ្នកកាសែតថា "Global Witness បានភូតកុហកកាលពីមុន ហើយថ្ងៃនេះពួកគេកំពុងកុហកម្តងទៀតហើយ ។"[៣៤៧]

ក្រុមហ៊ុន Pheapimex មានផលប្រយោជន៍ជាច្រើនផ្សេងទៀតក្រៅពីព្រៃឈើ ។ ទាំងនេះរួមមាន អំបិលអ៊ីយ៉ូដ ដែលរដ្ឋាភិបាលបានផ្តល់ភាពផ្តាច់មុខឱ្យក្រុមហ៊ុនការចម្រាញ់រ៉ែដែកការដាំឫស្សីការនាំចូលឱសថ និងសំណង់សណ្ឋាគារ[៣៤៨] ។ ក្នុងឆ្នាំថ្មីៗនេះ ក្រុមហ៊ុនបានផ្តោតកាន់តែខ្លាំងទៅលើសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច (ELCs) ហើយមានការគ្រប់គ្រងដោយផ្នែក ឬទាំងមូលយ៉ាងហោចណាស់ចំនួនប្រាំ[៣៤៩] ។ តាមរយៈសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច និងសម្បទានឈើរបស់ខ្លួន ក្រុមហ៊ុន Pheapimex គ្រប់គ្រងផ្ទៃដីចំនួន ៧.៤% នៃផ្ទៃដីសរុបរបស់ប្រទេសកម្ពុជា[៣៥០] ។

បីក្នុងចំណោមសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចរបស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex គឺជាការបណ្តាក់ទុនរួមគ្នាជាមួយក្រុមហ៊ុនចិន Wuzhishan LS និង គង់ ទ្រីវ ដែលជាសេដ្ឋីម្នាក់ផ្សេងទៀត ដែលជាព្រឹទ្ធសមាជិកសម្រាប់គណបក្សប្រជាជនផងដែរ[៣៥១] ។ ពីរនៃសម្បទានទាំងនេះ ក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់ និងមណ្ឌលគីរី គឺជារូបភាពនៃការបំពានសិទ្ធិមនុស្សដ៏ធ្ងន់ធ្ងរប្រឆាំងនឹងប្រជាជនមូលដ្ឋាន[៣៥២] ។ បន្ទាប់ពីអ្នកតវ៉ាប្រាំបីនាក់ប្រឆាំងនឹងសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចរបស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex-Wuzhishan ក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់ ត្រូវបានរងរបួសក្នុងការវាយប្រហារដោយគ្រាប់បែក ដោយអ្នកវាយប្រហារដែលមិនស្គាល់មុខ ក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤ ព្រះមហាក្សត្រ នរោត្តម សីហមុនី បានសរសេរលិខិត

រោងចក្រអារឈើខុសច្បាប់ក្នុងសម្បទានឈើខេត្តកំពង់ធំរបស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤

យាយភូ រក្សារូបរាងខាងក្រៅ

មួយច្បាប់ទៅកាន់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បីបង្ហាញការព្រួយបារម្ភរបស់ព្រះអង្គ ។ ក្នុងការឆ្លើយតបរបស់គាត់ទៅកាន់ព្រះមហាក្សត្រ ហ៊ុន សែន បានការពារក្រុមហ៊ុន ដោយនិយាយថា "ការវាយប្រហារដោយគ្រាប់បែក គឺគ្រាន់តែមានបំណងបន្ទោសរដ្ឋាភិបាល ឬអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ដោយសារយោងតាមការពិនិត្យលក្ខណៈបច្ចេកទេស ដោយមន្ត្រីមានសមត្ថកិច្ច គោលបំណងនៃការវាយប្រហារដោយគ្រាប់បែក (ដែលក្នុងនោះ មនុស្សមួយចំនួនរងរបួស ហើយគ្មាននរណាម្នាក់ស្លាប់) គឺគ្រាន់តែមានបំណងឃោសនាសម្លេងរបស់ពួកគេឱ្យកាន់តែខ្លាំងប៉ុណ្ណោះ ។" [៣៥៣]

ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ អ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness បានរកឃើញក្រុមឡានយោធាពណ៌បៃតងធំមួយ ដែលដូចទៅនឹងឡានទាំងឡាយ ដែលប្រើដោយកងពលតូចលេខ ៧០ ដឹកឈើកាប់ពីក្នុងសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចរបស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex-Wuzhishan ក្នុងខេត្តពោធិសាត់[៣៥៤] ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ ម្នាក់ក្នុងចំណោមកូនចៅរបស់ហាក់ ម៉ៅ បានប្រាប់ Global Witness ថា យាយភូ បានប្រើប្រាស់សេវាកម្មដឹកជញ្ជូនរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ យ៉ាងច្រើន[៣៥៥] ។

ក្នុងការពង្រីកអំណាចអាជីវកម្មរបស់ខ្លួនបន្ថែមទៀត ក្រុមហ៊ុន Pheapimex បានប្រកាសជាសាធារណៈក្នុងខែវិច្ឆិកាឆ្នាំ២០០៦ថាខ្លួននឹងបង្កើតការបណ្តាក់ទុនរួមគ្នាជាមួយក្រុមហ៊ុនចិន Jiangsu Taihu International ដើម្បីបង្កើតតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស ដែលមានទំហំ ១៧៨ហិកតាថ្មីមួយ ក្បែរក្រុងព្រះសីហនុ[៣៥៦] ។ក្រុមហ៊ុនPheapimex បានបញ្ជាក់ថា ក្រុមហ៊ុនទាំងពីរនឹងចំណាយ US$ ១ ពាន់លានដុល្លារ អភិវឌ្ឍន៍តំបន់នេះ[៣៥៧] ។ ដោយស្ថិតក្រោមច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជា ក្រុមហ៊ុនដែលបង្កើតតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស ត្រូវបានផ្តល់ឱ្យនូវការមិនយកពន្ធប្រាំបួនឆ្នាំ ក៏ដូចជាការលើកលែងអាករលើតម្លៃបន្ថែម និងពន្ធនាំចូល និងនាំចេញ[៣៥៨] ។ មន្ត្រីជនជាតិចិនមកពីខេត្ត Jiangsu បានប្រាប់អ្នកកាសែតថា កិច្ចព្រមព្រៀងរបស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex កើតឡើងពីការទៅកាន់ប្រទេសចិនដោយ ហ៊ុន សែន[៣៥៩] ។ Global - Witness មិនដឹងថា តើរដ្ឋាភិបាលបង្កើតការដេញថ្លៃជាសាធារណៈសម្រាប់សិទ្ធិចំពោះសម្បទានតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេសនេះដែរ ឬអត់នោះទេ ហើយមិនដឹងថា តើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យអ្វីខ្លះ ដែលខ្លួនបានប្រើប្រាស់ដើម្បីវាយតម្លៃសំណើរបស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex នោះឡើយ ។

ក្នុងខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧ ហ៊ុន សែន បានផ្តល់ឱ្យ យាយភូ នូវមេដាយ មហាសេរីវឌ្ឍ - ជាគ្រឿងឥស្សរិយសផ្តល់ឱ្យបុគ្គលដែលបានរួមចំណែកយ៉ាងធំធេងចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសកម្ពុជា[៣៦០] ។ ខែក្រោយមក ក្រុមហ៊ុន Pheapimex បានលេចចេញនៅចំកណ្តាលកិច្ចព្រមព្រៀងមួយផ្សេងទៀត ដែលពាក់ព័ន្ធដល់ចំណែកទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈដ៏មានតម្លៃមួយ ។នៅថ្ងៃទី៦ខែកុម្ភៈ អភិបាលក្រុងភ្នំពេញ កែប ជុតិម៉ា បានចុះហត្ថលេខាផ្តល់ដីតំបន់បឹងកក់ ១៣៣ ហិកតា ស្ថិតលើការជួលដែលអាចបន្តជាថ្មីរយៈពេល ៩៩ ឆ្នាំ ទៅឱ្យក្រុមហ៊ុនដែលគេមិនសូវស្គាល់ច្បាស់ In Shukaku ដែលនាយករបស់ក្រុមហ៊ុនគឺឡៅ ម៉េងឃិនស្វាមីយាយភូ[៣៦១] ។កងកម្លាំងការងារសិទ្ធិផ្ទះសម្បែង ដែលជាការរួមគ្នានៃអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិ និងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា (CCHR) រាយការណ៍ថា តំបន់នេះគឺជាផ្ទះរបស់គ្រួសារយ៉ាងហោចណាស់ ៤,២៥២គ្រួសារ ។ដោយយោងតាមអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលបានឱ្យដឹងថា គ្មានប្រជាជនណាម្នាក់ក្នុងចំណោមនេះ ត្រូវបានពិគ្រោះយោបល់អំពីកិច្ចព្រមព្រៀងនេះទេ[៣៦២] ។ កងកម្លាំងការងារសិទ្ធិផ្ទះសម្បែង និងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា បានបញ្ជាក់ថា "ប្រសិនបើគ្រួសារទាំងនេះ ត្រូវបានរើចេញដោយបង្ខំពីផ្ទះរបស់ពួកគេ បន្ទាប់ពីអ្វីដែលមានថ្មីៗដោយសាលាក្រុង និងកំណត់ត្រាតាមដានអ្នកក្ររបស់ ឡៅ ម៉េងឃិន នាយករបស់ក្រុមហ៊ុន In Shukaku នេះនឹងធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់កន្លែងតែមួយដ៏ធំបំផុតរបស់

យាយភូ ទទួលមេដាយមហាសេរីវឌ្ឍ

អភិបាលក្រុងភ្នំពេញ កែប ជុតិមា

ប្រជាជនក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ចាប់តាំងពីការធ្វើឯកជនភាវូបនីយកម្មដីក្នុងឆ្នាំ ១៩៨៩ ។”[៣៦២]

ការកាប់ឈើខុសច្បាប់របស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex បានលួចទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈដ៏មានតម្លៃរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ហើយ Global-Witness បានធ្វើបណ្តឹងសម្រាប់កាត់ទោសក្រុមហ៊ុន និងដកចេញពីសម្បទានរបស់ខ្លួនម្តងហើយ ម្តងទៀត ។ សកម្មភាពផ្សេងទៀតរបស់ក្រុមហ៊ុន ក៏បានបង្កគ្រោះថ្នាក់កាន់តែខ្លាំងទៅលើការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់ប្រជាជនខ្មែរធម្មតាផងដែរ ។ មិនថាតែតាមការបង់ពន្ធដែលបង់ ឬការងារដែលបង្កើតនោះទេ មានភស្តុតាងតិចតួចដែលថា ការប្រគល់ទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈដ៏មានតម្លៃឱ្យក្រុមហ៊ុន Pheapimex បានចូលរួមចំណែកក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសកម្ពុជាតាមវិធីណាមួយនោះ ។ អ្វីដែលមិននៅក្នុងការសង្ស័យ គឺថាម្ចាស់ក្រុមហ៊ុន និងម្ចាស់នយោបាយរបស់ពួកគេ បានទទួលប្រាក់ចំណេញយ៉ាងច្រើន ។ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយចម្ងល់ថា តើហេតុអ្វី ហ៊ុន សែន បន្តការផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងខ្លាំងរបស់គាត់ចំពោះផលប្រយោជន៍របស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex នៅតែមិនទាន់បានឆ្លើយ ។ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ បានសរសេរទៅកាន់នាយករដ្ឋមន្ត្រី និងភរិយារបស់គាត់ ដើម្បីសួរពួកគេថា តើពួកគេមានភាគហ៊ុនផ្ទាល់ខ្លួនក្នុងក្រុមហ៊ុន Pheapimex ឬអត់ ។ មកទល់នឹងរបាយការណ៍បោះពុម្ពទាំង ហ៊ុន សែន ឬ ប៊ុន រ៉ានី មិនបានឆ្លើយតបចំពោះលិខិតទាំងនេះនៅឡើយទេ ។

ថៃ ឡែន[៣៦៣]

ថៃ ឡែន គឺជាភរិយាមេបញ្ជាការទ័ពជើងទឹក យឹម សារ៉ន ក្មួយប្រុសប្រធានព្រឹទ្ធសភា និងប្រធានគណបក្សប្រជាជន ជា ស៊ីម[៣៦៤] ។ អ្នកនៅខាងក្នុងពាណិជ្ជកម្មឈើរៀបរាប់ ថៃ ឡែន ថាជាតួអង្គប្រើកម្លាំងដែលស្រែកតាមទូរស័ព្ទដាក់ ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ នៅពេលដែលគាត់មិនបានធ្វើតាមតម្រូវការរបស់គាត់[៣៦៤] ។

Global Witness បានរកឃើញភស្តុតាងពីការពាក់ព័ន្ធរបស់ ថៃ ឡែន ក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ពេលធ្វើការស៊ើបអង្កេតរបរទុច្ចរិតធ្វើទូកក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ ។ ការបោកបញ្ឆោតដោយមានការច្នៃប្រឌិតនេះពាក់ព័ន្ធនឹងការបោកប្រាស់ព្រះសង្ឃឱ្យចុះហត្ថលេខាលើលិខិតបញ្ជាក់ថាវត្តរបស់ព្រះអង្គត្រូវការដើមគគីរធំៗដើម្បីធ្វើទូកប្រណាំងហេតុនេះពួកគេអាចប្រកួតប្រជែងក្នុងការប្រណាំងទូកនាបុណ្យអុំទូកប្រចាំឆ្នាំក្នុងក្រុងភ្នំពេញបាន[៣៦៥] ។ ដោយការធានាលើហត្ថលេខារបស់ព្រះអង្គ ថៃ ឡែន និងអ្នកជួសជុលផ្សេងទៀត បានបង្ហាញលិខិតនេះទៅកាន់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ និងបញ្ចុះបញ្ចូលពួកគេឱ្យចុះហត្ថលេខាលើលិខិតអនុញ្ញាតឱ្យកាប់ដើមគគីរ ។ បន្ទាប់មក អ្នកជួសជុលបានប្រើប្រាស់ឯកសារទាំងនេះជាលេសកាប់ឈើក្នុងតំបន់អភិរក្សជីវចម្រុះសីមាក្នុងខេត្តមណ្ឌលគីរី ហើយលក់ឈើទៅឱ្យឈ្មួញឈើ[៣៦៦] ។ ព្រះសង្ឃដែលមានសំណាងជាច្រើន បានទទួលចំណែកតូចមួយនៃឈើដែលបានសន្យាពីដំបូង អ្នកផ្សេងទៀត ទទួលបានស៊ីម៉ង់ប៉ុន្មានបាវ ហើយខ្លះមិនបានឮដំណឹងពីអ្នកជួសជុលម្តងទៀតទេ[៣៦៥] ។ Global Witness បានទទួលសំណៅចម្លងលិខិត និងលិខិតអនុញ្ញាតពាក់ព័ន្ធនឹងករណីទាំងនេះយ៉ាងច្រើន ។

ការអូសឈើ គគីរ ដែលបានកាប់រំលំខុសច្បាប់ចេញពីតំបន់អភិរក្សជីវចម្រុះសីមា ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៣

ពាណិជ្ជករឈើដែលបានសម្ភាសន៍ដោយ Global Witness ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ បានដាក់ឈ្មោះ ចៃ ឡែន ថាជាអ្នកសំដែងដ៏សំខាន់ក្នុងការកាប់ប្រភេទពូជឈើប្រណិត ដែលត្រូវបានការពារជុំវិញអន្លង់វែង និងត្រពាំងប្រាសាទ តាមព្រំដែនភាគខាងជើងប្រទេសកម្ពុជា ជាមួយប្រទេសថៃ[៣៦៧] ។ ប្រភពទាំងនេះ បានរៀបរាប់គាត់ថាជួលកងពលតូចលេខ ៧០ ឱ្យដឹកឈើជ្រុង និងឈើអារទៅកាន់អ្នកលឿង ដែលជាកំពង់ផែទន្លេក្នុងខេត្តព្រៃវែង និងចំណុចឆ្លងកាត់សំខាន់ៗសម្រាប់ការដឹកឈើទៅកាន់វៀតណាម ។ ហេតុការណ៍ទាំងនេះ ត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយសមាជិកជាន់ខ្ពស់របស់កម្លាំងការពារនៅអ្នកលឿង ដែលមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយអាជីវកម្មឈើផងដែរ[៣៦៨] ។

ហាក់ ឡេង[៣៦៩] និង សៀម ទូច[៣៧០]

ហាក់ ឡេង និង សៀម ទូច មានប្រតិបត្តិការពាណិជ្ជកម្មឈើដែលបានបង្កើតឡើងដ៏យូរអង្វែងមកហើយនៅអ្នកលឿង ដែលមានរោងចក្រអារឈើ និងឃ្លាំងយ៉ាងហោចណាស់មួយ[៣៧១] ។ ពីមុន Global Witness បានបង្ហាញភស្តុតាងពីការពាក់ព័ន្ធរបស់ពួកគេក្នុងរបរទុច្ចរិត "ឈើគគីរសម្រាប់ព្រះសង្ឃ" ដូចបានបង្ហាញខាងលើ[៣៦៦] ។

សមាជិកជាន់ខ្ពស់ម្នាក់របស់កម្លាំងសន្តិសុខនៅអ្នកលឿង បានប្រាប់ Global Witness ថា ហាក់ ឡេង និង សៀម ទូច តែងតែសម្របសម្រួលការដឹកជញ្ជូនឈើប្រណិតកាប់ខុសច្បាប់ជាមួយក្រុម ហាក់ ម៉ៅ ហើយផ្តល់កន្លែងស្តុកបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់ឈើនៅក្នុង

ឈើ គគីរ នៅច្រាំងទន្លេ ក្បែររោងចក្រអារឈើ ហាក់ ឡេង និង សៀម ទូច ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៣

ការសាងសង់ទូកពីឈើ គគីរ នៅរោងចក្រអារឈើ ហាក់ ឡេង និង សៀម ទូច ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦

ក្រុង ។ មន្ត្រីនេះបញ្ជាក់ថា អ្នកទាំងពីរក៏ជាឧបករណ៍ក្នុងការដឹកជញ្ជូនឈើប្រភពមិនស្របច្បាប់តាមទន្លេទៅកាន់វៀតណាមផងដែរ[៣៦៨] ។

ដៃគូរបស់ សៀម ទូច ម្នាក់រៀបរាប់ថា គាត់ជាមិត្តភក្តិទាំង ប៊ុន រ៉ានី ភរិយា ហ៊ុន សែន និងគ្រួសារឧត្តមសេនីយ៍ គន់ គីម ប្រធានខុទ្ទកាល័យ ហ៊ុន សែន[៣៧២] ។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ហាក់ ឡេង ត្រូវបានរាយការណ៍ថាបង់ប្រាក់ជាប្រចាំឱ្យ គឿង វណ្ណៈ[៣៧៣] ប្អូនថ្លៃរបស់ គន់ គីម ដែលជាមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើខេត្ត ដើម្បីធានាការការពាររបស់គាត់លើអាជីវកម្មរបស់អ្នកទាំងពីរ ។ដោយយោងតាមប្រជាជនជាច្រើននៅអ្នកលឿង ដែល Global Witness បានសម្ភាសន៍ក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ បានឱ្យដឹងថា ហាក់ ឡេង នាពេលថ្មីៗនេះត្រូវបានផ្តល់ងារកិត្តិយសជា ឧកញ៉ា[៣៧៥] ។

ស៊ាន លាងឈុន ក៏ត្រូវបានស្គាល់ថាជា យាយ ឈុន ផងដែរ[៣៧៦]

យាយ ឈុន គឺជាម្នាក់ក្នុងចំណោមអ្នកកាប់ឈើខុសច្បាប់ដែលមានស្នាដៃបំផុតក្នុងប៉ែកឥសានប្រទេសកម្ពុជា ។ គាត់មានសកម្មភាពជាពិសេសក្នុងខេត្តក្រចេះ និងមណ្ឌលគិរី ហើយដឹកជញ្ជូនឈើរបស់គាត់ជាច្រើនទៅកាន់អ្នកលឿង ឬវៀតណាម[៣៧៧] ។ Global Witness បានកំពុងប្រមូលព័ត៌មានពីសកម្មភាពរបស់ យាយ ឈុន រយៈពេលជាងប្រាំឆ្នាំនេះ ។ មន្ត្រីជាច្រើនរាយការណ៍ថា ការពាក់ព័ន្ធរបស់គាត់ក្នុងពាណិជ្ជកម្មឈើខុសច្បាប់ មានជាងមួយទសវត្សរ៍មកហើយ[៣៣៥] ។

ក្នុងឆ្នាំ ២០០១ បន្ទាប់ពីការចាត់វិធានការណ៍បញ្ឈប់បទល្មើសព្រៃឈើក្នុងខេត្តមណ្ឌលគិរី កាលពីឆ្នាំមុន យាយ ឈុន បានទទួលលិខិតអនុញ្ញាតប្រមូលឈើ ដែលមន្ត្រីបានអះអាងថា អ្នកកាប់ឈើខុសច្បាប់បានទុកចោលពង្រាយក្នុងព្រៃ[៣៧៨] ។ការផ្តល់ឱ្យលិខិតអនុញ្ញាតនេះផ្ទុយនឹងសេចក្តីប្រកាសឆ្នាំ ១៩៩៩ របស់ ហ៊ុន សែន ស្តីពីកំណែទម្រង់វិស័យព្រៃឈើដែលហាមប្រាមការអនុញ្ញាតប្រមូលឈើចាស់ៗដោយសារតែការប្រើខុសជាបន្តបន្ទាប់របស់ពួកគេ ជាការបិទបាំងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។ក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ ចាន់ សារុន បានអនុញ្ញាតឱ្យ យាយ ឈុន បង្កើតរោងចក្រអារឈើនៅស្រុកអូររាំង ខេត្តមណ្ឌលគិរី ដើម្បីកែច្នៃ "ឈើចាស់ៗ"[៣៧៩] ។ យាយ ឈុន បានបន្តប្រើប្រាស់លិខិតអនុញ្ញាតទាំងនេះជាលេសសម្រាប់ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ និងកែច្នៃឈើរាប់រយដើមពីតំបន់អភិរក្សជីវចម្រុះសីមា ខេត្តមណ្ឌលគិរី ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤[៣៨០] ។

យាយ ឈុន

ក្នុងខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤, Global Witness បានបោះពុម្ពរបាយការណ៍ខ្លីមួយ ដែលរៀបរាប់ពីករណីកាប់ឈើខុសច្បាប់បីដោយ យាយ ឈុន : ការកាប់ក្នុងតំបន់អភិរក្សជីវចម្រុះសីមា ការប្រមូលផលដោយខុសច្បាប់ក្នុងតំបន់ជម្រក សត្វព្រៃស្នួល ក្នុងខេត្តក្រចេះ និងការកាប់រំលំខុសច្បាប់ជាច្រើនទៀតក្នុងព្រៃ ក្នុងស្រុកស្នួល ខាងក្រៅព្រំដែនជម្រកសត្វព្រៃ ។ ក្នុងអំឡុងចុងប្រតិបត្តិការទាំងនេះ មួយក្នុងចំណោមឡានដែលដឹកឈើរបស់ យាយភូ បានធ្លាក់ពីលើស្ពានរដ្ឋក្បែរទីរួមស្រុកស្នួល[៣៨១] ។ មន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ បានប្រាប់ Global Witness ថាក្បួននេះ រួមមានឡានផ្តល់ដោយ ហាក់ ម៉ៅ តែថាឡានដែលធ្លាក់ពីលើស្ពានជារបស់ យាយ ឈុន ។ មន្ត្រីនោះបាននិយាយថា យាយ ឈុន ជួល ហាក់ ម៉ៅ ជាប្រចាំឱ្យដឹកឈើរបស់គាត់រវាងពីឆ្នាំ ២០០២ និង ២០០៤

ការកាប់ឈើខុសច្បាប់ដោយ យាយ ឈុន ក្នុងតំបន់អភិរក្សជីវចម្រុះសីមា

តែថាភាពជាដៃគូរបស់ពួកគេបានបញ្ចប់បន្ទាប់ពីចំណាប់អារម្មណ៍ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយការបំផ្លាញស្ពានក្នុងស្រុកស្នួល[៣៨២] ។

បន្ទាប់មកអ្នកនៅខាងក្នុងអាជីវកម្មឈើបានប្រាប់ Global-Witness ថាយាយ ឈុន មិនសប្បាយចិត្តដោយការបង្ហាញជាសាធារណៈនូវសកម្មភាពរបស់គាត់ ពីព្រោះមានន័យថា គាត់ត្រូវបង់សំណូកកាន់តែច្រើនជាងធម្មតា ដើម្បីបញ្ចុះបញ្ចូលឱ្យមន្ត្រីបិទភ្នែក[៣៨៣] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការចំណាយបន្ថែមមិនកាត់ផ្តាច់អាជីវកម្មរបស់គាត់ជានិរន្តនោះទេ ។ មិនយូរប៉ុន្មានបន្ទាប់ពី Global Witness បានចេញផ្សាយរបាយការណ៍របស់ខ្លួន យាយ ឈុន ត្រូវបានឃើញថាទៅកាន់ការិយាល័យរដ្ឋបាលព្រៃឈើ (FA) ក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ជួបជាមួយ ជា សំអាង អនុប្រធាន[៣៨៤] និងចាកចេញជាមួយសំណុំលិខិតអនុញ្ញាតដឹកឈើថ្មីមួយ[៣៨៥] ។ ជា សំអាង ដែលជានាយកគម្រោងនៃគម្រោងសាកល្បងការគ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យសម្បទានព្រៃឈើរបស់ធនាគារពិភពលោក បានបដិសេធពន្យល់ពីសកម្មភាពរបស់គាត់ទៅកាន់អ្នកកាសែត ដែលបានទូរស័ព្ទសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ទី សុគន្ធ ប្រធានរដ្ឋបាលព្រៃឈើ បានប្រកាសថាលិខិតអនុញ្ញាតនេះ ត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់[៣៨៦] ។

Global Witness បានទទួលព័ត៌មានពីប្រភពជាច្រើនក្នុងតំបន់ស្នួលថាយាយឈុនកំពុងបន្តដឹកជញ្ជូនឈើកាប់ខុសច្បាប់ពីខេត្តក្រចេះទៅកាន់អ្នកលឿង រវាងពីខែ កក្កដា និងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦[៣៨៧] ។

ប៉ុល សារឿន

ឧត្តមសេនីយ៍ ប៉ុល សារឿន

ប៉ុល សារឿន ជាអគ្គមេបញ្ជាការទ័ពរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ដោយយោងតាមមន្ត្រីក្នុងកងពលតូចលេខ ៧០ និងអង្គភាពកងយោធពលខេមរភូមិន្ទផ្សេងទៀត បានឱ្យដឹងថា រវាងពីឆ្នាំ ២០០៣ និង ២០០៥ ឧត្តមសេនីយ៍បានចុះកិច្ចសន្យាជាមួយ ហាក់ ម៉ៅ ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ឱ្យគាត់នូវឈើប្រណិតដែលត្រូវបានការពារ និងឈើកម្រិតលេខ ១ ដើម្បីសាងសង់ផ្ទះក្នុងខេត្តស្វាយរៀង[៣៨៨] ។ ប៉ុល សារឿន បានផ្តល់ឱ្យ ហាក់ ម៉ៅ នូវលិខិតអនុញ្ញាតដែលបានចុះហត្ថលេខាយល់ព្រមឱ្យដឹកជញ្ជូនឈើ ទោះបីជាគ្មានសិទ្ធិស្របច្បាប់ធ្វើដូច្នេះក៏ដោយ ។ បន្ទាប់មក ហាក់ ម៉ៅ បានប្រើប្រាស់ឯកសារនេះជាបន្តបន្ទាប់ជាលេសដឹកជញ្ជូនឈើប្រណិតកាន់តែច្រើន ដែលភាគច្រើនត្រូវបានផ្គត់ផ្គង់ដោយ ឌី ចូច ។ កងពលតូចលេខ ៧០ ត្រូវបានរាយការណ៍ថានាំចេញឈើនេះប្រមាណ ៨០%ទៅកាន់វៀតណាម[៣៨៨] ។

ឡានតូច ដែលប្រើប្រាស់ដោយកងពលតូចលេខ ៧០ ដើម្បីដឹកជញ្ជូនចែកចាយទំនិញក្នុងក្រុងភ្នំពេញ

ព្រាប តាន់ [៣៨៩]

ព្រាប តាន់ គឺជាអភិបាលខេត្តព្រះវិហារ ។ ដោយយោងតាមប្រភពមួយក្នុងកងពលតូចលេខ ៧០ បានឱ្យដឹងថា ក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៦ គាត់បានឱ្យ ហាក់ ម៉ៅ ដឹកឈើ*គគីរ* ១៨៥ ដើម ពីទីតាំងបីក្នុងខេត្តព្រះវិហារមកកាន់ភ្នំពេញ[៣១៤] ។

ពីមុន Global Witness បានទទួលឯកសារដែលបានចុះហត្ថលេខាដោយ ព្រាប តាន់ និង ហ៊ីង ប៊ុនហៀង មេបញ្ជាការកងអង្គរក្ស ហ៊ុន សែន ពាក់ព័ន្ធការទទួលបានឈើពីខេត្តព្រះវិហារ សម្រាប់ការសាងសង់ទូកចំនួនបួន ។ ហ៊ីង ប៊ុនហៀង បានរៀបរាប់ពីទុកថា សម្រាប់ "សកម្មភាពកងអង្គរក្ស ធ្វើបេសកកម្មសម្រាប់នាយករដ្ឋមន្ត្រី និងភរិយារបស់គាត់ ... និងចែកអំណោយដល់អ្នកភូមិក្នុងខេត្តដែលរងគ្រោះដោយគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ [៣៩០]" ។ Global - Witness មិនដឹងថា តើទូកពិតជាត្រូវបានសាងសង់ឡើង ហើយប្រសិនបើដូច្នេះមែន តើឈើនេះមានប្រភពមកពីណា ។

អង្គរក្សផ្ទាល់របស់ ព្រាប តាន់ ក៏ហាក់ដូចជាមានប្រយោជន៍ក្នុងវិស័យព្រៃឈើនេះដែរ ។ ក្នុងខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៤ បុគ្គលិករដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងស្រុកត្បែងមានជ័យក្នុងខេត្តព្រះវិហារ បានបិទជាបណ្ដោះ-អាសន្ននូវការិយាល័យរបស់ខ្លួន ដោយនិយាយថា អង្គរក្សរបស់អភិបាលខេត្ត បានបាញ់មកលើបរិវេណរបស់ពួកគេបន្ទាប់ពីមានជម្លោះពីឈើមួយចំនួន ។ ដោយយោងតាមរដ្ឋបាលព្រៃឈើបានឱ្យដឹងថា ព្រាប តាន់ បានទទួលស្គាល់ថា អង្គរក្សរបស់គាត់មានកំហុស ហើយ "បានអប់រំពួកគេមិនឱ្យធ្វើដូច្នេះម្ដងទៀតទេ" ។[៣៩១]

៤. ការដឹកជញ្ជូនទំនិញរត់ពន្ធដោយកងពលតូចលេខ ៧០

ចំណាប់អារម្មណ៍ដំបូងរបស់ Global Witness ចំពោះកងពលតូចលេខ ៧០ ពាក់ព័ន្ធនឹងតួនាទីរបស់ខ្លួនក្នុងពាណិជ្ជកម្មឈើមិនស្របច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការស៊ើបអង្កេតដល់កន្លែង ការអង្កេតស្រាវជ្រាវ និងការសម្ភាសន៍ជាច្រើនជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ បានផ្ដល់ឱ្យនូវព័ត៌មានបន្ថែមស្ដីពីការដឹកជញ្ជូនទំនិញរត់ពន្ធរបស់អង្គភាពនេះ ។

កងពលតូចលេខ ៧០ លើកយកទំនិញរត់ពន្ធជំនួសឱ្យអតិថិជនរបស់ខ្លួន ពេលដែលទំនិញមកដល់ប្រទេសកម្ពុជា ។ នេះធ្វើឱ្យអតិថិជនអាចលួចពន្ធនាំចូល ។ ពន្ធនាំចូល គឺជាប្រភពចំណូលសំខាន់ខ្លាំងណាស់សម្រាប់រតនាគារប្រទេសកម្ពុជា តែអំពើពុករលួយធានាថា កម្រិតលួចពន្ធមានខ្ពស់ខ្លាំងណាស់ ។ ដោយយោងតាមរបាយការណ៍ចំណុចទី IV នាពេលថ្មីៗបំផុតរបស់មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិស្ដីពីកម្ពុជាបានឱ្យដឹងថា "ការប្រមូលចំណូលបន្តធ្វើបានល្អ ក្រោមអ្វីដែលត្រូវការ ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់គោលដៅចំណាយរបស់រដ្ឋាភិបាល[៣៩២]" ។ ម្ដងម្កាល ហ៊ុន សែន ប្រកាសចាត់វិធានការណ៍បង្ក្រាបការរត់ពន្ធ តែប្រតិបត្តិការដឹករបស់យោធា នៅតែបន្តជាអ្នករវៃប្រាក់ដ៏ធំមួយសម្រាប់ទីប្រឹក្សាជិតស្និទ្ធិគាត់មួយចំនួន ។

តាមរយៈការសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ និងអាជីវករ Global Witness អាចបង្កើតរូបភាពទំនិញជាច្រើនដែលអង្គភាពដឹកជញ្ជូន ។ ទាំងនេះ រួមមាន ស្រាបៀរ ភេសជ្ជៈ បារី ទឹកអប់ ទំនិញអេឡិចត្រូនិក សម្ភារៈសំណង់ សម្លៀកបំពាក់ ស្ករស ឱសថ និងផលិតផលទុកសម្រាប់ផ្សារទំនើប រួមមាន ការ៉េមជាដើម[៣៩៣] ។ ហាក់ ម៉ៅ គ្រប់គ្រងការដឹកជញ្ជូនទំនិញទាំងនេះ ចេញពីដេប៉ូក្នុងភ្នំពេញ រួមទាំងមួយក្នុងចំណោមបរិវេណលើផ្លូវលេខ ២០០២ ផងដែរ[៣៩៤] ។ ដោយយោងតាមទាហាន និងប្រជាជនមូលដ្ឋានបានឱ្យដឹងថា កងពលតូចលេខ ៧០ ដឹកជញ្ជូនទំនិញ ដូចជា គ្រឿងស្រវឹង ទឹកអប់ អាហារប្រណិតក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ដោយប្រើប្រាស់កងឡានដឹកការ៉េមតូចៗ និងឡានដឹកភេសជ្ជៈ[៣៩៥] ។អ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់GlobalWitness បានរកឃើញប្រភេទរថយន្តទាំងនេះចូលនិងចេញពីដេប៉ូតាមផ្លូវលេខ២០០២ តែមិនអាចត្រួតពិនិត្យមើលអ្វីដែលមានក្នុងនោះរបស់ពួកគេបានទេ ។

តើនរណាជួល ហាក់ ម៉ៅ ដឹកជញ្ជូនទំនិញរត់ពន្ធ ? មន្ត្រីគយដែលបានសម្ភាសន៍ដោយ Global Witness បានបញ្ជាក់ថា អតិថិជនរបស់ភ្ញៀវរួមមានមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ និងគ្រួសាររបស់ពួកគេ ។ ក្នុងចំណោមនេះ ពួកគេបានចង្អុលបង្ហាញភរិយារបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការពារជាតិ ទៀ បាញ់[៣៩៦] និងប្អូនប្រុសរបស់គាត់ ទៀ វិញ[៣៩៧] ដែលជាមេបញ្ជាការទ័ពជើងទឹកក្នុងខេត្តកោះកុង[៣៩៨] ។បុរសទាំងពីរនេះ មានប្រវត្តិពាក់ព័ន្ធក្នុងការនាំចេញឈើខុសច្បាប់ [៣៩៩] ។

មន្ត្រីគយដដែលនេះ ក៏បានចោទផងដែរថា ហាក់ ម៉ៅ កំពុងដឹកផលិតផលរត់ពន្ធសម្រាប់សេដ្ឋី និងក្រុមហ៊ុនល្បីឈ្មោះបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជាមួយចំនួនផងដែរ[៣៩៨] ។ ការបញ្ជាក់នេះ ត្រូវបាននិយាយជាថ្មីដោយប្រភពមួយជិតស្និទ្ធនាយករដ្ឋមន្ត្រី ដែលបានប្រាប់ Global Witness ថា ការរត់ពន្ធគយភាគច្រើនបំផុតដែលកងពលតូចលេខ ៧០ បានដឹកជញ្ជូន គឺជារបស់ក្រុមហ៊ុន Attwood Import Export Company[៣៩] ។ ក្រុមហ៊ុន Attwood ត្រូវបានរៀបរាប់ក្នុងប្រអប់ទី ១៧ ។Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ ទៀ បាញ់, ទៀ វិញ និងក្រុមហ៊ុន Attwood ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីសួរថាតើពួកគេធ្លាប់ចុះបញ្ជីនូវសេវាកម្មរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ដែរឬអត់ ។ មកទល់នឹងរបាយការណ៍នេះបោះពុម្ព គ្មាននរណាម្នាក់ក្នុងចំណោមពួកគេបានឆ្លើយតបនោះទេ ។

ទៀ បាញ់ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការពារជាតិ

ប្រអប់ទី ១៧ : ក្រុមហ៊ុន Attwood Import Export Co., Ltd.

ក្រុមហ៊ុន Attwood Import Export Co., Ltd. គឺជាអ្នកចែកចាយផ្លូវការក្នុងប្រទេសកម្ពុជានូវស្រាហ៊ិនណេស៊ី និងស្រាវីស្គី និងស្រាបៀរដ៏ល្បីឈ្មោះជាច្រើន ។ លីម ឈីវហូ[៤០០] នាយកគ្រប់គ្រងរបស់ក្រុមហ៊ុន Attwood ត្រូវបានរៀបរាប់ដោយប្រភពដែលមានទំនាក់ទំនងល្អមួយក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជាថា ជាម្នាក់ក្នុងចំណោមបួននៃស្ត្រីមានអំណាចនយោបាយដែលធ្វើអាជីវកម្មទាំងអស់គ្នា[៤០១] ។ សមាជិកបីផ្សេងទៀតនៃក្រុមនេះ គឺត្រូវបាននិយាយថាជា យាយភូ នៃក្រុមហ៊ុន Pheapimex ភរិយានាយកគយ និងរដ្ឋាករ ប៉ែន ស៊ីម៉ន[៤០២] និង ទេព បុប្ផាប្រសិទ្ធិ[៤០៣] ដែលរៀបការជាមួយរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ចម ប្រសិទ្ធ[៤០៤] និងមានតួនាទីជាប្រធានរដ្ឋបាលនៅក្រសួង[៤០១]។ ទេព បុប្ផាប្រសិទ្ធិ ត្រូវបានរាយការណ៍ថាមានភាគហ៊ុន ១0% របស់ក្រុមហ៊ុន Attwood ដែលជាភាគហ៊ុនមួយមានតម្លៃ US$ ១ លាន[៤០៥] ។ កូនស្រីរបស់ លីម ឈីវហូ បានរៀបការជាមួយនឹងកូនប្រុសរបស់ យាយភូ[៤០១] ។

ក្រុមហ៊ុន Attwood បានទទួលសម្បទានពីរដ្ឋាភិបាលឱ្យអភិវឌ្ឍន៍តំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស (SEZs) ចំនួនបីក្បែរក្រុងព្រះសីហនុ ក្រុងភ្នំពេញ និងបាវិត នៅតាមព្រំដែនវៀតណាម[៤០៦] ។ កិច្ចព្រមព្រៀងទាំងនេះ ផ្តល់ឱ្យក្រុមហ៊ុននូវការរួចពន្ធ និងការលើកលែងពន្ធដ៏ច្រើន ។ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ លីម ឈីវហូ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២00៧ ដើម្បីសួរពីវិធីដែលក្រុមហ៊ុន Attwood ធ្វើដើម្បីទទួលបានតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេសទាំងនេះ តែមិនទាន់បានទទួលការឆ្លើយតបនៅឡើយទេ ។

ផ្ទាំងប្រកាសរបស់ក្រុមហ៊ុនហិនណេស៊ី ក្នុងក្រុងភ្នំពេញ

ចម ប្រសិទ្ធិ

ប៉ែន ស៊ីម៉ន

ព័ត៌មានពីទាហានកងពលតូចលេខ ៧0 បានឱ្យដឹងថា អត្រាដែល ហាក់ ម៉ៅ ទារសម្រាប់ការដឹកជញ្ជូនទំនិញរត់ពន្ធ ប្រហាក់ប្រហែលអាចប្រៀបបានទៅនឹងអត្រាសម្រាប់ការដឹកឈើកាប់ខុសច្បាប់[៤០៧] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ដូចក្នុងប្រអប់ ១៩ បង្ហាញសម្រាប់ទំនិញថ្លៃជាក់លាក់មួយចំនួន តម្លៃអាចកាន់តែថ្លៃខ្ពស់ ។

សមាជិកម្នាក់របស់បុគ្គលិក ហាក់ ម៉ៅ បានប្រាប់ Global - Witness ថា ចួនកាលកងពលតូចលេខ ៧0 ដឹកឡានដឹកស្ករសតាមជើងគោកពីប្រទេសថៃ តាមច្រកប៉ោយប៉ែត ឆ្លងកាត់ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ[៤០៨] ។ អ្នកស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness បានរកឃើញឡានរបស់កងពលតូចលេខ ៧0 ដែលបានផ្ទុកនោះ ឆ្លងកាត់ព្រំដែនប៉ោយប៉ែត ក្នុងឆ្នាំ ២00៦ ប៉ុន្តែមិនអាចទទួលបានព័ត៌មានអំពីទំនិញអ្វីដែលពួកគេកំពុងដឹកនោះទេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវ និងការសម្ភាសន៍ជាច្រើនបានឱ្យដឹងថា ចំណុចចូលសំខាន់សម្រាប់ទំនិញរត់ពន្ធ ដែលកងពលតូចលេខ ៧0 ដឹកជញ្ជូន គឺសមុទ្រភាគខាងត្បូងរបស់ប្រទេសកម្ពុជា[៤០៩] ។

៤.១ ការរត់ពន្ធ តាមកំពង់ផែស្រែអំបិល

ក្នុងដំណាក់កាលដំបូងនៃការដឹកជញ្ជូនរបស់ ហាក់ ម៉ៅ ជាមួយកងពលតូចលេខ ៧0 ការរឹតពន្ធទំនិញភាគច្រើនបំផុត ដែលក្រុមគាត់គ្រប់គ្រងចូលប្រទេសកម្ពុជាតាមរយៈកំពង់ផែស្រែអំបិល ខេត្តកោះ-កុង[៤១០] ។ នៅទីនេះ កងពលតូចលេខ ៧0 ទម្លាក់ទំនិញដែលមានតម្លៃខ្ពស់ផ្ទុកពេញទូកដែលរត់ពន្ធពីប្រទេសថៃ គួរឱ្យកត់សំគាល់បារី និងគ្រឿងស្រវឹង មានឈ្មោះជាអន្តរជាតិ និងបានមន្ត្រីគយត្រឹមតែ ៥-១៥% នៃពន្ធគយដែលត្រូវបង់ប៉ុណ្ណោះ[៤១១] ។ហាក់ម៉ៅបានប្រាប់អ្នកដែលបានសួរសំណួរថា ទំនិញរត់ពន្ធនេះជារបស់ ទៀ បាញ់ និង ទៀ វិញ[៤១២] ។មន្ត្រីមូលដ្ឋានបានរំឭកឡើងវិញថា អភិបាលស្រុកស្រែអំបិល បានធ្វើការខិតខំប្រឹងប្រែង ដើម្បីកំទេចសកម្មភាពទាំងនេះ តែមិនបានជោគជ័យ[៤១២] ។

ពីស្រែអំបិល កងពលតូចលេខ ៧0 បានដឹកជញ្ជូនទំនិញទៅកាន់ភ្នំពេញ ឬតាមសមុទ្រទៅកាន់កំពង់ផែក្រុងព្រះសីហនុ ។ ទំនិញដែលបានផ្ទេរទៅកាន់ក្រុងព្រះសីហនុ បន្ទាប់មក ត្រូវបានដាក់ក្នុងកុងទៃន័រដឹកជញ្ជូន និងត្រូវបាននាំចេញវិញ[៤១៣] ។ បន្ទាប់ពីរដ្ឋប្រហាររបស់ ហ៊ុន សែន ក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៧ អាជីវកម្មរបស់ ហាក់ ម៉ៅ នៅស្រែអំបិល ត្រូវបានពង្រីក។ កងពលតូចលេខ ៧0 បានចាប់ផ្តើមនាំចូលទំនិញរត់ពន្ធជាបន្តបន្ទាប់ ស្របពេលដែលដឹកជញ្ជូនឈើប្រណិតទៅកាន់ទិសដៅផ្សេងទៀត[៤១៤] ។

ស្របពេលដែលអាជីវកម្មរបស់ ហាក់ ម៉ៅ រីកឡើង ភ្នាក់ងារផ្សេងទៀត បានរៀបចំបែងចែកចំណេញ ដោយបង្កើតឱ្យមានការប៉ះទង្គិចហិង្សាយ៉ាងហោចណាស់ម្តង ។ មន្ត្រីម្នាក់ដែលមានមូលដ្ឋាននៅស្រែអំបិលបានរៀបរាប់ប្រាប់ Global Witness ពីហេតុការណ៍ដែលក្នុងនោះ ក្រុមអនុវត្តច្បាប់រួមគ្នានៃមន្ត្រីគយ ប៉ូលីសសេដ្ឋកិច្ច និងកងរាជអាវុធ បានរារាំងឡានយោធាធំ៧បី ដោយពួកគេទៅកាន់ភាគខាងជើងពីស្រែអំបិល[៤១២] ។ ឡានកំពុងដឹកបារី វីស្គី និងស្រា

ហ៊ុនណេស៊ី[៤១៥] ហើយក្រុមច្រកឆែកឆេរតម្រូវឱ្យអ្នកបើកបរបង់សំណូកឱ្យពួកគេ ។ អ្នកបើកបរឡានបានបដិសេធ ដោយនិយាយថា ទំនិញនេះជារបស់ ទៀ បាញ់ និង ទៀ វិញ និងសេដ្ឋីល្បីឈ្មោះ ថេង ប៊ុនម៉ា[៤១៦] ។ ការប្រឈមមុខគ្នាបានកើតឡើង ។ ពីរម៉ោងក្រោយមក ហាក់ ម៉ៅ ខ្លួនគាត់ផ្ទាល់បានមកដល់ជាមួយទ័ពប្រដាប់អាវុធ ២០នាក់ បានគម្រាមក្រុមអនុវត្តច្បាប់ និងដឹកនាំឡានរបស់គាត់កំទេចផ្លូវរបស់ពួកគេ តាមរយៈរបាំងចំណុចឆែកឆេរ ។ បន្ទាប់មក ក្រុមទាំងពីរនេះបានចាប់ផ្តើមបាញ់គ្នាទៅវិញទៅមក មន្ត្រីគយ ប៉ូលីស និងកងរាជអាវុធហត្ថបានដកថយ ហើយឡានត្រូវបានអូសចេញទៅ[៤១២] ។

ដោយបានប្រមូលផ្តុំក្រុមជាថ្មី ក្រុមអនុវត្តច្បាប់បានទាក់ទងមេបញ្ជាការយោធភូមិភាគ III ដើម្បីស្នើឱ្យពួកគេចាប់ក្បួន កងពលតូចលេខ ៧០ ពេលដែលក្បួនបានបែរក្បាលតាមផ្លូវជាតិលេខ ៤ ឆ្ពោះមកកាន់ភ្នំពេញ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ផែនការនេះបានបរាជ័យដោយសារទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធរវាង ហាក់ ម៉ៅ និងយោធភូមិភាគ III ។ ទីបញ្ចប់ នៅពេលដែលទ័ពយោធភូមិភាគ III បានមកដល់កន្លែងកើតហេតុ បានដកហូតអាវុធមន្ត្រីចំណុចឆែកឆេរ ជាជាងគាំទ្រពួកគេ ។ បន្ទាប់មក សមាជិកមួយចំនួននៃក្រុមអនុវត្តច្បាប់ ត្រូវបានបណ្តេញចេញពីតំណែងរបស់ពួកគេ[៤១២] ។ ទំនងជាដោយសារភាពខ្លាំងនៃចំណុចនេះ និងហេតុការណ៍ស្រដៀងគ្នានេះជាច្រើន ដែលប្រជាជនក្នុងតំបន់បានចាប់ផ្តើមហៅកងពលតូចលេខ ៧០ ថាជាក្រុម "សាម៉ូរ៉ៃ" [៤១៧] ។

នៅចុងឆ្នាំ ២០០៤ ហាក់ ម៉ៅ បានបញ្ឈប់ប្រើប្រាស់ស្រែអំបិលជាទ្រង់ទ្រាយធំ ហើយប្តូរការយកចិត្តទុកដាក់របស់គាត់មកកាន់កំពង់ផែថ្មីរបស់ ម៉ុង ឫទ្ធី នៅភូមិកែវផុស ដែលនៅជិតក្រុងព្រះសីហនុជាង [៤១៧] ។

៤.២ ការរត់ពន្ធតាមកំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុង

ម៉ុង ឫទ្ធី បាននិយាយថា *"គ្មានរបាំងណាមួយទៀតឡើយរវាងប្រជាជាតិទាំងឡាយ ... ពិភពលោកបានក្លាយទៅជាទីផ្សារដ៏ធំមួយ ។"* [៤៣៣]

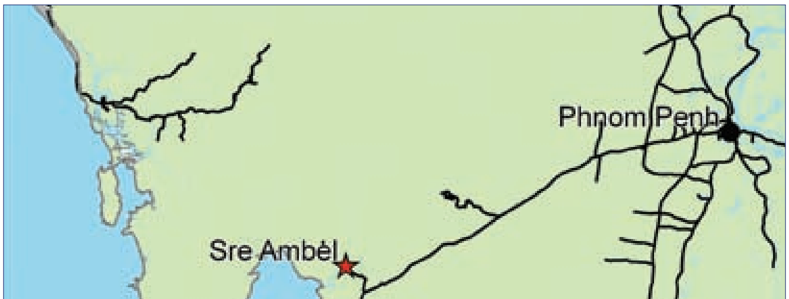

កំពង់ផែប្រើប្រាស់ដោយកងពលតូចលេខ ៧០

កំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុងគឺជាការច្នៃប្រឌិតនិងការគ្រប់គ្រងអាជីវកម្មផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សេដ្ឋី និងព្រឹទ្ធសមាជិកគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ម៉ុង - ឫទ្ធី ។ ដោយមានទីតាំងត្រឹមតែ ៤៥ គីឡូម៉ែត្រ ពីកំពង់ផែពាណិជ្ជកម្មក្រុងព្រះសីហនុដ៏ធំរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ការបង្កើតកំពង់ផែថ្មីនេះមានការគាំទ្រយ៉ាងជាក់ស្តែងពី ហ៊ុន សែន ដែលបានសម្ពោធក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ២០០៤ និងហៅថា ជាវិធីអភិវឌ្ឍន៍ការប្រកួតប្រជែងសេដ្ឋកិច្ចកាន់តែធំឡើងៗ ។ ទោះបីជាមានការព្យាករណ៍ដ៏មោទនៈយ៉ាងនេះក៏ដោយ មានការបង្ហាញថា កំពង់ផែនេះ គឺជាការគេចចេញយ៉ាងមានប្រសិទ្ធិភាពពីរចនាសម្ព័ន្ធច្បាប់ផ្លូវការ ហើយដើរតួជាច្រកផ្លូវសម្រាប់ការរត់ពន្ធទ្រង់ទ្រាយធំ ។

នៅពេលដែលកំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុងត្រូវបានប្រកាសជាលើកដំបូងទៅកាន់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយក្នុងដើមឆ្នាំ២០០៤ ត្រូវបានរៀបរាប់ថាកំពុងរៀបចំគយប៉ូលីសនិងកងរាជអាវុធហត្ថផ្ទាល់ខ្លួន[៤៣៤] ។ការរៀបរាប់នេះអាចមានលក្ខណៈជាក់ច្បាស់ណាស់ តាមការពិតប្រភពនៅឯកំពង់ផែនិយាយថា មន្ត្រីគយប្រមាណ ១៥នាក់ ដែលមានទីតាំងនៅទីនោះគឺអាចឆ្លើយតបបានតែចំពោះ ម៉ុង ឫទ្ធី និងប្រហែលជាមិនដាក់របាយការណ៍មកកាន់ការិយាល័យធំរបស់ពួកគេក្នុងក្រុងភ្នំពេញនោះឡើយ បើពុំនោះទេ លុះត្រាតែសេដ្ឋីនោះអនុញ្ញាតជាមុនសិន[៤៣៥] ។

ក្រុមរបស់ ហាក់ ម៉ៅ បានចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់កំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុង ភ្លាម បន្ទាប់ពីបើកធ្វើអាជីវកម្ម ដោយដឹកទំនិញទៅ និងមកពីភ្នំពេញ ។ កងពលតូចលេខ ៧០ ក៏ត្រូវបានដឹងថា ដឹកជញ្ជូនពីកំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុងតាមសមុទ្រទៅកាន់កំពង់ផែសមុទ្រក្រុងព្រះសីហនុផងដែរ[៤៣៥] ។

កម្មករផែ និងប្រជាជនក្នុងមូលដ្ឋាន បានកាត់សំគាល់ឃើញមានការហែរហមប្រដាប់អាវុធធុនធ្ងន់អមដំណើរជាមួយកុងទៃន័រដឹកជញ្ជូនបិទត្រាមួយចំនួន ដែលមនុស្សរបស់ ហាក់ ម៉ៅ ដឹកជញ្ជូនសម្រាប់នាំចេញតាមរយៈកំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុង ។ ដោយត្រូវបានសួរដោយ Global Witness ថាតើពួកគេគិតថាមានអ្វីនៅក្នុងកុងទៃន័រទាំងនេះ កម្មករមួយចំនួនបាននិយាយលេងថា ប្រហែលជាមានអាភៀន ឬដុល្លារក្លែងក្លាយ[៤៣៦] ។ លទ្ធភាពបែបនេះត្រូវបានទទួលយកដោយសមាជិកមួយចំនួនរបស់សហគមន៍ការទូត ដែលបានបង្ហាញការបារម្ភផ្ទាល់ខ្លួនថា ថ្នាំញៀន កំពុងត្រូវបានធ្វើជំនួញទូទាំងកំពង់ផែ[៤៣៧] ។

ដូចនៅស្រែអំបិលពីមុនដែរ មនុស្សរបស់ ហាក់ ម៉ៅ បង់ឱ្យមន្ត្រីគយនៅកំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុង មិនលើសពី ៥-១៥% នៃពន្ធដែលត្រូវបង់នោះឡើយ[៤១៣] ។ សាក្សីផ្ទាល់ភ្នែកចំពោះប្រតិបត្តិការខ្លះក្នុងចំណោមទាំងនេះបញ្ជាក់ថា មន្ត្រីទាំងនេះ គ្មានជម្រើសក្រៅពីទទួលយកការព្រមព្រៀងដ៏អន់ខ្សោយ ដែលផ្តល់ដោយសមត្ថភាពបង្កហិង្សារបស់កងពលតូចលេខ ៧០ និងការប្រថុយចំពោះការត្រូវបានបណ្តេញចេញដោយ ម៉ុង ឫទ្ធី ប្រសិនបើពួកគេបង្ហាញការជំទាស់ [៤៣៨] ។

ប្រអប់ទី ១៨ : ម៉ុង ឫទ្ធី

នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បានថ្លែងនៅការសម្ពោធកំពង់ផែ ឧកញ៉ា ម៉ុង ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ ថា *"គួរឱ្យកត់ចំណាំផងដែរថា លោក ឧកញ៉ា [ម៉ុង ឫទ្ធី] បានកំពុងធ្វើពាណិជ្ជកម្មដ៏ធំមួយសម្រាប់ប្រទេស ។"*[៤១៨]

ម៉ុង ឫទ្ធី បានថ្លែងនៅក្នុងការកំទេចចោលបរិវេណសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទវិចិត្រសិល្បៈ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ ថា *"ខ្ញុំនឹងឈូសចោលផ្ទះរបស់ [ប្រជាជន] ដែលបដិសេធចំពោះប្រាក់"* ។[៤១៩]

ម៉ុង ឫទ្ធី គឺជាម្នាក់ក្នុងចំណោមសេដ្ឋីល្បីឈ្មោះបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា និងជាសម្ព័ន្ធមិត្តដ៏ជិតស្និទ្ធរបស់ ហ៊ុន សែន ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ គាត់បានក្លាយជាព្រឹទ្ធសមាជិកសម្រាប់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា ។

ចំការ ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មទំនិញ កសិដ្ឋានចិញ្ចឹមសត្វ និងការអភិវឌ្ឍន៍អចលនទ្រព្យ គឺគ្រាន់តែជាផលប្រយោជន៍មួយចំនួនរបស់ ម៉ុង ឫទ្ធី តែប៉ុណ្ណោះ ។ ផលអាជីវកម្មផ្សេងៗរបស់គាត់ ក៏មានទាំងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងឧទ្យានជាតិបូកគោផងដែរ ហើយសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចក្នុងខេត្តស្ទឹងត្រែង ដែលមានទំហំ ១០០,៨៥២ ហិកតា ធំជាងដប់ដងនៃទំហំដែលអនុញ្ញាតដោយច្បាប់ភូមិបាល[៤២០] ។ សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចនេះ ត្រូវបានដាក់ឱ្យនៅលើសម្បទានឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Macro Panin ដែលបានលុបចោល ដោយការបំពានអនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងសម្បទានព្រៃឈើ ។ ចាន់ សារុន បានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១ បីខែបន្ទាប់ពីអនុវត្តច្បាប់ភូមិបាល ដែលកំណត់ឱ្យសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចមានត្រឹម ១០,000 ហិកតា[៤២១] ។ នៅពេលដែល Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ ចាន់ សារុន សួរពីភាពស្របច្បាប់នៃសេចក្តីសម្រេចរបស់គាត់ រដ្ឋមន្ត្រីបានឆ្លើយតបវិញថា រដ្ឋាភិបាលមានកាតព្វកិច្ចផ្តល់ឱ្យ ម៉ុង ឫទ្ធី នូវសម្បទាននេះ ដោយសារតែគាត់បានស្នើសុំមុនពេលច្បាប់ភូមិបាល ត្រូវបានផ្តល់សច្ចាប័ន[៤២២] ។ ក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦ Global Witness បានទទួលរបាយការណ៍ពីបុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្សថា ក្រុមហ៊ុនរបស់ ម៉ុង ឫទ្ធី បានចាប់ផ្តើមឈូសសំអាតផ្នែកជាច្រើននៃសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចរបស់ក្រុមហ៊ុន Green Sea ដែលនៅក្បែរព្រំដែនឡាវ[៤២៣] ។

ម៉ុង ឫទ្ធី ក៏ស្ថិតក្នុងជួរមុខនៃកិច្ចព្រមព្រៀងប្តូរដីភ្លាមៗនាពេលថ្មីៗនេះ ដែលក្នុងនោះ ភាពជាម្ចាស់នៃអាគារសាធារណៈ ត្រូវបានផ្ទេរទៅឱ្យសេដ្ឋី ដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយគណបក្សប្រជាជន ។ ការទទួលបានការប្តូរដីរបស់គាត់ រួមបញ្ចូលអាគាររបស់តុលាការកំពូល តុលាការឧទ្ធរណ៍ តុលាការក្រុងភ្នំពេញ និងក្រសួងយុត្តិធម៌ផងដែរ[៤២៤] ។

គាត់ក៏បានកំទេចចោលបរិវេណសាកលវិទ្យាល័យវិចិត្រសិល្បៈដ៏យូរអង្វែងមកហើយក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ហើយនិងបណ្តេញប្រជាជនមូលដ្ឋានដោយបង្ខំ ដើម្បីធ្វើផ្លូវសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍ ដែលគាត់បានដាក់ឈ្មោះថាជា "ទីក្រុងចិន"[៤២៥] ។

សេចក្តីសម្រេចរបស់រដ្ឋាភិបាលផ្តល់ភ្លើងខៀវឱ្យកំពង់ផែ ឧកញ៉ា ម៉ុង បង្ហាញនូវការជឿជាក់ដ៏ច្រើនចំពោះបុរសម្នាក់ ដែលពីមុនស្ថិតក្រោមការចោទប្រកាន់ពីបទជួញដូរថ្នាំញៀន បញ្ជាក់ថា មានកាន់តែច្រើនថែមទៀត នូវអាជីវកម្មនាំចូល-នាំចេញរបស់ ម៉ុង ឫទ្ធី ក្រៅពីត្រូវបានដឹងលើកដំបូងក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៧ នៅពេលដែលមន្ត្រីនៅក្រុងព្រះសីហនុ បានរឹបអូសកញ្ឆាប្រាំពីរតោនពីកុងទែន័រ ដែលបិទស្លាកថាជា កៅស៊ូ[៤២៦] ។ សារព័ត៌មានបានរាយការណ៍ថា ឯកសារដែលបានទទួលក្នុងអំឡុងពេលរឹបអូស មានត្រា និងប្រថាប់ត្រារបស់ក្រុមហ៊ុនដែលជារបស់ ម៉ុង ឫទ្ធី[៤២៧] ។ ក្នុងការសម្ភាសន៍ជាមួយប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ម៉ុង ឫទ្ធី បានបដិសេធពីការពាក់ព័ន្ធ[៤២៨] ។

ហូ សុខ រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងមហាផ្ទៃ ដែលជាសមាជិកម្នាក់នៃដៃគូចម្រុះហ៊្វុនស៊ិនប៉ិចរបស់គណបក្សប្រជាជន បានដឹកនាំការស៊ើបអង្កេតការពាក់ព័ន្ធដែលបានចោទប្រកាន់របស់ ម៉ុង ឫទ្ធី ជាមួយកញ្ឆានោះ ។ ការប្រកាសរបស់គាត់ថា តុលាការកំពុងរៀបចំដីកាចាប់ខ្លួនសេដ្ឋីនោះ បានជម្រុញឱ្យ ហ៊ុន សែន ថ្លែងថា នរណាម្នាក់ដែលប៉ុនប៉ងចាប់ខ្លួន ម៉ុង ឫទ្ធី យកល្អ "ពាក់មួកដែក" ទៅ[៤២៩] ។ ក្នុងខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៧ អំឡុងពេលរដ្ឋប្រហារ ដែលក្នុងនោះ ហ៊ុន សែន បានបណ្តេញ នរោត្តម រណឫទ្ធិ សហនាយករដ្ឋមន្ត្រីហ៊្វុនស៊ិនប៉ិចរបស់គាត់ ហូ សុខ ត្រូវបានឃុំឃាំងដោយកងកម្លាំងរបស់គណបក្សប្រជាជន និងត្រូវបានសម្លាប់[៤៣០] ។ ការស៊ើបអង្កេតពីអាជីវកម្មរបស់ ម៉ុង ឫទ្ធី មិនបានដំណើរការបន្ថែមទៀតទេ ។

ម៉ុង ឫទ្ធី ទទួលមេដាយពី ហ៊ុន សែន

ការឈូសឆាយ និងការសាងសង់ផ្លូវដោយខុសច្បាប់ក្នុងឧទ្យានជាតិបូកគោ ដោយក្រុមហ៊ុន Mong Reththy Group ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦

កំពង់ផែឧកញ៉ា ម៉ុង

ម៉ុង ឫទ្ធី បានបន្តបដិសេធការទាក់ទងជាមួយការជួញដូរថ្នាំញៀន ។ ក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍មួយជាមួយសារព័ត៌មានក្នុងស្រុកក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ គាត់បាននិយាយថា "ខ្ញុំត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីការដាំ និងរត់ពន្ធកញ្ឆា ។ ខ្ញុំបានព្យាយាមបដិសេធ ។ ខ្ញុំមិនធ្លាប់ជក់បារីមួយដើមឡើយក្នុងជីវិតរបស់ខ្ញុំ តើខ្ញុំអាចធ្វើអាជីវកម្មបែបនេះយ៉ាងដូចម្តេច ? ខ្ញុំធ្វើតែអ្វីដែលស្របច្បាប់ប៉ុណ្ណោះ ។" [៤៣១]

Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ទាំង ម៉ុង ឫទ្ធី និង ហ៊ុន សែន ដើម្បីស្នើសុំយោបល់របស់ពួកគេទៅលើរបាយការណ៍ពីការជួញដូរថ្នាំញៀន ។ មកទល់នឹងរបាយការណ៍នេះបោះពុម្ព ហ៊ុន សែន មិនបានឆ្លើយតបទេទោះយ៉ាងណា មេធាវីរបស់ ម៉ុង ឫទ្ធី បានឆ្លើយតបតាមអ៊ីម៉ែលដូចខាងក្រោមនេះ :

"យើងបានទទួលសំណួរមួយពីការិយាល័យរបស់អ្នក ពាក់ព័ន្ធនឹងលោក ម៉ុង ឫទ្ធី ហើយគាត់រីករាយក្នុងការទទួល ។ លោក ម៉ុង បានស្នើឱ្យយើងប្រាប់អ្នកថា គាត់មិនអាចផ្តល់ឱ្យ Global Witness នូវសេចក្តីរាយការណ៍ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរបានទេ តែគាត់មានបំណងជួបសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកតំណាង Global Witness ក្នុងក្រុងភ្នំពេញ ឬក្រុងឡុងដ៍ ។ ប្រសិនបើអ្នកមានចម្ងល់បន្ថែមទៀត សូមកុំស្ទាក់ស្ទើរទាក់ទងមកយើងខ្ញុំ ។" [៤៣២]

Global Witness បានទទួលយកការអញ្ជើញឱ្យចូលរួមការសម្ភាសន៍ជាមួយ ម៉ុង ឫទ្ធី និងបានស្នើការពិភាក្សាតាមទូរស័ព្ទ ដោយថតជាសម្លេង ។ មកទល់ពេលបោះពុម្ពរបាយការណ៍នេះ មេធាវីរបស់ ម៉ុង ឫទ្ធី មិនទាន់បានឆ្លើយតបចំពោះសំណើនេះនៅឡើយទេ ។

ប្រអប់ទី ១៩ : ការដឹកជញ្ជូនបែងចែកពិសេស

ដោយយោងតាមសមាជិករបស់បុគ្គលិកគាត់ ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៥ ហាក់ ម៉ៅ បានទទួលប្រាក់ US$ ១០០,០០០ សម្រាប់ការដឹកជញ្ជូនស្រាហិនណេស៊ី ៦០,០០០ ដប ពីកំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុង មកសណ្ឋាគារអាំងទែកុងទីណង់តាល់[៤៣៩] ក្នុងក្រុងភ្នំពេញ[៤៤០] ។ អាគារសណ្ឋាគារអាំងទែកុងទីណង់តាល់ ពីមុនជារបស់ ថេង ប៊ុនម៉ា ជាសេដ្ឋីដែលល្បីឈ្មោះចំពោះការបាញ់កង់យន្តហោះ បន្ទាប់ពីខាងអាកាសចរភ័ន្តច្រឡំកាតាបរបស់គាត់[៤៤១] ។ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ បុគ្គលិកសណ្ឋាគារ បានប្រាប់ Global Witness ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ ថា កម្មសិទ្ធិបានផ្ទេរទៅឱ្យ ហ៊ុន តូ ក្មួយប្រុសនាយករដ្ឋមន្ត្រីហើយ[៤៤២] ។

មកទល់ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៦ រង្គសាលនៅសណ្ឋាគារអាំងទែកុងទីណង់តាល់ ស្តុកស្រាហិនណេស៊ីបីប្រភេទ ។ លំដាប់ខ្ពស់បំផុតគឺស្រាហិនណេស៊ីប៉ារ៉ាដាយ ដែលមានតម្លៃ US$៣៥ មួយពែង ឬ US$៩៨០ ក្នុងមួយដបចំណុះ ៧០ cl ។ Global Witness មិនបានដឹងថាតើប្រភេទណាមួយនៃស្រាហ៊ិនណេស៊ី ដែល ហាក់ ម៉ៅ ត្រូវបានស្នើឱ្យដឹកជញ្ជូនមកកាន់សណ្ឋាគារនោះទេ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ តាមតម្លៃរបស់អាំងទែកុងទីណង់តាល់ តម្លៃលក់រាយរបស់ស្រាហិនណេស៊ីប៉ារ៉ាដាយទាំង ៦០,០០០ដប នឹងមានតម្លៃប្រហែលជា US$៥.៩ លាន ។

ក្រុមហ៊ុន Attwood អ្នកចែកចាយផ្លូវការរបស់ស្រាហិនណេស៊ីគ្រប់គ្រងហាងដ៏ធំមួយនៅអាគារក្បែរសណ្ឋាគារអាំងទែកុងទីណង់តាល់ ដែលលក់រាយស្រារួចពន្ធ ។ ក្នុងខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ទាំងក្រុមហ៊ុន Attwood និងក្រុមហ៊ុនស្រា Hennessy ដើម្បីសួរថា តើពួកគេបានដឹងពីភស្តុតាងនៃការរត់ពន្ធស្រាដែរឬអត់ តែមិនបានទទួលការឆ្លើយតបពីក្រុមហ៊ុនណាមួយទេ ។ គ្មានការសន្និដ្ឋានណាមួយដោយ Global Witness ថាក្រុមហ៊ុន Hennessy ពាក់ព័ន្ធនឹងការរត់ពន្ធផលិតផលរបស់ខ្លួន ឬថាក្រុមហ៊ុនសណ្ឋាគារអាំងទែកុងទីណង់តាល់ ឃុបឃិតក្នុងវិធីណាមួយនោះទេ ។

ឡានក្រុមហ៊ុន ហ៊ិនណេស៊ី និងក្រុមហ៊ុន Long Meng នៅក្បែរសណ្ឋាគារអាំងទែកុងទីណង់តាល់ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦

ក្នុងខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦ បុគ្គលិករបស់ Global Witness បានឃើញឡានមួយ បិទផ្លាកសញ្ញាក្រុមហ៊ុន Hennessy ចេញពីឃ្លាំងលើផ្លូវលេខ ៤៣០ តំបន់មួយខាងត្បូងសណ្ឋាគារអាំងទែ-កុងទីណង់តាល់ ។ ឡានបែបយោធាពណ៌បៃតងធំពីរគ្រឿងចតនៅខាងក្រៅដេប៉ូនេះ ត្រូវបានបិទស្លាកថា 'LM' ដែលបង្ហាញថាជាផ្នែករបស់ក្រុមហ៊ុន Long Meng Group ដែលប្រតិបត្តិការរត់ពន្ធគ្រប់គ្រងសមាជិកប៉ូលីស នឹងត្រូវបានរៀបរាប់ក្នុងប្រអប់ទី ២០ ។ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ទាំងក្រុមហ៊ុន Attwood និងសណ្ឋាគារអាំងទែកុងទីណង់តាល់ ដើម្បីសួរពួកគេថាតើពួកគេមានទំនាក់ទំនងណាមួយជាមួយបរិវេណទាំងនេះដែរឬទេ តែមិនទាន់បានទទួលការឆ្លើយតបពីក្រុមហ៊ុនណាមួយនៅឡើយទេ ។

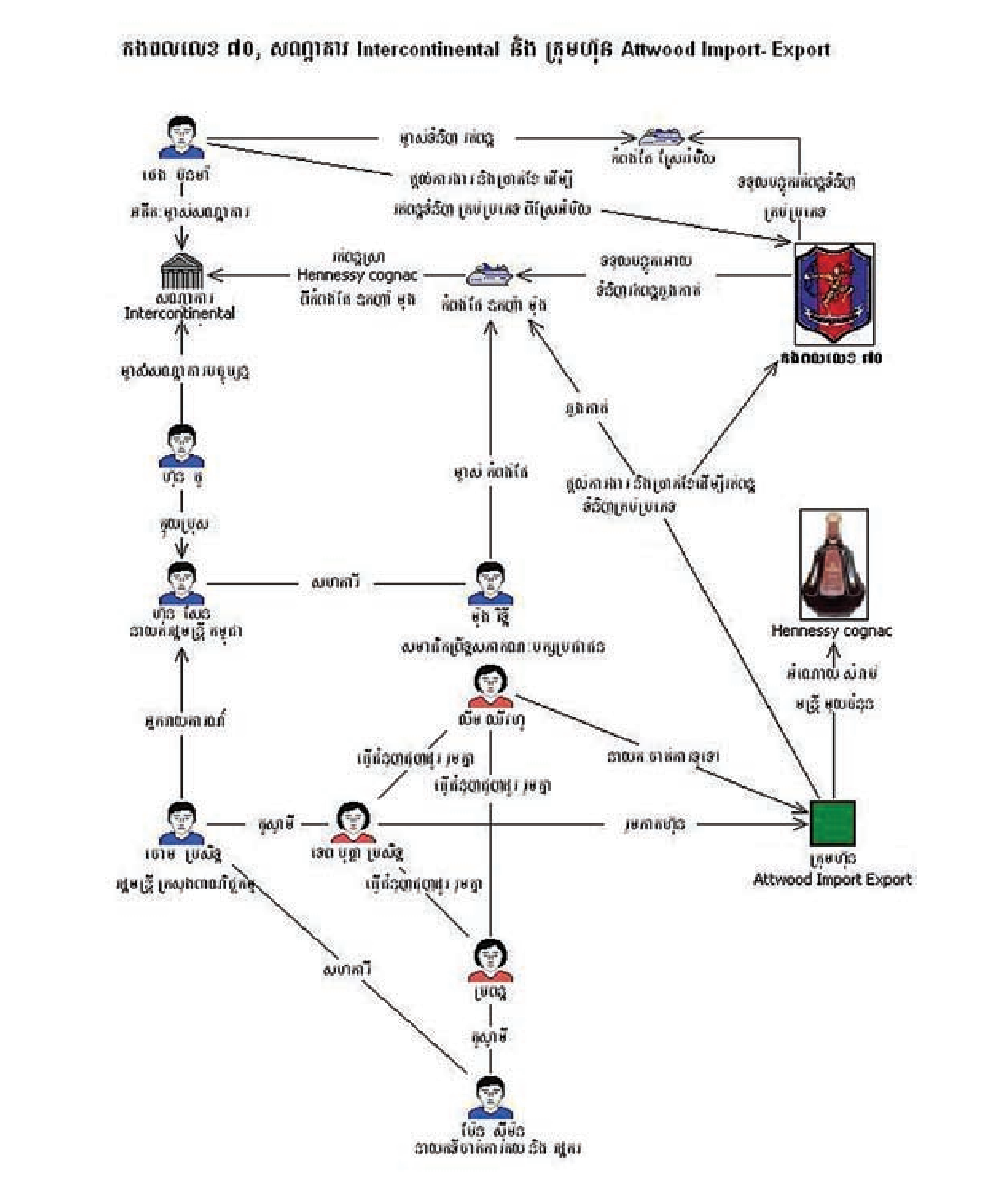

៥. ផលិតផលសម្រេច - ចំណូល និងចំណាយរបស់ ហាក់ ម៉ៅ

សន្មតថាចំណូលជាមធ្យមចំនួន US$ ១,១០០ ក្នុងមួយឡាន សម្រាប់ទាំងឡានដឹកឈើ និងទំនិញរត់ពន្ធ ហើយមិនគិតការធ្វើពាណិជ្ជកម្មធម្មតា ដែលអាចរកប្រាក់ចំណូលបានច្រើន ដូចជាការដឹកជញ្ជូនស្រាហិនណេស៊ី ចំណូលប្រចាំខែជាមូលដ្ឋានរបស់ ហាក់ ម៉ៅ អាចមានពី US$១៧១,៦០០-US$២២៨,៨០០ ដោយផ្អែកតាមថាគាត់មានតែ ១២ ឡាន ឬទាំង ១៦ ឡាន ក្នុងប្រតិបត្តិការ ។ បុគ្គលិករបស់ ហាក់ ម៉ៅ បញ្ជាក់ថាសេវាកម្មដឹកជញ្ជូនឈើខុសច្បាប់ និងទំនិញរត់ពន្ធរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ បង្កើតប្រាក់ចំណេញជាមធ្យម US$១,៥០០-US$៥,០០០ ក្នុងមួយថ្ងៃ[៤៤៣] ។

ប្រភពរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ មួយបានប្រាប់ Global - Witness ថា ហាក់ ម៉ៅ បង់មួយចំណែកនៃចំណូលរបស់គាត់ - យ៉ាងហោចណាស់ US$៣០,០០០ក្នុងមួយខែ - ទៅឱ្យអង្គភាពផ្ទាល់ខ្លួន ហើយថាគាត់ធានាពីការរស់រានរបស់អង្គភាព ។ ប្រាក់ទាំងនេះ ត្រូវបាននិយាយថារ៉ាប់រងចំណីអាហារ និងការធ្វើដំណើររបស់ទាហាន ក៏ដូចជាពិធីជប់លៀងសម្រាប់ក្រុមមន្ត្រីរបស់ខ្លួនផងដែរ[៤៤៤] ។ ដៃគូម្នាក់របស់ ហាក់ ម៉ៅ ផ្តល់ឱ្យនូវព័ត៌មានកាន់តែលំអិតថា គាំទ្រយ៉ាងពេញទំហឹងចំពោះគណនីនេះ តែថា$៣០,០០០ ជាការពិតណាស់ត្រូវបានបែងចែករវាងកងពលតូចលេខ ៧០ និងកងអង្គរក្ស ដែលអ្នកខាងក្រោយនេះទទួលបានចំណែកច្រើនជាង[៤៤៥] ។

ដោយយោងតាមប្រភពនេះបានឱ្យដឹងថា ការផ្តល់ឱ្យប្រចាំខែជាមូលដ្ឋានរបស់ ហាក់ ម៉ៅ ឱ្យកងពលតូចលេខ ៧០ និងកងអង្គរក្ស ត្រូវបានគណនាដោយយោងតាមចំនួនឡាន ដែលគាត់កំពុងប្រើប្រាស់នៅពេលតែមួយ[៤៤៥] ។ នៅដើមឆ្នាំ ២០០៦ គាត់បង់ឱ្យ US$១,០០០ ក្នុងឡានមួយក្នុងមួយខែសម្រាប់ប្រតិបត្តិការកងពលតូចលេខ ៧០ និងចំនួនដូចគ្នានេះ ឱ្យ ហ៊ីង ប៊ុនហៀង មេបញ្ជាការកងអង្គរក្ស - ចំណាយរួមប្រមាណ US$២៤,០០០-US$៣២,០០០[៤៤៥] ។ Global Witness ជឿជាក់ថា ចំណែកដែលបានបង់ឱ្យ ហ៊ីង ប៊ុនហៀង គឺសម្រាប់ប្រតិបត្តិការរបស់កងអង្គរក្សទោះយ៉ាងណាក៏អាចដែរថា ចំនួនប្រាក់មួយចំនួនបន្ថែមទៅក្នុងគណនីធនាគារផ្ទាល់របស់ឧត្តមសេនីយ៍ ។

ហ៊ីង ប៊ុនហៀង មេបញ្ជាការកងអង្គរក្ស ត្រូវបានរាយការណ៍ថាបានទទួលវិភាគទានប្រចាំខែពី ហាក់ ម៉ៅ

ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងពាក់កណ្តាលឆ្នាំ ២០០៦ ហាក់ ម៉ៅ បានពាក់ព័ន្ធថា គាត់ប្រហែលជាស្ថិតក្នុងក្រុមសម្រាប់តម្លើងតំណែងជាឧត្តមសេនីយ៍ទោ ផ្កាយពីរ តំណែងដូចគ្នានឹងមេបញ្ជាការកងពលតូចលេខ៧០ ម៉ៅសុផន[៤៤៥] ។កងពលតូចមួយតូចពេកសម្រាប់ឧត្តមសេនីយ៍ផ្កាយពីរ ផ្កាយពិសេសបន្ថែមអាចតម្រូវឱ្យ ហាក់ ម៉ៅ ផ្ទេរទៅកាន់ទីបញ្ជាការដ្ឋានទ័ព ហើយហេតុនេះបាត់បង់សមត្ថភាពរបស់គាត់គ្រប់-គ្រងអាជីវកម្មខុសច្បាប់របស់អង្គភាព[៤៤៥] ។ ជាថៃ្ងដន្យ ឬបើពុំនោះទេស្ថិតនៅក្នុងអំឡុងពេលដែល ហាក់ ម៉ៅ បង្កើនការបង់ចំណាយប្រចាំខែរបស់គាត់ឱ្យ ហ៊ីង ប៊ុនហៀង ទៅដល់ US$១,៧០០ ក្នុងមួយឡាន ឬ US$២០,៤០០-US$២៧,២០០ ជាសរុបហើយ[៤៤៥] ។ មកទល់ពេលរបាយការណ៍នេះបោះពុម្ព នៅតែមិនច្បាស់ថា តើ ហាក់ ម៉ៅ បានជោគជ័យក្នុងការគេចចេញពីការតម្លើងតំណែងនេះ ដែរឬអត់នោះទេ ។ តួលេខដែលអាចទទួលបានឱ្យដឹងថា ប្រាក់ចំណូលប្រចាំឆ្នាំសរុបនៃប្រតិបត្តិការរបស់ ហាក់ ម៉ៅ អាចមានរង្វង់ពី US$២លាន និង US$២.៧៥លាន ដែលប្រមាណ ៦០% បានមកពីការដឹកជញ្ជូនឈើកាប់ខុសច្បាប់ និង ៤០% បានមកពីការដឹកជញ្ជូនទំនិញរត់ពន្ធ ។ ក្នុងចំណោមនេះ រវាងពី US$៣៨៨,០០០ និង US$៥១៨,៤០០ ផ្តល់ឱ្យអង្គភាពទ័ពសំខាន់បំផុតពីររបស់ ហ៊ុន សែន ។

ទាហាន និងឡាននៅក្បែរដេប៉ូរបស់ ហាក់ ម៉ៅ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦

ប្រអប់ទី ២០ : ក្រុមហ៊ុន Long Meng Group

ក្នុងពេលស៊ើបអង្កេត ហាក់ ម៉ៅ និងកងពលតូចលេខ ៧០ Global Witness ក៏បានប្រមូលព័ត៌មានពីក្រុមប្រកួតប្រជែងដែលគ្រប់គ្រងដោយវររសេនីយ៍ឯកក្នុងប៉ូលីសសេដ្ឋកិច្ចឈ្មោះ ឡុង ម៉េង ។ ដោយយោងតាមមន្ត្រីក្នុងខេត្តកោះកុង បានឱ្យដឹងថា ឡុង ម៉េង មានសកម្មភាពក្នុងអាជីវកម្ម តាំងពីឆ្នាំ ២០០០ ដោយរៀបចំដឹកជញ្ជូនទំនិញរត់ពន្ធក្នុងចំនួនប្រហាក់ប្រហែល ហាក់ ម៉ៅ ដែរ[៤៤៦] ។ គាត់គ្រប់គ្រងក្រុមមួយ ដែលមានយ៉ាងហោចណាស់ ២០ឡាន ដែលលាបពណ៌បៃតងទាហាន ក្នុងបែបជាឡានរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ។ ឡាននិមួយៗមានពាក់ផ្លាកសំគាល់នៅកញ្ចក់ខាងមុខ ដែលចាប់ផ្តើមដោយអក្សរ ‘LM’ [៤៤៧] ។

ក្រុមរបស់ ឡុង ម៉េង ចាប់ផ្តើមទទួលយកសំណល់បន្ទល់ ដោយការផ្លាស់ប្តូររបស់ ហាក់ ម៉ៅ ពីស្រែអំបិលមកកាន់កំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុង ក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ [៤៤៦] ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦, Global Witness បានរកឃើញឡានពាក់ផ្លាក ‘LM’ ចតនៅកំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុង ដោយបានឱ្យដឹងថាក្រុមរបស់ ឡុង ម៉េង អាចពង្រីកតំបន់ប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន ។ ក្នុងអំឡុងពេលអង្កេតស្រាវជ្រាវតាមអាកាសដូចគ្នានេះ Global Witness បានរកឃើញកប៉ាល់ដឹកទំនិញ ដែលពាក់ផ្លាកសញ្ញា ‘LM’ របស់ ឡុង ម៉េង ដែលចតនៅកំពង់ផែស្របតាមកប៉ាល់ដឹកទំនិញ ដែលពាក់ទង់ជាតិថៃ ដោយគ្រាន់តែចេញបន្តិចពីសមុទ្រកែវផុស ។

ក្នុងអំឡុងពេលការស៊ើបអង្កេតក្នុង ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦ និង ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧, GlobalWitness បានរកឃើញឡានរបស់

កាណូតពាក់ផ្លាកសញ្ញា LM ខែមិនា ឆ្នាំ២០០៦

ឡុង ម៉េង ស្ថិតក្នុងក្បួនរហូតដល់ ២៥ឡាន កំពុងដឹកជញ្ជូនទំនិញតាមផ្លូវជាតិលេខ ៤ ដែលភ្ជាប់ពីភ្នំពេញទៅកាន់កំពង់ផែនៅសមុទ្រ ។

ឡានក្រុមហ៊ុន Long Meng Group នៅកំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុង ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន

ប្រាំបីឆ្នាំបន្ទាប់ពីនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បានសន្យាលុបបំបាត់បទល្មើសព្រៃឈើ ការកាប់ឈើខុសច្បាប់បន្តបំផ្លាញព្រៃឈើដ៏មានតម្លៃបំផុតរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ តំបន់ដូចជាព្រៃឡង់ជាដើម នៅតែស្ថិតក្នុងការប្រថុយគ្រោះថ្នាក់ខ្លាំង ។

ជាងដែលធ្លាប់មាន ប្រតិបត្តិការកាប់ឈើខុសច្បាប់ទ្រង់ទ្រាយធំ ដូចជាប្រតិបត្តិការដែលបានរៀបរាប់ក្នុងរបាយការណ៍នេះ គឺជាការរក្សានូវមនុស្សមួយចំនួនតូចពាក់ព័ន្ធ ដែលជាសាច់ញាតិ ឬមិត្តភក្តិរបស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ឬមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ផ្សេងទៀត ។ ឌី ចូច, សេង គាង និង ឃុន ថុង គឺជាក្រុមមនុស្សក្នុងវិស័យកាប់ឈើខុសច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជាសម្រាប់ទសវត្សរ៍កន្លងមកនេះ ។ ទោះជាដំណើរការកំណែទម្រង់ព្រៃឈើ ដែលណែនាំដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រីខ្លួនគាត់ក៏ដោយ ក៏អាជីពរបស់ពួកគេបង្ហាញពីវិធី ដែលគ្រួសារអ្នកដឹកនាំបានរក្សា និងពង្រឹងការគ្រប់គ្រងរបស់ពួកគេទៅលើឧស្សាហកម្មកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។

ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ទំនួលខុសត្រូវរបស់ ហ៊ុន សែន និងរដ្ឋមន្ត្រីរបស់គាត់ ស្ថិតនៅពីក្រោយការអនុញ្ញាតឱ្យគ្រួសាររបស់ពួកគេកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។ ការដាក់ដេញថ្លៃការងារនៅរដ្ឋបាលព្រៃឈើបង្ហាញថាអំពើពុករលួយក្នុងស្ថាប័ន ត្រូវបានដឹកនាំពីកម្រិតខ្ពស់បំផុតរបស់រដ្ឋាភិបាល ។ ដោយការអនុញ្ញាត និងក្នុងករណីមួយចំនួនលើកទឹកចិត្តស្ថាប័នរដ្ឋ ឱ្យរកប្រាក់តាមរយៈការគម្រាមកំហែង និងប្រភេទបទល្មើសផ្សេងទៀត មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់កំពុងតែបំផ្លិចបំផ្លាញកាន់តែខ្លាំងនូវព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា និងអណ្ដូងរ៉ែអភិវឌ្ឍន៍ទាំងមូលរបស់ប្រទេស ។

វាជាពេលវេលាដែលម្ចាស់ជំនួយរបស់ប្រទេសកម្ពុជា បានផ្លាស់ប្ដូរវិធីសាស្ត្ររបស់ពួកគេ ដើម្បីទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋាភិបាលរបស់ ហ៊ុន សែន

ស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ឧទាហរណ៍ពីកងពលតូចលេខ ៧០ បង្ហាញពីរបៀបដែលមូលដ្ឋានអំណាចផ្ទាល់របស់ ហ៊ុន សែន ត្រូវបានភ្ជាប់យ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅនឹងបទល្មើសដែលបានរៀបចំទុក ។ តួនាទីដ៏ល្បីល្បាញរបស់កងពលតូចលេខ ៧០ ក្នុងការជួញដូរព្រៃឈើ និងការរត់ពន្ធជាមួយនឹងការគ្រប់គ្រងកាប់ឈើខុសច្បាប់របស់គ្រួសារអ្នកដឹកនាំ បង្ហាញពីការបង្រួបបង្រួមអំណាចកាន់តែខ្លាំងក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដោយ ហ៊ុន សែន និងសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់គាត់ ។

ការដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះ តម្រូវឱ្យយកជនល្មើសដែលមានអំណាចបំផុតមកទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់ ។ អាចមានមន្ទិលតិចតួច ដែលមួយក្ដាប់តូចនៃបណ្ដឹងដែលត្រូវបានស៊ើបអង្កេត និងមានការកាត់ទោសតាមផ្លូវច្បាប់ ប្រឆាំងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ សាច់ញាតិ និងអ្នកចូលរួមដៃរបស់ពួកគេ នឹងមានឥទ្ធិពលកាន់តែធំទៅលើការប្រើ-ប្រាស់អំណាចមិនត្រឹមត្រូវ និងអំពើពុករលួយ ជាជាងការចេញច្បាប់ថ្មីទោះបីជានេះនេះ មានសារៈសំខាន់ក៏ដោយ ។

បង្គោលក្នុងការប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ត្រូវបានលើកឡើងនាពេលថ្មីៗនេះ ដោយការរកឃើញរតនៈសម្បត្តិប្រេង និងឧស្ម័ននៅសមុទ្រកម្ពុជា ។ ប្រទេសនឹងអាចរកបានរករាប់រយលានដុល្លារក្នុងពេលឆាប់ៗនេះ ពីការចម្រាញ់យកប្រេង និងឧស្ម័ននៅសមុទ្រនោះ ដែលគឺជាអ្វីមួយ ដែលគួរតែជាមូលហេតុសម្រាប់ការរំលឹកក្នុងប្រទេសដែលនៅតែជាអ្នកពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើជំនួយក្រៅប្រទេស ។ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ឧទាហរណ៍ដែលផ្ដល់ដោយវិស័យព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា គឺពិបាកនឹងអនុគ្រោះណាស់ ។ ដោយអំពើពុករលួយមានទីតាំងក្នុងរដ្ឋាភិបាល របកគំហើញប្រេង ដាក់នូវការគម្រាមកំហែងច្រើនដូចជាឱកាសដែរ ។ដោយស្ថិតក្រោមលក្ខខណ្ឌនាពេលបច្ចុប្បន្ន ប្រទេសកម្ពុជាមានសមត្ថភាពអនុវត្តតាមគំរូរបស់ប្រទេស ដូចជា អង់ហ្គោឡា ដែលអ្នកដឹកនាំមានអំណាច-ប្រាក់ត្រូវបានបំប៉ោងដោយប្រាក់ចំណូលប្រេង ច្បាប់ដែលគិតទៅលើផលប្រយោជន៍ប្រជាជនក្រីក្រតិច[៤៤៨] ។

ផលប្រយោជន៍ដែលបានផ្ទេរឱ្យរបស់មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ក្នុងស្ថានភាពដែលនាំឱ្យមានជម្លោះ មានន័យថា ការផ្លាស់ប្ដូរអាចត្រឹមតែត្រូវបានដឹកនាំដោយសម្ពាធដ៏ខ្លាំងពីខាងក្រៅរដ្ឋាភិបាល ។ ប្រសិនបើអាចនេះនឹងត្រូវបានដឹកនាំដោយប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាធម្មតា និងអង្គការសង្គមស៊ីវិល ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក្នុងបរិយាកាសនយោបាយនាពេលបច្ចុប្បន្ន ដែលអ្នកទាំងឡាយ ដែលនិយាយប្រឆាំងការរំលោភបំពាន ត្រូវបានគម្រាមកំហែង ឬវាយប្រហារ សង្គមស៊ីវិលក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មិនមានកម្លាំងគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីដើរតួនាទីនេះដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់នោះទេ ។ អ្នកទាំងឡាយដែលមានឥទ្ធិពលខ្លាំងបំផុតទៅលើរដ្ឋាភិបាល នៅតែជាសហគមន៍ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិដដែល ។

ក្នុងអំឡុងមួយទសវត្សរ៍កន្លះកន្លងមកនេះ ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិបានស្ទាក់ស្ទើរប្រើប្រាស់ឥទ្ធិពលនេះ ហើយបានជួយទទួលស្គាល់តាមច្បាប់នូវការបង្កើតការលួចប្លន់ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មិនយឺតពេលណាស់ណាទេសម្រាប់ម្ចាស់ជំនួយ ដើម្បីចាប់ផ្ដើមដើរតួនាទីឱ្យកាន់តែមានប្រយោជន៍ ។ នៅពេលខិតមកជិតកិច្ចប្រជុំក្រុមពិគ្រោះយោបល់ ម្ចាស់ជំនួយត្រូវការកំណត់ជាថ្មីនូវលក្ខខណ្ឌនៃការពាក់ព័ន្ធរបស់ពួកគេជាមួយដៃគូកម្ពុជារបស់ពួកគេ ។ ជាជំហានដំបូង ពួកគេត្រូវតែភ្ជាប់ដោយផ្ទាល់ការចំណាយជំនួយមិនមែនមនុស្សធម៌នាពេលអនាគតទៅកាន់កំណែទម្រង់ដែលធ្វើឱ្យរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា កាន់តែទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាពលរដ្ឋផ្ទាល់របស់ខ្លួន ។

ឧបសម្ព័ន្ធ ១ : សេដ្ឋី-ព្រឹទ្ធសមាជិករបស់ប្រទេសកម្ពុជា/ ឯកសារយោង Cronyometer

កុក អាន

១. លិខិតអនុញ្ញាតបង្កើត និងប្រតិបត្តិការកាស៊ីណូ

ទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៧

កែ គឹមសុង "ទីក្រុងស្ងាត់ជ្រងំនៅព្រំដែនវៀតណាម "ប៉ោយប៉ែតថ្មី" កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

២. កិច្ចសន្យាបង្កើត និងចែកចាយថាមពលអគ្គីសនី :

អាជ្ញាធរអគ្គីសនីកម្ពុជា អាជ្ញាប័ណ្ណលេខ ១១៥ LD : " លិខិតអនុញ្ញាតបង្កើតសម្រាប់ក្រុមហ៊ុន Khmer Electrical Power Co., Ltd." ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៥ គេហទំព័រ http://www.eac.gov.kh/pdf/licences/generation/115_KEP_20-11-06_en.pdf ។[i]

អាជ្ញាធរអគ្គីសនីកម្ពុជា របាយការណ៍ស្តីពីវិស័យថាមពលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សម្រាប់ឆ្នាំ ២០០៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤ គេហទំព័រ http://www.eac.gov.kh/pdf/report/Annual%20Report%202003_Eg.pdf ។

កែ គឹមសុង "ការកាត់ផ្តាច់អគ្គីសនីក្នុងក្រុងភ្នំពេញ គួរតែត្រូវបញ្ចប់" កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ១០-១១ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

៣. អង្គុយលើក្រុមប្រឹក្សាកាកបាទក្រហមកម្ពុជា :

កាកបាទក្រហមកម្ពុជា "កាកបាទក្រហមកម្ពុជា មានក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងថ្មី និងអគ្គលេខាធិការថ្មីម្នាក់" ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៦ គេហទំព័រ http://www.redcross.org.kh/news_events/2006/4thGA.html ។

ស៊ី គង់ទ្រីវ

១. សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច :

ការចុះបញ្ជីក្រុមហ៊ុន Wuzhishan LS Group Ltd. របស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ថ្ងៃទី ២៤ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ (ឯកសារនេះរាយបង្ហាញពីម្ចាស់ភាគហ៊ុនក្រុមហ៊ុន Wuzhishan បីនាក់ គឺ Liu Wei, ឡៅ ម៉េងឃិន និង ស៊ី គង់ទ្រីវ) ។

កិច្ចសន្យាផ្តល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចចំនួន ១៧៦,០៦៥ ហិកតា ក្នុងខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ចុះហត្ថលេខាដោយ ឈា សុង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថ្ងៃទី ៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០០ ។

កិច្ចសន្យាផ្តល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចចំនួន ១៣៨,៩៦៣ ហិកតា ក្នុងខេត្តពោធិសាត់ ចុះហត្ថលេខាដោយ ឈា សុង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថ្ងៃទី ៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០០ ។

ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ សេចក្តីសង្ខេបពីសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច នៅខេត្តមណ្ឌលគិរីចំនួន ១០,០០០ហិកតា របស់ក្រុមហ៊ុន Wuzhishan គេហទំព័រ http://www.maff.gov.kh/elc/comprofiles/mdwuzhis.html ។

២. កិច្ចសន្យាជួសជុល និងប្រតិបត្តិការអាកាសយានដ្ឋាន :

រំលឹកព័ត៌មានអាជីវកម្ម (ប្រទេសកម្ពុជា) "បង្កើតជំនាញខ្មែរ - ក្រុមហ៊ុន Muhibbah យល់ពីការបង្កើតសក្តានុពល" ថ្ងៃទី ១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៩ ។

ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី "របាយការណ៍បញ្ចប់គម្រោង ស្តីពីគម្រោងអាកាស-យានដ្ឋានសៀមរាប ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា" ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤ គេហទំព័រ www.adb.org/Documents/PCRs/CAM/pcr-cam-27406.pdf ។

ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី "របាយការណ៍ និងអនុសាសន៍របស់ប្រធានក្រុមប្រឹក្សានាយក ស្តីពីកម្ចីដែលបានស្នើនិងការផ្តល់ជំនួយបច្ចេកទេសដល់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សម្រាប់គម្រោងអាកាសយានដ្ឋានសៀមរាប" ឆ្នាំ ១៩៩៦ ។ គេហទំព័រ www.adb.org/Documents/RRPs/CAM/rrp-R27896.pdf

សាជីវកម្មហិរញ្ញវត្ថុអន្តរជាតិ "អាកាសយដ្ឋានកម្ពុជា ២១៣៦៣ សេចក្តីសង្ខេបពីព័ត៌មានគម្រោង" គេហទំព័រ http://ifcln001.worldbank.org/IFCExt/spiwebsite1.nsf/2bc34f011b50ff6e85256a550073ff1c/63ea373e2378da6385256dce006ebb91?OpenDocument ។

៣. កិច្ចសន្យាសាងសង់ផ្លូវរថភ្លើង :

ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី "ព័ត៌មានពីការផ្តល់កិច្ចសន្យាលើទំនិញ និងសេវាពាក់ព័ន្ធនិងកិច្ចសន្យាការងារស៊ីវិលមានតម្លៃលើសUS$១០០,០០០" ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០២ គេហទំព័រ http://www.adb.org/documents/others/contract_awards/2002/08chap_c.pdf ។

ចលនាព្រៃត្រូពិចពិភពលោកមរណៈភាពព្រៃឈើ-របាយការណ៍ស្តីពីសកម្មភាពដាំដើមឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Wuzhishan និងក្រុមហ៊ុន Green Rich ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ស៊េរីរបស់ WRM ស្តីពីការដាំដើមឈើលេខ ៤ ឆ្នាំ ២០០៦ ទំព័រ ២១-២២ ។

៤. កិច្ចសន្យាសាងសង់/ជួសជុលផ្លូវ :

ក្រុមហ៊ុន Muhibbah Engineering BHD "របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ" ឆ្នាំ ២០០១ គេហទំព័រ http://announcements.bursamalaysia.com/EDMS/hsubweb.nsf/0/48256aaf0027302c48256bc700389830/$FILE/Muhibah-AnnualReport%202001%20(1.2MB).pdf ។

ហ៊ុន សែន "សុន្ទរកថានៅពិធីសម្ពោធការប្រើប្រាស់ជាផ្លូវការកំណាត់ផ្លូវជាតិលេខ ៥ និងលេខ ៦" ថ្ងៃទី ១៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤ គេហទំព័រ http://www.cnv.org.kh/2005_releases/19nov05_national_road_5&6_siemreap.htm ។

៥. អមដំណើរ ហ៊ុន សែន នៅពេលធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសចិន :

រូបភាពពីកាសែតវីដេអូព័ត៌មានទូរទស្សន៍កម្ពុជា ដែលទទួលបានដោយ Global Witness ឆ្នាំ ២០០៤ ។

ឡៅ ម៉េងឃិន (ស្វាមីយាយភូ)

១. សម្បទានឈើ :

គម្រោងគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចេរភាពរបស់ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី របាយការណ៍ពិនិត្យសម្បទានព្រៃឈើប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០០ ទំព័រ ១៣ ។

រដ្ឋបាលព្រៃឈើ "គម្របព្រៃឈើ និងប្រភេទដីព្រៃ/៤ ។ តំបន់សម្បទានព្រៃឈើ" គេហទំព័រ http://www.forestry.gov.kh/Statistic/Forestcover.htm ។

Keith Barney *ពន្ធគយ សម្បទានិក និងជម្លោះ* និន្នាការព្រៃឈើ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៥ គេហទំព័រ http://www.forest-trends.org/documents/publications/Cambodia%20Report_final_6-1-05.pdf ។

[i] រាល់ឯកសារយោងតាមគេហទំព័រទាំងអស់ ត្រូវបានយកចេញលើកចុងក្រោយបំផុតថ្ងៃទី ៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧

២. សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច :

ការចុះបញ្ជីក្រុមហ៊ុន Wuzhishan LS Group Ltd. របស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ថ្ងៃទី ២៤ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ (ឯកសារនេះ រាយបង្ហាញពីម្ចាស់ភាគហ៊ុនក្រុមហ៊ុន Wuzhishan បីនាក់ គឺ Liu Wei / ឡៅ ម៉េងឃិន និង ស៊ុី គង់ទ្រីវ) ។

កិច្ចសន្យាផ្តល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចចំនួន ១៧៦,០៦៥ ហិកតា ក្នុងខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ចុះហត្ថលេខាដោយ ឈា សុង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថ្ងៃទី ៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០០ ។

កិច្ចសន្យាផ្តល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចចំនួន ១៣៨,៩៦៣ហិកតា ក្នុងខេត្តពោធិសាត់ ចុះហត្ថលេខាដោយ ឈា សុង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថ្ងៃទី ៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០០ ។

ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ សេចក្តីសង្ខេបពីសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចនៅខេត្តមណ្ឌលគិរីចំនួន ១០,០០០ហិកតា របស់ក្រុមហ៊ុន Wuzhishan គេហទំព័រ http://www.maff.gov.kh/elc/comprofiles/mdwuzhis.html ។

កិច្ចសន្យាសម្រាប់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចចំនួនពីរ មានទំហំ ៧០,០០០ (បន្ទាយ-មានជ័យ) និង ២៣០,០០០ហិកតា (បាត់ដំបង) ចុះហត្ថលេខា ដោយ ស៊ុំ ម៉ានិត រដ្ឋមន្ត្រីទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី និង នៅ កាន់ន់ ក្រុងភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ៨ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៨ ។

ទិន្នន័យ GIS របស់ក្រសួងរៀបចំដែនដីនគរូបនីយកម្ម និងសំណង់បង្ហាញពីសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចពីរក្នុងខេត្តបន្ទាយមានជ័យ និងបាត់ដំបង ឆ្នាំ ២០០៤ ។

៣. សម្បទានរុករកថ្មកំបោរ :

ជា សៀងហុង រដ្ឋលេខាធិការ ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល សុន្ទរកថានៅកិច្ចប្រជុំ “កាលានុវត្តិភាពរុករករ៉ែនៅសន្និសីទ មហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ” ក្នុងប្រទេសឡាវ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៦ គេហទំព័រ http://www.gmsbizforum.com/dmdocuments/MGS_MI~2.pdf ។

៤. សម្បទានរុករករ៉ែដែក :

Xinhua “កម្ពុជា ចិន និងសហការរុករករ៉ែដែក” ថ្ងៃទី ២០ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៥ គេហទំព័រ http://english.people.com.cn/200503/20/eng20050320_177505.html ។

គុជ ណារ៉េន “ក្រុមហ៊ុនកម្ពុជា ចិន នឹងវិនិយោគលើរ៉ែ” កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ២២ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

Robin Paxton “កម្ពុជាចង់បានរ៉ែមាសជំនួសឱ្យមីនក្រោមដី” សារព័ត៌មានរ៉យទ័រ ថ្ងៃទី ២៩ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៥ គេហទំព័រ http://www.planetark.com/avantgo/dailynewsstory.cfm?newsid=30118 ។

ជា សៀងហុង រដ្ឋលេខាធិការ ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល សុន្ទរកថានៅកិច្ចប្រជុំ “កាលានុវត្តិភាពរុករករ៉ែនៅសន្និសីទ មហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ” ក្នុងប្រទេសឡាវ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៦ គេហទំព័រ http://www.gmsbizforum.com/dmdocuments/MGS_MI~2.pdf ។

៥. លិខិតអនុញ្ញាតកាប់ដើមឈើក្នុងចំការកៅស៊ូរបស់រដ្ឋ :

Susan Postlethwaite : “អនាធិបតេយ្យក្នុងអាជីវកម្មកៅស៊ូប្រទេសកម្ពុជា” កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ២០ ខែ តុលា ដល់ថ្ងៃទី ២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៥ ។

៦. ការជួលដីសាធារណៈដែលបានផ្តល់ឱ្យក្នុងក្រុងភ្នំពេញ :

កម្លាំងការងារសិទ្ធិផ្ទះសម្បែង និងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា “កិច្ចសន្យាបឹងកក់បំពានច្បាប់កម្ពុជា” ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

ប្រាក់ ចាន់ធុល និង James Welsh “កិច្ចសន្យារយៈពេល ៩៩ ឆ្នាំ ដីក្រុមហ៊ុនលើបឹងកក់” កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

Allister Hayman និង សំ រិទ្ធិ “ការលក់ទីក្រុងចុងក្រោយបង្អស់បឹងកក់” កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ៩-២៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពី UNOHCHR ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧ ។

មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា “ប្រជាជនបឹងកក់ភ័យខ្លាចការបណ្តេញចេញទ្រង់ទ្រាយធំ ដោយសារសាលាក្រុងភ្នំពេញបានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចសន្យារយៈពេល ៩៩ ឆ្នាំ ជាមួយក្រុមហ៊ុន Sokako Inc Company” ថ្ងៃទី ២០ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧ ។

៧. សម្បទានបង្កើតតំបន់សេដ្ឋកិច្ចមិនយកពន្ធ :

DFDL “កំណែប្រែច្បាប់ប្រចាំសប្តាហ៍” ថ្ងៃទី ១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

កែ គីមសុង “ក្តីសង្ឃឹមខ្ពស់សម្រាប់តំបន់សេដ្ឋកិច្ចថ្មីក្នុងក្រុងព្រះសីហនុ” កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

ទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិក UNOHCHR ឆ្នាំ ២០០៧ ។

៨. កិច្ចសន្យានាំចូលសម្ភារៈផ្គត់ផ្គង់ថ្នាំពេទ្យសម្រាប់រដ្ឋាភិបាល :

ចលនាព្រៃត្រូពិចពិភពលោក មរណៈភាពព្រៃឈើ - របាយការណ៍ស្តីពីសកម្មភាពដាំដើមឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Wuzhishan និងក្រុមហ៊ុន Green Rich ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ស៊េរីរបស់ WRM ស្តីពីការដាំដើមឈើលេខ ៤ ឆ្នាំ ២០០៦ ទំព័រ ២១ ។

៩. ភាពផ្តាច់មុខលើអំបិលអ៊ីយ៉ូដ :

ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិក UNICEF ឆ្នាំ ២០០៥ ។

ចលនាព្រៃត្រូពិចពិភពលោក មរណៈភាពព្រៃឈើ - របាយការណ៍ស្តីពីសកម្មភាពដាំដើមឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Wuzhishan និងក្រុមហ៊ុន Green Rich ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ស៊េរីរបស់ WRM ស្តីពីការដាំដើមឈើលេខ ៤ ឆ្នាំ ២០០៦ ទំព័រ ២១ ។

១០. ការសាងសង់បន្ទាយយោធាដែលបានផ្តល់ហិរញ្ញប្បទាន :

របាយការណ៍កិច្ចប្រជុំរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ នៅអគ្គ-ទីបញ្ជាការកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ថ្ងៃទី ៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។

១១. អមដំណើរ ហ៊ុន សែន នៅពេលធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសចិន :

រូបភាពពីកាសែតវីដេអូព័ត៌មានទូរទស្សន៍កម្ពុជា ដែលទទួលបានដោយ Global Witness ឆ្នាំ ២០០៤ ។

កិច្ចប្រជុំអាជីវកម្ម និងវិនិយោគចិន-អាស៊ាន បញ្ជីរាយនាមអ្នកចូលរួម គេហទំព័រ http://www.cabiforum.org/foreign.html ។

លី យ៉ុងផាត់

១. សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច :

ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ សេចក្តីសង្ខេបពីក្រុមហ៊ុន Koh Kong Plantation Company Ltd. គេហទំព័រ http://www.maff.gov.kh/elc/comprofiles/kkplantation.html ។

ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ សេចក្តីសង្ខេបពីក្រុមហ៊ុន Koh Kong Sugar Company Ltd. គេហទំព័រ http://www.maff.gov.kh/elc/comprofiles/kksugar.html ។

លីកាដូ “កងរាជអាវុធហត្ថកម្ពុជា ចល័តការពារសម្បទានដីរបស់ព្រឹទ្ធសមាជិកគណបក្សកាន់អំណាច” ថ្ងៃទី ៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ គេហទំព័រ http://www.licadho.org/articles/20070208/51/index.html ។

គង់ កល្យាណ ‘Des familles de Koh Kong manifestent’ កាសែតកាំបូដស័រ ថ្ងៃទី ៨ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧ ។

២. លិខិតអនុញ្ញាតបង្កើត និងប្រតិបត្តិការកាស៊ីណូ :

ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីមន្ត្រីម្នាក់ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកសហគមន៍អាជីវកម្មកម្ពុជា ។

ទីភ្នាក់ងារសារព័ត៌មានបារាំង “កម្ពុជារៀបចំផែនការអូសទាញអ្នកទេសចរណ៍ទៅកាន់តំបន់ខ្មែរក្រហម” ថ្ងៃទី ១៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥ គេហទំព័រ http://www.fourelephants.com/travel.php?sid=286 ។

គេហទំព័រសណ្ឋាគារភ្នំពេញ
http://www.phnompenhhotel.com/recreation.php ។
គេហទំព័រក្លឹបរមណីយដ្ឋានអន្តរជាតិកោះកុង
http://www.kohkonginter.com;http://www.kohkonginter.com/osmach.htm ។

៣. លិខិតអនុញ្ញាតបង្កើត និងប្រតិបត្តិការកំពង់ផែ :
ហ៊ុន សែន "សម្ពោធស្ពានសត្វក្នុងខេត្តកោះកុង" Cambodia New Vision ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៣ ។ គេហទំព័រ http://209.85.135.104/search?q=cache:X5MqLtCiV_MJ:www.cnv.org.kh/cnv_html_pdf/cnv_60.pdf+ly+yong+phat&hl=en&gl=uk&ct=clnk&cd=10 ។
ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវឆ្នាំ ២០០៦ និង ២០០៧ ។

៤. កិច្ចសន្យាសាងសង់ និងជួសជុល :
DFDL "កំណែប្រែច្បាប់ប្រចាំសប្តាហ៍" ថ្ងៃទី ១៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៣ គេហទំព័រ http://66.102.9.104/search?q=cache:1uy_LFIJ9QIJ:www.dfdl.com.kh/pdf/03Feb18eml_weely_law_update.pdf+ports+cambodia+Ly+Yong+Phat&hl=en&ct=clnk&cd=8&gl=uk ។

៥. កិច្ចសន្យាសាងសង់ស្ពាន :
ឯក ម៉ាដ្រា (សារព័ត៌មានរ៉យទ័រ) "'Wild West' របស់កម្ពុជាភ្ជាប់ស្ពានរវាងតំបន់ពីរ" The Philadelphia Inquirer ថ្ងៃទី ១៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២ ។
ហ៊ុន សែន "សុន្ទរកថាទៅកាន់ពិធីសម្ពោធស្ពានកោះកុងឆ្លងផ្លូវទឹកកោះពៅក្នុងខេត្តកោះកុង" ថ្ងៃទី ៤ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០២ គេហទំព័រ
www.cnv.org.kh/2002_releases/040402_kohkong_bridge_bot.htm ។

៦. កិច្ចសន្យាបង្កើត/ចែកចាយថាមពលអគ្គិសនី :
អាជ្ញាធរអគ្គិសនីកម្ពុជា "អាជ្ញាប័ណ្ណបង្កើតការផ្តល់សេវាបង្កើតថាមពលអគ្គិសនីនៅក្រុងភ្នំពេញ" ថ្ងៃទី ៣១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៦ គេហទំព័រ http://www.eac.gov.kh/pdf/licences/generation/LD_CEP%20_08-6-06__en.pdf ។
អាជ្ញាធរអគ្គិសនីកម្ពុជា "អាជ្ញាប័ណ្ណចែកចាយការផ្តល់សេវាចែកចាយថាមពលអគ្គិសនីនៅទីរួមខេត្តកោះកុង និងទីប្រជុំជនអូរស្មាច់ ស្រុកសំរោង ខេត្តឧត្តរមានជ័យ - ក្រុមហ៊ុន Duty Free Shop Co., Ltd." ថ្ងៃទី ២២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០២ គេហទំព័រ
http://www.eac.gov.kh/pdf/licences/distribute/dutyfreeshop_eng.pdf ។
អាជ្ញាធរអគ្គិសនីកម្ពុជា របាយការណ៍ស្តីពីវិស័យថាមពលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សម្រាប់ឆ្នាំ ២០០៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤ គេហទំព័រ
http://www.eac.gov.kh/pdf/report/Annual%20Report%202003_Eg.pdf ។

៧. អង្គុយលើក្រុមប្រឹក្សាកាកបាទក្រហមកម្ពុជា :
កាកបាទក្រហមកម្ពុជា "កាកបាទក្រហមកម្ពុជា មានក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងថ្មី និងអគ្គលេខាធិការថ្មីម្នាក់" ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៦ គេហទំព័រ
http://www.redcross.org.kh/news_events/2006/4thGA.html ។

ម៉ែន សារុន

១. សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច :
ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ សេចក្តីសង្ខេបពីក្រុមហ៊ុន Men Sarun Import Export Co., Ltd. គេហទំព័រ
http://www.maff.gov.kh/elc/comprofiles/kcmsarun.html ។
ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ សេចក្តីសង្ខេបពីក្រុមហ៊ុន Global Tech Sdn., Bhd មិត្តភាពរវាងក្រុមហ៊ុន Rama Khmer International និង ម៉ែន សារុន គេហទំព័រ http://www.maff.gov.kh/elc/comprofiles/rtgtech.html ។

២. កិច្ចសន្យាផ្គត់ផ្គង់អង្ករដល់ទ័ព :
ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម "ការសិក្សាពីវិស័យអង្ករ" គេហទំព័រ http://www.moc.gov.kh/sectoral/rice_study/charter3/marketingsystem.htm ។

៣. អមដំណើរ ហ៊ុន សែន នៅពេលធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសចិន :
រូបភាពពីកាសែតវីដេអូព័ត៌មានទូរទស្សន៍កម្ពុជា ដែលទទួលបានដោយ Global Witness ឆ្នាំ ២០០៤ ។

ម៉ុង ឫទ្ធី

១. សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច :
កិច្ចសន្យាសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចក្រុមហ៊ុន Green Sea Company ថ្ងៃទី ២៣ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១ ។
កែ គឹមសុង "សេដ្ឋី មហាសេដ្ឋីថ្ងៃ មានផែនការរោងចក្រស្ករចំនួន $៥០ លានដុល្លារ" កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៦ ។
ក្រុមហ៊ុន Mong Reththy Group គេហទំព័រ
http://www.mongreththy.com/mongreththy ។
ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ សេចក្តីសង្ខេបពីក្រុមហ៊ុន Mong Reththy Investment Oil Palm Cambodia Co., Ltd. គេហទំព័រ
http://www.maff.gov.kh/elc/comprofiles/svillemr1.html ។
ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ សេចក្តីសង្ខេបពី Mong Reththy Investment Cassava Cambodia Co., Ltd. គេហទំព័រ
http://www.maff.gov.kh/elc/comprofiles/svillemr2.html ។

២. កម្មសិទ្ធិអគារសាធារណៈត្រូវបានផ្តល់ឱ្យក្នុងក្រុងភ្នំពេញ :
Miloon Kothari របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេសស្តីពីការតាំងលំនៅគ្រប់គ្រាន់គឺជាសមាសភាពនៃសិទ្ធិចិញ្ចឹមជីវិតបានគ្រប់គ្រាន់ គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ និងក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម ថ្ងៃទី ២១ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦ គេហទំព័រ
http://cambodia.ohchr.org/report_subject.aspx ។
ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ២០០៦ ។

៣. លិខិតអនុញ្ញាតបង្កើត និងប្រតិបត្តិការកំពង់ផែ :
ក្រុមហ៊ុន Mong Reththy Group គេហទំព័រ
http://www.mongreththy.com/oknhamong.htm ។
ហ៊ុន សែន សុន្ទរកថានៅពិធីសម្ពោធកំពង់ផែឧកញ៉ា ម៉ុង ថ្ងៃទី ២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤ គេហទំព័រ http://www.cnv.org.kh ។

៤. អង្គុយលើក្រុមប្រឹក្សាកាកបាទក្រហមកម្ពុជា :
កាកបាទក្រហមកម្ពុជា "កាកបាទក្រហមកម្ពុជា មានក្រុមប្រឹក្សាគ្រប់គ្រងថ្មី និងអគ្គលេខាធិការថ្មីម្នាក់" ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៦ គេហទំព័រ
http://www.redcross.org.kh/news_events/2006/4thGA.html ។

៥. អមដំណើរ ហ៊ុន សែន នៅពេលធ្វើដំណើរទៅកាន់ប្រទេសចិន :
កិច្ចប្រជុំអាជីវកម្ម និងវិនិយោគចិន-អាស៊ាន បញ្ជីរាយនាមអ្នកចូលរួម គេហទំព័រ http://www.cabiforum.org/foreign.html ។

៦. កម្មវិធី ការផ្តល់លុយដល់ "សាលា ហ៊ុន សែន" :
សោម សាតាណា "ការរីបអូសថ្នាំញៀន នាំឱ្យមានជម្លោះនយោបាយរបស់ប្រទេសកម្ពុជាយ៉ាងឆាប់រហ័ស" សារព័ត៌មាន Associated Press Worldstream ថ្ងៃទី ៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។
ឃាង អ៊ុន "នយោបាយ អំណាច និងប្រជាធិបតេយ្យកូនកាត់" Asian Perspective, Vol. 29, No. 2, ឆ្នាំ ២០០៥ ទំព័រ ២២៦ ។

ឯកសារយោង

[១] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ចាន់ សារុន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យរដ្ឋមន្ត្រី ចាន់ សារុន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[២] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ទី សុគន្ធ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះដោយសារតែទាក់ទិនឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះGlobal Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ទី សុគន្ធ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ហ៊ីង ប៊ុនហៀង ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ហ៊ីង ប៊ុនហៀង សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៤] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ហាក់ ម៉ៅ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ហាក់ ម៉ៅ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៥] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ឌី ចូច ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះដោយសារតែទាក់ទិនឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះGlobal Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ឌី ចូច សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៦] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ សេង គាង ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះដោយសារតែទាក់ទិនឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះGlobal Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ សេង គាង សូមទំនាក់ទំនងGlobal Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៧] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ឃុន ថុង ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះដោយសារតែទាក់ទិនឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះGlobal Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ឃុន ថុង សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៨] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ សេង កុកហ៊ាង ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ សេង កុកហ៊ាង សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៩] ការវាយតម្លៃវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យ (Independent Forest Sector Review) ឆ្នាំ ២០០៤,http://www.cambodia-forest-sector.net/ ។ (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[១០] មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ (International Monetary Fund) "ទិសដៅណែនាំលើតម្លាភាពចំណូលធនធាន" ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៥, http://www.imf.org/external/pubs/ft/grrt/eng/060705.pdf . (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ១៣ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧)

[១១] សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមស្តីពីគំនិតផ្តួចផ្តើមតម្លាភាពឧស្សាហកម្មចម្រាញ់ (Extractive Industries Transparency Initiative) [EITI] សូមមើល http://www.eitransparency.org/section/abouteiti ។ (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ១៣ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧)

[១២] ការវាយតម្លៃយ៉ាងហ្មត់ចត់លើសេដ្ឋកិច្ចនៃការផ្លាស់ប្តូរបរិយាកាស (Stern Review on the Economics of Climate Change) គឺជារបាយការណ៍ដោយសេដ្ឋកិច្ចវិទូ Sir Nicholas Stern ឧបត្ថម្ភដោយរតនាគារអង់គ្លេស (ក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ) និងត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៦ ។ របាយការណ៍នេះ អាចត្រូវបានយកចេញពី http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/stern_review_report.cfm ។ (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ២២ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។ ការអធិប្បាយរបស់ការវាយតម្លៃទៅលើតួនាទីរបស់ព្រៃធម្មជាតិ មាននៅក្នុងជំពូក ២៥ "ផលប៉ះពាល់ពីការផ្លាស់ប្តូរការប្រើប្រាស់ដី" ទំព័រ [៥៣៧] ។

[១៣] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័តិមាស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៤] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ Lia Chun Hua ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ Lia Chun Hua សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៥] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ សៅ សុខា ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ សៅ សុខា សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៦] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ម៉ុង ឫទ្ធី ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ មេធាវីរបស់ ម៉ុង ឫទ្ធី បានឆ្លើយតបមកកាន់យើងខ្ញុំ បដិសេធផ្តល់ឱ្យការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ តែជំនួសដោយការផ្តល់ឱ្យនូវការសម្ភាសន៍ផ្ទាល់មាត់ ។Global Witness បានទទួល យកសំណើនេះ តែនៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយ មិនបានទទួលដំណឹងពីមេធាវីរបស់ ម៉ុង ឫទ្ធី នោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ម៉ុង ឫទ្ធី សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៧] សេចក្តីថ្លែងការណ៍ដោយ Peter Leuprecht តំណាងពិសេសរបស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិសម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅក្នុងសម័យប្រជុំលើកទី ៦១ របស់គណៈកម្មការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ នៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៨] Steve Heder "ការបង្រួបបង្រួមរបស់ ហ៊ុន សែន - ការស្លាប់ ឬការចាប់ផ្តើមកំណែទម្រង់?"

Southeast Asian Affairs ឆ្នាំ ២០០៥ ទំព័រ ១១៤ ។ USAID ការវាយតម្លៃអំពើពុករលួយប្រទេសកម្ពុជា ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ២ ទំព័រ ៤ ទំព័រ ៧ ។ Tim Conway និង Caroline Hughes ការយល់ដឹងពីការផ្លាស់ប្តូរនយោបាយគាំទ្រជនក្រីក្រ : ដំណើរការគោលនយោបាយក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ODI ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ១៨ ទំព័រ ៤២ ។

[១៩] Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ កុក អាន, លី យ៉ុងផាត់, ឡៅ ម៉េងឃិន, ជឹង សុភាព, ម៉ែន សារុន និង គង់ ទ្រីវ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៦ ដើម្បីស្នើសុំយោបល់ពួកគេពីបញ្ហាសំខាន់ៗដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយពួកគេ ។នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះGlobal Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតទាំងនេះ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[២០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ពីរឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកកាសែត ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអតីតមន្ត្រីរាជការ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២១] Tim Conway និង Caroline Hughes ការយល់ដឹងពីការផ្លាស់ប្តូរនយោបាយគាំទ្រភាពក្រីក្រ : ដំណើរការគោលនយោបាយក្នុងប្រទេសកម្ពុជា, ODI ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ១៩ ។USAID

ការវាយតម្លៃអំពើពុករលួយប្រទេសកម្ពុជាខែសីហាឆ្នាំ២០០៤ទំព័រ ៦ ។Christine J.Nissen រស់នៅក្រោមការគ្រប់គ្រងពុករលួយ-ការវិភាគពីទម្រង់ប្រចាំថ្ងៃនៃការអនុវត្តអំពើពុករលួយក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា ក្រុងភ្នំពេញ ឆ្នាំ ២០០៥ ទំព័រ ១៨, ទំព័រ ២៤ ។

[២២] វរសេនីយ៍ឯក DJ Mead (Ret.) "កំណែទម្រង់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ : ភាពជាអ្នកដឹកនាំ គឺជាការសំខាន់" កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មករា - ១២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[២៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់មួយ ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកជំនាញការទូត ឆ្នាំ ២០០៥ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់កន្លែង ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៥ និងឆ្នាំ ២០០៦ ។

[២៤] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៥] ធនាគារពិភពលោក (World Bank) កម្ពុជា - ទស្សនៈវិស័យសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យព្រៃឈើ ឆ្នាំ ១៩៩៩ ទំព័រ i ។ គម្រោងគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចេរភាពរបស់ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី (Asian Development Bank) របាយការណ៍វាយតម្លៃសម្បទានព្រៃឈើរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០០ ទំព័រ ២០ ។

[២៦] សេចក្តីប្រកាសការពង្រឹង និងអភិបាលកិច្ចច្បាប់ព្រៃឈើអាស៊ីបូព៌ា ថ្ងៃទី ១៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០១ ។

[២៧] ឧទាហរណ៍ ចូរមើលឯកសារស្នើ និងផ្តល់ការអនុញ្ញាតពាក់ព័ន្ធការផ្តល់ឈើសម្រាប់កងពលតូចលេខ ៩១១ ដើម្បីសាងសង់បន្ទាយហាត់លោតឆ័ត្រយោង ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៣ និងខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៤ ។ សំណើសុំឈើធ្វើទូកប្រណាំងរបស់វត្ត ដែលចុះហត្ថលេខាដោយ ជា សុន ថ្ងៃទី ១៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៣ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកគ្រប់គ្រងរោងចក្រអារឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Northeast Lumber Company ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[២៨] Lee Berthiaume និង ពិន សុវណ្ណ "មន្ត្រីគយរៀបចំរបាយការណ៍កាប់ឈើខុសច្បាប់" កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៣ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៩] លិខិតពីរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ចាន់ សារុន ឱ្យប្រធានរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ទី សុគន្ធ ថ្ងៃទី ៧ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៣០] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ជៀម យាប ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វី ដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ជៀម យាប សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣១] លិខិតពីប្រធានគណៈកម្មការសភាស្តីពីការសាងសង់សភាជាតិ ជៀម យាប ឱ្យរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ចាន់ សារុន ថ្ងៃទី ២៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣២] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[៣៣] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅក្រុមហ៊ុន Heng Brothers ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់ក្រុមហ៊ុនចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយក្រុមហ៊ុន ។នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វី ដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យក្រុមហ៊ុន Heng Brothers សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៤] លិខិតពីប្រធានរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ទី សុគន្ធ ឱ្យប្រធានខណ្ឌរដ្ឋបាលព្រៃឈើក្នុងខេត្តរតនៈគិរី ថ្ងៃទី ៩ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៣៥] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ ២០០៤ ។ កិច្ចសន្យាសាងសង់ផ្លូវរវាង ហួត រដ្ឋសាឌី និងក្រុមហ៊ុន Green Elite Group Co., Ltd. ដែលយោងទៅលើកិច្ចសន្យាពីមុនរវាងភាគីទាំងពីរ ដើម្បីអនុវត្តការកាប់ឈើខុសច្បាប់ ។យុន សាមៀន "ប៉ូលីសសង្គ្រោះកម្មករពីក្រុមហ៊ុនឈើ" កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ១២ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣៦] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅក្រុមហ៊ុន Ly Chhuong Construction Company ក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់ក្រុមហ៊ុនចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយក្រុមហ៊ុន ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វី ដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យក្រុមហ៊ុន Ly Chhuong Construction Company សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitnessorg ។

[៣៧] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកកាសែត ឆ្នាំ ២០០៧ ។ យុន សាមៀន "បណ្តឹងត្រូវបានដាក់ជូនស្តីពីការលក់ទីស្នាក់ការគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច" វិចារណកថាប្រចាំសប្តាហ៍របស់កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៦-១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ។ ឯកសាររបស់ក្រុមហ៊ុន Ly Chhuong Company ដែលត្រូវបានផ្តល់ឱ្យអ្នកកាសែតដោយអ្នកកាប់ឈើ ដែលធ្វើការឱ្យក្រុមហ៊ុន Heng Brothers ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៣៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ២០០៥ ។ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[៣៩] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៤០] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីមន្ត្រីម្នាក់ ឆ្នាំ ២០០៦ ។ លាង ដឺលុច 'Bois du nouveau palais de l'Assemblée: la polémique flambe' កាសែត កាំបូដស័រ ទំព័រ ២៥-២៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៦ ។

[៤១] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ និងតម្រូវការជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ៣៣ កថាខណ្ឌ ១២៦ ។

[៤២] ពិន សុវណ្ណ និង Lee Berthiaume "នាយករដ្ឋមន្ត្រីរិះគន់ Global Witness ដោយនិយាយថា " ត្រូវបានបញ្ចប់ហើយ" កាសែត ខាំបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ២ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៤៣] David A. Ashwell, Frank R. Miller និង Ignas Dummer "អេកូឡូស៊ី គម្របព្រៃឈើ និងគុណភាព" ការវាយតម្លៃមើលវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យរបស់កម្ពុជា ជំពូក I ឆ្នាំ ២០០៤ http://www.cambodia-forest-sector.net/ ។
(ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[៤៤] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយទីប្រឹក្សាបច្ចេកទេសគម្រោងសាកល្បងគ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យសម្បទានព្រៃឈើរបស់ធនាគារពិភពលោក ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[៤៥] នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន "សុន្ទរកថានៅរុក្ខទិវា នៅតំបន់ទឹកធ្លាក់ក្បាលឆាយ ក្រុងព្រះសីហនុ" ថ្ងៃទី ៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៣
http://www.cnv.org.kh/2003_releases/090703_arbor_day_sihanoukville.htm ។
(ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុត នៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧)

[៤៦] អង្គការស្បៀងអាហារ និងកសិកម្ម ការវាយតម្លៃធនធានព្រៃឈើជាសកលឆ្នាំ ២០០៥ ឧបសម្ព័ន្ធ ៣ តារាងសកល ទំព័រ ២៣៣ ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/008/A0400E/A0400E14.pdf ។ (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុត នៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[៤៧] Guy De Launey " កម្ពុជា "ការទទួលរងគ្រោះពីវិបត្តិដីធ្លី" " BBC ថ្ងៃទី ២ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៥ http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/asia-pacific/4207138.stm ។ (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុត នៅថ្ងៃទី ១៩ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[៤៨] សេចក្តីអធិប្បាយដោយរដ្ឋមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ត្រូវបានដកស្រង់ក្នុង Steve Heder "ល្ខោននយោបាយក្នុងប្រទេសកម្ពុជា : រដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ ការបង្រួបបង្រួម" ពង្រាងមិនទាន់បានបោះពុម្ព ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៤៩] Charles McDermid nig Vong Sokheng "រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាពិចារណាលើការអនុម័តប្រាក់ $៦០១ លាន" កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ១០-២៣ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៥០] Cat Barton, "ក្មេងវាយតប់រយៈពេលយូររបស់ ហ៊ុន សែន មនុស្សដ៏ត្រឹមត្រូវរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ" ('UN rights men Hun Sen's long-time whipping boys') កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ៧-២០ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៥១] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ហ៊ុន តូ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ហ៊ុន តូ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៥២] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ឆ្នាំ២០០៦ ។ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីបុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៥៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនខេត្តកំពង់ចាម ឆ្នាំ ២០០៥ ។Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ សាត សឿន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ សាត សឿន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៥៤] ការទំនាក់ទំនងដោយផ្ទាល់ពីអតីតសមាជិកបុគ្គលិក UNOHCHR ឆ្នាំ ២០០៦ ។ ឡោ ចាន់ដារ៉ា និង Porter Barron "ចៅក្រមរកឃើញថា ការគ្រប់គ្រងផែនដី មិនត្រូវភ្លេចទេ "កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ២០ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤" ។

[៥៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនខេត្តកំពង់ចាម ឆ្នាំ២០០៥ ។Hurley Scroggins "ការគ្រប់-គ្រងទន្លេមេគង្គធ្លាក់ចុះ" កាសែត ភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ៣០ ខែ តុលា - ១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ១៩៩៨ ។

[៥៦] ឧទាហរណ៍ ចូរមើល Global Witness មិនអាចប៉ះពាល់បាន ឆ្នាំ ១៩៩៩ ។ ការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើដោយមិនកំណត់ ឆ្នាំ ២០០២ ។

[៥៧] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយម្ចាស់រោងចក្រអារឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ខេត្តព្រះវិហារ ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៣ ។

៥៨ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៥៩ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្ស និងប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៦០ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតមេដាយស្ថាបនាជាតិ និងប័ណ្ណស្ថាបនាជាតិ ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៤ ។

៦១ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនខេត្តកំពង់ចាម ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៦២ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ ២០០៣ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៦ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងផ្គត់ផ្គង់ឈើរវាង សេង គាង និង ឃុន ថុង និងក្រុមហ៊ុន Kingwood ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០១ ។

៦៣ ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ២០០០ ។

៦៤ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៦៥ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ប៊ុន រ៉ានី ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ប៊ុន រ៉ានី សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៦៦ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ លាង វួចឆេង ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ លាង វួចឆេង សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៦៧ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិករបស់ ឌី ចូច ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីបុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ ២០០៦ ។

៦៨ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិករបស់ ឌី ចូច ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៦៩ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិកក្រុមហ៊ុនកាប់ឈើ និងបុគ្គលិករដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០១ ។

៧០ ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ២០០១ ។

៧១ ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ២០០០ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងផ្គត់ផ្គង់ឈើរវាង សេង គាង និង ឃុន ថុង និងក្រុមហ៊ុន Kingwood ចុះថ្ងៃទី ៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០១ ។

៧២ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលពាក់ព័ន្ធក្នុងការប្រមូលបណ្តឹងប្រឆាំងក្រុមហ៊ុន Everbright CIG Wood ឆ្នាំ ២០០៣, ២០០៤, ២០០៥ ។

៧៣ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រតិបត្តិការរោងចក្រអារឈើ ឆ្នាំ ២០០១ ។

៧៤ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយដៃគូរបស់ ឌី ចូច ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ឯកសារកត់ត្រាពីកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង ឃុន ថុង, សេង គាង និងក្រុមហ៊ុន Kingwood Company ។

៧៥ ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី ។ របាយការណ៍ពិនិត្យសម្បទានព្រៃឈើប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០០ ទំព័រ ៣១ ។

៧៦ អនុស្សារណៈ និងលក្ខន្តិកៈក្រុមហ៊ុន Kingwood Industry Pte., Ltd. ឆ្នាំ ១៩៩៥ ។ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ Lim Yok Fong ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ Lim Yok Fong សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៧៧ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ សុខ កែវ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ សុខ កែវ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៧៨ កិច្ចព្រមព្រៀងជួលរវាង សុខ កែវ និងក្រុមហ៊ុន Kingwood ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៤ ។ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ គី តិច ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ គី តិច សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៧៩ កិច្ចព្រមព្រៀងបញ្ចាំរវាងធនាគារសាធារណៈកម្ពុជា និង សុខ កែវ ថ្ងៃទី ៨ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០១ ។

៨០ របាយការណ៍ដោយអ្នកវិភាគឧស្សាហកម្ម ឆ្នាំ ២០០១ ។

៨១ ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។ លិខិតពីសហរដ្ឋមន្ត្រីនៃទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ទៅកាន់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ពាក់ព័ន្ធ "ករណីស្នើសុំការយល់ព្រមប្រមូលឈើលេខ ២ ចំនួន ៥០,០០០ម៣ ដែលបានកាប់ក្នុងក្រុមហ៊ុនសម្បទានិកព្រៃឈើ Kingwood Industry Pte Ltd. ក្នុងខេត្តក្រចេះ" ថ្ងៃទី ២៧ ខែ មិនា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។

៨២ ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ១៩៩៨ ។

៨៣ គម្រោងគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ ប្រកបដោយចីរភាពរបស់ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី ។ របាយការណ៍ពិនិត្យសម្បទានព្រៃឈើប្រទេសកម្ពុជា ឧបសម្ព័ន្ធ ១ : ការវាយតម្លៃសម្បទានក្រុមហ៊ុន Kingwood ឆ្នាំ ២០០០ ទំព័រ ៧ ។

៨៤ កិច្ចសន្យាព្រមព្រៀងរវាង សេង គាង និងក្រុមហ៊ុន Kingwood ពាក់ព័ន្ធនឹងការផ្គត់ផ្គង់ឈើ ថ្ងៃទី ៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០១ ។

៨៥ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៣, ២០០៤ ។

៨៦ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅធនាគារ MayBank ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់ធនាគារចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យធនាគារ MayBank សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៨៧ សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការកំពូល ថ្ងៃទី ១១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់មួយ ឆ្នាំ ២០០៣, ២០០៤ ។

៨៨ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ពីរ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

៨៩ កាសែត ខេមបូឌាដេលី "សមាគមមេធាវី ទាមទារការត្រួតពិនិត្យបន្ថែមទៀតលើការការពាររបស់ ECCC" វិចារណកថាប្រចាំសប្តាហ៍របស់ កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ១៣-១៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

៩០ Erika Kinetz "សុខ អាន អំពាវនាវឱ្យមាន "ការពិភាក្សា" របស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីការការពារខ្មែរក្រហម" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ១៨ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦ ។ សមាគមមេធាវីអន្តរជាតិ "ការគម្រាមកំហែងដោយការលុបចោលការបណ្តុះបណ្តាល IBA របស់មេធាវីខ្មែរ ក្នុងការជួយដល់តុលាការកាត់ទោសខ្មែរក្រហម" ថ្ងៃទី ២៤ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ http://www.ibanet.org/iba/article.cfm?article=100 ។
(ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ១៤ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។ របាយការណ៍របស់ IBA និយាយពីការគម្រាមកំហែង "ចាត់វិធានការណ៍" របស់ គី តិច ប្រឆាំងមេធាវីខ្មែរដែលចូលរួមក្នុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាល IBA ។

៩១ ការឃ្លាំមើលរបស់សិទ្ធិមនុស្ស "រដ្ឋាភិបាលជ្រៀតជ្រែកក្នុងតុលាការកាត់ទោសខ្មែរក្រហម ។ ម្ចាស់ជំនួយគួរតែទទួលស្គាល់វិធី ដែលយុទ្ធសាស្ត្ររដ្ឋាភិបាលគម្រាមកំហែងដំណើរការទាំងមូល" ថ្ងៃទី ៥ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦, http://hrw.org/english/docs/2006/12/05/cambod14752_txt.htm ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីបុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្សពីរនាក់ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

៩២ ដោយបានលាតត្រដាងភស្តុតាងពីការកាប់ឈើខុសច្បាប់របស់ GAT, Global Witness បានរៀបចំដំណើរទៅកាន់សម្បទានរបស់ក្រុមហ៊ុន ដោយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិ និងអ្នកកាសែត ។

៩៣ កិច្ចព្រមព្រៀងជាលាយលក្ខណ៍អក្សររវាង សេង គាង, ឃុន ថុង និង Lia Chun Hua ថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២ ។

៩៤ កិច្ចព្រមព្រៀងជាលាយលក្ខណ៍អក្សររវាង សេង គាង, ឃុន ថុង និង Lia Chun Hua ថ្ងៃទី ១៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២ ។

៩៥ កិច្ចព្រមព្រៀងជាលាយលក្ខណ៍អក្សររវាង សេង គាង, ឃុន ថុង និង Lia Chun Hua ថ្ងៃទី ២០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០២ ។

៩៦ អនុក្រឹត្យលេខ ៨៨ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៧ មាត្រា ៨.២ ស្តីពីការអនុវត្តច្បាប់វិនិយោគ ។

៩៧ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិករោងចក្រ Kingwood ឆ្នាំ ២០០២ និង ២០០៣ ។

៩៨ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយដៃគូជិតស្និទ្ធរបស់ សេង គាង ឆ្នាំ ២០០៤ ។

៩៩ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិកពាណិជ្ជកម្មឈើ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

១០០ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយដៃគូអាជីវកម្មរបស់ សេង គាង ឆ្នាំ ២០០៤ ។

១០១ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិករបស់ ឌី ចូច ឆ្នាំ ២០០៥ ។

១០២ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីម្នាក់ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[១០៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទម្នាក់ ឆ្នាំ ២០០២ ។ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ កែវ សារីម ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ កែវ សារីម សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១០៤] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិករោងចក្រ Kingwood ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១០៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិករបស់ ឌី ចូច ឆ្នាំ ២០០២ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយដៃគូជិតស្និទ្ធិរបស់ សេង គាង ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[១០៦] ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ២០០២ ។

[១០៧] ការចុះអង្កេតដល់កន្លែងឆ្នាំ២០០៥ ។កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិករបស់ឌីចូចឆ្នាំ២០០៥ ។

[១០៨] សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការកំពូល ថ្ងៃទី ១១ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១០៩] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីមន្ត្រីរាជការ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[១១០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៣ និង ២០០៤ ។

[១១១] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ Lee Kwan Siang ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ Lee Kwan Siang សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១១២] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ជេត បូរ៉ាវុធ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ជេត បូរ៉ាវុធ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១១៣] ឯកសាររបស់ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី លុបចោលសម្បទានរបស់ក្រុមហ៊ុន Kingwood និងក្រុមហ៊ុន Mieng Ly Heng ថ្ងៃទី ១២ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១១៤] ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី របាយការណ៍ពិនិត្យសម្បទានព្រៃឈើប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០០ ទំព័រ ២៥ ។

[១១៥] ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី របាយការណ៍ពិនិត្យសម្បទានព្រៃឈើប្រទេសកម្ពុជា ឧបសម្ព័ន្ធ ១ ឆ្នាំ ២០០០ ទំព័រ ២ ។

[១១៦] សេចក្តីប្រកាសផ្លូវការរបស់រដ្ឋាភិបាលស្តីពីការបង្កើតចំការកៅស៊ូលក្ខណៈគ្រួសារ ថ្ងៃទី ៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០០ ។

[១១៧] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅក្រុមហ៊ុន Colexim Enterprise ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់ក្រុមហ៊ុនចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយក្រុមហ៊ុន ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វី ដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យក្រុមហ៊ុន Colexim Enterprise សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១១៨] អនុក្រឹត្យស្តីពីការដកដីក្រហមពីសម្បទានព្រៃឈើសម្រាប់ការដាំកៅស៊ូ ថ្ងៃទី ១៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១ ។

[១១៩] Andrew Macdonald, ការអង្កេតស្រាវជ្រាវបរិស្ថានព្រៃឡង់ ខេត្តកំពង់ធំ ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ២៤ ។

[១២០] David A. Ashwell, Frank R. Miller និង Ignas Dummer, "បរិស្ថាន គម្របព្រៃឈើ និងគុណភាព" ការពិនិត្យវិស័យព្រៃឈើ ដោយឯករាជ្យរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ផ្នែកទី II ជំពូក I ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ៣៤ http://www.cambodia-forest-sector.net/docs/CIFSR%20Part%20II%20Chapt%2001%20Nature%20and%20status.pdf (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[១២១] David Ashwell ក្នុងការសហការជាមួយនាយកដ្ឋានអភិរក្ស និងការពារធម្មជាតិ ក្រសួងបរិស្ថាន ប្រទេសកម្ពុជា - ការប្រមើលមើលពីជីវចម្រុះធម្មជាតិ IUCN ឆ្នាំ ១៩៩៧ ទំព័រ ៥៦ ។

[១២២] Macdonald, ការអង្កេតស្រាវជ្រាវព្រៃឡង់ ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ២៧ ។

[១២៣] David A. Ashwell, Frank R. Miller និង Ignas ឌុមមរ្ស៊ែ "បរិស្ថាន គម្របព្រៃឈើ និងគុណភាព" ការពិនិត្យវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ផ្នែកទី II ជំពូក I ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ៣៥ ។

[១២៤] របាយការណ៍ស៊ើបអង្កេតរបស់ក្រុមអធិការកិច្ចស្តីពីប្រទេសកម្ពុជា : គម្រោងសាកល្បងគ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យសម្បទានព្រៃឈើ ថ្ងៃទី ១១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៦ ទំព័រ xx ។

[១២៥] ការពិនិត្យវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យរបស់ប្រទេសកម្ពុជា របាយការណ៍មេ ឆ្នាំ២០០៤ ទំព័រ ៣៩ ។ http://www.cambodia-forest-sector.net

[១២៦] ការចុះស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ការសម្ភាសន៍ជាមួយតំណាងក្រុមហ៊ុន HBH ឆ្នាំ ២០០៦ ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីបុគ្គលិកអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[១២៧] ការពិនិត្យវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ៥០ ។ http://www.cambodia-forest-sector.net

[១២២៨] Nicholas Stern, របាយការណ៍ពិនិត្យជាក់លាក់ពីសេដ្ឋកិច្ច និងការផ្លាស់ប្តូរបរិយាកាស ឆ្នាំ ២០០៦ ជំពូក ២៥ ។

[១២៩] របាយការណ៍ពីប្រធានមន្ទីរកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ខេត្តកំពង់ធំ អែម ភណ្ឌ ទៅឱ្យរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ចាន់ សារុន ថ្ងៃទី ២៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០០ ។

[១៣០] ព្រុំ តុលា និង Bruce McKenney ផលិតផលព្រៃឈើពាណិជ្ជកម្មក្នុងប្រទេសកម្ពុជា : ជម្លោះ ការគម្រាមកំហែង និងកាលានុវត្តភាព សម្រាប់ការយកជ័រ វិទ្យាស្ថានធនធានអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៣ ទំព័រ ii ។

[១៣១] Tom Evans, ហួត ពិសិដ្ឋ, ផិត ភក្ត្រា និង ហង្ស ម៉ារី, ការសិក្សាពីការយកជ័រ និងការចិញ្ចឹមជីវិតក្នុងភាគខាងត្បូងខេត្តមណ្ឌលគីរី ប្រទេសកម្ពុជា ពាក់ព័ន្ធនឹងការអភិរក្ស និងការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ អង្គការអភិរក្សសត្វព្រៃ ឆ្នាំ ២០០៣ ទំព័រ ៦ ។

[១៣២] Bruce McKenney, យឹម ជា, ព្រុំ តុលា និង Tom Evans, ការផ្តោតទៅលើព្រៃឈើមានតម្លៃខ្ពស់របស់ប្រទេសកម្ពុជា : ការចិញ្ចឹមជីវិត និងការគ្រប់គ្រងវិទ្យាស្ថានធនធានអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា និងអង្គការអភិរក្សសត្វព្រៃ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ៥៥ ។

[១៣៣] តុលា និង McKenney ផលិតផលព្រៃឈើពាណិជ្ជកម្មក្នុងប្រទេសកម្ពុជា វិទ្យាស្ថានធនធានអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៣ ជំពូក ៣ ។

[១៣៤] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិកក្រុមហ៊ុនសម្បទានឈើ ឆ្នាំ ២០០១ ។

[១៣៥] សៀវភៅប្រមូលផលឈើ ប្រមូលសម្រាប់សម្បទានស្ទឹងត្រែង/ថាឡាបរិវត្តរបស់ក្រុមហ៊ុន Pheapimex–Fuchan ឆ្នាំ ២០០១ ។

[១៣៦] Tom Evans, ហួត ពិសិដ្ឋ, ផិត ភក្ត្រា និង ហង្ស ម៉ារី, ការសិក្សាពីការយកជ័រ និងការចិញ្ចឹមជីវិតក្នុងភាគខាងត្បូងខេត្តមណ្ឌលគីរី ប្រទេសកម្ពុជា ពាក់ព័ន្ធនឹងការអភិរក្ស និងការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ អង្គការអភិរក្សសត្វព្រៃ ឆ្នាំ ២០០៣ ទំព័រ ៧ ។

[១៣៧] រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា អនុក្រឹត្យស្តីពីការដកដីក្រហមពីសម្បទានព្រៃឈើសម្រាប់ការដាំកៅស៊ូ ថ្ងៃទី ១៧ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១ ។

[១៣៨] សុន្ទរកថាដោយនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០១ ។

[១៣៩] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ម៉ុក គឹមហុង ប្រធានក្រុមហ៊ុនចំការកៅស៊ូជប់ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ឬក្រុមហ៊ុនចំការកៅស៊ូជប់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ម៉ុក គឹមហុង សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៤០] ការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សម្បទានដីសម្រាប់គោលបំណងសេដ្ឋកិច្ចក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ទស្សនៈវិស័យ សិទ្ធិមនុស្ស ឧបសម្ព័ន្ធ ១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[១៤១] ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ២០០២ ។

[១៤២] ឯកសាររបស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ដែលចុះបញ្ជីក្រុមហ៊ុន Seng Keang Import Export Company Limited ជាផ្លូវការ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០២ ។

[១៤៣] ការអនុញ្ញាតនេះសំដៅទៅក្នុង ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ "ការអនុញ្ញាតបង្កើតរោងចក្របន្ទះឈើ ដែលផ្តល់ឱ្យក្រុមហ៊ុន Seng Keang Import Export Co., Ltd." ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[១៤៤] មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គម អំពើពុករលួយ និងគ្រួសារប្រជាជនខ្មែរ - ការអង្កេតស្រាវជ្រាវក្នុងគ្រួសារស្តីពីទស្សនាទាន ឥរិយាបថ និងផលប៉ះពាល់ទម្រង់នៃការអនុវត្តអំពើពុករលួយជារៀងរាល់ថ្ងៃក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ក្រុងភ្នំពេញ ឆ្នាំ ២០០៥ ទំព័រ ៤៨ ។

[១៤៥] លិខិតពី ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ជូនឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី សុខ អាន ថ្ងៃទី ១៤ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[១៤៦] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីបុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៤៧] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៤៨] ការស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៤៩] Porter Barron "ព្រំដែនមិនច្បាស់នៅចំការកៅស៊ូកំពង់ធំ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ២ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៣ ។ បុគ្គលិករបស់ Global Witness មានវត្តមាននៅក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយមន្ត្រី ដែលសេចក្តីអធិប្បាយរបស់គាត់ ត្រូវបានលើកឡើងនៅទីនេះ ។

[១៥០] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជា-ជាតិក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៣ ។ កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយពាណិជ្ជករឈើ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[១៥១] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវពាក់ព័ន្ធកិច្ចសម្ភាសន៏ ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៣ ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់កន្លែង ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៥២] Porter Barron "ព្រំដែនមិនច្បាស់នៅចំការកៅស៊ូកំពង់ធំ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ២ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៥៣] លិខិតពី ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ទៅកាន់ក្រុមការងារគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិរបស់ម្ចាស់ជំនួយអន្តជាតិ ថ្ងៃទី ២៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៥៤] ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ "ការអនុញ្ញាតបង្កើតរោងចក្រក្តារបន្ទះ ដែលផ្តល់ឱ្យក្រុមហ៊ុន Seng Keang Import Export Co., Ltd." ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[១៥៥] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាអនុក្រឹត្យស្តីពីវិធានការណ៏រឹតបន្តឹងវិស័យការវិនិយោគឆ្នាំ១៩៩៩ ។

[១៥៦] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៥៧] ឧទាហរណ៏ ចូរមើលរបាយការណ៏បទល្មើសរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ២០០២ និង ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៥៨] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៥៩] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយភ្ញៀវនៅពេលសម្ពោធរោងចក្រក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៦០] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[១៦១] ក្រុមហ៊ុន Colexim Enterprise សំណើដឹកជញ្ជូនឈើ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៦២] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០២ និងឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៦៣] ក្រុមហ៊ុន Colexim "បណ្តឹងសម្រាប់បន្តសកម្មភាព" ដែលផ្ញើជូន ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថ្ងៃទី ១២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៦៤] លិខិតពីក្រុមហ៊ុន Colexim ទៅឱ្យរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ថ្ងៃទី ១៦ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៣ ។លិខិតពីធនាគារពិភពលោកទៅកាន់រដ្ឋបាលព្រៃឈើ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០២ ។

[១៦៥] លិខិតពីក្រុមការងារគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិរបស់ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិទៅកាន់ ចាន់ - សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៦៦] លិខិតពីក្រុមការងារគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិរបស់ម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិទៅកាន់ ចាន់ - សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថ្ងៃទី ២៨ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[១៦៧] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកតំណាង SGS ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៦៨] ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកតំណាង SGS ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៦៩] លិខិតពី SGSទៅកាន់ Global Witness ថ្ងៃទី ១៥ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[១៧០] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៧១] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន និងបុគ្គលិករោងចក្រ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៧២] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង និងកិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[១៧៣] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។ កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន និងបុគ្គលិក ឆ្នាំ ២០០៥ ឆ្នាំ ២០០៦ ។ កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយបុគ្គលិកអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៧៤] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ។ កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន និងមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៧៥] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ សូ សុវណ្ណ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ សូ សុវណ្ណ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៧៦] ក្រុមហ៊ុន Colexim Enterprise ផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចីរភាព ឆ្នាំ ២០០២ ។ ក្រុមពិគ្រោះយោបល់ GFA ប្រទេសកម្ពុជា - ការពិនិត្យផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើយុទ្ធសាស្ត្រ ដែលរៀបចំដោយក្រុមហ៊ុនសម្បទានដែលប្រតិបត្តិការក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ផ្នែកទី ॥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៥ ទំព័រ ៥៤-៥៥ ។ ការឆ្លើយតបតាមអ៊ីម៉ែលរវាង ហង់ ស៊ុនត្រា មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើដែលរៀបរាប់ខ្លួនគាត់ថាជាជំនួយការ សូ សុវណ្ណ និងក្រុមហ៊ុនឈើ ថ្ងៃទី ១៤ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០២ ។

[១៧៧] ឧទាហរណ៏ ចូរមើល Global Witness មិនអាចប៉ះពាល់បាន (២០០០) និងការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើដោយគ្មានកំណត់ (២០០២) ។ របាយការណ៏ទាំងនេះ អាចយកចេញបានពី www.globalwitness.org ។

[១៧៨] កិច្ចសម្ភាសន៏របស់ Global Witness ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០០ ។ ការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សម្បទានដីសម្រាប់គោលបំណងសេដ្ឋកិច្ចក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[១៧៩] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ចេង សាវ៉ាត់ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ចេង សាវ៉ាត់ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៨០] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ស្វាយ សាវ៉ាត់ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ស្វាយ សាវ៉ាត់ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៨១] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[១៨២] ក្រុមពិគ្រោះយោបល់ GFA ប្រទេសកម្ពុជា - ការពិនិត្យផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើយុទ្ធសាស្ត្រ ដែលរៀបចំដោយក្រុមហ៊ុនសម្បទាន ដែលប្រតិបត្តិការក្នុងប្រទេសកម្ពុជាផ្នែកទី ॥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៥ ទំព័រ ៦០ ។

[១៨៣] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ នាក់ សុខណៃ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ នាក់ សុខណៃ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៨៤] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ងិន វ៉ាន់ថៃ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ងិន វ៉ាន់ថៃ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៨៥] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[១៨៦] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយបុគលិករោងចក្រ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៨៧] ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[១៨៨] ឌួង ប៊ុន្នី អនុស្សារណៈទៅកាន់ ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ដែលបានសរសេរក្នុងខែ វិច្ឆិកា ឬ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[១៨៩] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ សាត់ ចាន់ថា ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ សាត់ ចាន់ថា សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៩០] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ អ៊ុយ គៀ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង១ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ អ៊ុយ គៀ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[១៩១] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ការសម្ភាសន៏ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[១៩២] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ការសម្ភាសន៏ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ ពាណិជ្ជករឈើ និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៩៣] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៩៤] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៩៥] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីបុគ្គលិកអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៩៦] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិកក្រុមហ៊ុន Seng Keang Company ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៩៧] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអតីតបុគ្គលិករបស់ ឌី ចូច ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៩៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ពាណិជ្ជករឈើ និងមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[១៩៩] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ និងមន្ត្រីមូលដ្ឋាន ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២០០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ពីរ ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[២០១] ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ២០០១ ។

[២០២] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិកនៅរោងចក្រ Kingwood ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០២, ២០០៣, ២០០៤, ២០០៥ ។

[២០៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[២០៤] រដ្ឋបាលព្រៃឈើ "ប្រទេសកម្ពុជា : ស្ថិតិព្រៃឈើឆ្នាំ ២០០៤" ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២០៥] http://comtrade.un.org/ ។ សៀវភៅពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក (សម្រាប់ឆ្នាំ ២០០៣ និង ២០០៤) សៀវភៅកំណត់ហេតុប្រចាំឆ្នាំស្ថិតិគយរបស់ប្រទេសចិន (សម្រាប់ឆ្នាំ ២០០៥) និងគយប្រទេសចិន (សម្រាប់ខែ មករា ដល់ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦)

[២០៦] http://www.aseansec.org/carh/Capital%20Account%20regime%20files/Cambodia%20Capital%20Account%20Regime.pdf
http://www.unescap.org/tid/publication/t&ipub2320_part3.pdf

[២០៧] ផ្អែកតាមរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំថ្មីបំផុតជាប់ៗគ្នា ពីអង្គការព្រៃឈើត្រូពិចអន្តរជាតិ ។

[២០៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយពាណិជ្ជករឈើ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[២០៩] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប៉ូលីស និងកងរាជអាវុធហត្ថ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២១០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២១១] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[២១២] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[២១៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកយកជ័រក្នុងឃុំ សុខជេត ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[២១៤] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកយកជ័រ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[២១៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកភូមិ និងអ្នកកាប់ឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២១៦] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[២១៧] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយសមាជិកក្រុមសហគមន៍ព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២១៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែក ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២១៩] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែក ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិករបស់ UNOHCHR ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២២០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែក ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[២២១] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែក ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិករបស់ UNOHCHR ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២២២] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅជាកំពូល ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ជា កំពូល សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[២២៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែក ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិករបស់ UNOHCHR ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២២៤] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[២២៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយសាក្សីផ្ទាល់ភ្នែក ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិករបស់ UNOHCHR ឆ្នាំ២០០៥ ។ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ២០០៦ ។

[២២៦] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិករបស់UNOHCHR ឆ្នាំ២០០៥ ។ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[២២៧] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិករបស់UNOHCHR ឆ្នាំ២០០៥ ។ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[២២៨] SGS របាយការណ៍ប្រចាំត្រីមាសទីបីឆ្នាំ២០០៤អ្នកត្រួតពិនិត្យឯករាជ្យ - ការត្រួតពិនិត្យ និងការរាយការណ៍បទល្មើសព្រៃឈើ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ១៩-២០ ។

[២២៩] UNOHCHR របាយការណ៍របស់តំណាងពិសេសរបស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ សម្រាប់សិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាYash Ghai ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៦ ទំព័រ ១៨ ។

[២៣០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[២៣១] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ហួរ គីមឆេង ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ហួរ គីមឆេង សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[២៣២] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[២៣៣] លិខិតពី សេង គាង ជូនទៅអភិបាលខេត្តកំពង់ធំ ថ្ងៃទី ១៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៣៤] របាយការណ៍ពីការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់កន្លែងស្តីពីស្ថានភាពព្រៃឈើសម្រាប់ក្រុមហ៊ុន Seng Keang Import Export Co., Ltd. ក្នុងស្រុកសណ្តាន់ ខេត្តកំពង់ធំ ។

[២៣៥] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ២០០៦ ។កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី ឆ្នាំ២០០៦ ។

[២៣៦] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[២៣៧] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីបុគ្គលិកអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[២៣៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៣៩] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[២៤០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៤១] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអតីតមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ និងការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអតីតមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។ USAID *ការវាយតម្លៃអំពើពុករលួយក្នុងប្រទេសកម្ពុជា* ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ៤ ។

[២៤២] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអតីតមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ និងការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអតីតមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[២៤៣] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអតីតមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៤៤] ធនាគារពិភពលោក "ការពិនិត្យវិស័យព្រៃឈើដោយឯករាជ្យ យោបល់ និងសំណើរបស់ធនាគារពិភពលោក កំពុងឆ្ពោះទៅមុខ" ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[២៤៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ និងការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអតីតមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[២៤៦] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៤៧] កិច្ចសម្ភាសន៍ និងការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអតីតមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៤៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[២៤៩] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៥០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[២៥១] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីមូលដ្ឋាន ។កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ២០០៥ ។

[២៥២] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៥៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ និងកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៥៤] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៥៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[២៥៦] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីមូលដ្ឋាន ប្រជាជនមូលដ្ឋាន អ្នកកាប់ឈើ មន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[២៥៧] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអតីតសមាជិកបុគ្គលិក នៅ UNOHCHR ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[២៥៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីបុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[២៥៩] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[២៦០] ការស៊ើបអង្កេត កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងរាជអាវុធហត្ថ ឆ្នាំ ២០០៤ ។ពីមុន Global Witness ធ្លាប់បានសរសេរអំពីតួនាទីរបស់ សៅ សុខា ក្នុងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ក្នុងសៀវភៅ Taking a Cut (២០០៤) ដែលអាចយកចេញពី www.globalwitness.org ។

[២៦១] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ ២០០៦ ។ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ឌី ផេន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ព

ផ្សាយរបាយការណ៍នេះGlobalWitness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ឌី ផេន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

២៦២ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងរាជអាវុធហត្ថ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៦៣ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងរាជអាវុធហត្ថ មន្ត្រីមូលដ្ឋាន ពាណិជ្ជករឈើ និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៦៤ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៦៥ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីមូលដ្ឋាន និងអាជីវករ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៦៦ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ សឹង គឹមរ៉ន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ សឹង គឹមរ៉ន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

២៦៧ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០១ និងឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៦៨ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ សេង មាស ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ សេង មាស សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

២៦៩ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីមូលដ្ឋាន និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៧០ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៤ ។

២៧១ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៤ និងឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៧២ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ម៉ុល រឿប ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ម៉ុល រឿប សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

២៧៣ Heder, "ការបង្រួបបង្រួមរបស់ ហ៊ុន សែន" Southeast Asian Affairs ឆ្នាំ ២០០៥ ទំព័រ ១១៨ ។

២៧៤ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន និងពាណិជ្ជករឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ និងឆ្នាំ ២០០៦ ។

២៧៥ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ និងរដ្ឋបាលព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៧៦ មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គម អំពើពុករលួយ និងគ្រួសារប្រជាជនខ្មែរ ក្រុងភ្នំពេញ ឆ្នាំ ២០០៥ ទំព័រ ៤៥ ទំព័រ ៤៨ ។

២៧៧ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប៉ូលីស ឆ្នាំ ២០០៤ ។

២៧៨ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ងួន ញ៉ិល ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ GlobalWitness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យងួនញ៉ិលសូមទំនាក់ទំនងGlobalWitness តាមរយៈmail@globalwitness.org ។

២៧៩ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ អំ ពីលី ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ GlobalWitness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យអំពីលីសូមទំនាក់ទំនងGlobalWitness តាមរយៈmail@globalwitness.org ។

២៨០ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីមូលដ្ឋាន និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៨១ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីមូលដ្ឋាន និងអាជីវករឈើ ឆ្នាំ ២០០៥, ២០០៦ ។

២៨២ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ញ៉ែម សុផានី ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ញ៉ែម សុផានី សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

២៨៣ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ញ៉ែម ប៊ុនថា ក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ញ៉ែម ប៊ុនថា សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

២៨៤ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ អ៊ុន នឿន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ អ៊ុន នឿន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

២៨៥ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៣ និង ឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៨៦ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ម៉ែន ផា ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ម៉ែន ផា សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

២៨៧ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ជេត រ៉ា ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ GlobalWitness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ជេត រ៉ា សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

២៨៨ ការស៊ើបអង្កេត ឆ្នាំ២០០១-២០០៥ ។កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយពាណិជ្ជករឈើ ឆ្នាំ២០០៥ ។

២៨៩ ការស៊ើបអង្កេត ឆ្នាំ ២០០១, ២០០៤, ២០០៥ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៣ ។

២៩០ ហ៊ុន សែន សុន្ទរកថានៅខួបលើកទី ១០ នៃការបង្កើតកងពលតូចលេខ ៧០ នៅចោមចៅ ថ្ងៃទី ១៥ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤ ទាញយកបានពី www.cnv.org.kh ។

២៩១ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអតីតមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ។

២៩២ សំ រិទ្ធិ និង Liam Cochrane "មិត្តដ៏ល្អផ្នែកទ័ពជាមួយប្រទេសចិន និងប្រទេសវៀតណាម" កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ២១ ខែ តុលា ដល់ថ្ងៃទី ៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ អ៊ីម៉ែលពីអ្នកនាំពាក្យស្ថានទូតអាមេរិក ក្រុងភ្នំពេញ ឆ្នាំ ២០០៧ ។ ក្រសួងការបរទេស និងពាណិជ្ជកម្មរដ្ឋាភិបាលអូស្ត្រាលី "សេចក្តីសង្ខេបពីប្រទេសកម្ពុជា - ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧" ។ http://www.dfat.gov.au/geo/cambodia/cambodia_brief.html (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ៣០ ខែ មិនា) ។ Global Witness បានសរសេរទៅកាន់ក្រសួងការបរទេសដើម្បីស្នើសុំលំអិតពីកិច្ចព្រមព្រៀងសហការការពាររបស់ពួកគេ ជាមួយប្រទេសកម្ពុជាក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧ តែមិនបានទទួលការឆ្លើយតបចំពោះលិខិតទាំងនេះទេ ។

២៩៣ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ម៉ៅ សុផាន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ម៉ៅ សុផាន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

២៩៤ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

២៩៥ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ គន់ គីម ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ GlobalWitness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យគន់គីមសូមទំនាក់ទំនងGlobalWitness តាមរយៈmail@globalwitness.org ។

២៩៦ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប៉ូលីស និងមន្ត្រីព្រៃឈើ ឆ្នាំ ២០០១ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០២ ។

២៩៧ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០១ និង ឆ្នាំ ២០០២ ។ ឯកសាររបស់ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដែលបង្កើតទំនួលខុសត្រូវរបស់គណៈកម្មការនេះ ដែលចុះហត្ថលេខាដោយ ប្រាក់ សាខុន ថ្ងៃទី ៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

២៩៨ គុជ ណារ៉ែន និង John Maloy "ហ៊ីង ប៊ុនហៀង ត្រូវបានតែងតាំងទៅកាន់សភាសង្ឃ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ២៦ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

២៩៩ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវនេះ ផ្អែកទៅលើបទពិសោធន៍របស់ Global Witness ចំពោះការត្រួតពិនិត្យការអភិវឌ្ឍន៍នយោបាយក្នុងប្រទេសកម្ពុជា អស់រយៈពេល ១២ ឆ្នាំមកនេះ ។ ចំពោះការសំអាងជាក់លាក់ទៅកាន់នាយករដ្ឋមន្ត្រីដែលអះអាងថា ការដកចេញគាត់នឹងបណ្តាលឱ្យមានអស្ថេរភាព ចូរមើលឯកសារខាងក្រោម : រស្មី ហេង "ហ៊ុន សែន ព្រមានថាការចាញ់ឆ្នោតរបស់គណបក្សប្រជាជននឹងមានន័យថាអស្ថេរភាព" សម្លេងអាមេរិក ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧ ។ យុន សាមៀន "ហ៊ុន សែន បោះបង់ចោលសុបិន្តតែងកំណាព្យស្ថិតនៅក្នុងនយោបាយ"វិចារណកថាប្រចាំសប្តាហ៍របស់កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៨-១២ ខែ មករា ឆ្នាំ២០០៧ ។កាសែតខេមបូឌាដេលី "នាយករដ្ឋមន្ត្រីនិយាយថាការស្លាប់របស់គាត់នឹងបណ្តាលឱ្យមានភាពវឹកវរ" ដោយ ពិន ស៊ីសុវណ្ណ និង ឡេា ចាន់ដារ៉ា ។ ថ្ងៃទី ២៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៥ ពិន ស៊ីសុវណ្ណ "នាយករដ្ឋមន្ត្រី : ពួកបះបោរដែលមាន គួរតែរៀបចំមឈូសឱ្យហើយទៅ" កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ២០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៣០០ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអតីតសមាជិកបុគ្គលិកនៅ UNOHCHR ឆ្នាំ ២០០៦ ។ ឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្ស ប្រទេសកម្ពុជា – លទ្ធផលនៃរដ្ឋប្រហារ ឆ្នាំ ១៩៩៧, http://www.hrw.org/reports/1997/cambodia (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

៣០១ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអ្នកម៉ៅការកាប់ឈើ ឆ្នាំ ២០០០ ។ ការស៊ើបអង្កេត ឆ្នាំ ២០០១-២០០៣ ។

៣០២ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៦ ។

៣០៣ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងរាជអាវុធហត្ថ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

៣០៤ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ជឿន សុវណ្ណថា ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ជឿន សុវណ្ណថា សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៣០៥ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី ប្រជាជនមូលដ្ឋាន និងមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៣, ២០០៤, ២០០៥ ។ ពិន សុវណ្ណ "ទាហានវាយអ្នកភូមិពីរនាក់" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ពិន សុវណ្ណ "មេបញ្ជាការកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ បដិសេធសកម្មជនវាយប្រហារ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៩ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

៣០៦ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ កែវ សាមួន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ កែវ សាមួន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៣០៧ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ អាជីវករឈើ ប្រជាជនមូលដ្ឋាន និងមន្ត្រី ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៤ ។

៣០៨ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

៣០៩ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៦ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីប៉ូលីស អាជីវករ ប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥

៣១០ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

៣១១ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ និង អាជីវករ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៣១២ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៣១៣ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤, ២០០៥, ២០០៦ ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៣១៤ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

៣១៥ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៥, ២០០៦ ។

៣១៦ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៤, ២០០៥, ២០០៦ ។

៣១៧ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤, ២០០៦ ។

៣១៨ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ មាស សុភា ក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ មាស សុភា សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៣១៩ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅអ្នកស្រី មាស សុភា ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យអ្នកស្រី មាស សុភា សូម ទំនាក់ទំនង Global - Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៣២០ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

៣២១ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយឈ្មួញឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៣២២ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤, ២០០៥, ២០០៦ ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

៣២៣ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៥ ។ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ គង់ ហម ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វី ដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ គង់ ហម សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៣២៤ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ និង ប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៣២៥ អ៊ីម៉េលពីអ្នកនាំពាក្យស្ថានទូតអាមេរិក ក្រុងភ្នំពេញ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

៣២៦ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

៣២៧ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

៣២៨ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ និងមន្ត្រីប៉ូលីស ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៣២៩ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ប៉ុល សារឿន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ប៉ុល សារឿន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៣៣០ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ម៉ឹង សំផន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ម៉ឹង សំផន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៣៣១ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

៣៣២ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីប៉ូលីស ឆ្នាំ និង ២០០៥ ។ សាំង សីន្ធរិទ្ធី "អ្នកបើកបរម្នាក់ត្រូវបានបុកដោយឡានធំ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ១១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៣៣៣ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ និង ២០០៦ ។

៣៣៤ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ និង ២០០៥ ។

៣៣៥ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីម្នាក់ ឆ្នាំ និង ២០០៥ ។

៣៣៦ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

៣៣៧ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអាជីវករពីរនាក់ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

៣៣៨ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកំពង់ផែ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

៣៣៩ បណ្តឹងលាយលក្ខណ៍អក្សរដាក់ដោយប្រជាជនភូមិត្រពាំងស្វាយ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

៣៤០ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ខៃ ណារិន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ខៃ ណារិន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

៣៤១ ទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ជាមួយអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ ២០០៣ ។

[៣៤២] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយអ្នកតំណាង SGS ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣៤៣] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៣៤៤] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ជឹង សុភាព ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្ដីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ជឹង សុភាព សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៤៥] ចលនាព្រៃត្រូពិកពិភពលោក មរណភាពព្រៃឈើ – របាយការណ៏ពីសកម្មភាពដាំដើមឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Wuzhishan និងក្រុមហ៊ុន Green Rich ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា សេរី WRM ពីការដាំដើមឈើលេខ ៤ ឆ្នាំ ២០០៦ ទំព័រ ២១ ។

[៣៤៦] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយអ្នកកាប់ឈើ ប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៣, ២០០៤, ២០០៥ ។

[៣៤៧] Solana Pyne និង យុន សាមៀន "ហ៊ុន សែន និយាយថា Global Witness បានកុហកនៅក្នុងរបាយការណ៏" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ហ៊ុន សែន និងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ផ្សេងទៀត បានវាយការណ៏យ៉ាងទូលំទូលាយមួយចំនួនវាយប្រហារដោយផ្ទាល់មាត់ទៅលើ Global Witness អស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ ។

[៣៤៨] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិក UNICEF ឆ្នាំ ២០០៥ ។ គុជ ណារ៉ែន "ក្រុមហ៊ុនកម្ពុជា ចិន នឹងវិនិយោគលើរ៉ែ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ២២ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ចលនាព្រៃត្រូពិកពិភពលោក មរណភាពព្រៃឈើ – របាយការណ៏ពីសកម្មភាពដាំដើមឈើរបស់ក្រុមហ៊ុន Wuzhishan និងក្រុមហ៊ុន Green Rich ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា សេរី WRM ពីការដាំដើមឈើលេខ ៤ ឆ្នាំ ២០០៦ ទំព័រ ២១ ។ Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅក្រុមហ៊ុន Pheapimex ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយលើព័ត៌មាននេះ តែមិនទាន់ទទួលបានការឆ្លើយតបនៅឡើយ ។

[៣៤៩] កិច្ចសន្យាផ្ដល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចចំនួន ១៧៦,០៦៥ ហិកតា ក្នុងខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ចុះហត្ថលេខាដោយ ឈា សុង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថ្ងៃទី ៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០០ ។ កិច្ចសន្យាផ្ដល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចចំនួន ១៣៨,៩៦៣ហិកតា ក្នុងខេត្តពោធិសាត់ ចុះហត្ថលេខាដោយ ឈា សុង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ថ្ងៃទី ៨ ខែមករាឆ្នាំ២០០០ ។កិច្ចសន្យាសម្រាប់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចចំនួនពីរ មានទំហំ៧០,០០០ហិកតា (បន្ទាយមានជ័យ) និង ២៣០,០០០ហិកតា (បាត់ដំបង) ចុះហត្ថលេខាដោយ ស៊ុម ម៉ានិត រដ្ឋមន្ត្រីទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី និង នូវ កាណុន ក្រុងភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ៨ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៨ ។ ទិន្នន័យ GIS របស់ក្រសួងគ្រប់គ្រងដែនដីនគរូបនីយកម្ម និងសំណង ដែលបង្ហាញពីសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចពីរក្នុងខេត្តបន្ទាយមានជ័យ និងខេត្តបាត់ដំបង ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ការចុះបញ្ជីក្រុមហ៊ុន Wuzhishan LS Group Ltd. របស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ថ្ងៃទី ២៤ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ (ឯកសារនេះរាយបង្ហាញពីម្ចាស់ហ៊ុនបីនាក់របស់ក្រុមហ៊ុន Wuzhishan ដូចជា Liu Wei, ឡៅ ម៉េងឃិន និង ស៊ី គង់ទ្រីវ) ។ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បង្ហាញពីសម្បទានដីនៅមណ្ឌលគីរីទំហំ ១០,០០០ហិកតា របស់ក្រុមហ៊ុន Wuzhishan នៅលើគេហទំព័រ http://www.maff.gov.kh/elc/comprofiles/mdwuzhis.html (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ៣ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[៣៥០] Global Witness បានគណនាថា ក្រុមហ៊ុន Pheapimex មានសម្បទានឈើ និងសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចចំនួន ១,៣៣៣,៩៣១ ហិកតា ។ ផ្ទៃដីសរុបរបស់ប្រទេសកម្ពុជា គឺ ១៨,១០៤,០០០ ហិកតា ។

[៣៥១] ការចុះបញ្ជីក្រុមហ៊ុន Wuzhishan LS Group Ltd. របស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ថ្ងៃទី ២៤ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ឯកសារនេះរាយបង្ហាញ ពីម្ចាស់ហ៊ុនបីនាក់របស់ក្រុមហ៊ុនWuzhishan ដូចជា Liu Wei, ឡៅ ម៉េងឃិន និង ស៊ី គង់ទ្រីវ ។

[៣៥២] ការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ សម្បទានដីសម្រាប់គោលបំណងសេដ្ឋកិច្ចក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ទស្សនៈវិស័យ សិទ្ធិមនុស្ស ឧបសម្ព័ន្ធ ៤ និង ឧបសម្ព័ន្ធ ៥ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិក UNOHCHR ឆ្នាំ ២០០៥ ។ UNOHCHR តួនាទី និងសមិទ្ធិផលរបស់ការិយាល័យស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ ក្នុងការជួយរដ្ឋាភិបាល និងប្រជាជនកម្ពុជា ក្នុងការជម្រុញ និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស – របាយការណ៏របស់អគ្គលេខាធិការ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៦ ទំព័រ ៦ ។

[៣៥៣] លិខិតពីនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ថ្វាយព្រះមហាក្សត្រ នរោត្តម សីហមុនី ថ្ងៃទី ២៤ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៣៥៤] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣៥៥] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[៣៥៦] DFDL "តាមដានច្បាប់ប្រចាំសប្ដាហ៏" ថ្ងៃទី ១ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ។ កៃ គឹមសុង" សង្ឃឹមខ្ពស់សម្រាប់តំបន់សេដ្ឋកិច្ចថ្មីមួយក្នុងក្រុងព្រះសីហនុ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៦ ។ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីសមាជិកបុគ្គលិករបស់UNOHCHR ឆ្នាំ២០០៧ ។

[៣៥៧] កៃ គឹមសុង "សង្ឃឹមខ្ពស់សម្រាប់តំបន់សេដ្ឋកិច្ចថ្មីមួយក្នុងក្រុងព្រះសីហនុ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៣៥៨] ក្រុមហ៊ុន Price Waterhouse Coopers "ធនប័ត្រពន្ធរបស់អាស៊ីបាស៊ីហ្វិក – ការគ្រប់គ្រង និងការធ្វើផែនការពន្ធក្នុងអាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក" ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៦, http://www.pwchk.com/webmedia/doc/632840612600873952_aptn19_may2006.pdf (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ១៧ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០០៧) ។ កៃ គឹមសុង "សង្ឃឹមខ្ពស់សម្រាប់តំបន់សេដ្ឋកិច្ចថ្មីមួយក្នុងក្រុងព្រះសីហនុ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៣៥៩] កៃ គឹមសុង "សង្ឃឹមខ្ពស់សម្រាប់តំបន់សេដ្ឋកិច្ចថ្មីមួយក្នុងក្រុងព្រះសីហនុ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៣៦០] សេចក្ដីជូនដំណឹងក្នុងកាសែតដោយឌិនយនទីប្រឹក្សាហ៊ុនសែនពាក់ព័ន្ធការអបអរសាទរយាយភូ ទទួលបានមេដាយរបស់គាត់ ខែមករា ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[៣៦១] កងកម្លាំងការងារសិទ្ធិកន្លែងស្នាក់នៅ និងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា "កិច្ចសន្យាបឹងកក់ បំពានច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជា" ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ។ ប្រាក់ ចាន់ធុល និង James Welsh "ការជួលដីរយៈពេល ៩៩ ឆ្នាំ លើបឹងកក់" កាសែតខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ ។ Allister Hayman និង សំ រិទ្ធី "ការលក់ទីក្រុងចុងក្រោយបំផុតបឹងកក់" កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ៩-២៣ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ ។ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពី UNOHCHR ខែ មិនា ឆ្នាំ២០០៧ ។

[៣៦២] កងកម្លាំងការងារសិទ្ធិកន្លែងស្នាក់នៅ និងមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា "កិច្ចសន្យាបឹងកក់ បំពានច្បាប់ប្រទេសកម្ពុជា" ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ។ មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា "ប្រជាជនបឹងកក់ភ័យខ្លាចការបណ្ដេញចេញ ដោយសារសាលាក្រុងភ្នំពេញបានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចសន្យារយៈពេល ៩៩ ឆ្នាំ ជាមួយក្រុមហ៊ុន Sokako Inc Company " ថ្ងៃទី ២០ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[៣៦៣] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ចៃឡែន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ GlobalWitness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។សម្រាប់ព័ត៌មានស្ដីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ចៃឡែន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៦៤] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយមន្ត្រីឆ្នាំ២០០៤ ។ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ២០០៤ ។

[៣៦៥] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ។ កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយព្រះសង្ឃ ឆ្នាំ ២០០៣ និង ២០០៤ ។

[៣៦៦] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ។ កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយមន្ត្រី និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៣ និង ២០០៤ ។

[៣៦៧] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយពាណិជ្ជករឈើ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣៦៨] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៣៦៩] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ហាក់ ឡេង ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្ដីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ហាក់ ឡេង សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៧០] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ សៀម ទូច ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្ដីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ សៀម ទូច សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៧១] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ។ កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៣, ២០០៤ និង ២០០៦ ។ កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយកម្មកររោងចក្រអារឈើ ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៣៧២] កិច្ចសម្ភាសន៏ជាមួយ ហាក់ ឡេង និង សៀម ទូច ឆ្នាំ ២០០៤ ។ ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣៧៣] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ គឿង វណ្ណៈ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៏នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៏នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្ដីពីអ្វីដែលមាន

សរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ គៀង វណ្ណៈ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៧៤] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកស្រាវជ្រាវ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣៧៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៣៧៦] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ស៊ាន លាងឈុន ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ស៊ាន លាងឈុន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៧៧] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៣ - ២០០៥ ។

[៣៧៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០២ ។ លិខិតពី ចាន់ តុងអ៊ីវ អនុរដ្ឋលេខាធិការ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ជូន ទី សុគន្ធ ពាក់ព័ន្ធការលក់ឈើដែលបានរឹបអូសចំនួន ៥៩៣ម^{៣} ឱ្យ ស៊ាន លាងឈុន ថ្ងៃទី ៨ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០១ ។ អនុស្សារណៈផ្ទៃក្នុងរបស់នាយកដ្ឋានរុក្ខាប្រមាញ់និងសត្វព្រៃ ពាក់ព័ន្ធប្រាក់ចំនួន US$៣០,១៥០ ដែលជំពាក់ដោយ ស៊ាន លាងឈុន សម្រាប់សិទ្ធិទៅលើឈើដែលបានរឹបអូសចំនួន ៥៩៣ម^{៣} ថ្ងៃទី ៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២ ។ វិក្កយប័ត្រផ្ញើដោយនាយកដ្ឋានរុក្ខាប្រមាញ់ និងសត្វព្រៃ ស៊ាន លាងឈុន ពាក់ព័ន្ធនឹងបង់ប្រាក់ចំនួន US$៣០,១៥០ ថ្ងៃទី ១៩ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២ ។

[៣៧៩] លិខិតពី ចាន់ សារុន ទៅ ទី សុគន្ធ អនុម័តសំណើរបស់ ស៊ាន លាងឈុន ដើម្បីបង្កើតរោងចក្រអារឈើថ្មីមួយរយៈពេលប្រាំមួយខែនៅស្រុក អូររាំង ខេត្តមណ្ឌលគីរី ថ្ងៃទី ២១ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៣ ។ លិខិតពី គុយ គន្ធហួរ អភិបាលរងខេត្តមណ្ឌលគីរីឱ្យមន្ត្រីមូលដ្ឋានពាក់ព័ន្ធការពន្យារលិខិតអនុញ្ញាតរោងចក្រអារឈើរបស់ ស៊ាន លាងឈុន ថ្ងៃទី ១០ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣៨០] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ២០០៤ ។

[៣៨១] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៤ . Solana Pyne និង វណ្ណ រឿន "ចម្ងល់បន្តមានចំពោះស្ពានបាក់ចំនួនពីរ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៤ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣៨២] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៣៨៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយអតីតបុគ្គលិកសម្បទានិកកាប់ឈើ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៣៨៤] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ជា សំអាង ក្នុងខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ជា សំអាង សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៨៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់ ឆ្នាំ ២០០៤ ។ Solana Pyne "លិខិតអនុញ្ញាតនៅតែបន្តឱ្យស្ត្រី ដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយការកាប់ឈើ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ១៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣៨៦] Solana Pyne "លិខិតអនុញ្ញាតនៅតែបន្តឱ្យស្ត្រីដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយការកាប់ឈើ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ១៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ ។ Global Witness បានសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយកាសែត ខេមបូឌាដេលី ក្នុងការស្រាវជ្រាវករណីនេះ ។

[៣៨៧] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៣៨៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ៧០ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៣៨៩] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ព្រាប តាន់ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ព្រាប តាន់ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៩០] លិខិតចំនួនប្រាំ ចុះហត្ថលេខាដោយ ព្រាប តាន់, ហ៊ីង ប៊ុនហៀង, ទី សុគន្ធ និងអ្នកផ្សេងទៀត ខែ មករា និង ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៣៩១] វណ្ណ រឿន "ការិយាល័យរុក្ខាប្រមាញ់នៅដាច់ស្រយាលបានបិទបន្ទាប់ពីការបាញ់ប្រហារ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៣ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៤ ។ វណ្ណ រឿន និង Solana Pyne "មន្ត្រីជួបប្រជុំ ដើម្បីដោះស្រាយការប៉ះទង្គិចនៅខេត្តព្រះវិហារ" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៨ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០០៤ ។ SGS របាយការណ៍ប្រចាំត្រីមាសទីបី ឆ្នាំ ២០០៤ អ្នកត្រួតពិនិត្យឯករាជ្យ - ការត្រួតពិនិត្យ និងការរាយការណ៍បទល្មើសព្រៃឈើ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៤ ទំព័រ ១៩-២០ ។

[៣៩២] មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ មាត្រា IV ការប្រឹក្សា - របាយការណ៍បុគ្គលិក ។ សេចក្តីជូនដំណឹងព័ត៌មានជាសាធារណៈពីការពិភាក្សារបស់ក្រុមប្រឹក្សាប្រតិបត្តិ និងរបាយការណ៍ដោយនាយកប្រតិបត្តិសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៣៩៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ អាជីវករ ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[៣៩៤] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៤ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤, ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[៣៩៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[៣៩៦] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ទៀ បាញ់ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ទៀ បាញ់ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៩៧] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ទៀ វិញ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ទៀ វិញ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៣៩៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីគយ ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[៣៩៩] ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ១៩៩៧ និង ១៩៩៨ ។

[៤០០] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅអ្នកស្រី លឹម ឈីវហូ នាយកគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុន Attwood ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ លឹម ឈីវហូ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៤០១] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពមួយក្នុងសហគមន៍អាជីវកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៥ ។

[៤០២] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ប៉ែន ស៊ីម៉ន ក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ប៉ែន ស៊ីម៉ន សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៤០៣] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ទេព បុប្ផាប្រសិទ្ធិ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ទេព បុប្ផាប្រសិទ្ធិ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៤០៤] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ចម ប្រសិទ្ធិ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បង៧ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វី ដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ចម ប្រសិទ្ធិ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៤០៥] Erik Wasson និង កៃ គីមសុង "តំបន់មិនយកពន្ធក្រុងព្រះសីហនុ ត្រូវបានផ្តល់ឱ្យក្រុមហ៊ុនឯកជន" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ២៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ កៃ គីមសុង "រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទបក្សពួកនិយម" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ១៣ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៤ ។ កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពមួយក្នុងសហគមន៍អាជីវកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៤០៦] ចម ប្រសិទ្ធិ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម "វិនិយោគក្នុងប្រទេសកម្ពុជា : ប្រទេសដ៏មានស្នេហ៍ក្នុងការធ្វើវិនិយោគ" ការរៀបរាប់បង្ហាញនៅមជ្ឈមណ្ឌលអាស៊ាន-ជប៉ុន ថ្ងៃទី ១៧

ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៦ ក្រុងតូក្យូ ប្រទេសជប៉ុន ។ គេហទំព័ររបស់ក្រុមហ៊ុន Attwood Import Export Co., Ltd. http://www.attwoodgroup.com/ (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ២៩ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[៤០៧] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤, ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[៤០៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៤០៩] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ មន្ត្រី និងអាជីវករ ឆ្នាំ ២០០៤, ២០០៥ និង ២០០៦ ។ ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៤, ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[៤១០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ មន្ត្រី និងអាជីវករ ឆ្នាំ ២០០៤, ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[៤១១] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[៤១២] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[៤១៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីគយ និងកម្មករកំពង់ផែ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៤១៤] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីក្នុងស្រែអំបិល ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៤១៥] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅក្រុមហ៊ុន ហិនណេស៊ី ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់ក្រុមហ៊ុន ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយក្រុមហ៊ុន ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យក្រុមហ៊ុន ហិនណេស៊ី សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៤១៦] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅ ថេង ប៊ុនម៉ា ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់គាត់ចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយគាត់ ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វីដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យ ថេង ប៊ុនម៉ា សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៤១៧] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៤១៨] សុន្ទរកថារបស់ ហ៊ុន សែន នៅពិធីសម្ពោធកំពង់ផែឧកញ៉ាម៉ុង ថ្ងៃទី ២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤, http://www.cnv.org.kh (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី២៤ខែ មិនាឆ្នាំ២០០៧) ។

[៤១៩] ប្រាក់ ចាន់ធុល និង Lee Berthiaume "ការប្រកាន់ខ្ជាប់មួយចំនួននៅ RUFA ខណៈពេលដែលកាលផុតកំណត់បញ្ចប់" កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៤២០] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៦ ។ ការស៊ើបអង្កេតរបស់ Global Witness ឆ្នាំ ១៩៩៧ និង ១៩៩៨ ។ កិច្ចសន្យាសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចរបស់ក្រុមហ៊ុន Green Sea Company ថ្ងៃទី ២៣ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១ ។ កែ គីមសុង "សេដ្ឋី មហាសេដ្ឋីមានគម្រោងវិនិយោគ $៥០ លាន លើរោងចក្រស្ករស "កាសែត ខេមបូឌាដេលី ថ្ងៃទី ១៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៤២១] កិច្ចសន្យាសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចរបស់ក្រុមហ៊ុន Green Sea Company ថ្ងៃទី ២៣ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០១ ។

[៤២២] លិខិតពី ចាន់ សារុន រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ទៅកាន់ Global Witness ថ្ងៃទី ១២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០២ ។

[៤២៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយបុគ្គលិកសិទ្ធិមនុស្ស ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៤២៤] Miloon Kothari របាយការណ៍ពីអ្នករាយការណ៍ពិសេស ស្តីពីកន្លែងស្នាក់នៅគ្រប់គ្រាន់ ជាសិទ្ធិមួយចំពោះការមានកម្រិតជីវភាពគ្រប់គ្រាន់ ស្នងការជាន់ខ្ពស់សិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ ក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គម ថ្ងៃទី ២១ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦ http://cambodia.ohchr.org/report_subject.aspx (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[៤២៥] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៦ ។ Kothari របាយការណ៍ពីអ្នករាយការណ៍ពិសេស ស្នងការជាន់ខ្ពស់នៃអង្គការសហប្រជាជាតិ ថ្ងៃទី ២១ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៦ http://cambodia.ohchr.org/report_subject.aspx (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[៤២៦] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់មួយ ឆ្នាំ ២០០៦ ។ សោម សាតានា "ការចាប់ខ្លួនត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងករណីកញ្ឆា បន្ទាប់ពីការបង្ក្រាបជាទូទៅ" Associated Press Worldstream ថ្ងៃទី ២២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។

[៤២៧] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់មួយ ឆ្នាំ ២០០៦ ។ សោម សាតានា "ការរីបអូសថ្នាំញៀន ចូលយ៉ាងរហ័សក្នុងជម្លោះនយោបាយរបស់ប្រទេសកម្ពុជា" Associated Press Worldstream ថ្ងៃទី ៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។ សាតានា "ការចាប់ខ្លួនត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងករណីកញ្ឆា បន្ទាប់ពីការបង្ក្រាបជាទូទៅ" Associated Press Worldstream ថ្ងៃទី ២២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។ សំ រិទ្ធិ និង Richard Woodd "សេដ្ឋីអាជីវកម្មបានចាប់ផ្តើមធ្លាក់ចុះ" កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ១៩ ខែ វិច្ឆិកា ដល់ ថ្ងៃទី ២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៤២៨] សោម សាតានា "ការចាប់ខ្លួនត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងករណីកញ្ឆា បន្ទាប់ពីការបង្ក្រាបជាទូទៅ" Associated Press Worldstream ថ្ងៃទី ២២ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។ Nate Thayer "ជនសង្ស័យថ្នាំញៀនបង់ប្រាក់ឱ្យមេដឹកនាំរដ្ឋប្រហារខ្មែរ ចរាចរណ៍ថ្នាំញៀនកើនឡើង ខណៈដែលកម្មី និងទាយជូទានវិលវល់ " កាសែត វ៉ាស៊ីនតោនប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។

[៤២៩] ឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្សប្រទេសកម្ពុជា - លទ្ធផលនៃរដ្ឋប្រហារ ឆ្នាំ ១៩៩៧ http://www.hrw.org/reports/1997/cambodia (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។ Nate Thayer "ជនសង្ស័យថ្នាំញៀនបង់ប្រាក់ឱ្យមេដឹកនាំរដ្ឋប្រហារខ្មែរ ចរាចរណ៍ថ្នាំញៀនកើនឡើង ខណៈដែលកម្មី និងទាយជូទានវិលវល់ " កាសែត វ៉ាស៊ីនតោន-ប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។

[៤៣០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពសម្ងាត់មួយ ឆ្នាំ ២០០៦ ។ Nate Thayer "ជនសង្ស័យថ្នាំញៀនបង់ប្រាក់ឱ្យមេដឹកនាំរដ្ឋប្រហារខ្មែរ" កាសែត វ៉ាស៊ីនតោនប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៧ ។ "មន្ត្រីពាក់ព័ន្ធនឹងការជួញដូរថ្នាំញៀន ត្រូវបានចាប់ខ្លួនជាថ្មី" Associated Press Worldstream ថ្ងៃទី ៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៩៨ ។ ឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្សប្រទេសកម្ពុជា - លទ្ធផលនៃរដ្ឋប្រហារ ឆ្នាំ ១៩៩៧ http://www.hrw.org/reports/1997/cambodia (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ២៨ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[៤៣១] រិទ្ធិ និង Woodd "សេដ្ឋីអាជីវកម្ម បានចាប់ផ្តើមធ្លាក់ចុះ" កាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ១៩ ខែ វិច្ឆិកា ដល់ ថ្ងៃទី ២ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៤៣២] អ៊ីម៉េលពី សារិន និងសហការី ថ្ងៃទី ២២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ។

[៤៣៣] http://www.mongreththy.com/mongreththygroup.htm (ត្រូវបានយកចេញចុងក្រោយបំផុតនៅថ្ងៃទី ១៣ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០០៧) ។

[៤៣៤] Staffan Lindberg "សេដ្ឋី ម៉ុង ឫទ្ធី សាងសង់កំពង់ផែផ្ទាល់ខ្លួនគាត់" កាសែត ភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ ថ្ងៃទី ២-១៥ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ ។

[៤៣៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយកម្មករកំពង់ផែ និងប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៤៣៦] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយកម្មករកំពង់ផែ ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[៤៣៧] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកការទូត ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៤៣៨] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាន ។

[៤៣៩] Global Witness បានសរសេរលិខិតមួយច្បាប់ទៅសណ្ឋាគារអាំងទែកុងទីណង់តាល់ ក្នុងខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ដើម្បីស្នើសុំការអធិប្បាយរបស់ក្រុមហ៊ុនចំពោះបញ្ហាចម្បងៗ ដែលបានលើកឡើងក្នុងរបាយការណ៍នេះ ដោយសារតែទាក់ទិន ឬពាក់ព័ន្ធជាមួយក្រុមហ៊ុន ។ នៅពេលបោះពុម្ពផ្សាយរបាយការណ៍នេះ Global Witness មិនបានទទួលការឆ្លើយតបនោះទេ ។ សម្រាប់ព័ត៌មានស្តីពីអ្វី ដែលមានសរសេរនៅក្នុងលិខិតឱ្យសណ្ឋាគារអាំងទែកុងទីណង់តាល់ សូមទំនាក់ទំនង Global Witness តាមរយៈ mail@globalwitness.org ។

[៤៤០] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៤៤១] ការទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ពីអ្នកកាសែត ឆ្នាំ ១៩៩៨ ។

[៤៤២] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយសមាជិកសបុគ្គលិកសណ្ឋាគារអាំងទែកុងទីណង់តាល់ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៤៤៣] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៥ ។

[៤៤៤] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រីកងពលតូចលេខ ៧០ ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[៤៤៥] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយដៃគូរបស់ ហាក់ ម៉ៅ ឆ្នាំ ២០០៥ និង ២០០៦ ។

[៤៤៦] កិច្ចសម្ភាសន៍ជាមួយមន្ត្រី និងអាជីវករ ឆ្នាំ ២០០៤ និង ២០០៥ ។

[៤៤៧] ការអង្កេតស្រាវជ្រាវដល់ទីកន្លែង ឆ្នាំ ២០០៦ ។

[៤៤៨] សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមពីប្រទេស អង់ហ្គោឡា ឧទាហរណ៍ សូមមើល Global Witness ការដាស់ឱ្យភ្ញាក់ដ៏គ្រោតគ្រាត ឆ្នាំ ១៩៩៩, មនុស្សរបស់ប្រធានាធិបតីទាំងអស់ ឆ្នាំ ២០០២ ពេលវេលាសម្រាប់តម្លាភាព ឆ្នាំ ២០០៤ www.globalwitness.org ។

global witness

Global Witness គឺជាអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល មានមូលដ្ឋាន នៅប្រទេសអង់គ្លេស ដែលស៊ើបអង្កេត តួនាទីធនធាន ធម្មជាតិក្នុងជម្លោះ និងអំពើពុករលួយ ផ្តល់មូលនិធិជុំវិញពិភពលោក ។

យោងចំពោះ ‘Global Witness’ ខាងលើ និងផ្នែកខាងក្នុងរបស់ របាយការណ៍នេះ គឺក្រុមហ៊ុន Global Witness Limited ដែលជាក្រុមហ៊ុនមួយមានកំណត់ ដោយការធានា និងត្រូវបាន ចុះបញ្ជីក្នុងប្រទេសអង់គ្លេស និងប្រទេសវែល ។

របាយការណ៍នេះ ត្រូវបានបកស្រាយ បោះពុម្ព និងចែកចាយ ដោយក្រុមហ៊ុន Global Witness Publishing Inc. ពីលទ្ធផលនៃការ ស៊ើបអង្កេត ដែលធ្វើដោយក្រុមហ៊ុន Global Witness Limited និងត្រូវបានប្រើប្រាស់ ដើម្បីរៀបរាប់សង្ខេបពីរដ្ឋាភិបាល អង្គការ ទំនាក់ទំនងរដ្ឋាភិបាល សង្គមស៊ីវិល និងបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយ ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋានក្នុងរបាយការណ៍នេះ ផ្អែកលើលទ្ធផល ពីការប្រើប្រាស់កម្មវិធីផ្តល់រង្វាន់របស់ក្រុមហ៊ុន i2 Limited របស់ Global Witness ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាបទដ្ឋានដោយការអនុវត្ត និងភ្នាក់ងារស៊ើបអង្កេតជុំវិញពិភពលោក ។
កម្មវិធីនេះ អាចឱ្យអង្គការធ្វើការស៊ើបអង្កេតសាំញ៉ាំពាក់ព័ន្ធទិន្នន័យច្រើន និងផ្សេងៗ ដោយផ្តល់នូវគំនិត និងឧបករណ៍វិភាគ ដែលត្រូវបាន ប្រើប្រាស់ដោយអង្គការចំនួន ១៥00 និង ៩0 ប្រទេស ។
ក្រុមហ៊ុន i2 Limited បានផ្តល់កម្មវិធីនេះ ដោយសប្បុរសបំផុតដល់ Global Witness ស្របជាមួយនឹងការគាំទ្រ និងប្រឹក្សាជាច្រើន ។

យើងបានភ្ជាប់មកជាមួយនូវសំណៅបកប្រែឯកសារនេះជាភាសាខ្មែរ ។ ដើម្បីជៀសវៀងនូវមន្ទិល ក្នុងករណីដែលមានភាពផ្ទុយគ្នា បណ្តាលមកពីអត្ថន័យមិនច្បាស់លាស់ ឬអ្វីផ្សេងពីនេះ អត្ថបទជាភាសាអង់គ្លេសនៃរបាយការណ៍នេះ ត្រូវចាត់ទុកជាច្បាប់ដើម ហើយរាល់សំណួរណាមួយ ដែលតម្រូវអោយមានការបកស្រាយ ត្រូវធ្វើឡើងដោយយោងទៅលើអត្ថបទជាភាសាអង់គ្លេសតែប៉ុណ្ណោះ ។

global witness

ក្រុមហ៊ុន Global Witness Publishing Inc.
8th floor, 1120 19th Street NW
Washington DC 20036
អ៊ីម៉ែល mail@globalwitness.org

ISBN 0-9772364-7-1
រក្សាសិទ្ធិ Global Witness Publishing Inc. 2007